TECHE UDINE

MANOSCRITTI

FONDO JOPPI

Manoscritto n. **J_MSS_0033**

I manoscritti che compongono compongono il fondo, assieme alle migliaia di testi a stampa - compresi rari incunaboli e cinquecentine - il Fondo Joppi, sono quasi esclusivamente di interesse friulano. La raccolta si è formata nell'arco di una sessantina di anni grazie alle ricerche di Vincenzo ed Antonio Joppi.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine - Inventario dei manoscritti del Fondo Joppi
https://www.techeudine.it/fondo-joppi
https://www.sbhu.it/

N.° 33

PRIVILEGIA

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

ALL' ITALIA.

IV.

Italia, Italia o tu, cui feo la forte
Dono infelice di bellezza, ond' hai
Funesta dote d' infiniti guai,
Che in fronte scritti per gran doglia porte;
Deh fossi tu men bella, o almen più forte,
Onde assai più ti paventasse, o assai
T' amasse più chi del tuo bello a' i rai
Par, che si strugga, e pur ti sfida a morte:
Che or giù dall' Alpi non vedrei torrenti
Scender d' armati, nè di sangue tinta
Bever l' onda del Pò Gallici armenti:
Nè te vedrei, del non tuo ferro cinta,
Pugnar col braccio di straniere genti,
Per servir sempre e vincitrice, o vinta,

N. 3287 - *pres.*

Circolare

a tutte le II. RR. Autorità politiche e di polizia del Regno Lomb. Veneto.

Il Sovrano Manifesto del 17 corrente, annunzia ai popoli dell' Impero, essere giunto il supremo momento, nel quale a salvezza dell' onore e del buon diritto dell' Austria, è uopo entrare nella via dei fatti, e rimettere la decisione alla sorte dell' armi.

Ora, se chi cinge la spada è chiamato a suggellare col sangue il proprio giuramento - noi pure che vestiamo l' onorata assisa dell' Impiegato, sentiamo egualmente il dovere di esser pronti ad ogni sagrificio, e volonterosi ad affrontare ogni pericolo a prò del Sovrano servizio.

Cessano in tali circostanze le ordinarie misure della prestazione, nè vi dee essere alcuna ora del giorno o delle notte che non ci trovi disposti ad ogni sforzo.

A due oggetti peculiarmente devono essere rivolte le nostre cure.

In primo luogo alle occorrenze del prode esercito, che pugna in difesa della Monarchia, - per cooperare acciò nulla difetti a chi sta esponendo la vita sul campo, come del pari acciò quelli che ne riedono feriti, trovino assistenze e conforti. - Poi, ad alleviare, colla nostra attività, i pesi inseparabili dallo stato di guerra, e rendere men difficile alla popolazione il sopportarli.

In ciò varranno ad inspirarci le massime, che informarono ognora la azione governativa, ed in oggi ancor di più le sublimi parole di Sua Maestà il nostro bene amato, graziosissimo Signore e Sovrano.

I Signori Delegati mi conforteranno ogni qual volta potranno segnalarmi qualche caso di zelo distinto.

Venezia, 18 Giugno 1866.

33. - *Privilegia.* — Dall' « Index rerum et documentorum » riportansi le cose inedite: « Descriptio primi solemnis ingressus Ill.mi et R.mi D.ni Hermolai Barbari Path.ae Aquilejen. in Eccl.a Utinen. anno 1618, 30 Novembris — fol. 116 et seq. » / An. 1192, 10 Gennaio — Concessio Henrici VI Imper.ris Gothifreddo Path.ae Aquil. — fol. 123 / / An. 1223 — Juramentum divisionis apud Utinum — fol. 127 / / An. 1289 — Instrumentum venditionis anni — fol. 129 — / An. 1354, 14 Marzo — Bulla Innocentij P. P. VI pro translatione Sedis Aquil.s ad Civitatem Utinensem — fol. 130 / — Circa jurisditione Cap.li Civitatensis — fol. 133 / — An. 1629, 25 Decembris — Donatio Path.ae Gradonici Cap.lo Utinensi — fol. 136 / — An. 1240, 30 Nov. — Exemplum sententiae census Aquilejensis (contro quelli che non pagano i Censi Patriarcali) fol. 141 — / An. 1445, 1 Luglio — S. Vito — Privilegium circa possessione Oppidi S. Viti — fol. 191 / — Breviloquium B. Bertrandi — fol. 216 / Constitutiones Synodales Aquil. Eccl.ae Patr. Bertrandi (edita a P. B. M. de Rubeis in Mon. Eccl. Aquil., non tamen integrae ut in presenti apographo). Varî altri documenti sono dal dott. Vinc. Joppi indicati come inediti, specie « Ducali Venete ». Avvi pure, incollata, la *Circolare* del 18 Giugno 1866 annunziante la guerra contro il Piemonte e gli italiani.

Raccolta assai importante di Documenti in copia, fatti segno alle cure particolari di Vinc. Joppi, di cui sono le note illustrative nel testo.

Un vol. in-4.º rileg. in cartone, conserv. ottima; scritture di varie mani dei sec. XVII e XVIII.

index rerum et documentorum existentium in hoc Libro

1. Series Patriarcharum Aquilejensium usq. ad tempora Ludovici Ducis de Teck. a fol. 1. et seq. usq. 31.

2. Alia Cronica Patriarcharum Aquilejensium usque ad Ludovicum de Padua a fol. 32 usq. ad 48.

3. inscriptiones Patriarcharum Aquilejensium incipiunt a S. Marco Evangelista usq. ad Franciscum Barbarum a fol. 49. usq. ad 84. (Edite nelle Storie dei due Palladj)

1334. 23 Dec. e 1245. 26 luglio.

4. Apostolica concessio de uniendo Prepositurum S. Odorici Cathe. seu Capitulo Utinensi tempore B. Bertrandi Pathe. a fol. 101. usq. 108. Edito in Madrisio e Rubeis Mon. Eccl. Aq.

5. Descriptio primi solemnis ingressus Illmi ac Rmi Dni Hermolai Barbari Pathe. Aquilejen. in Cuta. Utinen. anno 1618. 30 sett. fol. 116. et seq. (inedito)

6. Privilegium Caroli Imperatoris circa sex Episcopatus vide Concord. Utinen. fol. 119. 803. 4 ag.to Roma (edito e falso)

7. Aliud Privilegium Ottonis Imperat.is circa sex Episcopatus vide Concord. Utin. de anno 996. 26 giugno fol. 121. (edito)

8. 1092. 10 genn.o Concessio Henrici V.i Imper.is Lothifreddo Pathe. Aquil. fol. 123 (inedito)

9. Concessio Conradi Imper.is 1028. 11 7bre Poponi Pathe. Aquil. faciendi monetam Publicam infra Civitatem Aquileje. fol. 125. (edito)

10. Juramentum divisionis apud Utinum. 1223. fol. 127

11. Instrum.tu venditionis anni 1289. fol. 129 (inedit)

12. 1354 14 marzo Bulla Innocentij P.P. VI. fol. 130. (inedita) pro translatione Sedis Aquil. in Civitatem Utinensem.

13. Circa jurisdictionem Capitis Civitatensis. fol. 133 (ined)

14. Donatio Pathe. Gradonici Capto. Utinensi. fol. 139 (inedito)
in anno 1629. 25 Decembris

15. 1655. Duc.i al Luog.te circa le Cerimonie Eccl.che e l'incenso. 138
16. Exemplum sententiae census Aquilejensis – fol. 141 (1240. 30 [illegible]) (inedita)
17. Privilegium Marini Grimani Patriae Aquilej. Utinensibus } 143
18. 1422. Ducali relative alla Dedizione della Città. 145.
19. Privilegio del Patria Grimani 1524. ———— 148
20. Aliae Ducales – fol. 151. 152.
21. 1409. Litterae Ruperti Imper.ris Consilio et Communi Utinen. 153.
22. Duc. circa Convocationes fiendas } 154
23. Parte del Cons.o per offerta di Dinaro. 156.
24. Privilegium Othonis Imper.ris 985. – 157. edito.
25. Privilegium Poponis Patriae Capitulo Aquilejen. 159 (edit).
26. Gesta Bonifatij Papae Deputatis Consilio et Communi Utinen. 163. et seq.
27. Pars Convocationis Utinen. circa admissionem Civium Aquilejens. 178
28. unio Plebis Agelli. ——— 179
29. Privilegium Conradi Imper.i datum Glemonae an. 1149. 186 edito
30. Confirmatio donationis totius Patriae Forijulij factae D. Marquardo Patriae. 187.
31. 1445. Privilegium circa possessionem Oppidi S. Viti – 191. (ined.)
1. luglio S. Vito
32. 1445. Pacta inter Duc. Dom.um Venetum et Patriam Aquilejen. 199
18 Giugno. Vedi editum Rer. Ital. Script.
33. Relatio Bertrandi Patriae de rebus gestis ad Decanum. 211.
editum in Mon. Eccl. Aquil.
34. Breviloquium B. Bertrandi (ineditum) 216
35. Miracula B. Bertrandi Patriae (inedita). Vedi Bolland. 233
35 Constitutiones Sinodales Aquil. Editae Patr. Bertrandi. 259
editae a P. B. M. de Rubeis in Mon. Eccl. Aquil. pag. [illegible] non tamen integrae ut in presenti apographo.

In nomine Domini nostri Iesu Christi Amen. Post ipsius sanctissimam
passionem, et ascensionem ad Patrem omnes Apostoli missi sunt,
qui per mundi climata se contulerunt ad praedicandum verbum
pro quo omne genu flectitur Celestium, terrestrium, et in-
fernorum in quo salvati sumus, et licet Beatissimo Aposto-
lorum Principi Petro data fuisset super universalem Eccle-
siam ligandi, atque solvendi in Celo, et in Terra plena
auctoritas, atque potestas, tamen Spiritus, ubi vult, spirans
ipsum Apostolorum Principem una cum Coapostolo Paulo
super quos, velut super firmas bases Ecclesia Sancta
fundata est, Romam deduxit, ubi quidem Apostoli mi-
rifice orationibus et doctrinis ipsam Ecclesiam sub Nerone
severissimo decoraverunt, quorum Discipulus Beatus Mar-
cus Evangelista qui Evangelium ab ore Petri scripsit
ex precepto eiusdem Petri praedicationis causa ad Urbem
famosam Aquilegiam Caput Italiae venit, a praedicto Petro
Baculum Pontificatus accipiens, ubi per aliquot annos
verbum salutis praedicans et cum Apostolo affirmans,
quoniam hic est Christus, Evangelium propria manu
scripsit, quod hodie in Aquilegiensi Ecclesia omnibus
videre volentibus ostenditur, quia Lumen sub modio
poni non debet, sed super Candelabrum, ut luceat om-
nibus hominibus, et sic primus Praedicator in Aquilegia
fuit Beatus Marcus Evangelista qui vigili praedicatio-
nis suae infinitis Populis Domino acquisitis iam fundata
Ecclesia vultum Beati Petri Magistri sui videre desiderans
et ire Romam Populum occulte dimittere satagebat, sed
nutu Dei, vociferante Populo Pastorem petente Beatus
Hermacoras in Pastorem Gregis Dei electus est, tunc cum
Beato Marco iter arripiens Romam pervenit, et ab Aposto-
lorum Principe Petro Baculum accipiens Pontificatus, et
velamen sacrum suscipiens Protoepiscopus Italiae Pro-
vinciae ordinatur, et super Italiae Ecclesias omnes primatum
obtinuit, et regressus ipse Hermacoras ad Urbem Aquilegi-
am Ecclesiam miro componens moderamine Seniores et
Levitas ordinavit, quos ad Civitates alias praedicationis officio
transmittebat, tandem viginti annorum curriculo decurso ab

ipsius ordinatione presbiter uillis eius sociis, et gloriosis operibus et
miraculis que in legenda ipsius declarantur sub Sevasto Preside
in predicta Urbe, et Nerone Monarchiam gubernante per diver-
sa tormentorum genera tandem cum Sancto Fortunato suo
Diacono decollatus Aquileiensem Ecclesiam suo Martirio
decoravit. Premittens ad palmam sacratissimas Virgines
Nobiles Aquilegienses Eufemiam, Dorotheam, Teclam, et Era-
smam, he prime Virgines fuerunt, que pro Christi amore
passe sunt, quarum Corpora in predicta Ecclesia quotidie
miris coruscant miraculis. Cuius Sanctissimi Pontificatus
precibus Patria tota est ab invasione Demonum libera-
ta, imo nec aliquis de Aquilegiensi Provincia potest, ubicumque
fuerit, a demonibus vexari, nec mori morsibus Scor-
pionum.

Secundus huic Sanctissimo Proto-Presuli successit gloriosus
Ilarius. 2 — Ilarius Patriarca, qui Populum sibi commissum in fide ver-
bo et opere confortans, expletis ordinationis sue annis decem
una cum Taciano Archidiacono suo, et alijs bis binis Dionisio,
Largio, et Felice bonum certamen certantes cursum vite
sub glorioso martirio sub Numeriano Principe consumaverunt.

Tertius post hunc successit Crisogonus Patha qui decem
Crisogonus 3. — annos mirifice rexit Ecclesiam, et multis Virtutibus de-
coravit.

Quartus successit Teodorus Patha et completo ordinationis sue
Teodorus. 4° — anno undecimo per agonem martirij regna celestia est adeptus.

Quintus successit Crisogonus Patha plenus divinis operibus qui
Crisogonus ii. 5° — feliciter migravit ad Christum anno nono ordinationis sue.

Agapitus. 6° — Agapitus Patha sedit annos tresdecim

Fortunatus. 7° — Fortunatus Patha annos quindecim

Valerianus. 8° — Valerianus Patha sedit annos xviii

Benedictus. 9° — Benedictus Patha sedit anno XXV

Cromatius. 10° — Post hos successit Beatus Cromatius Patha Doctor mirificus
contemporaneus egregij, et primi doctoris Ecclesie Beati Ie-
ronimi quem Cromatium Beatus Ieronimus natus Oppido
Stridonis in dominio Ecclesie Aquilegiensis sito, inter viros il-
lustres commemorat et in quadam Epistola sibi scribit Domino
suo Cromatio Beatissimo Episcopo Aquilegiensi. Huius tempo-
re floruit etiam Ruffinus Presbiter Aquilegiensis doctor emi-
nens, qui librum de Storia Ecclesiastica composuit et multos
alios de greco, et Ebraico transtulit in latinum multasque Episto-
las direxit Ieronimo et Ieronimus sibi. Sedit autem annos xviii
et plenus bonis operibus migravit ad Christum.

Cromatio

Augustinus · 11 Cromatio successit Augustinus Patha qui post annos decem et uno;
Quem ab ordinatione sua rexerat populo Dei in pace quievit.
Adelphus · 12 Adelphus Patha sedit annis viiii.
Maximus · 13 Maximus Patha sedit annis xx.
Ianuarius · 14 Ianuarius Patha sedit annis viii
Secundus · 15 Secundus Patha sedit annis iii
Niceta · 16 Niceta Patha sedit annos xxxii, cuius tempore regnante
Secundo Teodosio Augusto circa annum Dni 425, Attila flagellum Dei auspicatus sibi Romanum imperium subiugare
et debellatus a Romanis quibus adherebant fere omnes Reges
ac Occidentis ubi occisa fuerunt CLXXX milia hominum.
Reversus est Pannoniam, et resumptis viribus iterum introivit Italiam. Et primo veniens in Forojulium destruxit
omnes munitiones Fori Iulij. Primo Castrum Foroiuliano
quod nunc Civitas Austrie appellatur et obsedit Urbem
Aquilegiam tribus annis, et Collem, ubi nunc est Castrum
Utini pro sui tuitione manualiter fieri fecit. Tandem
peccatis exigentibus trium annorum obsidionem, infra quod
tempus multa milia hominum Aquilegiensium occisa
sunt. Aquilegiam cepit, et destruxit, dictum Nicetam
inhumaniter iugulavit et inde ad partes alias Italie
progrediens Civitatem Concordiam, Altinum, quod nunc
Tervisium dicitur, Opitergium, Patavium et alias
multas delevit. Tandem precibus Sancti Leonis Pape Primi
idem Attila extinctus est.
Marcellianus · 17 Post Attile necem sedit in Aquilegiensi Sede Marcellianus Patha
an. xxviii. Cuius tempore Zenon Romanum fastigium gubernabat. Odonacher Rutenorum Dux, occiso quodam Augustulo qui Romanum imperium invadere presumpserat
Romam ingreditur et totius Italie rex xiv annos obtinuit Principatum quem Teodoricus Rex Gothorum in Italiam properans cui dictus Odonacher occurrit cum innumerabili exercitu iuxta Aquilegiam in Campis ibi eum debellavit.
Marcellinus · 18 Post Marcellianum Marcellinus in sedem instituitur Patha
quam rexit annos xv et non modicum tempore Anastasij Augusti reformavit Ecclesiam et Urbem Aquilegiensem quam
propter invasionem Attile invenit plurimum deformatam
et quasi totaliter destructam.

Stephanus .19. Stephanus sedit annis xii. Hic sub Iustino Christianissimo Imperatore et Teodorico Regnante in Italia qui erat Ariana infectus heresi, et Arrianos protegebat multa pro fide Catholica perpessus est sed Christo protegente non solum Ecclesiam sed totam Provinciam a peste huiusmodi liberavit.

Macedonius. 20. Macedonius Patriarcha successit Vir clarus, et pius, qui Iustiniani Augusti assumptus temporibus, Vitam ducens laudabilem et per Provinciam Italie pergens fratres mirabiliter in Christo confortabat tandem post annos xxvi ab ordinatione sua felici pace quievit.

Paulus 21. Huic successit Paulus gloriosus Antistes tempore Iustini Imperatoris Secundi cuius tempore Longobardi a Narsete Patritio ducti Italiam intraverunt, quorum Istoria Paulus Istoriographus qui fuit Natione Civitatensi diligenter scribit. Hi dicti Longobardi primo in Foro Iulij intrantes Civitatem Aquileie que tunc Castrum Fori Iuliensium dicebatur depopulaverunt, et totaliter destruxerunt qualiter autem, et quomodo et quid de Ducissa, filijs et filiabus accidit, et cuius inductu Longobardi intraverunt, ipsa declarat Istoria. Hic Paulus Patriarcha timore eorundem Longobardorum ductus cum Thesauro et reliquijs Ecclesie ad Gradum Insulam se contulit quam novam Aquilegiam appellavit, et ibi duodecimo Pontificatus sui anno vitam finivit.

Probinus 22. Probinus Paulo successit qui uno anno apud Gradum vixit.

Elias. 23. Elias Patriarcha sedit annos xxii. Hic quia tria Capitula Calcedonensis Concilij subscribere noluit tamquam hereticus reprobatus est. Et Pelagius Papa secundus eidem misit Epistolam satis utilem quam Beatus Gregorius dum adhuc esset Cardinalis scripsit. Tunc Elias ab errore revocatus de predicti Pape Pelagij consensu viginti Episcoporum Sinodum convocavit, et Gradensem Insulam, que ut predicitur nova Aquileia appellata fuit totius Venetie instituitur esse Metropolitanam ad cuius rogatum Eraclius Augustus devotione

ductus

ductus B.ati Marci sedem quamdudum Helena mater
Constantini S. vas de Alexandria Aquilegiam direxit,
ubi hactenus veneratur apud Sanct. ad Hermacore se:
dem, ubi primo predicaverat Verbum Christi. Venetię
quippe duę sunt. Prima est illa, quę in antiquitatum
Historijs continetur, quę a Pannonię termino usque ad
Flumen Danubij in qua etiam Histria complectitur,
pertendatur, Cuius Aquilegia Civitas olim famosa Caput
extit, quę etiam Caput Italię vocabatur. Secunda
Venetia est, quę apud Insulas maris Adriatici ex col:
lectione Populorum nunc Venetiam propter va:
stationem Attilę, et deinde Longobardorum infra aquas fun:
data est.

Severus 27 Severus Patriarcha successit Elię apud Aquilegiam novam
XXV annis sedit quem Smaragdus Patritius volentem
Ravennati Episcopo adhęrere cum tribus Episcopis
de Gradu violenter abstractus cum iniuria Ravennam
duxit compellens eundem Severum dicto Ravennati
Episcopo in tribus damnatis Capitulis a Papa Pela:
gio adhęrere. Et iusto Dei iudicio Smaragdus Episcopus
a demonio correptus Constantinopolim remeavit.
Severus vero expleto anno ad Gradum cum tribus
Coepiscopis rediens non est receptus a Populis nec ipsi
voluerunt alij Episcopi communicare, quia errori Raven:
natis Episcopi communicaverat sed convocata Synodo
decem Episcoporum in Mariano idem Severus dans
erroris sui libellum a fratribus benignè in Patriar:
cam susceptus est. Episcopi autem qui dictę Synodo
interfuerunt sunt hi Petrus de Altino, Clarissimus
de Sabione, Angelus Tridentinus, Junior Veronensis,
Orontius Vicentinus, Laurentius Bellunensis, Rusticus
de Tarvisio, Fonteius Feltrensis, Angelus Cenetensis
Maxentius Juliensis, Julianus Polensis, huius etiam
tempore, sęviente adhuc multitudine Longobardorum
et imperante Mauritio Augusto, fames maxima, et mor:
talitas per universam Italiam fuit.

Joannes 28 Post obitum Severi Joannes Abbas cum consensu Regis, et

Agilulphi ducis Forojuliensium in Patham in Aquilegia re-
rum ordinatur. In Grado quoque Candianus Capud Scisma-
tis a Romanis instituitur. Candiano defuncto apud Gra-
dum Epiphanes non sine Scismate ordinatur, et hunc
etiam incepit nominari Patriarca Gradensis. Qui Epi-
phanius erat Primicerius Notariorum Romanorum.

Martianus 26 Martianus Patriarca sedit annis novem.
Fortunatus 27 Fortunatus Patha sedit annis [illegible].
Elia — 28 Elia, Patriarca sedit annis quatuordecim
Joannes — 29 Joannes Patha sedit annis novem
Joannes — 30 Joannes Patha sedit annis decem
Petrus — 31 Petrus Patha sedit annis tredecim
Severus — 32 Severus Patha sedit anno uno, et nota quod a Severo Patha
usque ad Calistum qui sequuntur Pathe propter incur-
sionem Romanorum non audebant stare in Aquilegia
et habitationem sibi elegerunt in Cormono. Et nota
quod Cormons est Ecclesie Aquilegiensis, quamvis Comes
Goritie usurpavit sibi.

Calistus — 33 Sublato itaque de medio Patha Severo successit Calistus
Vir egregius Ecclesie Tarvisine Archidiaconus qui admi-
tente Luitprando Rege Longobardorum regimen Eccle-
sie Aquilegiensis suscepit. Eo tempore in Castro Foro-
juliano [illegible] quod nunc Civitas Austrie
appellatur, Pennon Dux preerat. Calistus vero in Cor-
mons habitabat de consensu et voluntate Ducem priorum
sedentes in Castro Forojuliano Episcopus instituitur: ipso
vero decedente Amator subrogatur, et in Episcopum ordina-
tur. Calistus autem, qui erat Vir egregius, et nobilitate
conspicuus, videns quod in diocesi sua cum Duce, et No-
bilibus Amator Episcopus habitaret, et ipse Calistus cum vili
vulgo sociatus vitam duceret motus est ad iram et ostendit
quod valde sibi displicuit, et ad predictam Civitatem veniens
Amatorem de Forojulii expulit atque Domum illius sibi
habitationem statuit. Qua de causa magnam inter Calistum
Patham et Pennonem Ducem discordia orta est. Quid plura
Dux Pennon contra Patriarcam cum multis Longobardis
Nobilibus consilium iniit et apprehensum eundem Patham
ad Castrum quoddam supra mare, ut ipsius submergeret

ducitur

dentem quod Deo prohibente non fecit. Tamen ipsum diebus plurimis tribulationibus grave in carcerem subtrudavit. Quod Rex Luitprandus audiens contra Pennonem Ducem in iram excitavit, et de Ducatu deposuit. Penno timore Regio in Scla: vorum Patria cum suis fugit. Rex vero dicti Pennonis filios et omnes, qui Pennoni adheserant, longo tempore carceribus cruciavit. Post hec Patriarcha ad Civitatem rediens, ibi Eccle: siam, et Baptisterium Sancti Ioannis atque Palatium Patri: arche construxit et Regis suffultus favore Ecclesiam stre: nue gubernavit. Post hec vero XL ordinationis sue anno feli: ci pace quievit, cuius corpus in predicta, quam constru: xerat, Ecclesia requiescit.

Sigualdus — 34 Sigualdus Patriarcha de genere Grimoaldi Regis sedit annis xlii. Hic natione Civitatensis. Ibi habitavit, et Ecclesiam prospere gubernavit. Hic Affinis Regis fuit.

S: Paulinus — 35 Sanctus Paulinus Patriarcha sedit annis xv, qui finito iam Regno Longobardorum et in captivitate ducto Desiderio ipsorum Rege, una cum Uxore, et filijs ad gloriosum Carolum Magnum Imperatorem pro viribus Ecclesie acquirendis profectus est. Et ob sui vite nimie Sanctitatis ab Imperatore Carolo Privilegia valde pulcra obtinuit. Et rediens in Civitatem Austriam multis in Vita miraculis claruit, et in morte. Cuius Corpus in predicta Civitate quiescit, et veneratur.

Ursus — 36 Ursus Patriarcha sedit annis v. Hic primus cepit proclamationem facere de Grado, Insula Plebe Sinodali iure subiecta Aquile: giensi Ecclesie, in qua quidam Venetius sibi Patriarche nomi: ne usurpaverat.

Maxentius — 37 Maxentius Patriarcha sedit annis xxvi, ad cuius preces Beatus Eugenius Papa, et Ludovicus Imperator ad instantiam Lotharij filij dicti Ludovici universalem Sinodum Mantue celebra: verunt. In qua Ecclesia Maxentio proclamante quod quidam Venetius sibi falso nomen Patriarche in Grado Plebe Ecclesie Aquilegiensis usurpaverat et veritate huius: modi causa per dictam Sinodum declaratum fuit, Gradum esse Plebem Sinodali iure Ecclesie Aquilegiensis subiectam, deposito Venetio antedicto.

Nota, qualiter primo re: vocatus fuit Patriarcha Gradensis.

Andreas — 38 Andreas Patriarcha sedit annis decem. Hic similiter de Grado Plebe Aquilegiensi ad Lotharium Imperatorem proclamationem fecit, qui Lotharius una cum Leone Papa vocato Concilio, iterato adiudicavit

Secunda revocatio Patriarche Gradensis propter iudicium Pape, et Imperij.

E

Gradensem Ecclesiam Plebem Ecclesię Aquilegiensi.

Venantius – 39 Venantius Patriarcha sedit annis tribus

Thendinarius 40. Thendinarius Patriarcha sedit annis xxi hic sub prędicto Lothario et demum Ludovico eius filio Ecclesiam mirabiliter gubernavit et pro Gradensi Plebe reclamavit, et a Ludovico obtinuit in Papia.

Tertium iudicium revocationis Gradus.

Lupus – 41 Lupus Patriarcha sedit annos tribus. Hic similiter a prędicto Ludovico in protectione susceptus est.

Valpertus 42 Valpertus Patriarcha sedit annis viginti sex. Hic mirabiliter auxit et protexit Ecclesiam. Huius tempore Imperante Carolo tertio, qui dictus fuit Grossus, Ungarorum gens a Scitia egressa in Pannoniam, quę adiungitur finibus Ecclesię Aquilegiensis, primitus venit reiecta a variis ibi habitare coepit. Erat enim gens crudelissima carnem comedens humanam et sanguinem bibens pro potu quos Fridericus Patriarcha repressit et longe effugavit reddens pacem Hesperię quę est caput Italię. Corpus eius in Aquilegia requiescit et super sepulcrum ipsius tale scriptum est Epitaphium.

Hic Fridericus sedit annis quadraginta.

Conditur inferius nitido Patriarcha lapillo
  Pręclarum nomen, cui Fridericus erat.
Ungarorum rabiem magno moderamine pressit
  Fecit in Hesperiam pacis habere bonum.
Egregius Pastor mitis, dum pascitur agnos
  Semper ubique suis pabula lęta dedit.
Hunc Deus omnipotens proprio ditabit honore,
  Post hanc Angelicis consecrando choris.
Tu quoque Pręcursor Christi Baptista Ioannes
  Pontificis meritis auxiliare tuis.

Leo – 43 Leo Patriarcha sedit annis viginti duobus hic qui pro libertate Ecclesię laborabat, a quodam Rodaldo [illegible] duce Forijulij occisus est. Quę omnia eius bona Ecclesię seu sententiam Principum confiscata fuerunt ut inferius patebit.

Ursus – 44 Ursus Patriarcha sedit annis viginti tribus, hic tempore Berengarij secundi totus Deo deditus multas gerens sollicitudines et labores pro Ecclesia Aquilegiensi in Civitate Austria felici pace quievit et fuit circa annos Dni 916

quiescens fuit anno Dni 887

Lupus 45 Lupus Patriarcha sicut in antiquis Cronicis reperitur sedit annos sexaginta unum sed non ita reperitur in Privilegijs authenticis cum Berengarius tertius

tertius qui fuit anno Domini 951 multa Privilegia concesse:
rit Patriarche Hengelfredo necnon Rodaldo Successoribus suis
Henghelfredus 46 et largas fecerit donationes. Henghelfredus Patriarcha quanto
tempore sedit non est certum, qui Berengarius, et Otto
Primus multa Privilegia Ecclesie Aquilegiensi tempore
istius contulerunt.
Rodaldus – 47 Rodaldus almifluus Patriarcha nobili genere sed nobilior opere
pro exaltatione Ecclesie ubique laborans ab Ottone secundo et
tertio plures gratias, et largitiones obtinuit et inter cetera quid:
quid quidam Longobardus nomine Rodaldus, qui [illegible] in:
terferit Patriarcham de quo feci mentionem superius,
habebat inter Plavim, et Liquentiam Ecclesie Aqui:
legiensi contribuit.
Ioannes 48 Ioannes Patriarcha sedit annos decemnovem. Hic ab Ottone tertio plura
Privilegia habuit, et de Grado Insula, in qua erat quidam Vito
Quaestum iudicium de Grado nomine Patriarcha proclamavit, et deinde coram Henrico Primo
Imperatore qui Henricus Sanctus appellatur, cuius Uxor fuit
Beata Cunigunda.
Poppo – 49 Poppo venerabilis Patriarcha sedit annos vigintiquatuor. Hic Cancel:
larius Magni Conradi Imperatoris qui totum orbem pacificavit
in Patriarcham assumptus est. Iste gloriosus Antistes
Templum Aquilegiensis Ecclesie de novo construxit quod
una cum Beato Papa Ioanne decimonono, et alijs Sancte
Romane Ecclesie Cardinalibus, et alijs Episcopis Suffraga:
neis consecravit. Monasterium Sancte Marie extra
muros Aquilegie construxit, et tam Templum quam Mo:
nasterium mirabiliter dotavit. Innumerabilia bona ipsi Eccle:
sie fecit, que brevitatis causa omitto. Hic apud predictum
Ioannem Papam, et Conradum Imperatorem fieri Rome
Concilium procuravit et demum Ravenne, in quorum
utroque proclamatione facta de Grado Plebe sua, et
citato Vasone qui sibi falso nomen Patriarcale usurpa:
verat et contumaciter in dictis duobus Concilijs non com:
parente dicta Insula adiudicata est Plebi Ecclesie Aquile:
giensis et falso Patriarcatus titulus ibi inesse, et procurante
eodem omnes Thesauri Ecclesie qui portati fuerunt per
Paulum Patriarcham reportati sunt per Poponem. Iacet
in Ecclesia Aquilegiensi in medio, et vere in medio Eccle:

sic occurrit dominus ori ejus, in cujus sepulcro hi versus leguntur

Pastor sacerdotum hic et decus Ecclesiarum
Gloria Romani, spes simul Imperij.
Constrictus vinculis humanae conditionis
Hic sub hac mole fit cinis ex homine
Inservit ut Paulus, fuit omnibus omnia factus,
Fitque studens domino quisque talenta suo.
Hic locus est testis, quibus ipse resplenduit actis,
Ille quidem donis moribus atque probis
Exhortans istam Christo fundaverat aulam,
Ultima principio que dedit hora suo.
In libro pleno duodena parte kalendarum
Atque Dei vivi sub te, rogo, parce iacenti.

Berardus 50 Berardus Patha sedit annis quinque, de quo nihil inveni: tur dicendum.

Gothepoldus 51 Gothepoldus Patha sedit annis decem septem, et hic de Fra: dis plebe proclamavit et tam per Alexandrum Secun: dum quam per Henricum Imperatorem tertium dicta Plebs adiudicata est ei et per utrumque super sedecim Episco: patus praedictus, et de Regalibus data est potestas. Hic constru: xit Monasterium Sancti Stephani de Aquilegia extra muros in quo erant Canonici Regulares, nunc autem Seculares. Huic etiam concessit, et dedit dictus Imperator Ducatum Foriiu: lij, et Marchiam Istriae, et multa alia largitus est, et super eius monumento in Aquilegia hi versus scripti sunt.

Gothepoldus iacet miser in monumento,
Hic Puchel dictus, nomine non merito.
Sed quia mortalis me peior non erat ullus,
Christe fili Dei vivi, miserere mei.
A morte perpetua libera me domine
Crux Christi sit mihi requies,
Crux mihi sancta salva me.

Ravangerius 52 Ravangerius Patha sedit annis quatuor.

Sigeardus 53 Sigeardus Patha sedit annis octo. Huic Henricus tertius dedit Mar: chiam Carniolae et multa alia concessit et concessa per alios con: firmavit. Urbanus Papa secundus sibi omnia confirma: vit circa annum MLXXXIX.

Henricus 54 Henricus Patha sedit annis sex

Federicus 55 Federicus Patha sedit anno uno.

Vodalricus

Vodarlicus – 55 Vodarlicus sedit annis triginta septem. Hic cum Henrico Imperatore Romam vadens, pro ipsius coronatione propter discordiam, quae erat inter Pascalem Papam et ipsum Henricum, Pascalis captus, sub praedicto Vodarlico traditur custodiendus, cui idem Vodarlicus non sicut Custos, sed sicut humilis servulus famulabatur, tandem factis compositionibus, Henricus coronatur, et operante eodem Patriarcha Pace firma inter Papam et Imperatorem facta est, propter quod tam à Papa quam ab Imperatore gratias multas obtinuit.

Gerardus – 56 Gerardus Patriarcha sedit annis octo. Hic de Villa Premariaci iuxta Civitatem Austriae ortus est tandem plenus bonis operibus migravit ad Christum.

Peregrinus – 57 Peregrinus Pa[illegible] sedit annis triginta uno; Tempore istius Honorius Secundus Papa fuit in Aquilegia. Huius etiam tempore à Papa Innocentio secundo coronatur Lotarius Imperator, cui coronationi interfuit idem Peregrinus et de Regalibus fuit ab ipso Imperatore solemniter investitus.

Gothefridus – 58 Gothefridus Patriarcha sedit annis viginti, qui Legatus Apostolicae Sedis factus, et Imperatoris Friderici Primi consanguineus, tam ab Adriano quarto et Alexandro tertio confirmationes Privilegiorum obtinuit, huic etiam dictus Fridericus omnia Privilegia Imperialia et Regalia confirmavit. Marchiam Istriae, et Carniolae Ducatum, et Ducatum Fori-Iulij, et multa alia loca, et Castra, et terras per Slavium et Lignariam iacentes concessit, et per alios Imperatores et Reges, et duces confirmavit, dedit etiam Ecclesiae Aquilegiensi de Imperiali Legatione montem Silicis cum omnibus suis pertinentijs, et post reconciliationem factam inter Alexandrum tertium et dictum Imperatorem, ipse Alexander fecit dictum Voldalricum Patriarcham per totam Italiam suum Vicarium Generalem hic duplici Legatione, scilicet, Papali et Imperiali decoratus est. Iacet in Aquilegia, in cuius monumento scripti sunt isti Versus.

Hic Voldaricus hic Patriarcha benignus,
actibus [illegible] Ecclesiae.
Rexit, ditavit, fratres hos ipse beavit.
Cum iustis maneat, gaudia possideat.

Pelegrinus 59 Pelegrinus secundus sedit annos quatuordecim. Hic reaedificavit Ecclesiam Civitatensem quae cum omnibus Libris et Thesauris suis exusta fuit; fecitque Tabulam argenteam, et alia mirabilia, et Clenodia auro, argentoque contexta. Item Ecclesiam praedictam etiam multis bonis ditavit, et plures [illegible] fecit in Ecclesia Aquilegiensi, quae signorata longo tempore

per inventionem Patriarchæ fuit Venetis hodie servatur pro pretioso thesauro. Hic primo cæpit contrahere amicitiam, et pacta cum Venetis.

Volcherus 60 — Volcherus Patriarcha beatus sedit annos duodecim. Hic ab Henrico V, et Ottone quarto Confirmationes Privilegiorum obtinuit et coram eis, et etiam coram Friderico secundo Marchionatum Istriæ, quem Dux quidam Bavariæ Ludovici nomine tenebat per Principem sententias obtinuit, et resignatione facta per dictum Ducem de huiusmodi Marchionatu, per omnes tres Imperatores successive investitus est dictus Patha de dicto Marchionatu. Cui etiam Otto prædictus montem silicis donavit. Hic multa sanctitatis opera in vita sua fecit, quæ Deus post eius mortem ostendit. Nam eius Arca marmorea in Aquilegiensi Ecclesia in aere pendebat, visibiliter stans circumquaque per quattuor digitos super terram. Nunc autem uno angulo terram tangit modicum, alijs angulis minime terram tangentibus.

Margin: qualiter Patha est Marchio Istriæ.

Margin: Secunda donatio montis silicis.

Margin: Miraculum.

Pertoldus — 61 — Pertoldus Patha sedit annos viginti tres. Hic filius Ducis Moraviæ, Patruus fuit beatæ Elisabet, quæ fuit filia Regis Ungariæ, cuius beatæ Elisabet Mater fuit soror dicti Pathæ Pertoldi. Hic Archiepiscopus Coloniensis existens in Patriarchatum assumptus est. Qui Friderico secundo adhærens usque ad eius depositionem multos honores, multa Privilegia et gratias obtinuit ab eodem multa bona una cum Patre et matre Ecclesiæ contulerunt et potissime in Carinthia, Marchia et Carniola. Cui prædictus Imperator etiam montem silicis inter alia Ecclesiæ tradidit. Huius tempore Ezzelinus de Romano Tyrannidem exercebat. Et licet idem Pertoldus indignationem eo, quod adhærebat Friderico, sedis Apostolicæ incurrisset ad Romanam Curiam cum magna Comitiva Baronum, et Nobilium et ibi magnalia ostendens ab Innocentio quarto gratiose susceptus, gratiam, et benedictionem obtinuit. Et rediens a Curia Romana post aliquod tempus multa dimittens de proprio Patrimonio Ecclesijs, felici pace quievit. Sacro introitu Ecclesiæ infra Ecclesiam, et dicitur, quod cum primo Ecclesiam intravit, ubi est monumentum ipsius, respiravit fortiter, et statim dixit: Hæc requies mea, et cæt. Hic etiam Civitatem Austriam muris ampliavit, fecit etiam Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Utino, De novo.

Margin: Tertia donatio montis silicis.

Gregorius

Gregorius 62 Gregorius de Montelongo Patriarca sedit annos decem octo.
Hic factus Patriarca per Innocentium quartum ano dni
1253 millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio venit ad ipsam
Ecclesiam antequam esset assumptus ad Patriarchalem
Dignitatem existens Notarius Papae missus fuit Lega:
tus contra Fridericum iam depositum, qui Parmam
obsidebat. Parmenses videntes auxilium sibi parari
egrediuntur et idem Gregorius una cum Parmensibus e:
xercitum Friderici egressi sunt, et spolijs acceptis ip:
sum Fridericum cum exercitu suo non sine magno
damno et opprobrio expulerunt. Hic gloriosus Antistes
multa laudabilia operatus est, multas guerras pro
libertate Ecclesie, et sua cum Comitibus Goritie, et
Tyrolis perpessus est, et tandem Ecclesiam suam poten:
ter protexit et mortuus est in Civitate Austria, quia in:
time diligebat, cuius corpus iuxta corpus Sancti Pau:
lini sepellitur, ano dni 1268. Et eodem ano electus
Philippus fuit Philippus Dux Carinthie, quem [illegible] Gregorius
xmus confirmare noluit, et factus fuit Generalis Ca:
pitaneus Ecclesie Aquileiensis, et vacavit sedes quat:
tuor annis. Huius tempore capta fuit Civitas Austria
proditione per Fridericum de Pinzano Vicarium dicti
Philippi, faventibus sibi fere omnibus Castellanis, et
nonnullis intrinsecis et expulsi fuerunt omnes fere
boni Populares, et alij capti bona abstulerunt. Et eo
ano Rex Boemie Vassallus Ecclesie Aquilegiensis
habens ad hoc feudum speciale pro redemptione
ipsius Civitatis misit Vicarium suum cum ma:
gno exercitu qui Civitatem obsedit eamdem, quia De:
us superbis resistit. Intrinseci proditores ad pacta ve:
nientes iterum in libertate propria et pristina restituerunt.

Margin: qualiter Civitatenses uni: cum quibusdam perfidis Castellanis proditione suam Civitatem captivam tradide: runt. Fridericus nondum sanguine coniunctus cum illis de Savorgnano

Margin: Boemie Rex Vassal: lus Patriarche

Margin: Non de superbia Civi: tatensium.

Raimundus 63 Raimundus Patha sedit anos xvi. Hic existens Episco:
pus Cumanus factus est in Patriarcam per Dnum Gre:
1273 gorium ano dni 1273. Hic in adventu suo cum Al:
berto Comite Goritie guerras fecit, sed iudicium du:
1282 ravit. Ano dni 1282 accessit ad illustrem Principem
Philippum Regem Romanorum, et habito Colloquio

cum eodem ad propria est reversus, et quia Veneti
Incepit guerram ceperunt occupare terras Istriae, facere cum eisdem
Guerram cum Vene: quae guerra incepit in 1283 de mense Martij, fere
tis. 1283. annis undecim Veneti hoc tempore obsidebant Ter:
gestum et fecerunt terram unam iuxta Tergestum
quae nominaverunt Romagna. Ipse vero Patriarcha cum
exercitu suo valido veniens eos debellavit, spoliavit
evellit et Romagnam destruxit. Tandem anno Domini
1286 1286 fuit proclamata pax. Mortuus est autem
in Castro Utinensis Civitatis Aquilejae est sepultus
in Capella Sancti Ambrosij anno Domini millesimo ducen:
1299. tesimo nonagesimo nono.
Petrus 64 Petrus Patriarcha sedit annum unum, menses septem.
hic licet magnanimus fuit, antiquus dierum modi:
cum supervixit. Iacet in Utino in Ecclesia in Ca:
stro ante Altare maius.
Ottobonus 65 Ottobonus Patriarcha sedit annos tredecim, qui existens E:
piscopus Paduanus, factus fuit Patriarcha per Dominum Bo:
1302 nifacium Octavum anno Domini 1302, hic mirabiliter,
et fortiter regere coepit, multa debita solvit Roma:
nae Curiae. Salinas Marani coepit. Maranum in perpetuo
emit. Sacilatum primo anno quo venit, huius tempo:
1303 re anno Domini 1303 Rizzardus de Camino cum exercitu
valido expugnavit Spennimbergh et habuit et sub
certis pactis anno Domini 1302. Idem Dominus Ottobonus cepit
Castrum Budrij fortissimum et bene munitum gentibus
et victualibus et iusto iudicio Dei mirabiliter captum, et
nemine laeso de nostris et omnes intrinseci captivi facti
sunt. Eodem anno obsedit Castrum Porpeti. Et illi de
Castello venerunt ad Millam Domini Patriarchae, et erecto
Vexillo Ecclesiae in Castello, ad propriam est reversus.
Et est quod Cividacum Eodem anno obsedit Castrum Vrumbergh, et ipso anno
recuperavit Sacilum detentum per Rizzardum de Ca:
1309 mino. Anno Domini 1309 destruxit muros Venzoni. Eo:
dem anno Dominus Rizzardus fuit debellatus in Utino et
ille de Spinimbergh interfectus, et multi alij Nobiles cap:
1311 tivati et multa alia fecit quae causa brevitatis omitto.
Et anno Domini 1311 vadens ad Curiam infirmitate gravatus
et rediens in Comitatu Placentiae in loco, qui dicitur Augusta, obijt.

Castonus

Castronus 66 Castronus electus fuit in Patham, et equitante eo et volen-
te venire in Patriam, cecidit de equo, et mortuus est.

Paganus Patha sedit annos quindecim.

Paganus
A sede Calixto usque huc
anni 990.
Beltrandus 67 Beltrandus Patha beatus sedit annos quindecim, menses ter-
tem, dies sex. Hic fuit oriundus de Castro Sancti Geniesij,
iste Aquilee multum laboravit pro libertate sue Eccle-
sie. Ipse prostravit Castrum Paganum, Raimundum
atque Sitannum. De Braulinum Castrum stravit
ad unum et Cavolanum prostravit et hic Pinzanum
Cadubrium atque Venzonum licite licite subiecit Ac-
quilegiensi Ecclesie, et hic fecit fieri, et depingi Capel-
lam in qua iacet sepulcrum eius marmoreum quo
conditur, fieri fecit. Iste cultor iustitie, amator Pau-
perum, Pupillorum Viduarumque protector. hic vediens
a Roma in anno Iubileo a suis emulis in Spinchinvello
interfectus fuit anno 1350, 6 Iunij in Utinoque sepultus
multis miraculis coruscavit post mortem, et habetur in
miraculis suis, sicut patet.

Nicolaus 68 Nicolaus Patriarcha Boemus sedit annos octo, hic a mandato
Pape, et comilitonque iustitiam fecit de omnibus, qui in-
terfuerunt occasionisque mortis causa Predecessoris sui
Bertrandi, aliquibus caput amputari, aliquibus mem-
bra dividi et sic morte pessima mori. hic cum corpo-
re escerviti amplexatus est Patriam. Virilis et audax
in operibus suis. Ecclesiam suam necnon Patriam
bene gubernavit Eandem mortuus et sepultus in Utino
in sepulcro Predecessoris sui Beltrandi.

Lodoricus 69 Lodoricus Patha sedit annos tres. Hic della Turre natione
fuit qui pro tuitione sue Ecclesie a Duce Austrie capitur,
et quamplures Nobiles cum eo usque Viennam ducuntur
qui timentes sententiam capitalem etiam recesserunt, clam
ad Patriam venerunt. Videns Dux quod ibi tutus esset ab
eis dimisit etiam Patham cumque sociavit usque ad Patriam.
Illo anno Dux obsedit Manzanum, et recepit eum, et post re-
cessum Ducis cum gente sua, recuperatum est Manzanum
et remansit in libertate.

Marquardus 70 Marquardus Patha benignus sedit annos viginti duos. Hic primi
Cavoli extitit Comes, atque Vicarius, potens in opere, et

et sermone. Hic pro Ecclesia sua cum Venetis pluri:
bus annis guerram duxit illo tempore Ligam fecit cum
Dno Rege Ungarie, cum Comite Croatie, cum Ianuen:
sibus, cum Paduano, et debellati sunt cum Venetis mul:
ta fortilitia in mari, et in terra receperunt eis, et fere
ad nihilum redierunt et multa alia operatus est, que cau:
sa brevitatis omitto. Item idem Patha Marquardus
fecit cooperire Ecclesiam Aquilegiensem Sancte Ma:
rie Virginis et fecit eam multum bene et pulcre ornare,
que multis annis exstabat ruinata, et plena vepribus et ur:
ticis, et pessimis herbis propter terremotum olim factum
1358 in Conversione sancti Pauli in 1358 postmodum feli:
ci pace quievit anno Dni 1381 die tertia Ianuarii. Impe:
rator contulit eidem Patrie, et Ecclesie Aquilegiensi quen:
dam censum provenientem de Florentia quod Censum sol:
vebant Florentini Imperatori. Videlicet

Ecclesia mater Patrie, felix Aquilegia gaude
que tanta laude, tot spoliis decores,
Filius eius vult fieri, sis filia cuius
Perge propitius munia dona preces.
Nunc tuum gratum carmine patroculum
Pars Christi cui tu subdita
In Regno sisti te iubeat vigilem.

Para tuum gremium, precibus complectere natum
Nunc tuum gratum carmine Patroculum.
Pars Christi cui tu subdita
In regno sisti te iubeat Vigilem.
Ergo Paterque pie, rogitat te carminis autor,
Ut sis ei fautor atque duce veniis in Patriam.
Mille trecentis annis octagintaque primo
tertia dia Iani fuit, [illegible] fuit.

Anno Dni 1381 tempore, quo sedes Aquilegiensis vacabat Recto:
re, et Gubernatore, omnis Patrie turba, Terre, Castra, po:
puli concio petebat auxilium ab alto Dei concilio, ut
Deus omnipotens tribueret eis propugnatorem utilem, et
tutorem sicut divina providentia in re disposuit sic res
processit in actu. Contigit, quod Dominus Apostolicus mit:
teret quemdam virum, et Dominum solemnem Videlicet do:
minum Philip:

Philippus de Alenconio ... 71

minum Philippum de Alenconio Cardinalem ad partes Fori Iulij in Pa:
triarcam et Rectorem. Erat quedam rebellio et descissio partium:
scilicet Urbium Terrarumque, et Oppidorum, quedam partes receperunt
predictum Dnum Philippum in Patriam Venientem et Intrantem;
quedam vero partes resisterunt, et renuerunt. Unde decretum
fuit per eumdem Dnum Cardinalem, et per eius Concilium, quod
omnibus Urbibus, Terrisque et Villis sibi, et alijs resistentibus impo:
neret Interdictum, sic etiam in Terra Utini, et alijs cum Complicibus
et complicibus suis, et sic factum fuit, et positum Interdictum
omnibus resistentibus et nolentibus ei obedire, tanquam Patri, illo
anno, quo impositum fuit Interdictum, regnabat valida pestis Epi:
demie in Terra Utini, et in toto orbe, et decedebant in Utino
in die plusquam centum, interdum plures, et incepit illa pe:
stis de mense Martij, et duravit per totum Augustum, et mortui
sunt illo anno plusquam viginti millia Christianorum. Eo tem:
pore erant quattuor sacerdotes, vel quinque profani, qui ce:
lebrabant divina officia in faciem Ecclesie, et cum illis quat:
tuor, vel quinque sacerdotes, omnes mortui sepulti sunt. Tandem
petre idem Philippus Cardinalis videns partes adversantes sibi, et
nolentes obedire ei, quia in commendam volebant eum, scilicet si
vellet deponere Pileum et accipere Baculum Pastoralem
Ecclesie Aquilegiensis, ipsi vellent ei obedire, tanquam Patri:
arche, et vero Pastori, sin autem non. Ipse autem renuens, et
nolens deponere Pileum, sperans ascendere ad Summum api:
cem, et eligi in Papam recessit a partibus Fori Iulij et dedit Dno
Francisco antiquo de Carraria Paduano, qui Franciscus dedit sibi
pro Capitaneo quemdam Ioannem Dacz, qui veniens cum ma:
gna societate in Forum Iulij cepit primo Portum Gruarij, Sa:
cilum, Sanctum Vitum, Savorgnanum, Valvasonum, Glemo:
nam et alia multa fortilitia, et intravit etiam Aquilegiam
in die Parasceven. Ecclesiam violaverunt, desolaverunt mu:
lieres, homines ceperunt, trucidaverunt, et alia multa enormia
in dicta Ecclesia sive Civitate commiserunt, et fere totas Villas
Fori Iulij cremaverunt et duravit illa guerra ab ipsius incu:
batione usque ad Septennium. Tempore huius guerre Uti:
nenses miserunt ad Dnum Apostolicum Urbanum Sextum
ad Civitatem Ianue rogantes eum ut mitteret eis unum Pa:
storem, sive Patriarcam, et direxit eis unum Patriarcam Ie:
rosolomitanum Legatum, et venit Utinum, stetitque per unum

annum

anum et commodum recessit eo multa bona secum detulit. Sed
paulo post Apostolicus Dnus direxit quosdam solemnes Viros
et Dnos Legatos videlicet Dnum Episcopum Bianchinum de
Mediolano et Dnum Abbatem Legationis causa, et ipsi inqui-
rerent et viderent per quas causas et per quas personas
deficeret ne predicto Dno Philippo Cardinali obedirent tan-
quam Patriarche. Tunc tractatum fuit predictis Dnis Lega-
tis et consultum ut relaxarent interdictum quia homines
fierent magis benevoli et promptiores ad concordiam et
ad compositiones, et sic predicti Dni Legati suspenderunt
interdictum usque ad tempus, et beneplacitum eorum.
Interim suspenso interdicto, Canonici et alij Sacerdotes no-
luerunt divina officia celebrare in facie Sacerdotum pro-
phanorum et eorum qui violaverunt interdictum, un-
de Canonici impetraverunt gratiam a Dnis Legatis et
a Dno Cardinali ut Sacerdotes prophani possent mereri
absolui. Sic obtenta gratia omnes fuerunt absoluti a
vinculo excommunicationis sed non a vinculo irregularitatis
et hoc sacramentum tactis Evangelijs Christi manu aliter
iurando deinceps semper stare Ecclesie mandatis. Post
hec Dni Legati iverunt Ungariam exponendo negotia sua
coram Rege prout a Sede Apostolica habuerunt in mandatis, quo-
rum Legatorum unus ibidem mortuus est, tamen omnibus expletis
Dnus Episcopus, et Legatus susceperunt iter suum redeuntes
ad partes Fori-Julij, invenerunt partes ad ipsas rebelliones
quam prius periculosiores, tunc denuo revocaverunt In-
terdictum in pristinum statum et restrinxerunt. Tunc
Lis orta est maior, quam prius fuerat. Tamen post lon-
gi temporis spatium partes adversantes supradicto Dno Phi-
Quo Utinenses receperunt D: Phil: Card: in Patri:
lippo, ei volentes obedire, et in Patriarcham eum recipere, et sic con-
cordati sunt in invicem, ipsum receperunt in Patriarcam
sed non multum duravit unde Proverbium: Qui fel in
ore gerit nunquam dulce spuere potest. Tunc videns Dnus
Philippus Cardinalis se sic illusum, recessit a Foro-Julij, et tran-
sfretavit, et ivit usque Paduam deinde Romam. Ibi inito con-
silio misit iterum quendam Facincan cum copioso exercitu
maiori priore, qui veniens ad partes Fori-Julij ipsum totaliter
destruxit, terramque Vani obsedit, castrum aque recepit,
nec tollere poterant, nisi ex abundantia aluvie, que fuit
Deo favente

Deo favente, plurimi volebant manum vel incendium cum Pilkinis.
Tamen quadam die, Deo placente magnus imber, sive pluvia fuit,
ipsa societas eidem trincam fecit et babove propter imbrem
aquas non valentibus reverti sive aquas, Utinenses cum exerci-
tu eorum insecuti sunt eos, et ipsis versis tergis fugam quae-
runt quidam ex eis submersi sunt, quidam capti, quidam occisi
et morti dediti recipientes eis omnia arneda, et Bombardas, ma-
chinas, et pauci ex eis evaserunt; deinde Utinenses cum exer-
citu suo cum gaudio, et Victoria laudes Deo reserunt, eiusque Ge-
nitrici, qui eis talem dedit Victoriam, et donet in secula secu-
lorum Amen.

Finita guerra, Utrisque Zuanatis rebus amissis Villis crema-
tis, fame, carestia fatigati non valentes ulterius debellare, nec
guerram facere videntes se desperatos, ex utraque parte
concordiam quaerunt insimul et sic factum est, Utinenses ex
utraque mittentes Dominum Apostolicum sunt consulti, ut
mitteret eis unum Patriarcham sive Pastorem talem, et
benignum qui acquiescens verbis et literis eorum, elegit
unum, videlicet, Ioannem de Moravia Fratrem Marchionis
et Fratrem Regis Bohemiae non tamen legitimus, sed spurius.
Utinenses vero audierunt cum gaudio, seamque ambasciatam
acceptaverunt et omnes exaltaverunt gaudio magno
valde, laudantes eum qui fecit omnia. Electione itaque
facta Illustrissimi Domini Ioannis de Moravia Ecclesiae Aqui-
legiensis Patriae misit quendam Militem in Marescalcum
suum, qui cum applicuisset, et antequam applicaret praedic-
tum, Utinenses omnia fortilitia, omnia Castra, omnia oppida, om-
nia bona Ecclesiae Aquilegiensis totaliter restituta sunt.

Ioannes 72 **Ioannes** de Moravia Patha Aquilegiensis sedit annos sex, dies xii.
qui cum primo venisset in Forojulij reverenter, atque gratan-
ter susceptus est in Patham, tandem inimicitia orta est inter
Dominum Patham, et Dominum Federicum Nobilem Militem de Sa-
vorgnano ex parte hominum conquerentium, et accusantium
Dominum Federicum et ex parte Noverce suae, quae quotidie pro-
clamationes faciebat coram dicto Patha accusans eundem
Dominum Federicum in multis qui Patha eo, quod erat de Parentela
dictae Novercae supradicti Domini Federici, credidit, et attentivit verbis suis
ambagijs. Unde idem Dominus Federicus cum consilio amicorum reces-
sit a Terra Utini causa evitandi scandalum et transtulit se Pinzani
et alijs suis fortilitijs, et Patha recessit Soffimbergh, et ad Civitatem

Austriæ ibi permanens per aliquod tempus. Tandem Dnus Frede:
ricus cum consilio Amicorum, Buiensium, Civium Utinensium,
Buiensium vicinorum sive omnium, reversus est in Terram
a cum magno comitatu. Scientes autem inimici eius, quod esset in Terra Utini,
Utini concilium inierunt invicem ut morti traderent eum. Sicque
res processit in actu. Venientes autem inimici eius, et descendentes
ab equis, intrantesque Capellam, et ipso aspergente se more, Unus
eorum porrigens manum dexteram, ut moris est amicitiæ, sa:
lutavit eum. Alij vero ensibus eductis eius cervice recisa suc:
cubuit, mortuo, et occiso in Capella sua. Illi ascendentes equos
ceperunt fugam quia illo die erat magna pluvia et ventus.
O quam grande nefas qui tantum polluere. O quam magnus
dolor et luctus fuit in Terra Utini. Post mortem vero supra:
dicti Dni Friderici res permansit inulta, non post longum tem:
poris spatium. Tunc Patha permansit in Civitate Austria, et intel:
ligens, quod Dnus Fridericus erat occisus ipsi, qui occisioni interfu:
erunt, in exilium sunt expulsi, et receptis omnibus, quæ pos:
sidebant, illique Paduam iverunt, et alij alibi, et illi, qui morti

Nota quod Patha Joannes fuit innocens mortis D. Friderici.

Dni Friderici fuerunt, sunt hi, Henricus Bleon, Andreas Mor:
Sanguerra cum fratribus suis, et miles quidam Avunculus su:
pradictæ Novercæ Dni Friderici et ipsa similiter in crastinum
a populo cum impetu in Platea Communis Utini letaliter ab:
ste percussa est. Patha vero recedens a Civitate, ivit Sophum:
bergum, et stetit ibi, et illo anno ipse cepit, sive mercatus
burgum Sanctum Danielem et idem Mercatum interfecit
duos fratres, et filios q. Conradi, et ipsum q. Conradum captiva:
vit, et post aliquod tempus compositione facta cum Patha,
promiserunt illi de Sancto Daniele obedire, et facere repedi:
ficare quamdam domum in qua solebat Patha ascendere,
et habitare in ea quam domum ruinaverunt illi de Sancto
Daniele propter superbiam eorum. Et facta est pax inter Dnum
Patham et homines de Sancto Daniele et dimisit Dnum Conradum,

1392
fuit receptum locum Sti Danielis

quem captum habebat et induit eum pulcras vestes, eo anno, quo
receptus fuit locus Sancti Danielis Varnerius Savarora cepit
Castrum Manzani, et expulit Dnum Tadeum cuius erat Ca:
strum, et ibi guerram volebat ducere cum Patha, sed facta pace,
ut superius dixi, facta est pax inter Varnerium, et Tadeum et resti:
tuit sibi Castrum suum. Eo etiam anno Patha multum minabatur
Utinensibus, et vix audebant exire de Utino, et multi capti fuerunt,
et conducti usque ad Foramen et multas pecunias ab eis extor:
querunt si volebant exire. Tandem pax orta est inter amicos,
et inimicos

et inimicos videlicet, Dnum Patham et amicos Dni Friderici, et filijs suis,
scilicet, q. Tristano et q. Francisco de Savorgnano et per consilium
eorum venit Utinum, et post paucum temporis spatium interem-
ptus est in Castro ante portam Castri Utini in 1394, die 7. octo-
bris, et sepultus in Utino in Ecclesia maiori ante Altare
maius clam et in nocte absque sacerdotibus in sepulcro illius
Pathe Nicolai parentis sui.

Ant.s de Caeta 77 Extincto Ioanne successit Antonius de Caeta Patha Aquil.s qui ab or-
dinatione sua usque ad recessum eius sedit annos septem, qui
cum non esset sanus in corpore, tamen sanus consilij et ratio-
nis. Manus mulierum sugebat propter infirmitatem, quam habe-
bat. Iste idem Patha fecit se portare trans Lisontium, in
quibusdam desertis, ubi erant raptores, vispiliones, latrones, qui
saepius veniebant in Forum Iulij, praedabant et homines capie-
bant, et porrea ad speluncas eorum ducebant et ponebant di-
mittebant eos. Interdum moriebantur ibi. Qui cum illuc
venisset cum omnibus taglijs, quae debentur Dno Pathe, secundum
temporis necessitatem prout moris est Patriae, ipsos malandrinos
fortilitia propugnacula eorum existentia in nemoribus, in mon-
tibus excelsis, sive in cavernis totaliter destruxerunt, et flammis
ignium tradiderunt, et de caetero per magnum tempus Forum-
iulium non visitarunt, et cum prosperitate redierunt magna
multitudinis copia inde Patha fit exosus omnibus, quia erat nimis
avarus et non expendebat large, sicut praedecessores sui. Vescebatur
herbetis crudis, et oleribus cum aceto, et sale, et non dabat ali-
quod laborem mechanicis sed solummodo accumulabat pecu-
nias, habens autem plenam bursam ?? sexaginta millia duca-
torum, et ultra, cepit iter Romam paulatim, et venit usque Romam
promittens redire et non redijt; et ibi factus est Cardinalis Aquileg.s

Nota quod iste Ant.s incepit primo renunciare Pathatum Eccl. Aquil.e quamvis Stilligessi in commendam pro- mo incepit.

Antonius 74 Antonius de Portugruario Patha Aquil.s venit Aquilegiam, sive applicuit,
in 1402, die 8 mensis Aprilis, et celebravit Missam suam novellam eodem
anno in die S.ti Lucae Evangelistae, et frater eius q. Nicolaus Pan-
dus eodem die duxit uxorem de Ca' Trabina. Nam ante idem
Antonius erat Episcopus Concordiensis et erat valde dilectus
Papae Bonifacio sexto eo quia ipse fuerat servitor eius, et ideo
post recessum supradicti Antonij Caetani elegit eum cum vo-
luntate, et consensu fere omnium Castellanorum Civium Do-
minorum Praelatorum omniumque hominum in Patria existentium
et misit eum ad partes Fori-iulij, ipse fuit gratanter receptus
atque laetanter, et ei obedierunt usque dum voluerunt sed non per
multum temporis spatium. Aliqui Utinenses indignati sunt spre-
nentes eum, atque dicentes: Cuius filius est iste? Filius enim

Delphicis est. Ubi est nobilitas eius? Ubi milites? Et sic fre-
mebant et stridebant dentibus et dicebant, hic non fa-
cit iustitiam, nec iudicium tenet; quare ergo debemus
ei obedire ex quo non potest facere iudicium et iusti-
tiam et quid plura? Ita omnes ad rebelles legam et
unionem invicem fecerunt, moventes dictos, liceatque
Dno Antonio querimoniam super eum faciendo, falso
eum accusando in multis, rogitando Dnum Apostolicum
ut privaret eum et alium eis daret Patriarcham. Quibus au-
ditis et intellectis eundem Patriarcham citari fecit, sub pe-
na decem millium ducatorum quod si non compareret
infra decem dies coram Dno Papa, quod ipse esset privatus
a Patriarchali dignitate. Et ad petitionem illorum Civitaten-
sium et Collegatorum eorum dedit eis unum Patriarcham,
similiter nomine Antonij, qui extiterat Episcopus
Concordiensis, qui Antonius veniens cum eodem
Papa Gregorio sive Errorio, et merito Errorio quia
toti mundo errorem contulit, et venerunt ad Civitatem
Austriae, Antonius receptus est in Patriarcham eorum, et ex volun-
tate et consensu Venetorum surgitur est Patriarcha, Antonio de Por-
tugruario tenentibus censum et proventum respondentes
~~sive affictus [illegible]~~ Curiae Patriarchali. Civita-
tenses, et ipsi Utinenses eundem censum et proventum
sive affictus surgiti sunt Venetis, ipsi Veneti surgiti sunt
illi Antonio Patriarchae eorum. Quod censum ascendit ad summam
mille ducatorum, et sic frangebantur de affictibus propter
eorum Patriarcham. Hic nota quod quando Patriarcha Antonius de
Portugruario vidit se ita accusatum, antequam Errorius
Papa veniret ad terrae Fori Julij misit literas et nuncios
excusando se. Qui Papa nolens audire literas nec nuncios
intelligere, misit eum iterato privari eo quod personaliter non
compareret coram eo, sed divina potentia favente. Isto
anno omnes Principes, Barones et omnes Magnates similiter et
omnes Praelati totius Mundi Climatis unde sunt, ut generale
colloquium in Civitate Pisarum super factum Scisma-
tis, quod tunc regnavit temporibus praedictis V fere XXXII
annos, et factum est, ut Papa Gregorius, qui putabatur verus
Pastor, et Benedictus, qui putabatur Antipapa, uterque
deponerentur et eligi deberet unus, qui totius orbis esse
deberet verus Rector et Pastor. Appropinquante termino
V in annunciatione Beatae Mariae Virginis, omnes Imbascia-

tores

Margin: Accusatio Patriarchae ad Papam per Civitatenses

Margin: Nota. ita duo Patriarchae erant tunc in Utino, alter in Civitate et tertius erat Cardinalis, et omnes uno nomine appellabantur Antonij.

Margin: Tunc Patriarcha Ant. vet. habitabat in Castro Soffumbergi.

Margin: [illegible]

tores omnium Principum, omnium Prelatorum pervenerunt ad pre-
dictam Civitatem Pisarum, quorum numerus fuit usque ad summam
xx.ti millium. qui cum omnes ibidem convenissent, Gregorius reces-
sit, nec voluit comparere Synodo, sed verso tergo venit ad par-
tes Forijulij ad Civitatem Austriam in die Pentecostes cum qui-
busdam Cardinalibus et alijs de gente Regis Apulie, et alijs multis
Utinensibus omnibus rebellibus Dno Patriarche Antonio de
Portugruario ibique stetit, et in magna reverentia celebratus ab
eisdem et stetit in Civitate Austria usque ad Nativitatem beate
marie Virginis, et recedente eo cum gente sua et aliquibus
Cardinalibus non multis sed tantum duobus. Gentes, sive stipen-
diarij Dni Patriarche, et Utinensium insequuti sunt eos, eosque ca-
piunt, morti traduntur, omnia bona eorum auferunt, Papa vero
evasit solus cum quibusdam, quamvis capti, et predati fuerunt
omnibus bonis eorum, et volunt dicere aliqui sive dicunt,
quod idem amiserat omnibus computatis plusquam sexa-
ginta millia ducatorum et transfretavit usque ad Apuliam et
ibi permansit cum auxilio Regis Apulie, et nemo habebat, cui
neque tenebant pro Papa, nisi Rex Apulie. Eo anno, ista
circa festum Sti Ioannis Baptiste, Cardinales qui tunc erant
Pisis, cum consensu, et voluntate et deliberatione omnium,
qui ibidem convenerant, elegerunt in Summum Pontificem
quendam Cardinalem, qui prius extiterat Archiepiscopus
mediolanensis, cui impositum est nomen Alexander, postquam
electus est in Papam. Privavit omnes adherentes Errorio
et inobedientes. Similiter excomunicavit Errorium, et Bene-
dictum et omnes tenentes heresim eorum. Antonium vero
Patriarcham confirmavit in pristinum statum, et in Patriarcham.
Et tunc dictus Antonius Patriarcha videns rebelles nolentes
ei obedire, cepit guerram cum eis et multa damna
intulit eis, et ipse e contra. Sed multo maiora damna ini-
mici eius pertulerunt. Benedictus vero, qui putabatur
Antipapa renunciavit, et noluit vocari amplius Papa, et ivit ad
partes suas. Eo vero anno mortuus est idem Alexander Papa
in Civitate Bononie, et ibi sepultus. Post mortem vero dicti
Alexandri, electus est in Papam Cardinalis Bononiensis, cui
impositum est nomen Ioannes, et idem Ioannes confirmavit An-
tonium supradictum. Illo vero anno Civitatenses dederunt se
Comiti de Ortimburg, eique adheserunt cum omnibus pertinen-
tiis suis, et idem Comes venit Civitatem Austrie plusquam

ducenti

ducenis equis, et cepit Montemfalconum, et ingressus gene-
liam intus, et expulit omnes populares, et maiores ex-
cepit quatuor et obtinuit eundem locum fere per
duos annos et plus. similiter Carnea, Tulmetium, Glemo-
na, Spimberg, Valvasonum, Sanctus Vitus, Buiea, Sa-
cilis, et Maranum, et omnes terrae Tulmentum obedie-
bant illi Comiti tamquam Vicario Imperatoris exceptis
Utino, Castello Porzeti Sacilo et alijs paucis locis, et Villis
qui fere omnes fideles erant Dno Patriarchae, propter invidiam
Civitatenses anno Dni 1410 die ultima Augusti incepit guer-
ra inter Civitatenses et Utinenses. nam antea non habuerunt
guerram ad invicem, sed tantummodo Patria ligavit cum
eis, e contrario propter inobedientiam illorum de Pellcand
partium adversarium. nam idem Patria de Pelleanes ett
cum inimicis suis fere, per duos annos, et plus, antequam
Utinenses diffidarent Civitatenses, et duravit guerra
illa per duos menses integros. hoc tempore die 20 sep-
1410 tembris Glemonenses cremaverunt Villam Tavena-
et domos Dni Dorimi, quas edificare fecerat de novo,
ipsas funditus ruinaverunt. In mense Augusti anno
quam Utinenses diffidaverunt partes oppositas, Castrum
de Pers captum fuit a gente Dni Patriarchae, et similiter
Fontanambonam, et post parvum temporis spatium qui-
dam Longobardus proditor existens cum Capitaneus erat d
Castri proditione, foro, et pretio mille ducatorum tradidit
eundem locum Glemonensibus, et post modicum datum
recessit ad partes suas. Castrum vero Fontanebone
remansit in potestate, et dominio Nobilis Viri, et valo-
rosi militis Dni Tristani de Savorgnano, et ipsum melius
fortificavit ac tenuit pro se. Domini vero, et Domine
eiusdem fori expulsi sunt, nec fuit eis datum que-
quam sed [illegible] ultimoum [illegible]
1411 Iterum anno Dni 1411 die ultima Februarij ceperunt
treugue inter utrasque partes, sex diebus post idem
die 21 Aprilis incepit iterum guerra. Item a° die ter-
tia Junij Civitatenses cum exercitu suo [illegible]
[illegible] a Morteglano et Villam [illegible]. Illo
die [illegible] irruerunt in eos et multi
capti sunt [illegible] multi vulnerati, et [illegible]

sui exercitus Utinensium captus est à Civitatensibus fere cum viginti alijs et conducti fuerunt ad Civitatem Austriae, sed post tres dies dimiserunt eos venire ad terram Utini exceptis Buriensibus, et aliquibus [illegible] quibus imposuerunt impositiones sive Taglias. Item, 21 Julij, factae sunt treuguae inter Civitatenses, et Utinenses, et partes adversas per decem dies causa colligendi bladum, quod in Campis et [illegible] et die 20 Julij fuit magna tempestas in Utino, et die [illegible] eadem fuit magnus imber in Utino, sive inundatio aquarum. Tunc prorogaverunt treuguas de octo in octo dies, et de decem in decem usque ad penultimam diem Septembris, et in die ultimo Septembris Civitatenses cum quibusdam Ungaris, quos proditorie fecerunt venire in Terram suam quia omnes fere Patria [illegible] pacem habere ea nihil dubitabant, quin non esset pax Civitatenses cum Ungaris illis. Item ad Villam Mortegliani venerunt Ungarorum [illegible] fecerunt, Villamque cremaverunt ea abierunt, Montemfalconum devenerunt et ibi derobarunt [illegible], omniaque spoliaverunt, Et inde [illegible] Paguani, eamque cremaverunt et devastaverunt omnia quaecumque potuerunt et abierunt. Et die octava Septembris Ungari venerunt ad Portam Utini, quae dicitur Porta Aquilegiae, et multa animalia ceperunt et ex Ungaris capti fuerunt quamplures et occisi, sed ex Utinensibus quattuor capti fuerunt, et [illegible] vulnerati. Item die 13 Octobris exercitus Civitatensium venerunt ad Villam [illegible] Cuglanum, Pasclanum, Sclavianum et ibi aliqua animalia spoliaverunt, et abierunt. Item die prima [illegible] treuguae factae sunt inter partes per [illegible] dies, et die 21 [illegible] treuguae et sic ex utraque parte [illegible] octo dies [illegible] non spoliaverunt. Item die 28 [illegible] ad [illegible] Julij exercitus dni Regis Ungariae, cum [illegible] militibus, quorum ductor, sive Capitaneus erat quidam [illegible], nomine Pipus. Considerantes autem Utinenses non posse obsistere contra tam multitudinem magnam equitum armatorum proposuerunt fere omnes velle obedire dno Regi Ungariae, tamquam Imperatori, et deliberatione facta miserunt [illegible] hos Ambasciatores, scilicet dnum Michaelem de Rabatta, et alios plures,

Proditionem sive deceptio Civitatensis

Nota quod Civitatenses [illegible] causa adventus [illegible] de hoc negotio

Pax facta inter partes Patriæ per D. Pipo.

res ad dictum Dnum Pipo, et ipse idem D. Pipo audivit, et exaudivit
eos et recepit eos in [illegible]entiam, et fecit pacem inter omnes
partes Patriæ Forijulij, die 6 in die Sancti Nicolai Confessoris,
cuius nomen sit Benedictum in secula seculorum Amen.
Item die 7 decembris venerunt Ungari sive Hungari, et impo-
suerunt Vexillum Dni Imperatoris super Castrum Utini, et po-
suerunt similiter in Castro Utini suum Capitaneum, videlicet
unum Teutonicum nomine Paulus, et reliquerunt eum ibi
et abierunt. Nota hic, quod antequam approximassent gen-
tes Dni Regis Ungariæ, quod Utinenses miserunt ad Vene-
tos cum consilio Dni Tristani de Savorgnano, ut Veneti
subvenirent eis, qui responderunt, quod non poterant eis
dare subsidium; nuncij vero redierunt, relationem suam
fecerunt, et quia Veneti antea habebant omnia loca, et
Fortilitia [illegible] subsequentium, pretio, et adulatione comparata,
videlicet, Sacilum, totam Civitatem Portusgruarum, Brunere,
Valveson, et Spilimbergh, sperantes habere adhuc alia
loca, Terras, et Castra, et Fortilitia quæcumque Ecclesiæ
Aquilegiensis, et quia Deus resistit superbis et gratiam dat
humilibus. idem Dnus Pipo cum exercitu suo
subiugavit sibi et Ecclesiæ Aquilegiensi, usque dum veniret
versus Sacilum, omnes Terras, omnia oppida, Castra, et
Fortilitia et omnes obedientiam fecerunt, et similiter obe-
dire Dno Comiti de Ortemburch tanquam Vicario Tempo-
rali Dni Regis Ungariæ, Imperatori promiserunt. post-
quam autem recuperaverunt tota Fortilitia Ecclesiæ A-
quilegiensis, progressi sunt ulterius ad partes Vene-
torum, et receperunt multa Fortilitia et Castra, et Terras
et prostraverunt quamdam Turrim manufactam a
Venetis, et captivaverunt, et crudeliter occiderunt omnes
custodientes illam Turrim, et quia Veneti fecerant fieri
eandem Turrim cum magnis expensis, dubitantes id, quod
contigit eis. Ungari vero cum prosperitate a robore obtinue-
runt omnia Fortilitia et fortiter munierunt, magna damna
Venetis intulerunt. Hic nota, quod Dnus Tristanus sentiens,
et intelligens Populum parvum, sive magnum volentem
obedire Dno Imperatori, sicut de iure tenetur tota Patria
Forijulij, videns ipse Tristanus, quod si ipse permaneret
in Terra Utini, quod ipse incideret in manum inimico-
rum

vum eius, et quia volebat subiugare sibi inimicis suis, idem dominus
de Terra Utini recessit die V decembris 1411 et ivit Savorgnanum
et ibi permansit. Post vero paucos dies idem dominus Tristanus
positus est in exilium cum tota parentela eius a Terra
Utini, et deleverunt omnia arma eius, et insignia, et la-
ceraverunt ubicumque invenerunt, vexilla eorum, et voce
praeconia, ipse cum parentela sua, proclamaverunt, neminem
quemquam aliquis de parentela eius, nec ipse deberet veni-
re Utinum, nec aliquis deinde deberet memoriam facere de
eo nec concordiam quaerere de eo. Et ipse [illegible] inimi-
cos suos venit una nocte ad [illegible] Utini die penultima
Martij in die mercurii sancti, et fecit incidere, sive rumpere
spaldum per homines, qui intrinsecus erant, 3. proditores
Terre Utini, et dimiserunt eos intus cum omnibus illis, qui
cum eo erant. Non enim erant duceni illi, qui cum eo
intraverunt nondum erat dies. Sic a duabus horis et plus
inceperunt clamare omnes: Vivat Imperator, et Comes de
Ortimburch, et dominus Tristanus de Savorgnano. Illi autem
Nigilioni, proditores, [illegible], homicidae, exules, qui cum
eo venerant, quaerunt [illegible] Petrum Paulum et omnes quos-
cumque volebant et [illegible] multi mechanici qui venerunt
[illegible] cum eo ad Plateam clamantes omnes, Vivat Imperator,
Comes de Ortimburch, et Tristanus. Audientes autem inimici eius,
et fere omnis populus perterritus est et vix audebant de domi-
bus exire et fugierunt quamplures extra Terram Utini, quoniam
[illegible] timuerunt, quia ipse Tristanus [illegible] illis, qui [illegible]
erant, quod ipsi erant in domo aliquorum inimicorum eius
et auferrent bona eorum, et sic fecerunt et mandaverunt eis
et fecit venire ad se quendam Antonium Solanum, et [illegible]
est super Plateam Utini. Tandem fecit depingere in una turri
[illegible] insigne suum, et posuit super Plateam Utini, et fecit
custodire Plateam Utini cum armis, [illegible], lanceis, [illegible]
[illegible] cum insigniis eius, et fecit fieri novum consilium, novos
officiales imposuit, et dixit, quod ipse volebat facere pacem cum
inimicis suis, et quod omnes deberent intrare Utinum, et
pacem volebat habere cum omnibus, et venerunt aliqui sed
pauci; postquam autem venerunt aliqui dixit eis, scitote
quia volo habere pacem cum omnibus, et obedire Dno

Proditio facta per aliquos homines [illegible]

Fuans

Imperatori, et eius Vicario, et si non creditis mihi, mittam Ungaris duos filios meos obsides, et sic fecit, tamen fraudulenter. Ungari autem libenter receperunt eos, in custodiam habuerunt, et servantes eos bene. Sed quia inimici eius indigne ferentes mala ab eo illata non minus perspicaces consilium inierunt in unum, et miserunt Seravallum ad gentes Dni Regis conquerentes super dictum Tristanum quomodo ipse se gessit.

Proclamatio facta super Tristanum.

Indignati autem Ungari cum ceteris alijs Patriotis Utinj de tam magna proditione facta per Tristanum omnes unanimiter decreverunt, Eamus, ad Terram Utini capiamus et ad Savorgnanum pugnamus et omnes proditores et Tristanum occidamus. Et venerunt cum magno exercitu Equitum Pedestrium, Curruum non remote a Terra Utini capientes omnes ponere Terram Utini ad Savorgnanum. Sed quia dominus non dereliquit sperantes in se, Utinenses miserunt Nuncios ad illas gentes que fuerunt prope Terram Utini erant, et patefecerunt ad invicem quod si Tristanus non recedat a Terra Utini aut quod ipsi tradantur cum eis quod ipsi capiant terram, et homines, et omnia bona auferent et Tristanum morti tradent. Venientes autem Nuncij relatione facta discreverunt Tristano quod non poterant ipsum concordare de proditione facta per eum quod ipse Tristanus audiens hec, et timens ne incurreret in manibus eorum, circa noctis mediam exivit de Terra Utini cum quam pluribus de Terra, et ivit Savorgnanum die octavo Aprilis.

Tristanus exivit clam cum multis de Terra Utini

Boni autem Viri, et Nobiles mitigaverunt gentes illas, et responderunt eis daturos duodecim millia ducatos, et Vinum et Bladum, et alia necessaria et sic factum est, et reverunt in Terram Utini, fere ducenti, et similiter omnes qui exierunt pro timore Terram Utini quando intravit Tristanus, et imposuerunt Vercellum Electum Aquilegiensis super Castrum Utini et promiserunt omnes obedire Dno. Imperatori, 20 obtinuit iterum

ad familiam

ad fortilitia eorum, que receperant Veneti, et in illis diebus
venerunt Veneti cum exercitu suo sere cum sex millibus
volentes similiter recuperare fortilitia eorum, eaque
capientes, et volentes tollere bona Ecclesie Aquile-
giensis sicut antea fecerunt. Sed ipsi Ungari defenden-
tes viriliter, victoriam obtinuerunt quatuor Bombardas
eis abstulerunt, et Ducem eorum, seu Capitaneum [illegible]
Venetorum ceperunt, et multos alios captivaverunt,
et ipsi Veneti terga vertentes, transfretaverunt Ve-
netias, ibique auxerunt exercitum. Cum, et iter-
rum venerunt aliquos ad partes Istrie, devasta-
verunt Vites, olivas, et magna damna intulerunt illis

Mugla

de Muglis. Sentientes hec gentes dni Imperatoris mi-
serunt quamplures Teutonicos ad Istriam, et illi
vastaverunt in triplo plus, et receperunt multa ani-
malia, et magna damna Venetis intulerunt, et reversi
sunt ad Terram Utini cum prosperitate, et lucro.
Nunc autem revertamur ad facta Tristani. Tristanus videns
se ab inimicis [illegible], fecit rumpere aquam, et non a-
qua ad Terram Utini per octo dies nec poterant molere
nec Animalia in copia habere ad bibendum. Tandem
Procuratores dni Regis miserunt Nuncios ad Tristanum
interrogantes eum quia rumpit aquam Terre Impera-
toris; Qui respondens ait. Restituant mihi Utinum ab a-
[illegible], et ego dimittam eis aquam venire, aliter autem non.
Audientes autem responsum ab eo omnis Patrie turba, nec-
non Gens dni Imperatoris, quod sic spreverat omnes, et om-
nibus obsistere velle, recuperaverunt aquas, velit nolit,
ponentes custodes et Stipendiarios, ut custodirent aquam
et similiter Castrum [illegible], et fecerunt Bastias contra
dictum Castrum, nec aliquid victus eis impenderet quis, nec
favorem, et voce preconia proclamaverunt, quicumque in
Castro illo esset, si non exiret per triduum, quod suspendio
puniretur. Tristanus clam exivit Castrum, et perrexit usque Ve-
netias, ibique ordinavit quecumque potuit. Interim castri
fuerunt in Terra Utini quamplures proditores et suspiciosi

3° Tunc venit Tristanus in Forum Julij cum copioso exercitu Vene-
torum die XXV Madij, cuius Dux, sive Caput fuit Carolus
Malatesta de Arimino, qui finxit se esse Vicarium Ro-
manae Ecclesiae, et spoliaverunt multa animalia in
Patria existentia, multasque segetes vastaverunt, et ve-
nerunt ad Savorgnanum, et obtinuerunt bastias, quas
fecerant Utinenses, et alij Patriae pro obsidione, et crema-
verunt eas et omnibus manus amputaverunt, quos in
illis imbastitis invenerunt, et perturbaverunt fere per
totum Forum Julij, capientes homines, mulieres, parvos
quoscunque poterant invenire, aliquos morti tradi-
derunt, et varijs tormentis cruciaverunt, quod nunquam
fuit auditum ab adventu Attilae, usque ad praesens ita
multa et enormia mala commissa in Patria Fori Julij,
et obtinuerunt multa fortilitia et ea etiam multorum
munierunt Victualibus et alijs necessarijs, ut fuit Leo-
glanum, Muzana, Palazolum et Portum Latisanae, et
cremaverunt multas Villas, et abstulerunt iterum aquam
terrae Utini, et venerunt ad Portum Latisanae et ceperunt
eundem locum. Tandem venerunt in Patriam multi
ducenti Ungari, in primo recuperaverunt aquam terrae Utini
et perturbaverunt frumentum volentes contra inimicos
suos debellare. Tristanus autem remansit in Patria in
Castris suis cum pluribus de Venetorum stipendiarijs, et fecit
metere segetes annonas conducere in Castris suis et homines
quoscunque poterant capere capiebant. Et non audebant
nisi exire extra Portam Utini prae timore, et cepit iterum aquas,
et erat magna penuria aquae, eo quod non poterant molere nec
animalia poterant habere ad bibendum. Et postmodum vene-
runt iterum plusquam octo millia Ungarorum et messi sunt
multae segetes, et similiter spoliaverunt omnes homines et
mulieres quoscunque reperiebant, et dimittebant eos nudos abire.
Nec amicis nec inimicis parcebant et perturbaverunt iterum frul-
mentum, et pervenerunt ad alios Ungaros. Tristanus similiter
duxit guerram cum inimicis suis et cum omnibus hominibus to-
tius Patriae Fori Julij. Tandem homines Patriae elegerunt cum vo-
luntate et consensu Dni Regis Ungariae unum Patriarcham Theuto-

nicum

micum, qui dicebatur Ludovicus Dux de Teck, et respondentes ei
velle obedire tanquam Patriarchae electo, sed non confirmato, et
post confirmationem factam a Papa et Bullis ostensis omnes
vellent obedire tanquam vero Pastori. Et nota quod iste Dux
de Teck destinavit magnam pecuniae quantitatem Regi pro
vacatum olim Antonij Caietani, qui resignavit Patriarchatum
ut superius mentionem feci, et fecit dare idem Dux eandem pe-
cuniam Procuratoribus suis ut promoverent pro eo, ut eligeretur
in Patriarcham, sed unus illorum Procuratorum procuravit tan-
tum pro se, et fuit Antonius Chiccozus Concordiensis et elec-
tus, fuit idem Antonius, ut superius dixi, in Patriarcham, et i-
dem Dux amisit pecuniam suam, et quia idem Dux ini-
que ferens iniuriam sibi illatam, non cessavit donec misit Co-
mitem de Ortimburch Cognatum suum ad Civitatem Austriae
ut superius declaravi, et anno Dni 1411 resignavit idem Antonius
de Portugruario officium Pastorale Ecclesiae Aquilegiensis, et
transivit Romam, et ibi electus est in Cardinalem Aquilegiensem
et vacavit Ecclesia Aquilegiensis usque ad electionem istius
Annis fere per annum unum. Sed non vacavit Praedo-
nibus, et devoratoribus. Multos enim habuit Patria devoratori-
bus, qui devoraverant omnia bona totius Patriae. Sic fuit Comes
de Ortimburch, Paulus existens in Castro Utini, et multi alii
Ungarorum, et Venetorum et aliorum Praedonum, et Vespilionum,
quia nunquam fuerunt tot latrones in Patria, sicut istis tem-
poribus quia destructa fuit totaliter dicta Patria cum terribili
ruina. Inimici autem Utinenses autem Utinum... quia magnarum pecunia-
rum pati sunt cum quibusdam Ungaris, licet nulle quod debe-
rent defendere Castrum de Aviis, quod erat Dni Utinensi, et obse-
derunt ipsum, et nihil potuerunt facere, et reversi sunt in
terram Utini. Deest finis historiae.

Alia Cronica in qua sunt diversa ... imitata digne

Incipiunt Cronice Patriarcarum Aquileiensium

Rubeis Mon. Eccl. Aq. in app. pag. 6 a 19.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Post ipsius sacratissimam ascensionem ad Patrem omnes Apostoli unitis sortibus per mundi climata ad predicandum verbum per quod omne genu flectatur terrestrium, celestium, et infernorum et in quo salvamur, et sumus dispersi sunt et licet beatissimo Apostolorum Principi Petro data fuerit super universalem Ecclesiam ligandi atque solvendi in Celo et in terra plena auctoritas et potestas, tamen Spiritus ubi vult spirat, ipsum Apostolorum Principem una cum Apostolo eius Paulo super quos velut super firmam petram Ecclesia sancta fundata est Romam deduxit, ubi idem Apostoli multiplicibus orationibus et Doctrinis ipsam Ecclesiam ... Nerone sevissimo decoraverunt, quorum Discipulus Beatus Evangelista Marcus, qui Evangelium ab ore Petri scripsit, ex precepto eiusdem Petri Predicationis causa ad Urbem famosissimam Aquileiam quae Italie venit a predicto Petro Baculum Pontificatus accipiens, ubi per aliquantos annos verbum salutis predicans, et cum Apostolo affirmans quoniam hic Christus, Evangelium propria manu scripsit quod hodie in Ecclesia Aquileiensi omnibus volentibus videre apparuit et nunc est Venetiis quia tale lumen sub modio poni non debet, sed super candelabrum ut luceat omnibus demonstratum est, sic primus Predicator in Aquileia fuit Beatus Marcus Evangelista qui regitive predicationis suae infinitis populis ... acquisitis, etiam fundavit. Beati Petri vultum videre desiderans magistri sui, et ire Romam ... ... dimittere satagebat ... nutu Dei vociferante Populo et Pastorem petente Beatus Hermacoras in Pastorem Gregis Domini electus est: ... cum Beato Marco iter accipiens Romam pervenit, et ab Apostolorum Principe Petro Baculum accipiens Pontificatum, et velamen sacrum Protoepiscopus Provincie Italie ordinatur et hinc omnes Italie Ecclesias Primatum obtinuit et regressus ipse Primatorum ad Urbem Aquileiam, Ecclesiam multo componens moderamine Sacerdotes, et Levitas ordinavit, quos ad Civitates alias predicationis officio transmittebat tandem curriculo viginti annorum ab ipsius ordinatione decessit postea multis eius ... gloriosis operibus et miraculis, que in Legenda ipsius declarantur, sub Sevastio Preside in predicta Urbe, sub Nerone, Monarchiam gubernante per diversa tormentorum genera tandem cum sancto Fortunato suo Archidiacono decoravit Aquileiensem Ecclesiam Sancto Martirio decoravit praecipue ad palmam sacratissimae Virginis et Nobilis Aquileiensis

Petrus Marcus Evangelista.

Sanctus Hermacoras.

Scientes Euphemiam, Dorotheam, Teclam, et Erasmam. Hae primae Virgines fuerunt quae pro Christi nomine passae sunt, quarum Corpora in praedicta Ecclesia miris coruscant miraculis, quarum Legenda scripta est. Cuius Pontificis precibus Patria tota est ab invasione daemonum liberata nec aliquis de Aquileiensi Provincia potest, ubicumque fuerit, a daemonio vexari nec mori morsibus scorpionum.

Helerus Pa 12

Huic beatissimo Protoepiscopo successit gloriosus Helerus Patriarcha qui populum sibi commissum in fide verbo confortans et opere explens ordinationis suae anno x una cum Taciano Archidiacono suo et aliis tribus Dionisio, Largio et Felice bonum certamen certantes cursum glorioso martyrio sub Numeriano Principe consumaverunt.

Post hunc successit Chrisogonus Patha qui x annis mirifice rexit Ecclesiam, et multis virtutibus decoravit.

Theodorus Patriarcha ei successit et hic expleto ordinationis suae anno per agonem martirii Regna caelestia adeptus est.

Crisogonus plenus operibus divinis anno primo ordinationis suae feliciter migravit ad Christum.

Agapitus Patha sedit annis xiii.
Fortunatus Patha sedit annis xv.
Valerianus Patha sedit annis xviii.
Benedictus Patha sedit annis xxv.

Hi omnes licet sub magna infidelium persecutione tamen Ecclesiam armabant eorum sanctis praedicationibus, et exemplis.

Beatus Cromatius insignis doctor contemporaneus Gregorii et Sancti doctoris Beati Hieronymi [illegible] idem natus in oppido Scidonis in Dominio Ecclesiae Aquileiensis sitae, inter Viros illustres ipsum Cromatium commemorat et in quadam Epistola sua scribit Domino suo Cromatio Beatissimo Episcopo Aquileiensi. Huius tempore Rufinus Presbiter Aquileiensis floruit Doctor eximius qui multos libros, et Ecclesiasticam Historiam composuit, et de Graeco in Latinum transtulit, et plures Epistolas scripsit ad Hieronymum, et Hieronymus ad ipsum; sedit Cromatius annis xviii et plenus divinis operibus migravit ad Christum, huius tempore Theodosii Magni.

Augustinus Patha Cromatio successit, qui post annum xviii ordinationis suae, vere Christo Populum auxit, et [illegible] est.

Adelagus Patha sedit annis ix.
Maximus Patha sedit annis xx.
Ianuarius Patha sedit annis viii
Secundus Patha sedit annis iii.

Niceta Patha sedit annis xxxiii cuius tempore imperante Theodosio secundo sub annis Domini ccccxxv. Attila flagellum Dei volens sibi Romanum subiugare Imperium et debellavit Romanos quibus adhaerebant omnes Occidentales, ubi occisa fuerunt clxxx millia hominum rediens in Pannoniam reassumptis viribus iterum invasit Italiam, et destruens omnes munitiones [illegible] primo Castrum [illegible] quod nunc Civitas [illegible] appellatur, deinde obsedit Aquileiam, tribus annis et Collem, ubi nunc est a-

iterum

37

[?]rem Christi et sui tritione viriliter sicut fecit, tandem peccatis exigentibus Aquileia post tres annos capta est et destructa per dictum Attilam dicti Secta facta ab infidelibus interfecto crudeliter, et inde pervagens Veronam, Vicentiam, Brixiam, Bergamum, Mediolanum, Ticinum, Concordiam, Altinum quod nunc est Tarvisium, et multas Civitates aliasque ferro igne consumpsit.

Post Attilae mortem quem Deus ad preces et per orationes Beati Leonis Papae Primi exanimavit, sedit in Aquileiensi Ecclesia Marcellianus Patha, annis xviii. Hoc tempore Zeno Romanum Imperium gubernabat. Odoacer Rex Herulorum, duce occiso quodam Augustulo, qui Romanum Imperium invadere presumpserat, Romam ingreditur et totius Italiae ferè per annos xiv tenuit Principatum, quem Theodoricus Rex Gothorum, cui dictus Odoacer cum innumerabili occurrit exercitum juxta Aquileiam in Campis apertissimis debellavit.

Marcellinus post Marcellianum in sedem Patralem substituitur, qui vixit annis xv, et non modicum (tempore Anastasij Augusti) reformavit Ecclesiam in Urbe predicta, quam propter destructionem Attilae desolatam invenit, quantum potuit Populum auxit.

Stephanus Patha sedit annis xii, hic sub Justino Christianissimo Imperatore et Rege Theodorico regnante in Italia, qui erat Arianus, et Arianos protegebat, multos pro fide passus est, tandem non solum Ecclesiam, sed totam Provinciam reformavit.

Macedonius Patha sedit annis xxii clarus, et hujus temporibus Justiniani Vitam duxit laudabilem, et per totam Provinciam Italiae fratres confortans in Christo felici pace quievit.

Paulus gloriosus Antistes huic successit, Justino Secundo Imperatore cujus tempore Longobardi Italiam intraverunt, quorum historiam Paulus historiographus diligenter narrat et primo Forum Julij intrantes, et quod post Attilae nequitiam tam in Aquileia quam per Ducatum Forijulij reformatum fuerat, devastantes primo Civitatem Austriae, quae tunc temporis dicti Castrum Forijulij appellabatur, destruxerunt, qualiter autem aut quomodo et quid de Ducissa, filijs et filiabus accidit, et etiam cujus inductu Longobardi intraverunt, ipsa declarat historia. Hic Paulus Patha timore quorundam Longobardorum cum reliquijs et Thesauris Ecclesiae, se ad Gradensem Insulam contulit, quam Novam Aquileiam appellavit, et ibi duodecimo anno Pontificatus sui vitam finivit.

Probinus Patha Paulo successit qui apud Gradensem Insulam uno anno vixit et migravit ad Christum.

Elias Patha mortuo Probino, successit qui sedit annis xxii. Hic (ut fertur dicitur) haeretica pravitate suspectus, et quia tria Capitula Sinodi Calcedonensis suscipere voluit, postmodum errorem suum cognovit. Hic de voluntate Beati Pelagij Gradensem Ecclesiam quae nova Aquileia (ut dictum est) appellata fuit, totius Venetiae Metropolim ordinavit, ad quam Heraclius Imperator devotione ductus Cathedram Beati Marci transmisit.

misit

militi, ut ibi esset ubi beatus Ermachoras suam habuerat. Legitur, quod duæ sint Venetiæ: una, quæ in antiquitatum historijs nominatur et ista a Pannoniæ finibus, in qua est Histria, continetur usque ad Danubium flumen terminatur, alia vero, quæ nunc mari Adriatico cingitur, et in alijs maritimis insulis, quam post eversionem Aquileiensem, quæ primo Venetiæ caput fuit incolæ habitare cœperunt. Aureliæ beatus Pelagius misit Epistolam valde utilem, quam scripsit sanctus Gregorius adhuc Cardinalis existens.

Severus Civis Ravennas defuncto Elia successit, qui sedit annis XV hunc quidam Smaragdus Patritius cum tribus Episcopis Ravennam inimice duxit compellens eos communicare Episcopo Ravennati, qui erat hæreticus, sed divino iudicio dictus Smaragdus a dæmonio correptus est, Severus ad Ecclesiam revertitur, venit, et eiectis Avaris ibi habitare cœpit. Erat enim gens crudelissima, carnem comedens humanam et sanguinem bibens pro potu, quos Federicus Patriarcha regressit et longius effugavit, reddens Hesperiæ pacem quæ caput erat Italiæ; super cuius sepulcrum in Aquileia erat Epitaphium.

Conditur inferius nitido Patriarcha sepulcro
Prælatum nomen, cui Federicus erat.
Ungariæ vallem magno moderamine pressit
Fecit et Hesperiam pacem habere bonam.
Egregius pastor mitis, dum pasceret agnos,
Semper utrique suegi pabula læta dedit.
Hunc Deus omnipotens proprio ditavit honore,
Post hunc Angelicis consociando choris.
In perque præcursor Christi Baptista Ioannes
Pontifici meritis auxiliare tuis.

Leo Patriarcha sedit annis XII, hic pro libertate Ecclesiastica se morti exponens, a quodam Rodaldo Longobardo occisus est, cuius bona omnia Rodaldi Ecclesiæ Aquileiensi confiscata fuerunt per sententiam Principum ut inferius apparebit.

Ursus Patriarcha sedit annis XXIII ~~cui Berengarius dedit ac postea Otho Primus~~ [illegible] pro Ecclesia multorum fuit laboriosus, et feliciter in Civitate Austriæ plenus dierum in pace quievit.

Lupus Patriarcha sedit annis IX.

Engelfredus Patriarcha sedit annis XXIII, cui Berengarius secundus dedit, ac postea Otho Primus multas ~~libertates~~ immunitates, et Privilegia contulerunt, hic fuit Nobilis genere, et omni probitate conspicuus.

Rodaldus Aluisius Patriarcha sedit annis XLII Nobilis genere, at Nobilior mente, ab Imperatoribus Othone 2do et tertio plura Privilegia obtinuit, inter cœtera per sententiam Principum ab Imperatoribus obtinuit quidquid inter Plavim et Liquentiam habebat Rodaldus Longobardus, qui Leonem Patriarcham de quo facta est superius mentio interfecit.

Ioannes Patriarcha sedit annis XIX hic ab Othone tertio plura Privilegia obtinuit et adversus quendam Ursonem qui se Patriarcham Gradensem dicebat coram beato Henrico Imperatore cuius uxor fuit sancta Cunigunda Virgo, de Gradu Plebe sua iustitiam reclamavit.

Popo Patriarcha Venerabilis sedit annis XXIV, in duobus Concilijs Romæ et Ravennæ

celebrans coram Ioanne Papa XIX et Magno Corrado Imperatore adversus
Ursonem primum Gradensem et citatum per literas Apostolicas et non
comparentem de Gradensi Plebe proclamavit. In quibus Conciliis Gra:
dus adiudicata est Plebi Aquileiensis, et dictum Ursonem omnesque
suos Praedecessores falso Patriarchatus nomen usurpatum, ipsoque
procurante omnes Thesauri Ecclesiae, Libri Calices, Paramenta et
alia vasa aurea et argentea, Liber seu Evangelium, quod beatus
Marcus Evangelista propria manu scripsit cum Corporibus Sancto:
rum quae per Paulum Patriarcham metu Longobardorum ad praedic:
tam Insulam deportata fuerant et cum aliis reliquiis ad Ec:
clesiam Aquileiensem deportata fuerunt. Templum de novo con:
struxit iste beatus Pontifex, et monasterium Sanctimonialium
extra muros Aquileiae, quod opulentissime dotavit. Templum
una cum duobus Romanae Ecclesiae Cardinalibus et viginti aliis Epi:
scopis solemniter consecravit cui consecrationi interfuit Conradus
Imperator primus, et Ioannes Papa, duo Sanctorum corpora videlicet
Marci Papae et Quirini Episcopi Martyris transmisit, tradens eidem
Popponi potestatem supra sedecim Episcopatus v. Tergestinum
Emoniensem Polensem, Parentinum, Petenensem, Iustinopolita-
num, Concordiensem, Cenetensem, Feltrensem, Bellunensem,
Paduanum Vicentinum, Veronensem, Comensem, Mantuanum,
atque etiam plenam potestatem cum certis Regalibus dictus
Conradus concessit, atque confirmavit, multaque dona fecit ipso
ipsa Ecclesia quae narrare per singula nimis longum esset. In
Aquileiensi Ecclesia requiescit in medio Ecclesiae in cuius se:
pulcro hi versus sunt inscripti.

Poppo sacerdotum lux et decus Ecclesiarum
Gloria Romani spes simul imperii.
Constrictus vinclis humanae conditionis
Ecce sub hac mole fit cinis ex homine.
Extitit, ut Paulus, fuit omnibus omnia factus
Servire studens Domino quinque talenta Deo.
Hic locus est sacris quibus ipse resplenduit actis
Ille quidem doctis moribus atque probis.
Adhortatus iterum Christo fundaverat aulam
Aeterna principio qui sedet, hora Deo.
In Libro pleno duodena parte Decembris
Atque Deo vivit sub se voto patre iacens.

Eberardus Patriarcha sedit annis V, de quo nihil invenitur dicendum.
Gothopoldus Patriarcha sedit annis XVII qui etiam de Gradensi Plebe pro:
clamavit et tam per Alexandrum Secundum, quam per Henricum
Imperatorem tertium, dicta Plebs adiudicata est et pro utroque
super sedecim Episcopatus, et de Regalibus data est potestas.

Hic

Hic construxit Monasterium Sti. Stephani de Aquileia, in quo erant
Canonici Regulares, nunc autem seculares; huic etiam concessit
et dedit dictus Imperator Ducatum Foriiulij, et Marchiam Istriae
et multa alia. Sepultus est, super eius monumentum in Aquileia
hi versus scripti sunt.

Hic Gotopoltus iacet miser in monumento,
Hic Praesul dictus, nomine non merito.
Sed quia mortalis mei pastor non erat ullus,
Christe fili Dei, miserere mei.
A morte perpetua libera me Domine.
Crux mihi requies Crux mihi sancta salus.

Ravengerius Patha sedit anis iiii.
Sigeardus Patha sedit anis ix. Huic Henricus 3us Marchiam Carniole
et multa alia Privilegia concessit et concessa per alios confirmavit, et
Urbanus Papa 2us sibi omnia confirmavit circa anos Dni 1089.
Henricus Patha sedit annis vi.
Federicus Patha sedit ano uno.
Vodalricus Patha sedit anis xxxvii, hic cum Henrico Impre 4to Romam
vadens pro ipsius coronatione propter discordiam quae erat in:
ter Pascalem Papam, contra ipsum Henricum Pascalis captus
et dicto Vodalrico traditur custodiendus, cui idem Vodalricus non
sicut custos, sed sicut humilis servus famulabatur. Tandem
factis conventionibus Henricus coronatur, et procurante eodem
Patha pax firma inter Imperatorem, et Papam facta est,
propter quod tam a Papa, quam ab Imperatore gratias mul:
tas obtinuit.
Gevardus Patha sedit annis ix, hic de Villa Svemariani nascens Civi:
tatem Austriae ortus quod eandem plenus bonis operibus mi:
gravit ad Christum.
Pellegrinus Patha sedit anis xxxi, tempore illius Honorius 2us Pa:
pa fuit in Aquileia, cuius tempore a Papa Innocentio 2do
coronatus Lotarius Imperator in cuius coronatione interfuit idem Pel:
legrinus, et de manibus ipsius fuit ab ipso regalia solemniter investitus.
Gotofredus Patha sedit anis vii, hic de Regali Prosapia ortus Ecclesiam
quam mira prudentia gubernavit.
Vdalricus 2dus Patha sedit anis xx, qui Legatus Apostolicae sedis factus
primus Federici consanguineus tam ab Adriano 4to Papa et Alexandro (Innocentio)
tertio Confirmationes Privilegiorum obtinuit. Huic dictus Federi:
cus omnia Privilegia, et Regalia confirmavit, Marchiatum Istriae
et Carniole Ducatum, et Comitatum Foriiulij, et multa alia loca, castra
et terram inter Plavim et Liquentiam iacentem conces:
sit, et per alios concessa confirmavit. Dedit etiam predicto Patha

38

et Ecclesie Aquileiensi Montem Silicis cum omnibus suis appen-
dentijs, et post reconciliationem factam inter Alexandrum Papam
et Imperatorem, fecit idem Imperator dictum Vodalricum Patriarcham
per totam Italiam suum Vicarium Generalem. hic duplicem ha-
buit Legationem. Iacet in Aquileia, in cuius monumento hi versus sunt.

Alter Vodalricus iacet hic Patriarcha benignus
Fulcivit illisam scismatis Ecclesiam
Rexit dictavit tractavit hoc ipse beavit
Cum iustis maneat gaudia possideat.

Pellegrinus 2dus sedit annis xiv. Iste fecit multa bona Ecclesijs et
inter alia reparavit Ecclesiam Civitatensem, et decoravit mul-
tis donarijs et fecit Tabulam argenteam valde pulchram in dicta
Ecclesia, sed Mirabilem est Ecclesia Aquileiensi, que per Pastorum
incuriam et post longum tempus fuit Venetijs pignorata quam ip-
si Veneti hodie pro precioso servant thesauro. Iste primus cepit
amicitiam contrahere cum Venetis.

Volchenus Patha sedit annis xiii, hic ab Henrico 5o. et Othone 4o. confirma-
tiones Privilegiorum obtinuit et coram eis et etiam coram Federico 2o.
Marchionatum Istrie quem Dux Bavarie Ludovicus nomine tene-
bat, per sententias Principum obtinuit, et vestigatione facta per
ipsum Ducem de huiusmodi Marchionatu per omnes Imperatores
predictus Dnus Patha successive investitus est, cui etiam dictus
Otho Montem Silicis concessit, et dedit. Hic multa sanctitatis opera
in vita sua fecit, que Dominus post eius obitum demonstravit. Nam
eius tumba marmorea in Aquileiensi Ecclesia in aere diu pe-
pendit quattuor digitis circumquaque per terram, et adhuc solum
in uno angulo modicum tangit de terra, alij tres anguli mini-
me tangunt, hic etiam dicitur, quod Mater eius veniens eum vi-
sitare et respiciens eum mortuum dixit fili quid mihi das, et me-
cum porrexit et elevavit brachium, et Mater sua eum accepit
et secum portavit.

Pertholdus Patha sedit annis xxiii Ducis Moravie filius fuit et frater
Regine Ungarie Matris Sancte Elisabethe Langravie. Hic Archiepiscopus
Coloniensis existens est in Patham assumptus qui Federico 2do
adherens et favens usque ad ipsius depositionem honores multos et Privi-
legia pro Ecclesia obtinuit ab eodem et multa bona eidem Pathe tanquam
Patre et Matre Ecclesie contulit de ipsorum Patrimonio, et specia-
liter in Carinthia Carniole et Marchie, et etiam in rebus ipsius
Pathe, omni iure, quod habere poterat in Marchionatu
Istrie renunciavit coram Imperatore et Principibus per
sententiam Patriarcham et Ecclesiam pro se de iure suo huiusmo-
di investiri, quod factum fuit per dictum Imperatorem, qui

et denuo

et donationem montis Mirij confirmavit. Huius tempore
Ecelinus de Romano tyrannidem exercebat, et licet idem Patha
eo quod adhaesit Federico indignationem Sedis Apostolicae incurrisset
ad Curiam Romanam cum maxima Comitiva Baronum et
Principum accedens, cui serviebant in mensa Duces Austriae
et Carinthiae, et specialiter Carinthiae ad modum sclavi, prout
facere tenentur, et Rex Bohemiae Pincerna vinum defere:
bat in mensa et ibi magnalia ostendens ab Innocentio 4.°
gratiam, et benedictionem promeruit, et rediens de Romana
Curia per multos annos feliciter regens Ecclesiam felici pace
quievit. Dicitur, quod cum primo intravit Aquileiensem Eccle:
siam in introitu infra Ecclesiam fortiter respiravit, et hunc
versum Psalmistae dixit: Haec requies mea in saeculum sae:
culi. Et ibi ordinavit sibi fieri monumentum, et ibi sepultus fuit.
Gregorius de Montelongo Patha sedit annis XVIII. Hic factus Patha per
Papam Innocentium 4.tum anno Dni 1250, venit ad Ecclesiam suam, ipse
ante promotionem suam existens Notarius Papae missus fuit Lega:
tus ad Federicum iam depositum, qui Parmenses, qui sibi rebella:
verant, obsidebat, Gregorius cum gente Ecclesiae venit dictis Par:
mensibus in subsidium quod videntes Parmenses extra Civitatem
exiverunt, et cum gente Ecclesiae in Federici exercitu irruentes
eundem Federicum cum toto exercitu eorum spolijs et Tento:
rijs acceptis, quae Tentoria hodie stant in Ecclesia Civitatensi per
dictum Gregorium deportata, expulerunt non sine magno stre-
bitu eodem anno. Hic gloriosus Antistes multa et magnalia ope:
ratus est, multas guerras pro libertate Ecclesiae habuit cum
diversis, et praecipue cum Ducibus Carinthiae, et Comitibus Goritiae
qui multum Ecclesiam infestabant, tandem praedictam Eccle:
siam non sine magnis laboribus, et tribulationibus potenter rexit
et gubernavit, proditores iuxta demerita puniendo, mortuus est
in Civitate Austriae, quam mirabiliter dilexit et iuxta Corpus Sti
Paulini honorifice sepultus fuit anno Domini 1259.
Eodem anno fuit electus Philippus Dux Carinthiae in Patham, quem D.s Gre:
gorius X.s confirmare noluit, fuit tamen factus Capitaneus Pa:
triae Fori Julij, et vacavit Sedes annis quatuor. Huius tempore capta fuit
Civitas Austriae proditione per quosdam Civitatenses fautoribus
quibusdam intrinsecis, et expulsi fuerunt, et capti fere omnes
boni, et divites Populares, et eorum bona accepta. Sed eodem an:
no Rex Bohemiae, prout Vassalaggio tenetur, misit Capita:
neum suum cum magno exercitu pro redemptione ipsius Ci:

nitatis qui Capitaneus eam obsedit, tandem volente, qui superstites fuerit, iacentes proditores sub certis poenis Terram Capitaneo dederunt quam quilibet et propriae voluntati liberavit.

Raimundus de la Turre Mediolanensis Patriarcha sedit annis xxv. Hic enim Iterum Episcopus Cumanus factus est Patriarcha per D.num Gregorium X.um anno Dni 1273, ibi in adventu suo libertatem Patriae dedit pacem cum Comitibus Goritiae fecit, Sacilum a Dno Girardo de Camino recuperavit cui idem D. Girardus protestatis receptis omagium et fidelitatem debitam cum iuramento prestitit. Accessit Dnus Raimundus anno Dni 1277 ad Dnum Rodulphum Regem Romanum illustrem, et habito colloquio ad invicem ad propria est reversus. Veneti ceperunt occupare Terras Ecclesiae in Istria, qua de causa idem D. Raimundus cum dictis Venetis gravem guerram incepit que fere annis xi duravit. Hoc tempore dicti Veneti Tergestinum obsidebant, Dnus Patriarcha volens suis fidelibus subvenire congregato valido exercitu venit in subsidium Tergestinis quod Veneti sentientes nullo expectato fugere ceperunt velocius quibus quas habebant, clamantes et vociferantes a barca a barca che viene il Patriarca. Tergestini videntes sentientes auxilium et irruentes in Venetos multos ceperunt et omnia eorum spolia abstulerunt, et terram, quam dicti Veneti fecerant iuxta Tergestum quam vocabant Romagna, penitus destruxerunt, tandem pace facta et proclamata fuit anno Dni 1291. mortuus est Utini, et honorifice Aquilegiae deportatus in Capella S.cti Ambrosij sepultus 1299.

Petrus Patriarcha sedit anno uno, et mensibus xi. Hic licet magnanimus esset antiquus dierum modicum supervixit, iacet in Utino sepultus in Ecclesia Sanctae Mariae de Castro Utini anno Dni 1301.

Ottobonus Patriarcha sedit annis xiiii qui existens Paduanus Episcopus factus est Patriarcha per D.num Bonifacium Papam octavum. Hic mirabiliter et fortiter regere incepit, multa debita solvit Ecclesiae Romanae, fecit Salinas iuxta Maranum, cepit Manzanum et preterea tenuit Sacilem anno primo quo venit huius tempore D. Rizardus cum valido exercitu obsedit Reginbergum et habuit sub certis pactis, qui D. Rizardus faventibus sibi multis Castellanis de Porcilijs Cubragam multum damnificavit. Isto tempore captus fuit D. Henricus de Prampergo rebellis erga D. Rizardo, et decapitatus in Utino eodem tempore. illi de Sacilo rebellaverunt, et cum auxilio Comitis Goritie dictum Castrum fortissimum Sacili et Varalis munierunt quod Castrum dictus Patriarcha obsedit, et divino operante iudicio nullo credente accepit nemine [illegible] et dictum Castrum diruit fecit, et omnes inventos habitatores [illegible] Eodem anno obsedit Castrum Porpeti, et habuit, et alia plura Castra mirabilia operando et Sacilum detentum per Dnum Gerardum predictum recuperavit. Hic Patriarcha fuit ad Imperatorem Henricum

in obsidione

in obsidione Brixiæ et ibi per prædictum Imperatorem cum Imperiali
vexillo de Regalibus suis honorabiliter fuit investitus et coram Impera-
tore Ducem Leopoldum Austriæ, et Ducem Carintiæ genibus flexis coram
Patria de eorum feudis idem Patria investivit, qui Duces eidem Dño Pa-
triarchæ servierunt ad mensam, ut tenentur coram prædicto Imperatore ergo
eorum existente Dapifero et altero Pincerna, año Dñi 1309. Prædictus Dñus
Rizzardus veniens ad gratiam Dñi Ottoboni pro feudorum suorum investitu-
ra recepta investitione de ipsis, et ipso Dño Rizzardo ab ipso Dño Patria ami-
cabiliter recedente ipse Dñus Rizzardus Spilimbergi interfectus fuit et
multi alij Nobiles captivati et multa alia fecit, quæ brevitatis causa omitto.
Año 1314 dictus Dñus Patria posuit se ad iter versus Curiam Romanam
et dum esset in Comitatu Placentino infirmitate detentus in loco, qui dicitur
Augeav mortuus est ac ibi sepultus fuit.

Castonus della Turre Patria existens Archiepus Mediolanensis año Dñi 1317 per
Dñum Ioannem Papam 22.us factus est Patria circa festum Beati Silvestri, et
venit ad Ecclesiam suam, sed ipso veniente dum esset Florentiæ et
equitaret, cecidit cum equo, de quo casu mortuus est, et Florentiæ se-
pultus año Dñi 1318, de Mense Augusti.

Dñus Paganus della Turre existens Paduanus Epus factus est Patria per Dñum
Ioannem 22.um año Dñi 1319. Huius tempore Dñus Henricus Comes Goritiæ in
Civitate Tarvisij mortuus año Dñi 1323. Duces Austriæ, et Carintiæ euntes
in subsidium Paduæ contra Dñum Canem de la Scala fuerunt in Foro-
Iulij, et damna maxima intulerunt obijt año Dñi 1332, de Mense Decembris.

Dñus Bertrandus factus est Patria año Dñi 1333 et in 1345 Rex Ungariæ venit
Zaram cum LXX equitum et steterunt ibi pluribus diebus, et Dñus Patria
ivit ad sequendum prædicto Dño Regi et post reversum Dñi Patriæ re-
cessit et Dñus Rex cum toto exercitu suo et reversi sunt Ungariam,
attamen Zaratini submissi fuerunt Dominio Venetorum propter
validam famem año Dñi 1349, Dñus Comes Goritiæ venit in Forum
Iulij tamquam Advocatus Ecclesiæ Aquilejensis cum magna gentium
comitiva, cum quo Patria Bertrandus cum illis de Savorgnano et Communi
Utini tenebant rationes Nobilium Virorum de toto Iulij, et cum dicto
Dño fuerunt Nobiles Viri Dñus Ioannes Franciscus de Castello Porpeti, Dñus
Cumacorus de la Turre de Castelnovo, Dñus Beachinus de Sbrulijs, Commune
Portusnaonij, illi de Prata et Brugniera, illi de Civitate Austriæ, Dñus
Valterpertoldus et Dñus Henricus fratres de Spilimbergo, illi de Vil-
lalta illi de Castro Pagano, filij Dñi Betti de Savorgnano et cœteri
de Pramperge omnes cum exercitu suo steterunt in Campanea
usque ad ultimum diem Octobris et donec steterunt ceperunt Savor-
gnanum, Faganeam, Sanctum Danielem, Buiam et Tricesimum, ipsi
per vim interim ceperunt Dñum Simonem de Valvasono Dñum
Paganum filium Dñi Hectoris de Savorgnano et alios quamplures
de Utino propter bellum et fugerunt Rogias Utini, iterum iver-
runt Glemonam, et ibi steterunt per novem dies et recesserunt

et habito tricesimo steterunt in Campanea per duos dies, postea recesserunt à Campanea propter malum tempus. Postea Dnus Patha cum Communi Utini et suis sequacibus ivit cum magna Comitiva et cepit gentes Dni Comitis Goritie et duo Vexillum habuit, et Utinum conduxit, quae adhuc sunt in Ecclesia maiori Utini, et destruxit Castrum Braulini quod erat ipsius Dni Co: Goritie, et Patha fecit treguas die 2da xembris. Eodem Millesimo illi de Prampergo, de Tricano, de Cavoriacho, de Colloredo, de Spilimbergo, omnes cum suo exfortio fuerunt cum Dno Co: Goritie in eius subsidium contra Dnum Patham. Eodem Millesimo fuit magna mortalitas, et fuit magna fames per totum mundum, et duravit per duos annos. Item eodem anno Utinenses adepti sunt Fagagnam, Saveam, Danielem, Moruzzum, Sevr, et Tricanum, et deiecerunt et destruxerunt Susans. Item acceperunt Cortinum Flambri. Item Dnus Joachinus de Burilijs Capitaneus Portusnaonis cum subsidio Dnum de Spilimbergo acceperunt Turrim Utinensem, acceperunt Buiam propter famem. Item in 1350, Junij, die Dominico Dnus Patha Bertrandus existens in Sacilo cum Dno Federico de Savorgnano, Dno Armano de Cavrea, Dno Girardo de Cucanea, q. Francisco de Strinis, et q. Hector Michaelis de Utino volens venire Utinum ipsi Dno Pathe fuit servatum ut non veniret, quoniam inimici sui custodiebant eum, ipse autem Dnus Patha dixit velle ire et velle immolari pro Ecclesia Dei, et sic veniens cum Comitiva sua Unde gentes Dni Co: Goritie, Dnus Henricus de Spilimbergo, illi de Villalta cum aliquibus alijs Nobilibus Patriae venerunt in Campanea quae dicitur Rechinveld, et ibi aggressi fuerunt Dnum Patham praedictum et Comitivam suam, et violenter debellaverunt dictum Dnum Patham et totam eius Comitivam, et in ipso bello mortuus fuit dictus Dnus Patha, et dicitur, quod ibi nunquam nata fuit herba, et capti fuerunt Dni Federicus et Girardus supradicti, q. Franciscus Strinis, q. Hector de Michaelis de Utino, q. Nicolussius Orbit, q. Paulus Federici, q. Carlevarius et Federicus Ottacini et quamplures alij, filius dicti Dni Girardi de Cucanea. Postea homines Spilimberghi ceperunt Corpus dicti Dni Pathe, et posuerunt eum super uno Curru cum duabus meretricibus unam ad caput eius et aliam ad pedes, et miserunt eum Utinum dicentes accipite Patham vestrum Sanctum et in Utino in Ecclesia maiori honorifice per Utinenses fuit sepultus, et postea multa miracula fecit et quotidie facit ut apparet in libro suorum miraculorum, qui est Utini in Ecclesia maiori. Sedit annis xvii mensibus xi, postea facta fuit vindicta de eius morte per Dnum Patham Nicolaum sequentem.

Nicolaus Patha filius qm Dni Regis Boemiae et frater Dni Caroli Imperatoris fuit factus Patha in 1351, die 8 maij. Sedit annis vii mensibus ix, diebus viii. Per supradictum Dnum Patham captum fuit Castrum Porpeti, et cum gentes Dni Co: Goritie et Castellani Frisilij exterminaverant et per terram deiecerunt Castrum Porpeti cum eximio Belligeris gentis armigerae. Eodem Millesimo Marescalcus Dni Pathe Nicolai cepit in Capitulo D. Jo: Joannicum de Castello Porpeti, et Porpetum filium dicti Dni Jo: Joannici, et annulum iuvenem, et fregit D. Marescalcus Hospitium ubi erat D. Dnus Jo: Joannicus ab ivalus fuit captus, et indutus de bruno, et amputatum sibi fuit caput

et postea

et positum fuit super una lancea de Cavalea et fuit portatum circum
terram Vtini et postea positum fuit super Portam qua itur ad Castrum
Vtini et primo die sabathi prædictus Dnus Patria cepit D: Armannum de
Carnea et filium eius et fratrem et eos posuit in suis carceribus et die xvi
xmbris fecit amputare caput Dno Rizzardo de Varmo in Vtino et die sa=
bathi sequenti fecit decapitare Dnum Armannum de Carnea. De mense
januarij dirrupi fecit Castrum Cergneti inferioris. Item dictus Dnus Patria dir=
rupi fecit partem Castri Mels. Item dirruptum fuit Castrum de Castilerio
per Vtinenses, et lapides dicti Castri conducti fuerunt Vtinum. Item dictus
Dnus Patria accepit Castrum Spilimbergi in se et suspendi Dnm Henricum
et de dicto Castro expulit Consortes Dni Henrici. Item anno Dni 1353 dictus
Dnus Patria fecit squartare Dnum Federicum de Portis et dirrupta fuit do=
mus Dni Francisci de Villalta per Commune Vtini et Dnus Patria primus
præsentavit Castellum et breui tempore mansit ibi ac dictus Dnus Patria
supradicta fecit per vindictam mortis Dni Patriæ Bertrandi; Ano Dni 1354,
die 13 octobris Serenus Dnus Carolus filius Regis Bohemiæ et frater prædicti
Dni Patriæ Nicolai qui erat electus Rex Romanorum applicuit Glemonam et
in crastinum equitavit Vtinum. Eodem millo prædictus Serenus Dnus Carolus
ab Ecclesia divina vocatus imperator ad postulationem ut dicebant Ro=
manorum, et licentiam recepit a domo causa eundi Romam pro Imperiali
Corona recipienda per Forum Julium sed Patria Nicolaus eius frater re=
cessit de Patria Foriiulij nec non multi Nobiles inter quos fuerunt Ds
Galterpertoldus de Spilimbergo, Dnus Franciscus de Savorgnano, Ds Pa=
ganus de Savorgnano Dnus Gerardus de Cucanea et multi alij No=
biles Patriæ. Excellentissima Dna Imperatrix Coniux dicti Dni Caroli Regis Ro=
manorum hospitata in Castro Dni de Spilimbergo die xx Januarij
1356. Item in dicto millesimo die v Aprilis Dnus [illegible] Serenissimus Rex Romano=
rum una cum Dna sua per manum Dni Cardinalis Hostiensis in Ecclesia
Sti Petri in Roma qui Dnus Cardinalis ab Innocentio Papa fuit Legatus
cum solemnitatibus fuit cum gaudio magno Imperiali diademate corona=
tus. Qui Serenissimus Dnus Imperator super Ponte Tyberis multos creavit milites in=
ter quos fuit Dnus Valterpertoldus de Spilimbergo qui fuit quartus de primis
miles creatus et primus Patriæ Fori Iulij. Post vero ipsius creationem
per ordinem fuerunt ab eodem Imperatore creati Nobiles Viri Dnus Franciscus
de Savorgnano, Dnus Paganus de Savorgnano, Dnus Odoricus de Cucanea,
post eorum creationem sequentes, ultra mille, et quinquaginta creati
fuerunt et reversi sunt cum gaudio et exultatione 1358, die 3 exeun=
te Junio dictus Dnus Patria Nicolaus de hoc seculo migravit in
Civitate Belluni et ingressus est viam universæ carnis.
Ludovicus de la Turre Mediolanensis sedit anis vi mensibus ii diebus xviii
et creatus fuit in Patriam 1364, die 20 Martij. Illi de Sancto Daniele fu=
rati fuerunt Castrum Varmi inferioris Dno Estalmo de Varmo Affine Dni
de Spilimbergo propter quod quia Dnus Patria noluit procedere ad exe=
cutionem faciendam, tunc in Generali Colloquio fuerat sententiatum

Dd: Valvasonenses, et Henricus frater de Spilimbergo ivere cum dno Pa-
tha combusserunt Sainum et Vacilum. Item dictus Dnus Patha Ludo-
vicus misit gentes suas ad damnificandum Dnos de Spilimbergo, et
cucurrerunt ad Villam Barbiani pro comburendo, in ipso die mortuus
fuit quidam familiaris Dni Patha et vulnerati aliqui, deinde fugerunt
ad Sanctum Danielem. In eodem Millo. die 15 Augusti applicuerunt octo
centum homines armigeri in Foro-Julij apud Villam novam prope
Sarzacum quos dictus Dux Rodulphus Austriæ miserat ante se ad
damnificandum Patriam Fori-Julij, pro eo, quod illi de Glemona et
de Spilimbergo acceperunt Villutam et damnificaverunt Venzonum
et quia Mercatores dni Ducis per illos de Spilimbergo, de Civitate
et de Glemona et de Sancto Daniele erant derobati et non fiebat
eis restitutio secundum ablatorum. Eodem Millo. die 16 Augusti
dictæ gentes cucurrerunt ad Sanctum Danielem, et Dni de Spi-
limbergo, de Ragogna, de Portunaone et de Prata fuerunt cum
eis et ibi steterunt diebus v et combusserunt Villam Sancti Da-
nielis et roncharunt. deinde recesserunt, et iverunt ad Quin-
dam, et ibi steterunt diebus vii et data fuit eis Corona Sedeglia-
ni et tradita cum pactis, quod homines et bona eorum essent salvi
et salva. Eodem Millo. die 29 Augusti Dni Duces Austriæ et
Dnus Rodulphus et Fedaricus applicuerunt in Goritia cum ma-
gna gentium Comitiva videlicet quatuor millium Equitum, et
deinde venerunt ante Manzanum, et acceperunt Manza-
num, et Budriunum cum pactis et tunc Abbas Rosacensis iura-
vit, et stetit cum dictis Ducibus, deinde iverunt ante Utinum
et ibi steterunt diebus quatuor, et die 12a Septembris fuerunt
facta pacta inter Dnos Duces et Dnum Patham Ludovicum quod
ipse Dnus Patha cum duodecim illorum Nobilium de Foro-Julij quos
Duces vellent eligere deberet ire Viennam, et ibi expectare Duces
et deinde ire ad Dnum Carolum Imperatorem et in eum et in Dnum
Rodulphum compromittere et obedire, prout definirent et illis die-
bus mortuus est Marchio Burgundiæ in domo sua, et illis diebus Dnus
Dux Federicus accepit iter suum versus Viennam et Dnus
Patha post eum et antequam iret, Dnus Comes Goritiæ dedit
unam de suis filiabus in uxorem uni fratri Dni Ducis Austriæ
et deinde Dnus Dux Rodulphus accepit iter suum versus Vene-
tias, et in festo Sancti Michaelis applicuit Venetijs et factus fuit
ei maximus honor per Venetos et ibi permansit diebus septem.
Die vero quinto Octobris idem Dnus Dux accepit iter suum versus
Goritiam et cum ipse applicuit in Foro-Julij stetit diebus iii et
tunc Dus. Franciscus de Savorgnano Dnus Simon de Valvasono
præcedendo ducem sequuti sunt Dnum Patham et cum applic-
cuerunt in Viennam Dnus Patha cum suis, et Dnus Franciscus de

Savorgnano

Savorgnano et Dnus Simon iuraverunt coram Dno Duce de non rece-
dendo de Vienna sine voluntate predicti Dni Ducis anno 1362, die 2da
martij Comunitas Utini, Comunitas Austriæ, et Comunitas Glemonæ in-
currerunt ante Manzanum et acceperunt eum per ignem, qui
est impositum, deinde venerunt Sodricum et proiecerunt per terras,
et illis diebus acceperunt per pactum Ortinam Quadruvij, et de
Rivolto. Post dies paucos reversi sunt Dnus Franciscus de Savor-
gnano, et Dnus Simon de Valvasono in Forojulij, qui clam recesse-
runt de Vienna sine licentia Dni Ducis eo, quod eis dictum fuerat
in Vienna quod Dnus Dux volebat eos mori facere, et ideo absque licentia
recesserunt.

Marquardus Patha alemanus sedit anis XV Nobilis genere sed nobilior more ab
Imperatore Carolo multa Privilegia obtinuit, et cum dicto Dno Carolo ligam
fecit, et cum Ianuensibus contra Venetos, et combussere Caprulas, et posuit
eas ad Saccomanum et in 1381, mortuus est et in hoc anno incepit Scisma et
mortuus est Karolus Imperator, et electus fuit Venceslaus de Baveria et erat
Scisma inter filios Dni Caroli et illos de Baveria et fuerunt duo electi.

Philippus de Alenconio Cardinalis fuit factus Patha per Papam et dedit ei Pa-
tum in Comenda et Utinenses cum aliquibus Nobilibus noluerunt eum
in Patham propter Comendam, propter quod Dnus Franciscus de Carrara
cum magna Comitiva venit in subsidium ipsius Dni Philippi, et Utinen-
ses acceperunt auxilium et gentes a Ser:mo Dominio Venetiarum, et magna
guerra fuit in Patria illis temporibus, et fuit captum Castrum Savorgna-
ni per ipsum Dnum Fran:cum de Carraria et multa loca Patriæ. Tandem
gentes Dni Fran:ci de Carraria fuerunt [illegible] prope Savorgnanum per
illos de Utino cum gentibus Venetorum, et erat in Utino unus Nobilis
pro Venetis Dnus Leonardus Zani, et duravit guerra per anos tres,
postea dictus Dnus Philippus Patha mortuus est Romæ, et in illo tempo-
re erat Scisma, et vacabat Imperium.

Ioannes de Moravia fuit factus Patha, venit in 1388 et sedit anis sex
mensibus XI. Hic fuit homo horribilis et multa contumax, et devorans.
Hic per quosdam suos fecit interfici Dnum Federicum Militem de
Savorgnano in Ecclesia Sancti Stephani audiendo Missam, et
postea ivit Sophumbergum. Et hoc ad instantiam, et petitionem Dnæ
Elisabet Novercæ ipsius Dni Federici, quæ Dna capta fuit per Populum
Utinensem et ducta fuit super Platea Utini et ibi cum duobus Civi-
bus Utini fuit, postea dictus Dnus Ioanes Patha venit in Utino
et stetit aliquibus diebus. Tunc Dnus Tristanus filius supradicti Dni Fede-
rici de Savorgnano predictum Dnum Ioanem Patham in Castro Utini
ni ante Portam interfici fecit, et sic interfectus fuit et omnia bona sua ipsi-
us Dni Pathæ posita fuerunt ad Saccomanum et sic vindicta fuit facta ipsius
Dni Federici de Savorgnano, et in Ecclesia Sanctæ Mariæ de Castro fuit

sepulcri, deinde dictum fuerat, quod eius corpus debebat fumari per aliquos de Patria, et eius corpus fuit evulsum, et positum in Ecclesia maiori Utini, et ibi adhuc est, et hoc fuit in 1381, die 13 octobris.

Antonius Caetanus Patha sedit annis vii mensibus ii. hic nihil boni fecit, quia pro maiori tempore stabat infirmus propter podagram, postea factus fuit Cardinalis et ivit Romam, et scisma in Ecclesia Dei, et cadebat Imperium.

Antonius de Portugruario sedit annis vii et creatus fuit per Papam Gregorium, et isto tempore erant tres Papae, V. Papa Alexander, Papa Gregorius, et Papa Benedictus tamen sublata fuit omnis obedientia Papae Gregorio, et data fuit Alexandro, et dictus Antonius creatus fuit Patha 1402, et primo suo anno Portugruarienses cum Comunitate Portusnaonis fraudolenter, et furtive intraverunt Castrum Turris et eum combusserunt, et in eo Dnum Iordanum de Ragonia qui in dicto Castro habebat uxorem suam filios et filias, excepto Federico eius filio et magna crudelitas fuit facta, et D. Patha convocato Parlamento cum tota Patria ivit contra Portunaonenses et ibi steterunt paucis diebus, et reversi fuerunt et nihil secutum fuit; postea venit magna discordia inter homines Patriae quia aliqui dicebant dictum Patham volebant aliqui non ut fuerunt illi de Civitate, Utinis, de Prata, de Purliliis, de Polcenico, de Spilimbergo, de Valvasono, et de Glemona, et alii eum volebant. Tandem guerra crevit in Patria et quasi tota desolata et miserunt aliqui ad Regem Ungariae ut deberet mittere gentes, et ad Comitem de Ortimburgh. Tunc isto tempore homines Glemonae cum Comunibus Venzoni fuerunt aequaliter Castrum Soimbergi et Dnos ipsius Castri expulserunt, et tunc Populus Utini Rege sciente subito obsedit dictum Castrum, donec Pipus venit in Patriam, postea eum reddidit ipsis Dnis, et in 1411 venit Pipus Florentinus cum maxima Comitiva scilicet cum decem millibus Equitum et invasit Patriam, et Utinum sibi obviam fecit, et dictus Antonius Patha fuit factus Cardinalis per Papam Ioannem xxiii Dnus Tristanus de Savorgnano noluit ei obedire et ivit ad Serenissimum Dominium Venetum et ibi stetit cum certis suis sequacibus, donec reversi fuerunt in Patriam, et isto tempore mortuus est Henricus Imperator, qui erat electus et cadebat imperium et Castrum Savorgnani fuit destructum per Ungaros.

Antonius de Ponte Concordiensis Epus factus fuit Patha per Dnum Gregorium Papam, sed non habuit Patham in pace, et recessit, et ivit in Romanam Curiam, et ibi mortuus est absque Patha, et absque Patriarchatu.

Ludovicus Dux de Thec fuit electus in Patham et confirmatus fuit in Concilio Constantiensi, et fuit electus in 1412, et sedit annis vii. Iste

habuit

habuit guerram cum dominio Venetiarum, ex eo, quod predictum Dominium volebat predictum dnum Tristanum reducere in Domum suam cum sequacibus suis et volebat, quod bona eorum eis restituerentur et volebat, quod dnus Patriarcha, et tota Patria esset amicus amicorum, et inimicus inimicorum suorum et dnus Patriarcha noluit hoc facere, ad contemplationem aliquorum qui habebant bona dni Tristani et fratris et aliorum sequacium suorum. Item dicto tempore homines Utini dominici fuerunt Carnium superius, et ceperunt et decapitaverunt et Joachinum Antonium custodium et mala morte eos occiderunt et ... similiter hi combusserunt. Item dicto tempore Dominium Venetiarum habuit Sacilum et dnus Patriarcha ivit in Ungariam et Civitatenses iam concordaverant cum predicto Dominio Veneto, et videns dnus Patriarcha cum ... Ungaris seu quatuor Millibus venit in Patria et ivit in obsidium Utini, et Austrie. Tunc venerant gentes equestres et pedestres Dominii Venetiarum et habens marchio, et ibi stetit dnus Patriarcha cum dictis Ungaris et tota Patria diebus XXV. postea recessit propter magnum frigus et propter nives sed devastate fuerunt Ville que circum Civitatem Austrie erant et postea dicti Ungari reversi sunt in Ungariam et dnus Patriarcha cum eis. Deinde predictum Dominium posuit obsidium ad Pratam et eam habuit cum pactis, et dnus Nicolaus, et dnus Antonius de Prata (habuerunt bona et castra Pratae) subito eam comburere fecerunt et aquam per ipsam Pratam posuerunt et sic destructa est Prata et effecta est silva. Item dnus Tristanus de Savorgnano habuit tractatum cum aliquibus Civibus Utini intrandi Utinum, et una nocte aperta sibi fuit Porta Sancti ... et intravit cum gentibus dominii Venetae sed subito Populus surrexit et expulit eos de Utino et ibi interfecti fuerunt aliqui Stipendiarii pedestres, et squartatus fuit Thomas de Renoniy qui de dicto tractatu sciebat, alii vero fugerunt et duravit guerra annis duobus cum dimidio. Postea per ... Utinenses fuit facta obedientia Dominio Venetiarum ex eo quod dnus Patriarcha Ludovicus non veniebat ad succurrendum eis nec mittebat eis auxilium et ideo ipsos oportuit cum predicto dominio concordari, et hoc fuit 1420, die 6 Junij. Et facta dicta obedientia missi fuerunt per Communitatem Utini octo Ambasciatores ponendo se ac sua in manibus predicti Excelsi dominii Venetiarum, et bene predictum Dominium eos suscepit et voluit quod ipsa Communitas se gubernaret, et regeret prout faciebat tempore Patriarcharum in Civilibus. in Criminalibus autem voluit quod aliquid faceret propter discordias Civium et voluit predictum Excelsum Dominium, ut omnia Bona predicto dno Tristano et fratri et sequacibus suis restituerentur, cum hoc quod Communitas Utini eisdem restitueret pecunias Civibus, qui emerant dicta bona dni Tristani et fratris et aliorum sequacium suorum. et ita factum est, et sic facta fuit obedientia ipsi Dominio Veneto nemine leso et mortuo, sed pacifice, et quiete, et hoc fuit in 1420, die 6 Junij; et ...

Tristanus et frater de Savorgnano et eorum sequaces intraverunt Uti-
num, et habuerunt terram indubitanter vigore Determinationis praedicti Ex-
celsi Dominii Venetiarum et tota Patria fecit postea obedientiam
praedicto Excelso Dominio Venetiarum. Item aliqui Castellani autem
fecissent obedientiam. Postea praedictus Dominus Ludovicus in Patriam
cum exercitu Vngarorum quatuor millium in 1422 de mense octobris
et accepit Marzanum et Rotadum et postea fugit propter gentes
Dominii Veneti quae venerant in Patria et postea praedictus Dominus Lu-
dovicus Patriarcha mortuus est in concilio Basiliensi. Et postea factus
fuit Patriarcha Dominus Ludovicus de Padua existens Cardinalis per Papam
Eugenium 4tum, sed Dominium Venetum voluit dari sibi dictam
Patriam usque ad 1445 quo tempore praedictum Dominium Vene-
tum dedit ipsi Domino Patriarchae Aquileiam, Sanctum Vitum et Sanctum Da-
nielem cum omnibus introitibus ibi existentibus et cum mero et
mixto Imperio et quinque mille ducatorum in dictorum reditum
et Statu in dicta Patria, et sic Dominus Ioannes Theate Portogruaris
et Franciscus Dominus Pope, et Dominus Archiepiscopus Cretensis venerunt
et acceperunt possessionem dictorum trium locorum et resi-
duum Patriae semper Dominio Venetiarum remansit.

Antiche Iscrizioni sotto i ritratti de' Patri che fe' dipingere il Patr.a Francesco Barbaro fondatore del Palazzo Udinese nel 1601 – furono dettate dal suo Vic.o Gen.le Francesco Scarsaborsa di Cividale A.4

Notasi che le attuali Iscrizioni differiscono in qualche parte da queste qui, e vennero compilate da Bernardino Angelo Serli nell'occasione dell'ingrandimento e rifacimento del Palazzo eseguito da Dionisio Delfino penultimo Patriarca.

Sanctus Marcus Evangelista a Principe Apostolorum
Petro missus Aquilejam,
Ibi primus Antistes sedit,
Ac Fidei Christianae iecit fundamenta.
Inde Evangelio suo latine conscripto
Missus Alexandriam
Illam quoque Ecclesiam instituit.
Praedicato demum Evangelio in Libya,
Marmarica, Pentapoli, Thebaide,
Atque universa prope Aegypto
Alexandriae gloriosum Martyrium
Consummavit.

2

S: Hermagoras Aquilejensis a S: Marco
Alexandriam ituro ductus Romam
A Sancto Petro Principe Apostolorum Antistes
Aquilejensis consecratus
Atque Italiae factus Protepiscopus
Missis primum SS: Syro et Juventio
Aquilejensibus Discipulis,
Et postea Ticini Episcopis ad Fidem
in Insubria praedicandam,
Cohorte SS: Martyrum, Confessorum,
Atque Virginum
Tum Insubrium, tum Aquilejensium
Pugnante, Comitante et Prosequente,
Miraculis clarissimus
Una cum Fortunato Aquilejensi Diacono
Clarissimo Martyrio triumphavit.

30.

3

S. Hilarius exemplo sui Martyrij fecit,
Ut in saevissima fugae persequentium
Tempestate
Aquileiensis Ecclesiae Christiani
In Martyrio veram tranquillitatem
Nanciscerentur.

4

Chrysogonus Gregem Aquileiensem
Saeviente Tyrannorum rabie
Perterritum
Pastoralis Curae Sollicito Studio
Intra Dominicum Ovile continuit.

5

S. Theodorus Martyrij triumphum
Christianae Fidei constantiae
Praedicatione obtinuit.

6

Chrysogonus circiter XII Mensium
quibus Antistes fuit,
multorum annorum longa spacia
Proficiendo perfecit.

7

Agapitus, quia Aquileiensis Populi
Cara Salus fuit.
Ideo Dilecti Deo, et Hominibus
Nomen conajit.

8

Iovienatus Primus Afer, re ipsa
Sanctos Patres Afros extendit magis
Christianae Charitatis incendio
Ubique penitum excandescere
Quam solis radijs in Patrio solo fervere.

9

Valerianus Primus, cui in Paschali Palatio
deest Elogium

10

Maximus intrantem Urgem inter maxima
decrevere calamitatis pericula Maximo
Charitatis exemplo sublevavit

11

S: Quirinus Martyr Iulij Philippi Imper. T.
Iugum Domini recepit antequam
et Aquileiensis Antistes propagata Christi Fide
In Pannonia Martyrio coronatur

12

Fortunatus ~~Secundus~~, cui etiam deest elogium.

13

Benedictus, cui etiam deest Elogium

14

Sanc: Valerianus Aquileiensi Concilio praefuit,
Cui Ambrosius Mediolanensis
Eusebius Bononiensis
Atque alij Sanctissimi Italiae Episcopi
Intervenerunt.
Ubi Ariani Episcopi
S: Valeriani auctoritate damnantur

15

48 32 15

S: Chromatius inter Aquilejenses Antistites
Celeberrimus
A S: Ioanne Chrysostomo Tuba Christiana
sinceræ Charitatis vocatur.
et a SS: Doctoribus
Ambrosio, Hieronymo
Atque alijs Sanctitatis et Doctrinæ
singulari præconio extollitur.

16

Augustinus Urbe Regia a Gothis devastata
Consternatos Aquilejensium animos
Ieiunijs et supplicationibus crebris
Ad divinam opem implorandam excitat.

17

Adelphus exultantes Hunnorum impetus
Multis Christianæ pietatis exercitationibus
Ab Aquilejensi Ecclesia repulit.

18

Ianuarius ad imminentia peccatorum flagella
Expectanda Aquilejensem Populum
Verbi Dei prædicatione sancte comparavit.
Obijt xvi Pontificatus anno

19

Secundus excitatis muneribus de Hunnorum
Crudeli irruptione,

seu Pausano

Per Sanctorum intercessionem
Divinæ Misericordiæ auxilium
Implorare curabis.

20

S: Niceas Aquileia ab Hunnis eversa,
Martyrium quod corpore
Non est adeptus,
Sic Deo curante ut suam Ecclesiam
In confessione veræ Fidei
Confirmaverit superstites
Animi certe cruciatu subijt.

21

Desunt Elogia quinque sequentium Patriarcharum,
quorum nomina hic inscribo
Augustinus Beneventanus Sacris Litteris valde
Studiosus.

22

Delphinus Urbis Altini

23

Maximus

24

Ianuarius Polensis.

48

34 29

Secundus. J

26

Marcelliani optimi Parentis
Assiduo Studio Aquileienses Ecclesia, Sacerdos,
Luctusque in Cœlestis Patriæ
Lucro pervenere

27

Marcellinus Gothis apud Sontium Flumen,
Quæ reliquæ erant ex Attica Clade
Populantibus
Implenimis, quibus premebantur angustijs,
Templum et Patriarcatum Aquileiense
Ab Hunis desolatum instauravit.

28

Stephanus Theodorici Gothorum Regis
Arriana labe infecti
Impietatem sæpius fregit
Et multa perpessa aspera, et difficilia
Pro Fide Catholica
Constantissime tulit.

29

Macedonio Patriarcha
Gothi ab arce Montis-Falconis,
Ubi prima sedes fecerunt,
in Italiam late Imperium propagarunt:
Protelis
Vero Camera solitudine
Aquileiensis Provincia In Chiultana

In Christiana pietate roborata
Respiravit.

30

B: Paulini pijs monitis
Narses Romani exercitus Ductor,
Post eiectos Italia Gothos,
Aquileiam cepit instaurare
Eiusdemque victus precibus
Rex Alboinus
Aquileiensem Provinciam
Totamque simul Italiam
Everti prohibuit.

31

Anicius Probinus
Iustiniani Imperatoris Consanguineus
Sanctissimis vestigijs Paulini insistens
Uno anno, quo Aquileiensi Ecclesiae
Praefuit
Perpetuae Felicitatis temperandae
Aquileiensi Populo spem fecit

32

Helias Manichaeorum illecebris captus
Multo altius ad Perfectum Episcopalis
Vitae Statum se erexit
Sancti Pelagij Papae Suasu
Quam antea in Haereticam pravitatem
Delapsus fuerat:
Eamque
Convocata vigintiquatuor Episcoporum
Synodo Provinciali
Damnavit

33

Serenus Paulinus à Smaragdo Exarcha
Cum tribus Episcopis
Ravennam injuriosè ductus
Coactusque Magistris assentire,
A Gregorio primo Papa
Ad Catholicam Veritatem revocatus est.
Quam
In Episcoporum Provinciali Synodo
Publicè professus
Sanctè vixit, obijtque

34

Joannem Abbatem Civem Aquileiensem
Designari Patriarcham
Simulque Aquileiensis Ecclesiæ
Amplitudinem augere curavit
Alboini Regis Nepos Gisulphus:
Cui in Italiæ Regno
Aquileiensis Provincia obtigerat,
Forojuliensis Ducatus
In posterum appellata.

35

Marcianus magna gratia pollens
Apud Longobardorum Regem
Arioaldum
A quo ad incrementum
Aquileiensis Patriarchatus
Multa obtinuit

36

Maximus Felix Patriarcha
In Romano Lateranensi Concilio

Primus Forol

Primum locum
Post Martinum Summum Pontificem tenuit,
Et caeteris Episcopis subscribentibus
Sergium, Pyrrhum, Paulum
Constantinopolitanos
Et Cyrum Alexandrinum
Patriarchas Haereticos
Condemnavit

37

Joannes
Graecorum Imperatorum impietate
Et Sacrilegijs ab omni parte erumpentibus,
Nullisque iterum Lenientibus,
Conatus est
Fidei lumen in suo grege inextinctum
Conservare

38

Petrus vergente ad occasum
Paulatim Imperio Longobardorum,
Inter intestinas Principum seditiones
Aquileiensem Ecclesiam
Pastorali sollicitudine non destituit.

39

Severus collecta Synodo Calcedonense
Concilium in Aquileiensi Provincia
Ab ijs omnibus recipi studuit
Qui antea illud oppugnarunt.

48 58

40

Callistus extremis periculis
Pro Libertate Ecclesiastica obiectus
Sanctorum Reliquias diu conditas
Aquileiensi Ecclesiae restituit,
Et Luitprandum Regem
Ad eandem pietatem excitavit

41

Sigualdus Desiderij Regis Affinis sui
Immanitatem mitigare satagens:
Sed Regni Longobardorum interitus
Auctoris optimi Officij finem fecit

42

S: Paulini praeclara Scripta
Tam multa extiterunt
Ut Aquileiensis Ecclesia praeter disciplinam
Debeat suam praecipue amplitudinem
Illius apud
Carolum Imperatorem auctoritati

43

Notanus Concilium Forojuliense
A S: Paulino celebratum
Tanto studio curavit
In Aquileiensi Provincia observari,
Ut Heresum praecedentium semina
Penitus fuerint eradicata

44

Maxentius Patriarcha, Ecclesiam Aquileiensem
Appellatione praelatam
Ab Imperatore Carolo exemptam
Tam Divino cultu
Quam optima disciplina provexit 45

45

Andreas
Episcoporum Italiae
Sacro Conventui
A Ludovico habito praefuit
Ac multa reformationi intentus
Plurimorum Bonorum
Christianae Reipublicae
Auctor fuit.

46

Venantius Ecclesiae Aquileiensis
Bona et Iurisdictiones
Distinxit, ac definivit
Atque privilegia a ceteris Ministris
Diligenter asservari mandavit.

47

Andelmarius Lites Ecclesiarum Istriae
Magna providentia composuit
et Metropolitico Iuri subiecit.

48

Lupus ovile Dominicum
Bonus Pastor defendit
Atque circa Pauperes
Profusam liberalitatem praestitit.

49

Valpertus Patriarchalem Dignitatem
A Carolo Calvo Imperatore
Novis auctam muneribus, et Privilegiis
Sua etiam vivatae valde illustravit.

50

50

Fridericus Patriarchali amplitudini,
Unica tabe seniensi
Ferri comparato exercitu
Patriæ atque Italiæ Liberatoris
Victricem Palmam eduxit

51

Leo libertatis Ecclesiasticæ fortissimus Assertor,
Dum sciam Ecclesiam egregie tutatur,
Rodoaldi Longobardi Reguli insidijs impie necatur

52

Petrus variis Tirannis
Romanum Imperium affectantibus,
Seditionum iniurias
Christiano ferebat animo
Et ferri ab Ecclesia Aquileiensi
Avertebat.

53

Lupus Principes Christianos
Aquileiensis Ecclesiæ
Potentiam non æquis oculis
Perpendentes
Christianæ humilitatis
Decoris Memineris Mitigavit

54

Engelfridus præfuit Saevo Episcoporum
Conventui
Quem Otho Magnus Imperator habuit,
in quo Ioannes XII deposito,
Et Leone octavo creato
Scisma Sublatum est perniciosissimum

55

Rodoaldo Patriarcha Rodoaldi Sacrilegi,
Qui Leonem occiderat
Bona inter Liguentiam, et Plavim
Otho Imperator Ecclesiæ Aquileiensi
Diri facinoris uindicem dono dedit.

56

Joanne Patriarcha
Otho Tertius Imperator,
Pietate et Patre et Avo non inferior,
Eam Ecclesiam non solum diuitijs cumulauit,
Sed nouis quoque priuilegijs insigniuit.

57

Popo Bagnarius Germanus,
et Magnus Cancellarius
Henrici Imperatoris
Patriarcha Aquileiensis
Post auctum Patriarchatum Forijulij
Ducatu, et Istriæ Dominio
Creatus summus Pontifex
et Damasus secundus dictus
In Pontificatu uiginti trium dierum
Ostendit, si super uixisset
se in Catholica Ecclesia multo maiora
Praestiturum fuisse ijs
Quæ in Aquileiensi Ecclesiæ
Laude maxima perfecit.

58

Eberardus Poponis Antecessoris
Christianam Munificentiam
Et Magnanimitatem salubertima
Residentiæ Sanctitatis effecit

59

Gothopoldus
Erga Ecclesiam Aquileiensem
Imperator Sedi Apostolicae infensus
Nova quotidie Privilegiorum
Et divitiarum accessione cumulabat
Tamen Romanum Pontificum auctoritatem
Vereri numquam desijt.

60

Ravengerus duos tantum annos
In Patriarcham sedit
Quibus sibi satis
Et Ecclesiae Aquileiensi fecit
Cum inter dissidia Principum
A Summo Pontifice stetit

61

Sighevardus
Henrici Imperatoris Cancellarius
Ad Patriarchatum Aquileiensem erectus
Justitiae potius memor
Contra ipsum Imperatorem
Legatus Apostolicus
In Generali Principum Conventu
Romanam Sedem egregie defendit.

62

Henricus Patriarcha Suae administrationis
Annum septimum non attigit,
Maxime illustris, quod temporibus Schismatis,
Atque Henrici Imperatoris potentia
Afflictantis Pseudo Pontifici
Clementi III non adhaesit.

63

Nec Friderico Patriarchae
Eadem laus defuit
Quoniam, ut referebat etas,
Bene agere in privatis vetus non exigebat
Sed in publicis a male agendo cavere
Summa laus esse existimabatur

64

Udalricus ea, qua pollebat
Apud Imperatorem Henricum Gratia
Ita usus est
Ut Pascalis secundus Summus Pontifex,
Cum Cardinalibus
Ab Imperatore duobus captus
Pace inita, licet violenta, et sordida,
Liber evaserit.

65

Gerardus
In Primiriaca Villula Caesibatti Fori Iulij
Ortus Patriarchatum
Quem diu vexaverat inimicus iniquis
Atque in Pauperum sinu Clementinas
Profundissima Charitate abscondit.

66

Peregrinus
Honorium Secundum Summum Pontificem
Apparatu splendido Aquileiae excepit;
Ecclesiasticae Reipublicae
Tranquillitati sua apud Imperatorem
Auctoritate consuluit.
Lotharium Imperatorem
Ad Innocentium Secundum deduxit.

64 67.

Ulricus Patriarcha,
A Venetis illata clade in Gradensi Insula,
Una cum Septingentis
Nobilibus Forojuliensibus captus
Docuit animarum Pastoribus
De celesti Regno potius
Quam de Terrestri esse certandum

68

Gottofridus
Imperatoris Consanguineus
Familiae Marchiae Populos
Assiduo Bello afflixit,
Ut vim vi repellens
Patriarchalia iura tueretur.

69

Peregrinus inito cum Venetis foedere,
Familiarum copias
Forojuliensium Ducatum
Depopulantes
Magna Militaris artis laude dissipavit.

70

Volcherius
Stabilita Patriarchali dignitate,
Atque Auctoritate,
Inter cetera quae gessit sapienter,
Paduanos, et Tarvisinos Populos
Venetae Reipublicae conciliavit.

Pag.a 73. 71 Pera

65

D: O. M.

Francisco Barbaro Patriarchae Aquileiensi
Populorum meritis compertis
Haeresi profligata, Religione adaucta,
Concilio Provinciali
Multisque Synodis habitis
Tota Dioecesi pluries perlustrata,
Aedibus Patriarchalibus erectis,
Seminario extructo
Singulari in Foro Iulienses beneficentia adhibita,
Cunctis magnifice, sapienter, ac pie gestis
Vitam agens spectatiss.
Vita functo desideratiss.
Et Hermolao
Nedum in Patriarchatu successori,
Sed et Fratri.
Fratris Virtutum, gloriaeque imitatori,
Antisti ingeminato
Antonius Barbarus D. Marci Proc. Amplis.
Optimis Fratribus poni iussit.
Helena huius Coniux,
Hoc sue Fidei ac Pietatis
Testim. exhibuit
Ano Domini MDCXXXIII

Sep. Patte di Franco e Daniele Barbaro Patr. d'Aq. nella chiesa di S. ant. ab. d'Udine

---

DD
Hermolaus Francisco Fratri
Moribus, Doctrina, et Pietate
Insignis Succedens
Quarta Barbarae Gentis Fax.
Aquileiensi Ecclesiae illuxit.
Viget post obitum splendor,
Et evidentis veritatis sidereum
De Coelo demonstrans.

nel Convento d'Udine

68

ithe
in Nova
itulum
tro non
likes, et
ens:
utionis
ipsius
umbra:
Qu:
il hoc
leanonis

.tio.

uilsimus
riciadus
in Cale:
is, cultus
quidem
scenai
in hoc forma
scientia:
et nova
novis
Licenci
nig Pio:
io no:

Filij Pie:

70

ethe
in Nova
iculum
bro non
lihes, et
ens:
ehionis
ipsius
auloa:
de Du:
it hoc
earum

ro.

ilciunis
ficiendus
in Bale:
is, cultus
quidem
ecanni
in hac forma
lienlia;
et novans
novorum
sic ercas
ne duo:
ilo no:

Filii Reg:

72

71

Bertoldus Patriarcha
Andreę Vngarię Regis Filius,
Tunc ęmulatus est pietatem Sanctę Elisabeth
Sororis suę
Cum profectus Romam
Ab Innocentio IV Sum. Pont.
Defectionis suę ueniam impetrauit.

72

Gregorius Montelongus Ferrariensis
Ecclesiasticam ditionem
Apostolicę Sedi recuperauit.
Federici Secundi Imperatoris
Perduelles acerrimus fudit.
Ab Innocentio IV Summo Pontifice
Patriarcha creatus Ecclesię Aquileiensis
Bona ab hostibus uindicauit.

73

Raimundus Turrianus Mediolanensis
Ex Episcopo Comensi a Gregorio X Sum. Pont.
Patriarcha Aquileiensis factus
Patriarchalis Aulę Regium splendorem,
magnificentissimis ędificijs
Vtini pręcipue, amplificauit.

74

Petrus de Comitibus Romanus,
Dum Archiepiscopus Capuę

Sedem Apostolicam
Contra Perduelles defendit.
Postea Bonifacio VIII Sum. Pont.
Eidem efficeret
In Aquileiensi Sede beatus
XXII mense Patriarchatus sui obijt.

75

Ottobonus ex Episcopo Patavino
Ad Patriarchatum Aquileiæ electus,
Si aciem interuere ignorance
Aquileiensis Dominatus
A Rebellibus discerptus,
omnino deletus esset.

76

Castonus Turrianus
Quem ab Archiepiscopatu Mediol.
Ad Patriarchatum Aquileiensem
Ioann. XXI Pont. Max. extulit,
Raimundi Patriarchæ Gentilis
Sui gloriam æquavit,
Nisi capite Equi,
Dum Aquileiam contendit,
Occubuisset.

77

Paganus Turrianus
Ex Episcopatu Patavino creatus Patriarcha
Præreptam a morte Castoni
Gloriam reciperavit,

Pro Patriarchatu

Et Patriarchalem Aulam
Insignium Literis Virorum caterva
Decoravit.

78

B: Bertrandus Vasco Gallus
A Rege Rom. XII Viro.
Praefectus Aquileiensi Ecclesiae,
Ita Sacro Muneri necessariam
Animorum Moderationem adiunxit,
Ut hostes debellaret
Piisque Sanctitatem plurimam servaret sine,
Quae in eo a Sacrilegis trucidato
Deus in Sanctis suis mirabilis operatus est.

79

Nicolaus Caroli IV Imperatoris Frater,
Aquil. Ecclesiae
Direpta Bona recuperavit
Sanctoque animi ardore
Antecessoris Bertrandi necem ultus est,
Ut Sacrilegi Interfectores
Omnesque fautores merita
Supplicia persolverint.

80

Ludovicus Turrianus sese tres annos
Quibus fuit in Patriarchatu, cum Aquileja
In propulsandis viribus Rodulphi Ducis Austriae
aliorumque

Alioremque in se emulatione juventi
Concitaverunt Principum

81

Marquardus Randechius Bavarus
Augustae Vindelicorum Episcopus,
Ob egregias Virtutes,
A Pont. Max. Urbano V
Patriarchatum Aquileiensi ancias,
Adraium arrogantam
Regnare fecit

82

Philippus de Alenconias S. R. E. Cardinalis, Episcopus Sabinensis
Ab Urbano VI hunc Pont. creatus
Ut Apostolicae Sedi [illegible] mereatur,
Quae petiit, omnia perfecit.

83

84

Ob peccata Populorum
Regnare Principes mali
Sed quam stulti Deus punivit
Qui tyrannis artes Ecclesiasticos
Ardare monet
A [illegible] Marchionis Moraviae
Patriarchae Aquil.
Trucidari meruit inglorius
Atque infelix exitus

85

85

Antonius Caietanus Romanus
Bonifacij Papæ VIII Gentilis,
Prius Episcopus Concordiæ,
Post Patriarcha Aquileiensis,
Et S. R. E. Pr. Cardinalis
Episcopus Portuensis
Maior Penitentiarius
Singularis doctrinæ, et Religionis
Studio claruit

86

Antonius de Portugruario Pancierinus (Valbacordia?)

87

Antonius de Ponte Concordiensis

88

Ludovicus Dux de Teck confirmatus fuit in Conc.° Constan-
tiensi et fuit electus in 1413 sedit annis VII.

89

Alexander ex Masoviæ Ducibus Polonus Friderici III
Avunculus, Epus Tridentinus, Patria Aquilejen.

Antonius à Ponte Epus Concordiensis,
Patriarcha Aquileiæ,
Quem inter gravissima dissidia Schismatum
obtinuerat à Gregorio Pont. XII
Sponte abdicavit.

Antonius Pancierinus Portugruariensis
Ab Episcopatu Concordiæ
Ad Aquileiensem Ecclesiam elatus
S: R: E: Cardinalis, Episcopus Tusculanus,
Præcipuus ad tollendum Schisma
In Concilio Constantiense Adiutor.
Magnis Legationibus functus,
Itineribus, sed inermis
Ecclesiam Aquileiensem illustravit.

Ludovicus Dux Techius Carinthius
Imperatoris Sigismundi ope adeptus
Patriarchatum Aquileiensem.
Ecclesiasticam Disciplinam,
Ne illam tueretur
Armis præposuit!
Quem tandem armis Venetorum potentia
Et Subditorum rebellione ejectus

89

Alexander ex Masoviæ Ducibus Polonus

80

Friderici III Imperatoris Avunculus
Episcopus Tridentinus S. R. E. Cardinalis,
Patriarcha Aquileiensis,
In publicis negotiis, priuatisque rebus
bene gerendis optime meritus est,
De Sede Apostolica, et Ecclesiis,
Quas magna cum laude administrauit.

Iscriz.e alla tomba del Vitelleschi nella Cattedrale di Corneto.

90

Reuerendissimo Domino
Ioanni de Vitelleschis de Corneto
Patriarche Alexandrino,
Cardinali Florentino
Bartolomeus Episcopus Cornetanus Nepos
In Perpetuam Memoriam.

[illegible]

Ioannes Vitellius ab Eugenio IV Pont. Max.
Qui Vitellium familiam Tiferni diligebat,
[illegible] Patriarchatu exornatus Urbem(?)
De se expectationem vicisset
Nisi mors importuna coeptis obstitisset.

91

Ludouicus Mezarota Patauinus ex Medico
Ab Eugenio IV S. R. E. Cardinalis
Cancellarius
et Patriarcha Aquileiensis factus
Classis Pontificiae a Callisto III Praefectus
Congruentibus remediis Pactorum Legum
inter Venetam Rempublicam
et Aquileiensem Ecclesiam
Foro-Iuliensi Regioni desperatam Pacis
Salutem tandem restituit(?)

Marcus Barbus Venetus, Pauli II Nepos,
Episcopus, Cardinalis Prenestinus,
Patriarcha Aquileiensis,
Rebus gestis percelebris
Incredibili Christiane pietatis laude merito
Semper statum ingenitum
Vaticano Palatio anagessit.
Parentibus multa, nihil sibi reliquit

Marcus Barbus Cardinalis S. Marci
Patriarcha Aquileiensis,
Sibi vivens fieri voluit
Orate pro eo Dominum.
Obiit anno salutis MCDXC die XI Martii
Oliverius et Franciscus Cardinales
Executores B. M. posuerunt.

Alia inscriptio Romae in Eccla S. Marci

93
Hermolaus Barbarus Venetus
Virginitatis servatae laude insignis,
In omni Scientiarum genere praestantissimus
Patriarcha Aquil.
Tam multa, et docta scripta
Posteris reliquit
Ne immatura morte praeventus
Seculum vixisse videatur.

94
Nicolaus Donatus Venetus
Aquil. Patria
Multum profuit in Ecclesia

Augent

Aquileiensis administratione;
Sed post tres annos e Vita decedens
Sui desiderium omnibus reliquit.

Dominicus Grimanus
Antonij Ducis Venetiarum Filius
Sua Virtute, atque integritate
Virum singularis
Patria Aquileiensis, et S. R. E. Cardinalis
Ab Alexandro VI creatus
Res graves egregie tractavit

Dominico Grimano Episcopo Portuensi
Cardinali Sancti Marci
Patriarchae Aquileiensi
singularitatis Vitae
omnium scientiarum peritissimo
temperaneum deperditum
Nepotes dilectissimi posuerunt
Luctu orbati Viri.
Vixit annos LXII, menses tres, dies VIII.
Obijt XXVII Augusti MDXXIII

Iscriz. nella sacrestia alla Vigna in Venezia, copi. Palladio ... p 140

Marcus Grimanus
Ob Reip: Christianae tranquillitatem
Marini Fratris vivens
Successor in Patriarchatu Designatus.
Postea tam in Patriarchali Administratione
Quam in foedere contra Turcas
Cui Legatus Pauli III praefuit,
Magni consilij Virum se probavit.

96

Marinus Grimanus S. R. E. P. Cardinalis,
Dominico Patruo
In Patriarchatu Aquileiensi
A Clemente VII Subrogatus
Vir eloquens, magni et constantis animi,
Plura pro Sede Apostolica
Munera Legationum
Summa cum laude obivit.

D. O. M.
Marino Grimano Veneto
S. R. E. P. Cardinali
Cuius Virtutum in omnes Seros
Perenna memoria
Maior apud Homines
Quamque quod apud Tumulum cogitaretur
Illustrium ergo Virorum more
Sepulcrum animis hominum
Editum Beneficiorum memores
Ac publico Decreto instauravit.

Grimani sepoltura
a Palladio t. 2 p. 108

Danielis Barbari Hermolai Pronepotis
Excellentem eruditionem
Plurima Scripta testantur.
In munere vero Patriarchae
Successor datus fuit
Dum pro Republica Veneta
In Angliae regno
Aliena Legatione fungebatur.

Nel Palazzo Patti.
Daniele Barbaro
fu sepolto

Aloysius Tusanianus Venetus
Ob Doctrinae et probitatis
Laudem Coadiutor

4   84

In Patriarchatu Aquilejensi
A Joanne Grimano Electus,
Immaturo obitu
Successori ejus reliquit

97

Joann. Grimanus Pat. Aquil.
Ex Hieronymo Patre Aur. Prine.
Filio
In spem certam sibi genuit
Hanc demum gentis
Usque ad diem Mundi ultimum

Joannes Grimanus Episcopus Ceneten[illegible]
Marco Fratri
Successit in Patriarchatu Aquilejensi,
Et quasi aurum igne probatum
Animi integritatis, et constantiae
Specimen in adversis quibusque rebus
Protulit.

98

Salve Francisce Barbare
Aquilejensis Ecclesiae Defensor,
Illustrator, et Propagator.
Tu labentis Religionis disciplinam
Ad Christi normam revocas.
Tu Populorum mores corrigendo.
Tibi Synodum Provinciae celebratam
Tibi Palatium hoc erectum
Tibi Seminarium instructum debemus
Posterorum mortales referre gratiam
Cum non possimus
Eternam Numini solvent immortalia.

15: Ved. seguito a pag 65.

(edita Ms. Cal. 4) **Apostolica Concessio de uniendo Preposi:turam Sti Odorici Eccle, seu Caplo Utinj**

1245. 24 luglio Innocentius Epus Servus Servorum Dei. Ven. Fratri . . . . . Patrię Aquileiensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum sicut in nra proposuisti presentia constituti dilecti filij Prepositus et Capitulum Ecclesię Sti Odorici, Ecclesiam ipsam propter quod sita est in loco non tuto ad securum locum videlicet Castrum Utinense in spiritualibus, et temporalibus sibi plenę iure subiectum transferre desiderent: Itaque Preposituram ipsam cupias augmentare, Nosque devotionis tuę precibus inclinati, annectendi eidem Preposituræ plebem ipsius Castri plenam tibi concedimus auctoritatem presentium facultate. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam nrę concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare presumpserit indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.
Datum Lugduni Sept. Kal. Augusti. Pontificatus Nri anno Tertio.

Privilegium Unionis Ecclesię seu Prepositure Sti Odorici Eccle Utinens. Factę Capitulo Utinens.

1334. 23. Dec. Bertrandus Dei et Apostolicę Sedis gratia Stę Sedis Aquileiensis Patrha ad perpetuam rei memoriam. Inter alias sollicitudines nostras illa potissimum mentem nostram perurget, ut in Ecclesijs nostrę ordinationi commissis, et in locis insignibus constitutis, cultus divinus sic crescere ut proficiens augeatur. Dudum siquidem Pię memorię Innocentius Papa iiii Patrię Aquileiensi Predecessori Nro proprio nomine non expresso Aplicas concessit litas in hac forma.

1245. 24 luglio Innocentius Epus Servus Servorum Dei Ven. Fri Patrię Aquileiensi salutem et Aplicam Benedictionem. Inter alias sollicitudines nostras illam potissimum mentem nostram perurget ut in Ecclesijs nostrę ordinationi commissis et in locis insignibus constitutis cultus divinus sic crescere ut proficiens augeatur. Dudum siquidem Pię memorię Innocentius Papa iiii Patrię Aquileiensi Predecessori nostro proprio nomine non expresso Aplicas concessit litas in hac forma.
Cum sicut in nostra proposuisti presentia constituti dilecti filij Pre:

positus et Capitulum Ecclesię Sancti Oderici Ecclesiam ipsam pro eo, quod sita est in loco non apto ad securum locum videlicet ad Castrum Utinense in temporalibus, et spiritualibus tibi pleno iure subiectum transferre desiderent, ipique Prępositurę ipsius cupias augmentare. Nos devotionis tuę precibus incli: nati annectendi eidem Prępositurę Plebem ipsius Castri plenã tibi concedimus auctoritatem Pręsentium facultate. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostrę concessionis in: fringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Bea: torum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurũ.
Dat. Lugduni 7 Kal. Augusti. Pontif. nri anno tertio.

Quia igitur mandantibus supra dictum Prędecessorem et alios suc: cessores eius qui fuerunt usque ad nos negotijs nullus eorũ negotium huiusmodi annexionis ad effectum deduxit. Nos quam: uis in promotionis nostrę ad dictam Ecclesiam Aquileiensem pri: mordio redderet eorum negotiorum inundatio non minus attonitos excitati frequentibus Cleri et Populi exhortationibus intendere cępi: mus animi seu annexioni jam dictę, et habito super hoc cum dile: ctis filijs Canonicis nostris Capli Ecclesię nostrę Aquileiensis prędictę dili: genti tractatu de ipsorum consilio et assensu plebem seu Matricem Ecclesiam Sti Oderici Castri, sive terrę Utinen nostrę diœcesis, quę nunc sub Sanctę Marię vocabulo nuncupatur, vulgariter ut eam de cętero sic nuncupari decernimus ubi Divina Gratia favente multitudo excreve: rit fidelium Collegiatam esse decernimus; eique Prępositurã Ecclesię Sti Oderici iuxta Tulmentum eiusdem nostrę diœcesis, seu Ecclesiã ipsã cum omnibus iuribus et pertinentijs suis, tam aucto: ritate ordinaria quam etiam Apostolica supradicta, qua fungimur in hac parte incorporamus annectimus et unimus atque de loco ubi sita est pro eo, quod ibi non est tuta ad dictam Ecclesiam Uti: nensem, quę insignis est, et pro Dei gratia bene tuta transferimus et de cętero translatam manere censemus: Statuentes et ordinan: tes quod eadem Ecclesia Stę Marię Utinensis Collegiata per Nostra pręeminentiam cum adiectione dictę Prępositurę, et ijs, quę inferius eidẽ adijcimus de novo erecta deinceps existat nomine Custodis qui prius erat maior in ea per Decanum, qui Caput sit Capituli et

de obventioni:

de obvenientibus duplicem portionem recipiens animarum curam
habeat de cetero gubernandam. Eodem Parocho Francisco scilicet quoad
vixerit, Canonico remanente ita quod suo tempore Praebendam, et
alia, quae solebat recipere cum duplicitate recipiat. Is autem, qui
nunc praefatam Praepositurum S.cti Oderici insertatulmentum obtinet
Franciscus videlicet della Turre mutato nomine Praepositi, sit prae:
fatae Ecclesiae S.ctae Mariae Utinensis Decanus omnesque praefatae Praeposi:
turae Canonici sint de cetero praefatae S.ctae Mariae Canonici et tam
ipse Franciscus Decanus quam ipsi dictae Praepositurae Canonici,
Canonicatuum et Praebendarum suarum quas obtinent in Praeposi:
tura praefata quamdiu in ipsis vixerint, cum ea integritate percipi:
ant, cum qua hactenus receperunt cum honoribus et Iurisdictioni:
bus solitis eis autem cedentibus vel decedentibus tam dicti Francisci Prae:
positi quam eorundem Canonicorum cedentium vel decedentium Prae:
bendae in dictam Ecclesiam Utinensem Collegiatam perveniant et
eorum successoribus assignentur. Sicut tamen eisdem praebendis adae:
quatis cum Praebendis quae erant antea in Ecclesia Utinensi. Ad hoc,
quia deficiunt in eadem Ecclesia Utinensi Officia necessaria sine
quibus non honorifice, nec congrue stare potest Sacristia videlicet
et etiam Cantoria. Nos curantes omnibus quae attendenda sunt in ta:
libus et exequutione diligenti prosequenda, Plebem, seu Ecclesiam S.cti
Ioannis Evangelistae de Variano eiusdem nostrae Dioecesis ad ordina:
tionem nostram similiter spectantem in qua sunt Plebanus et Cle:
ricus auctoritate ordinaria dictorum Canonicorum consilio et as:
sensu ipsi Ecclesiae Utinensi annectimus et unimus ac eorundem Ple:
banum mutato nomine Sacristam Clericum vero Cantorem eiusdem
Ecclesiae Utinensis de novo creamus. Ita quod ipsi Sacrista, et Cantor
habeant, et percipiant fructus et redditus ipsius Plebis, sicut hacte:
nus perceperunt. Ne autem Curam Populi seu alia Spiritualia
tam in ipsa Plebe quam in eam dicta Ecclesia S.cti Oderici insertatul:
mentum negligere videamur, decernimus et ordinamus, quod in utra:
que earundem unus perpetuus exsistat Vicarius Presbyter videlicet
quod per Nos et Successores Nostros instituatur, et destituatur quotiens
quoties fuerit opportunum. Alii vero Presbyteri Altarium sive Filialium
Ecclesiarum tam Plebis Ecclesiae ipsius, prioribus maneant vinculis quos
etiam institutionem et destitutionem nobis et eisdem Successoribus re:
servamus. Insuper, cum sicut ad nostram pervenit notitiam B: M: Gregorius Praedeces:
sor Noster ex certis causis non iustis, non rationabilibus mediantem reddi:

aum

suum Ecclesię supradictę Eccl. Utini, quę Plebs dicti Utini tunc
temporis vocabatur, eidem Ecclesię, nisque mulisuy nulla ser-
vata iuris solemnitate subtraxit, ipsamque medietatem Archi-
diacono Aquilejensi qui tunc erat ex suis successoribus assigna-
vit. Volentes Ecclesię predictę indemnitatibus providere, ipsamque
velut matricem insignis et populosi loci honoribus, et proventibus
augmentare, dictam assignationem, quę de facto non de iure proces-
serat annullamus, de nostri Capituli predicti consilio, et assensu, dictamque
medietatem redditum quam vigore predictę assignationis Aqui-
lejensi Archidiacono sibi hactenus indebite vindicavit, in quibus-
cumque iuribus, vel rebus consistentem dementavat auctoritate
ordinaria, de consilio tamen et assensu nostri Capituli memorati, ad ius
et proprietatem eidem Eccle Utini revocamus. Decernentes, quod
de fructibus et obventionibus ipsius medietatis fiant duę portiones
equales, quarum unam inter Decanum, et Canonicos residentes
qui tamen divinis officijs interfuerint pro quotidianis distributionibus
dividatur. de altera vero quatuor constituantur Prebende pro qua-
tuor Canonicis videlicet Tristano nato Federici de Savorgnano
Nicolao Gabriele q.m Henrighini de Pistorijs de Cremona, Francisco
Millotti de Meduno, et Raimundino Iacobini de Padua Clericis
Utinensibus quos ex nunc ad predictas Prebendas ultra numerum
consuetum ibidem Canonicos de novo constituimus et creamus. In-
super statuendo decernimus, quod quotiescumque Dignitas Decana-
tus in Eccla predicta Utini vacabit, electio Decani ad Capitulum ipsius
Ecclesię spectet confirmationem tamen ipsius Nobis in omnibus reser-
vata. Porro quando contigat Decanum, vel aliquem Canonicum
predictę Ecclesię Utinensis decedere, fructus, et proventus primi
anni post ipsum decessum integraliter, sicut viveret, et divi-
nis officijs intervenisset, pro Anniversario, duntaxat in ipsa Ecclesia
celebrando per Capitulum debeant retinari et de ipsis alię pos-
sessiones emantur, quarum redditus et proventus singulis annis
inter Decanum et Canonicos Anniversario intervenientes fideliter
dividantur. In quorum omnium testimonium presentes litteras
seu publicum Instrumentum per Petrum Ioannis de Bacno Notarium
infrascriptum scribi, et publicari mandavimus et nostro sigillo pendenti muniri.
Datum et actum in predicta Ecclesia Utinensi sub anno Dnice Nativitatis
Millesimo trecentesimo, sexagesimo quarto Indne 2da. Presentibus Venlis Viris
et discretis Dno Fratre Gilberto Abbate Monasterij Mosacensis Aquilejensis

predictę

prefatæ Aquileiensis Dño Gulielmo Decano Aquileiensi dño Guidone de
Manzano Decano S.tæ Mariæ Civitatensis Diocesis prædictæ, ac Dño Fr.
Albertino Custode Conventus Fratrum Minorum Utini, Fratre Paulo
de Mantua eiusdem Conventus et Fratribus Arturio de Brazzaco
Procuratore et Sergio Rectore Conventus Fratrum Prædicatorum Utinen-
sium ac D. Gulielmo Marano Doctore q. Thebaldo Zoglis de Ma-
nano Concordiensis Diocesis Gulielmo de Salvagnano Rectore Eccle.
de Abbatia Solofani(?) et Gulielmo Bertrandi Rectore Eccle S.ti Marci
de Monte Ofelino(?) Capellanis ipsius Dni Patr.æ Dño Nicolao(?) de Porci-
liis Can.co Aquileiensi, ac D.: Oderico de Cucanea, Rectore de Savor-
gnano et Gulielmo de Fontanopach(?) Militibus, necnon Henrando nato
olim Dni Oderici de Cucanea Federico Savorgnano et Bernardo, ac
Henrico Fratribus de Carnea(?) Filippucio et Thoma Fratribus de Civita-
te habitatoribus Utini, ser Oderico Not.o de Utino Magistro Fran.co de
Utino Gramatices Professore Magistro Bonaventura et Marino Philippi
de Utino, et aliis quam pluribus tam Clericis, quam laicis in multi-
tudine copiosa ad præmissa citatis specialiter, et rogatis.

Die 23 Mensis Aprilis. Anno Nativitatis Dni, et Ind.: suprascriptis. Et ego
Petrus Ioannis de Baono(?) Clericus Cenetensis(?) Pub.s Aplca, et Imperiali
Auct.e Not.s prædictis omnibus, et singulis una cum suprascriptis Testibus,
et aliis pluribus præsens interfui, eaque de mandato dicti D.ni Patris
Dni Patr.æ ac rogatus scripsi, et in hanc publicam formam redegi, si-
gilloque meo consueto signavi in testimonium præmissorum.

C. Jo: Morij(?)

Privilegium præmissum aliena manu eductum ex quodam libro
membranaceo Cart.s Bergamenis(?) et tabulis ligneis coreo rubeo contec-
tis ac etiam catena ferrea munito existente in Sacrario Cathe-
dralis Ecc.æ S.tæ Mariæ Maioris Utini exquibus(?) Simon Tadeus
Not. V.A. et Colleg.s Utini facta meliori collatione(?) in fidem cum si-
gno Not.s

Utini die Mercurij 27 Aprilis 1660

Descriptio Primi Solemnis ingressus Illmi et Rmi D.D. Hermolai Barbari Patriarchae Aquil. in Collegiata Insigni Utini.

Variabilis rerum vicissitudo, quam in dies saepe experimur, sane nos erudit
ut ea, quae memoratu digna sunt, ne temporis diuturnitate aut obli-
vionis iniuria aboleantur in scriptis ad perpetuum solatium extera-
1618 - 30 9mbre rumque gentium notitiam sedulo conserventur. Hinc ideo primam in
ingressu Patriatus Pontificalem actionem ab Illmo et Rmo Patriarcha Aquil.
Hermolao Barbaro in Collegiata Insigni huius Civitatis Utini die 30
Novembris 1618 Ego Laurentius a Zuglera Civis et Not.s Collegij U-
tini licet pro certo habeam haec facundiori stylo ab alijs referri, ex
eo tamen quod Serenissimae Reipublicae ipsius Sedis Utinensis Cancellarij mu-
nus sustineo huius populari gesta exitum fideli calamo hic inter
Sacri Templi Analia redigere perproperum fore opinatus sum.
Postquam itaque amplissimus in Patriam et Dioecesim suam advenerat
autumnali tempore et in Civitate hac Utinensi Metropolitana
post Aquileiae excidium Patriarcalis Residentiae loco praecipuo per
aliquod dierum spatium permanserat Optimatum Civitatis et uni-
versae Provinciae obsequentes visitationes recipiens, primam eius
solemnem Missam in Pontificalibus (primitiarum quippe fructuum
illius gratia) in Collegiata hac Insigni celebrari constituit, designatque
ad hoc die Divo Apostolo Andreae dicato, Plenariam Indulgen-
tiam a Summo Rom: Pontifice Paulo V huic celebri sacrificio as-
sistentibus concessam indixit, quod ut vulgatum est, confestim
Ecclesia ipsa brevi dierum numero Concursum populorum co-
[illegible]ria mediante sumptuoso ac nobili apparatu proprio Ur-
bis decoro intrinsecus undique ornata fuit exteriusque itidem a
postibus ipsius Templi, usque ad Januam Publicam Divi Anto-
nij nuncupatam Viarum quoque varijs fulcita ornamentis con-
spiciebatur. Populus summo mane catervatim symphonijs ac tim-
panis concentu laetitiae argumentis plausu [illegible] Praesulem suum
attendebat. Dum haec in Urbe agerentur, procul itidem Pro-
vinciales quam plures notitia habita huc celebritati summo
studio conveniunt; sic ceteris autem comparuit Revdum Capi-
tulum Aquileiense ut tamquam Patriae Pastorem in hoc sacro
ministerio veneraretur, et coleret. Verum in tam singulari
animorum serenitate ingruentes successit cuius conten-

tionis

tionis super locorum assignationes inter Canonicos Aquilejenses, et
Utinenses qui ordinem suum praefixum adeo turbavit ut omnia
fere subverterit. Praetensio namque Aquilejensium erat ut
ipsis tanquam Metropolitanae Ecclesiae membris generis Praelatum
functionum maiorum munera assignarentur, et in processionali
gressu, et in sessione in Choro locum proximiorem. Quod
quidem sustinere Utinenses minime intendebant eo quod in pro=
pria eorum Civitate et Ecclesia Patha Illmus in munijs Pastora=
libus suscipiebatur. Proinde decebat ipsos tanquam eiusdem (Patronalibus)
Insignis Ecclesiae Ministros illius personae assistere et inservire.
Postremo controversia ad summum Patrem delata Illmi Ser=
tenij Contareni Praetoris auctoritate ac Perillum Septemvirorum
Civitatis, Assessorumque Canalium et aliorum Nobilium coop=
eratione, ne opus tam praeclarum ex huiusmodi impedimento
retardaretur, moderamen infenius delatum utriusque Cleri con=
cordia et assensu comperatum et executum est.
In processione autem, quae solemnissima fuit, post Confraternitatum, ac
Religiosorum quamplurium agmina sub Vexillo Crucis argenteae
Ecclesiae Utinensis bini Canonici utriusque Ordinis, addito eis pro ter=
tio Juvencantalo togato pari passu incesserunt, assignato sibi medio Cano=
nico Aquilejensi, dextero Canonico Utinensi, sinistro autem Juni=
ori. Excedentibus vero Aquilejensium numero, in penultimo
loco duo Aquilejenses Canonici successerunt. Deinde RR: scilicet
Hieronymus Bissonus Archon. Aquilejensis et Franciscus Francus Vic. Patrialis
in paritate et denique extremum tanquam digniorem locum excelu=
serunt admodum RR: DD: Decani nempe Octavius Fenicius Aquil. et Joannes
Marinus Utin. Hoc ordine Antistes praestantissimus Pontificalia amic=
tus sub Baldachino exiit a Patriali Palatio usque ad Ecclesiam summo
universali applausu comitatus insequente Illmo Rectore Veneto cum Ma=
gistratu Perillis Septemdepuratorum ac innumera Nobilium Personarum
et populi multitudine.
Ad Cemeterij Crates Dnus Decanus Aquilejensis Crucem Argenteam Rmo
Patri osculandam obtulit.
In Ecclesiae ingressu idem Aquilejensis Aspersorium incensum eidem dedit.
Ad Chorum cum perveniret Capitulum Aquilejense a dextro sedis Patrialis
latere consedit. Utinense autem a sinistro sessionem obtinuit.
In Missae sacro ministerio Praesuli celebranti astitit cum Pluviali D. Deca=
nus

nus Aquileiensis modoque simili Pluviali indutus D. De-
canus Utinensis in Choro proprio stallo permansit. Ulte-
rius Diaconali munere D. Hieronymus Bignus Aquileiensis
Canonicus functus est. Subdiaconali vero D. Fabius Lusan-
na Canonicus Utinensis. Ad Offertorium idem D. Bignus dia-
conus utrique Capitulo thus porrexit et postremo D. Decanus
Aquileiensis utrique pariter Capitulo pacem porrexit.

Quod autem in Musicalibus concentibus ac splendidis indu-
mentis ceterisque publicis actionibus magnificentiae habita
memorare non studeam. Sat est enim scire, id totum hi-
lari animo factum esse quod in Patriarchalissimi et amantis-
simi decorem et obsequium potuit adimpleri.

Praedicta pro ut stant, et iacent ex Codice manuscripto secundo De-
cretorum Rndi Capituli Utinensis, Cancellario Spect. Dno Lauren-
tio a Lughera Pauli Pirroneus eiusdem Rndi Capituli Se-
cretarius extraxit, inque fidem se subscripsit, sigillavitque.

Nos Ioannes Delphino Dei et Aplicae Sedis gratia Patriarcha Aquileiensis Uni-
versis et singulis praesentes inspecturis fidem indubitam facimus
et attestamur suprascriptum R. D. Paulum Pirronum esse
Secretarium Admodum R. Capituli Utinensis optimae probitatis
et famae, cuius scripturis plena fides hic adhibetur, et ubique
locorum merito venit adhibenda. In quorum
Datum Utini in nostro Patriarchali Palatio die 9 Aprilis 1661

Thomas Fabricius Cancell.
Patriarchalis Aquileiensis m. p.

Carolus gratia Dei Rex Francorum et Longobardorum ac Imperator Romanorum.

Extra Rubeis, Paladio e Salomoni

803. 4 agosto. Roma

Si petitionibus Sacerdotum vel Servorum Dei in quę nostris auribus fuerint prolatę, libenter temperamus et eas in Dei nomine ad effectum perducimus Regiam consuetudinem exercemus et hoc Nobis ad mercedis augmentum, seu stabilitatem nostri Regni pertinere confidimus. Pateat igitur omnibus Sanctę Dei Ecclesię presentibus et futuris fidelibus Dominum Paulinum Sanctę Aquileiensis Ecclesię Patriarcham Romę erga Nostri pietatem et Papę misericordiam in quodam Synodali Concilio lamentationem fecisse suam videlicet Ecclesiam ingenti Paganorum populatione pęne totam existere desolatam: Nos autem ipsius tales audientes querelas apud omnium largitorem bonorum magni incidere veriti sumus facinoris culpam si eius lamentatio nil consolationis apud nostri misericordiam Imperij obstante tenacitatis obice impetrasse voluisse videretur. Quocirca iustis claudere aurem petitionibus metuentes, tacita nobiscum inquirere cępimus mente, qualiter secundum predicti Paulini Patriarchę lamentationem nostrę Aquileiensi Ecclesię succurrere pietas deberet. Tandem Papę, ceterorumque adstantium Episcoporum accepto consilio, dignum, iustumque fore duximus, quosdam ad ipsius Aquileiensis Ecclesię consecrationem pertinentes Episcopatus Domino Paulino tribuendos Patriarchę, suisque successoribus ad supradictę Aquileiensis Ecclesię exaltationem, ut quę nunc Sęvissima Paganorum rabie deiecta, et conculcata cernitur, nostro Imperiali erigi consoletur munere. Quapropter per has preceptales litteras omnino a nostro nunc iure transfundimus in ius et potestatem Domini supradicti Paulini Patriarchę omniumque illius successorum sex Episcopatus unum videlicet Concordiensem alium Utinensem, tertium illum, qui apud Civitatem Novam Histrię constitutus esse noscitur. Quartum vero Ęginensem quintum Petenensem sextum Cavraliensem. Volumus denique ac per has nostrę Magnificentię litteras sancientes iubemus ut in his prenominatis locis Episcopos ordinandi ac regendi sive dandi nullum ius vel potestatem habere seu exercere aliquando presumat preter eum qui sanctę Aquileiensis Ecclesię gubernacula videtur regere. Et ut hęc authoritas firmior habeatur, ac omni tempore

melius cernetur manu propria subter firmavimus, et de annulo nostro sigillari iussimus.

Signum . . . . Caroli Gloriosissimi Imperatoris

Jacob ad Vicem
Io: Iacobum Ducem Radonis scripsit, et sub.
Data pridie Nonas Augustas. Anno tertio Imperij Nostri. Indictione vero prima.
Actum Romę in Dei nomine feliciter. Amen

Signum Notarij

Privilegium prescriptum ex consimili in Bergamena vetustissima existente in Archivio Capitulari Utini cum impromptu ipsius Serenissimi Imperatoris Diviners, requisitus Simon Paderms Not.s V. A., et Colleg.s Utini aliena manu exarati, et in fidem cum signo subscripsit: ...
Utini die 7 Maij 1661.

in nomine

996 - 6 Kal. Julij - (26 giugno)

(Edito Rubeis, Palladio, Salomoni)

In nomine Sanctę et Individuę Trinitatis. Otho Divina fa:
vente Clementia Imperator Augustus. Si Sanctę Dei religioni
devotis, nostręque Celsitudini Supplicantibus nostrę dapsilitatis
exuberantiam misericorditer exhibemus, ad nostri Imperij statum,
et, quod maxime huic supereminet ad ęternę recompensationis
nimis peroptabile comodum proficere minime diffidimus. Omnium
quapropter Sanctę Dei Ecclesię fidelium nostrorumque presentium
Scilicet ac futurorum comperiat multitudo, Joannem Venera:
bilem Patriarcham Sanctę Aquileiensis Ecclesię Nostram humiliter
imperialem implorasse Celsitudinem. Quatenus pro Dei amore
nostręque animę salute eidem Sanctę Aquileiensi Ecclesię con:
firmare atque largiri dignaremur per hoc nostrum preceptum
sex Episcopatus quos pię recordationis Carolus Imperator Au:
gustus ei per suum concessit preceptum et cuncta alia precep:
ta ab ipso, vel alijs nostris Predecessoribus Regibus, sive Impe:
ratoribus prefatę Aquileiensi Ecclesię collata, vel confirmata.
Cuius siquidem iustis petitionibus superno inflexi amore, assen:
sum prebentes et nostrorum Predecessorum precepta obser:
vantes, confirmamus, atque largimur, iam dictę Sanctę Aquile:
iensi Ecclesię, atque Joanni predicto Venerabili Patriarchę,
suisque Successoribus Suprascriptos Episcopatus sex, Unum
videlicet Concordiensem, alium Vanensem tertium illum, qui
apud Civitatem Novam Histrię constitutus esse noscitur, quar:
tum vero Rugiensem, quintum Petenensem, Sextum Tar:
satiensem. Volumus denique ac per has nostrę Magnificentię
litteras Sancimus, ut sicut prelocatus Carolus Impera:
tor constituit in ijs prenominatis locis Episcopos ordinandi ac
agendi sive dandi nullum ius, vel potestatem habere, seu exer:
cere aliquando presumat preter eum, qui Sanctę Aquileiensis
Ecclesię gubernacula videbitur regere. Preterea confirma:
mus atque per hanc nostram preceptalem paginam sępe dictę
Ecclesię largimur tres Abbatias, Unam, Scilicet Sanctę Marię de
Organo aliam Sextum vocatam tertiam vero, quę dicitur
de Valle et omnia precepta Nostrorum Predecessorum Regum
vel Imperatorum una cum Curtibus, et Castellis, Villis Massa:

ricijs

Salicijs, uenationibus, piscationibus, cum Placitis, Teloneo, Herbatico et cum omnibus alijs rebus mobilibus, et immobilibus et quamlibet Ecclesiasticę administrationis et conservationis. Precipientes itaque iubemus ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, aut aliqua nostri Imperij magna, aut parva persona prescriptę Ecclesię, uel regentibus eam, aliquam uiolentiam uel molestationem siue suarum rerum diminutionem inferre presumat. Si quis igitur huc nostrę traditionis seu confirmationis preceptum nefarie inrumpere, temptauerit, sciat se compositurum auri optimi libras mille, medietatem Camerę Nostrę, et medietatem prefatę Sanctę Aquileiensi Ecclesię uel suis Rectoribus. Quod ut uerius credatur et ab omnibus hominibus impostenum firmius, diligentiusque observetur manu propria ut infra uidetur, corroborantes, sigilli nostri impressione inferius eam iussimus insigniri.

Signum Domini Ottonis. — — — — Serenissimi Imperatoris Augusti

Herenbertus Cancellarius uice Petri Episcopi et Archicancellarij recognouit.

Data VI Kal. Iul. Anno Dominicę Incarn. DCCCCXCVI Ind. nona, anno uero tertio Ottonis Regnantis, Imperij autem eius Primo

Actum in Ristia feliciter. Amen

Priuilegium prescriptum esse Consimili in Bergamena uetustissima existente in Archiuio Capitulari Utini cum impressione dicti Serenissimi Imperatoris distincto diequibus Simon Padernus N.^s V. A. et Colleg.^s Utini aliena manu eduxit et in fidem cum signo sublinij

Signum Notarij

Utini die 7 Maij 1661.

Exemplum autenticum Domini sexti Henrici Romanorum Imperatoris, et semper Augusti. Actum Aquileie anno Domini mill.° clxxxxv xiiii die exeunte Decembr. Ind.^{ne} xiii.

1192. 10 Genn. (Inedito)

Henricus Sextus Divina favente Clementia Romanorum Imperator, et semper Augustus. Imperialem condecet Maiestatem Principes et fideles suos eos maxime qui se sibi devotos exhibent et fideles, sereniori vultu respicere et iusta ac iustas petitiones suas prompta voluntate complere. Ea propter attendentes clarissima merita et obsequia dilecti Principis nostri Gotifredi Aquileiensis Patriarche que persone nostre, et Imperio hactenus laudabiliter exhibuit et quotidie circa honorem, et profectum Imperij tota invicte [illegible] exhibere. Ducatum Foriiulij cum omni iure et pertinentijs suis et sanguinolentum denarium, scilicet feritas, plagas, vulnera, homicidia furta quoque et omnia malificia que ad correptionem et bannum Principum spectare noscuntur. Insuper omnes transactiones et conventiones inter Pelegrinum Patriarcham et Regenardum Comitem et inter Voldaricum Patriarcham et Engelbertum Comitem super Advocatia, et alijs factas et Privilegijs aut alijs autenticis scripturis roboratas sibi, et successoribus eius in perpetuum imperiali Auctoritate confirmamus et presenti pagina nostro sigillo roborata communimus sancientes quod nulli memorata iudicia vel aliqua ad ius Ducatus spectantia nisi per eum ac successores suos liceat pervertere nullaque persona huic nostre confirmationi audeat contraire. Si quis vero hanc nostre confirmationis paginam infringere attemptaverit triginta libras auri purissimi medietatem Camere nostre, et medietatem Ecclesie Aquileiensi pro pena componat, confirmatione robur suum obtinente. Acta sunt ista in presentia Ottonis Bambergensis, Volgeri Pataviensis, Conradi Ratisbone Episcoporum, Liupoldi Austrie, Lodovici Bavarie, Pertoldi Meranie Ducum, Langravij Rapotonis, Henrici Comitum de Hortembergh, Poponis Comitis de Wertheim, Lutoldi, Henrici Comitum de Plai. Ebrardi Comites de Dorenberc, Fiderici Purgravij de Nurimberc, Roberti

Peduam Arnoldi de Oremberc, Chunonis de Grinchenberch, Alberti, Altam, Valconi de Chup, Ademari de Churingh, Wigardi de Seuelt, Wichardi de Zebingh, Corandi de Wildonia, Rudahram Duringhi de Stur, Eberhengeri de Landesber.

Data Ratisbone anno ab Incarn. Domini Mill.º CXCII, Ind. [illegible], quarto Idus Januarij.

Dominus Jo. Aquileiensis Thesaurarius, et Canonicus necnon et Dni Regenardus Aquileiensis Canonicus et Petrus Subdiaconus ad audiendum Authenticum Dni Serenissimi Henrici Romanorum Imperatoris et semper Augusti. Hoc eius exemplum interfuerunt, et huius rei rogati s. testes.

Ego Petrus Imperialis Not.s ut vidi in authentico Dni Henrici Sereni Romanorum Imperatoris, ita transcripsi nil addens uel minuens, quod intellectum mutaret.

Signum Notarij — Privilegium praeinsertum esse consimili in Bergamena existente in Archivio Cathedralis Ecclesie Sancte Marie Maioris Vani requisitus Simon Fadenus V. R. et Colleg.s Vani aliena manu eduxit, et facta incontratione in fidem cum signo solito sig.

Vani die 24 Maij 1661

Exemplum autenticum D.ni Conradi Invictissimi Romanorum Im-
peratoris semper Augusti. Ano D.ni mill.o centesimo nonagesimo
quinto, sexto die exeunte Novembri: Ind.e xiii in Palatio Aquileiensi

In nomine Sanctae, et Individuae Trinitatis.

Conradus Dei Gratia Romanorum Augustus. Ex nostro Antecessorum
1028. 3 Idib. 7mbris (115 ett.) constituto didicimus nostri esse iuris Sanctae Mariae Ecclesiae res pro
viribus augere et auctas ratificare. Quapropter volumus, et opta-
mus ut notum sit omnibus Sanctae Dei Ecclesiae utriusque fidelibus, quo-
modo Nos interventu Nostrae dilectae Iugalis Gisle et Henrici Regis di-
lectissimi nostri filij nec non etiam Aribonis Maguntiensis Archiepi
et dilecti nostri Brunonis Nostri Cancellarij, atque Adelberonis du-
cis donamus atque nostra Imperiali potestate concedimus, prout iuste et
legaliter possumus Sanctae Aquileiensi Ecclesiae, et Popponi Patriarchae qui ibi-
dem D.no videtur deservire, licentiam Monetam publicam infra Civitatem
Aquileiae faciendi. Igitur denarios ipsius Monetae ex puro argento similiter
precipimus fieri et Veronensis Monetae denariis equiparari, nisi predicti [?]
naris [?] Patha sua spontanea voluntate velit meliorari. Habeantque licentiam
omnes Regni nostri negotiato et in qualibet venali merce ipsos denarios accipe-
re, si tamen fuerint simplices falsitate. Quod ut verius credatur et ab omnibus
diligentius observetur, hanc nostrae Concessionis paginam inde scriptam manu
propria roborantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Ed.to Liruti e Rubeis etc.

Privil.m Conradi Imp.s sive licentia faciendi mon.a pub.ca infra Civitatem Aquilejae

Signum --- Conradi Invictissimi Romanorum Im-
peratoris Augusti.

Bruno Cancellarius sacri Palatij vice Aribonis Archiepi et Archicancella-
rij recognovi. Data ano D.nicae Incarnationis Mill.o XX octavo, Ind.e xi,
iiii Id. 7mbris. Ano Conradi Regnantis quarto, Imperij vero secundo, eius-
demque Imperij filij Henrici Regis Ano primo.
Act. Immidetshivsen [?] feliciter.

Ubi Ulradus Aquileiensis Canonicus Dominicus Diaconus Her-
manus Diaconus, Vodolricus Acolytus ad audiendum Authen-
ticum Invictissimi D.ni Conradi Imperatoris, et hoc eius exemplum
interfuerunt, et huius rei rogati sunt testes.
Ego Petrus Imperialis Not.s ut vidi in Authentico D.ni Conradi Invictissimi
Imperatoris ita transcripsi, nil addens vel minuens, quod sensum mu-
taret

(Edito dal Liruti e dal Rubeis)

Privilegium prementum [?] ex consimili in pergamena existente
In

Signum Notarij

in Archivio Ecclesię Cathedralis Sanctę Marię Maioris Urbis alter= na manu eductum, exquisitis simul tradebimus Notarij Ven: A:, et Illmi Urbis facta incontratione, in fidem meum signo sub.them Urbis die 17 Maij 1661

In nomine Dñi Amen. Anno Dñi 1223, 2da die intrante Februario, Indic.
1223, 2 Februarij — 11a Dñus Conradus - - Pergestinus et Dñs Jacob frater eius in pñtia D.
Bertoldi Patriarche Aquilejensis Ecclesie corporaliter iuraverunt ad sancta dei Evan=
gelia se divisisse totum patrimonium quod habuerunt ex parte Dñi
Henrici Patris eorum qm̄, et omnes res mobiles familiam suppellectilem
Argent, redditus Pignorum, et omnia debita que sibi debebantur - - - circa
Domum suam et quisque partes - - - omnium - - - Dño Hengel=
pert de Ragonea - - - - Burgo Vernitus se assignasse integrali=
ter iuravenerunt sicut continetur in publico Instrumento manu Wolrici de
Civitate Notarij facto, ita quod nihil ultra secundum conscientiam
suam de omnibus supradictis in se retinentur, et si unquam in=
posterum ad memoriam reduxerit se aliquid habere de predictis Bor=
nis quod non esset divisum quo in ea parte memorato Dño Hengelperto
et Vernitus predictis bona fide assignabuntur, quidem - - - - Juramento
peracto prout continetur in Instro superius memorato nominatus Dñs
Hengelpertus pro se, et uxore sua predicta fecerunt finem et perpetuam
ad transactionem et pactum de non petendo de omnibus - - -
- - - - - - - Nota: Juramentum et arbitrium supradicti Dñi
Patriarche Joannis de Perty, et Brisy, et Gerardi de Arcenca, nec non Otto=
lini de Flemma.
Actum apud Utinum in Camera Patriali in presentia rogatorum
testium Dñi Henrici Archidiaconi Aquilejensis - - - Gregorii filii Wolri=
ci Leonis de Vaino, Gabrielis de Prata, Duringi de Mels, Ottolini de
Flemma, Gerardi de Arcenca Rodulfi de Arcij, Conradi de
Ragonea, Porfirij Notarij, et aliorum.
Ego Leonardus Imperialis Notarius interfui, et rogatus a supradictis
partibus, hanc Cartam scripsi, et autenticavi.

(inedito)
(~~Edito dal Rubeis~~ e
~~Lirutti~~)

1296. 3 Febr.ij (inedito) In Christi nomine Amen. Anno Domini 1296, Ind. 9, die 3° Februarij. Aquileie in Capitulo Cathedralis Eccle. Presentibus Dnis Martino Preposito S. Felicis Aquilegie. Aricardo de Carisaco Decano de Utino Magro - - - de - - - Phisico et alijs pluribus ad hoc vocatis testibus et rogatis. Presente Viro Nob. Dno Arnulino de Castello humiliter a Venerabilibus Viris Dnis Pagano dela Turre Decano et Capitulo Eccle Aquil. ibidem more solito congregato, eum inuestiri de Pheudis que dicens habere ab eis. Idem Ds Decanus suo, et dicti Capli nomine, eum de Pheudis inuestiuit predictis et ipse eis fidelitatis iuramentum prestitit quod prestari in talibus consueuit. Et idem Ds Decanus ei suo, et dicti Capli nomine mandauit, ut de dictis in scriptis usque ad proximum terminum Resurrectionis Dni omnia Pheuda prodicta.

Locus sigilli Preinsertam Inuestiture notam, ex quodam libro tabellis cerij rubei cooperto existente in Archiuio Metropolitano Patrialis Regie Eccle Aquilegiensis propria manu de uerbo ad uerbum prout in illo stat et iacet fideliter exemplauit ac se subscripsit Franciscus Ioseph Capodaleus I.V.D. Adm.di Capli eiusdem Regie Eccle Secretarius apposito solito Capitulari sigillo in fidem f. I. O. M.

Sig. Artij Ex alio consimili exemplo autentico med.e sua Pda manu exemplauit Petrus a Rycha V.A. et de Coll.o Nuni Not., fueruntque inuentrante se subs. in fidem cum signo de Vinus Utini 12 Aug.ij 166[illegible].

M. CC. octuagesimo nono die exeunte octobre. Presentibus dominis
1289. 31 Hermano presbitero de Utino, Federico, Petro dicto Saggia de Castro
octobris Utini, Michaelo nuncio dicti Petri camerarij domini Raimundi Pa-
(inedito) triarchae et Hermano notario de Utino et alijs. Viri prudentes domini Iacobu-
tius Maioris Ecclesiae Sanctae Mariae de Utino, Petrus camerarius domini
Raimundi Patriarchae Aquileiensis et Lucius Decanus Sancti Felicis de Aquile-
ia Canonici predicte Ecclesiae pro se ac alijs Canonicis ac eorum
successoribus dederunt vendiderunt Daniello Verrico de Utino et
Albinutto Iacomini venditas istius anni et proventus dicte Ec-
clesiae a proximo festo Sancti Georgij venturo et deinde ad unum
annum pro pretio octo librarum denariorum, quas eidem dare tene-
buntur medietatem in proximo festo Sancte Margaritae et comple-
re - - in subsequenti festo Sancti Michaelis, ita quod dictus -
- - - - habeat - - - - - - prenditores - - -
- - sub pena 10 librarum - - - - - -

Actum Utini in domo domini Iacobi q.m domini Bulissij in Castro
et omni meliori modo.

Sumptum reperitum de notis q.m domini Franc.i Not. de Utino existen-
tibus in Archivio veteri Civitatis Utini aliena manu extractis
Signum Notarij reg.t sumen tademus Not. V. A.: et Coll. Utini, facta incontratio-
ne in fidem cum signo subscripsi
Utini die 14 Maij 1661

130 (canto)

1354 . 14 Marzo

Inoc: VI

Pro translatione Sedis Aquil. ad Civitatem Utinensem.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei.

venerabili fratri Fortanerio Patriarche Gradensi salutem et Apostolicam benedictionem. Nuper pro parte venerabilium fratrum nostrorum Nicolai Patriarche Aquileiensis, Egidii Vicentini, Petri Concordiensis, et Ioannis Justinopolitani Episcoporum eiusdem Patriarche suffraganeorum necnon dilectorum filiorum Decani et Vicedecani et Capituli Ecclesie Aquil. et nonnullorum Abbatum, Monasteriorum aliorumque Prelatorum et Capitulorum diversarum Ecclesiarum ac Nobilium et Comunitatum quamplurium locorum Aquileiensis diocesis propositum fuit in Consistorio coram Nobis, quod in Aquileiensi Civitate, que olim amenitate sua divitiis et potentia floruit a longinquis vero temporibus illo volente, qui disponit omnia prout vult, peccatisque forsan exigentibus ex quadam putrefactione paludium ac serpentium aliorumque reptilium ubique habitantium afflatu pestifero aer sic infectus extitit prout existit, quod in ea, que etiam infra magnum locorum ingentium ambitum, populi et edificiorum abundare multitudine consuevit habitatores paucissimi et vix centum habitata hospitia remanserunt, ipsique habitantes ibidem tam Clerici quam Laici infirmitates gravissimas ex infectione predicta quasi annis singulis patiuntur, adeo quod in eis rubrefacto sanguine corpora, tamen ubi turgescant et color viridis in croceum commutatur, itaque Civitas ex antiquis edificiorum ruinis repleta, et Sentis aliisque herbis fetidis repleta quasi in totum inhabitabilis est effecta, quod etiam circa Civitatem eandem - - - - - succrevit in tantum quedam palustris aquositas, quod frequenter ad Civitatem ipsam sine magno periculo et presertim tempore pluvioso vix potest accessus haberi, propter que idem Patriarcha ac Canonici et ministri, aliaque persone Aquileiensis Ecclesie supradicte propter aliquos valde paucos in ipsa Ecclesia estivo presertim tempore residere non audent, nec ausi fuerunt ex multo tempore retroacto, predicta pericula verentes aliique etiam quidam de vicinis quam de remotis partibus eandem Ecclesiam in qua multa Sanctorum corpora requiescunt devotionis gratia et presertim in festo Sanctorum Hermacore, et Fortunati Sancti in ea dem quiescentes Ecclesia, que ex eisdem Sanctis ibidem principaliter venerantur, consueverunt annis singulis visitare. A visitatione huiusmodi, propter quam frequenter plurimi in graves egritudines et nonnulli mortis subiisse discrimen, dicuntur se retrahunt. Ecclesia ipsa tam nobilis, tamque solemnis et in qua reposite sacre reliquie iam diu veneratione debita carueruns, cultus inibi divinus non affectato

peccato defectu, sed metu mortis et periculorum huiusmodi ne-
glectus extitit Populi devotio tepuit et demum, ut omnia ibi de-
solationi pariter occurrere videantur Ecclesiae machina senio vel
circiter iam nonaginta est continuine corruit terraemotus, propter quod
etiam cultus venerabilis et divinis suffragiis ibidem quasi totaliter ces-
savit, addito etiam adiecto quod de reaedificatione ipsius Ecclesiae in
eodem loco qui est praemissis causis nimis difficilis et demum inutilis
prorsus existeret, spes nullatenus sit habenda, quia imo sit veri-
similiter formidandum ne Sanctorum Corpora et Reliquiae suffragiis
ac Thesaurus nobilis et localia ipsius Ecclesiae, quae minus decenter custo-
diuntur, de dictis Civitate et Ecclesia sic desertis, surripiantur tractu
temporis, quibus ad Ecclesiam cum universa Patria frequenter vindictam
affligitur ab ipsius Ecclesiae hostibus, maxime cum praefata Civitas est debi-
litate loci et inhabitantium paucitate absque aliis sumptibus, et magno
dispendio defensari non possit, apparentius hostiliter et fuerit aliud
subtrahantur. Quare pro parte Patriarchae, Suffraganeorum, Abbatum, Deca-
ni, Vicedecani, Presbyterorum, Capitulorum, Nobilium, et Communitatum
praedictarum fuit Nobis humiliter supplicatum ut Ecclesiam ipsam
cum omnibus iuribus honoribus privilegiis, indulgentiis libertatibus et
immunitatibus suis ad Terram Utini de temporali etiam ipsius Ecclesiae
Dominio existentem dictae Diocesis locum utique prae ceteris locis praefatae
Diocesis insignem et etiam populorum aeris salubritate perspicuum
amoenum, et fertilem, et a dicta Civitate Aquileiensi ultra viginti milliaria
non distantem, ingeniis et fossatis bene munitum ac intra eius ampli-
tudine Spatiosam Ecclesias et solemnia Religiosorum et Religiosarum
loca ac hospitalia quamplura devoti Utini ac fideles Populi pro iuribus
et honoribus ipsius Ecclesiae defensandis exponentes iugiter se et sua
nec non hospitiorum satis decentium copiosam multitudinem
continentem, in quo etiam Castrum et Palatium Patriarchalia in qui-
bus iam multo tempore Patriarchae Aquileienses qui tunc fuerunt, ut plu-
rimum resederunt prout etiam idem Nicolaus de praesenti residet
cum Curia et familiaribus eiusdem. Et insuper quam plures Nobiles
et Potentes, laicique Peritorum, Mediocrum, Notariorum, Mercatorum
atque diversorum Artificum copiam, ac diversas Scholas in Scientiis Pri-
mitivis, mercesque varias et alia quaelibet, quae insigniunt Civitates existere
asserunt transferre, ac aliquam ex Ecclesiis eiusdem loci Utini in
Cathedralem, et Patriarchalem erigere, ipsumque locum Utini Civitatis
vocabulo insignire et tam Ecclesiam, quam Civitatem eandem Aqui-
leiensem nomine nuncupare et insuper cum eadem Ecclesia sanctorum
Corpora, Reliquias, Thesauros et localia suffragiis ad eundem locum
Utini transferri mandare, per quae faventa Deo, reparare se asserunt

quod in illis partibus cultus Divinus augebitur, Ecclesia ipsa in sua debita venera-
tione resurget, everteque gravari, et Sanctissimas Reliquias sepradictas, devoto
fidelium consueta, ipsaque Ecclesia cum pertinentiis eiusdem ac Corporibus Reli-
quiis, thesauro, et iuribus supradictis, tam predicto tempore quam ipsius
Ecclesiae vacationis tempore in quo maxime Ecclesia ipsa per iniquitates diversas
iniurijs molestijs violentijs, et pressuris affici consuevit tuta consistet de be-
nignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque interea paternis Charitatis officiis
ex toto huiusmodi Civitatis et Ecclesiae praedictarum miserandi statu
audito, pia compassione compuncti ac super praemissis quia de illis certam
notitiam non habemus mature, ac provide procedere cupientes, Fraternita-
ti tuae, de cuius circumspectione gerimus in his et alijs in Domino fiduciam
specialem per Apostolica scripta committimus et mandamus quatenus ad praedic-
ta et alia de quibus tibi videbitur bene se transferens, de praemissis omni-
bus et singulis et alijs circumstantijs universis diligenter te informes
et quidquid per informationem eandem inveneris, Nobis per tuas clausas
literas tuo sigillo signatas seriemque seriem continentes quantocius
intimare procures, et inde sufficienter instructi, quid super his agendum
fuerit consultius auctore Domino disponere valeamus.
Datum Avenioni ij Idus Martij, Pontificatus Nostri anno secundo.

Bartholomeus

Io: Bellios

Recep. Iacobus Luce de Prato

Signum

Fuidottus

locus sigilli — De originali in Bergamena existente in Cancell. Mag.ᶜᵃ Civitatis Cari, de verbo ad verbum, pro ut inveni, fideliter mediante aliena manu ext.ᵃ facta que cum originali ipso diligenti incontratione [illegible] subt.ᵃ ac Officij comunis solitum posui sigillum Andreas Brunellerius eiusdem Cancellarius. L. D. O. M.
Iterum die 17 Iunij 1661

locus sigilli — Nos Franciscus Donato pro ser. Duc. Do: Ven. S. S. R. D. V. Attestamur su-
pradictum d.: D: Andream Brunellerium esse Cancell.ᵘᵐ huius Civitatis; ideo
Iterum die 26 Iunij 1661
Quintilius Carbo Not.ᵘˢ Subs.ˢ

Antescriptam Epistolam ex alio exemplo simili autentico educere fecit Petrus
signum Not.ᵒ — a Richa V: A: et de Coll.ᵒ Vari Not.ᵘˢ et facta incontratione se in fidem
cum solito signo subscripsit
Iterum die 19 Febr. 1662

Aquilegien.

Circa Iurisd.^ne quasi Ep.ald indebitè pretensam à Capitulo Civitatensi. (in edito)

Ill.mo et R.mo Pater. Pretensum Capituli Iurisdictionis quasi Ep.alis etiam cum clausula ita tamen, quod iustificare teneatur non est concedendus quia sumus in materia que repugnat dispositioni iuris Canonici et sic nihil presupponendum, nec ad effectum dispositionis, quod non concludenter prius probetur et que pro parte Capli adducuntur nihil faciunt, nam Rescripta gratiosa ultra quod preiudicium non inferunt nisi ei, ad cuius suppositionem sunt expedita nihilominus si vere considerentur exhibita per Capitulum Civitatensis faciunt contra ipsud Capitulum, qui omne ius habet ratione presentis Ultionis Parochialium.

Primo Bulla Celestini est que exemptionem à Iurisdictione Ordinarij et omnino pretendit pro causa finali concessionis adducit ne Personas Domino famulantes à pravorum incursibus agitentur, et sic nonnullas tra Patham et Pastorem videntur concessas et licet in illis habeantur verba Ecclesiam Ipsam, ac Personas, et Bonas sub Beati Petri, et nostra protectione suscipimus. Non per hoc eximuntur à Iurisdictione Ordinarij, sed potius in illis calamitosis Bellorum temporibus ultra protectionem Ordinarij, Papa et hoc addit protectionis presidium Ecclesiæ, nec quas in dictis libris recensit per verba, sicut eas canonicè, et sine controversia possidetis auctoritate Ap.lica confirmamus, non propterea unit sive concedit Caplo nisi quatenus canonicè possideretur et illud Caplum probari debet et in dictis literis de Iurisdictione verbum nullum.

Secundo Litteræ Pij secundi ad petitionem Capli declarant ex quere Ecclesias unitas Eccl.æ Beatæ Mariæ in principio in verbis, et attentis atque Eccl.ijs eidem Eccl.æ Beatæ Mariæ unitis et successive confirmant Privilegia eiusdem Eccl.æ B. Mariæ, idest tenorem dictarum literarum sententiam fundat in supradictis litteris Privilegijs et Statutis ac unitis dictæ Eccl.æ ad instantiam Capli exhibitis confirmat Privilegia et Statuta Eccl.æ in verbis Omnia Privilegia, et Statuta dictæ Eccl.æ et licet postea subiungat in Plebibus atque Eccl.ijs eidem Eccl.æ et Caplo Civitatensis unitis nihilominus, quia excedit formam mandati reperiri in Litteris Ap.licis nihil facit.

Tertio. Litteræ Pauli Papæ tertij ad eiusdem Capli petitionem concessæ referunt immunitates à fel. rec. Celestino 3.o Pio 2.o et Sextu alijs Romanis Pontificibus sive Privilegia, et alia Indulta Caplo, et Eccl.æ Ipsæ communiter concessas subiungit necnon Eccl.as, Capellas et alia Beneficia Eccl.æ Ipsæ unita, et sic non Caplo sed Eccl.æ unita declarat.

Ex quibus omnibus colligitur quod Eccl.æ Parochiales, de quibus hodie agitur sunt unitæ Eccl.æ B. Mariæ Civitatensis, que spectant ad liberam ~~dispositio~~ collationem, et dispositionem Ill.mi D.ni Patris, et Capitulum nihil in eis habet agere et per consequens nec in unitis ipsi Eccl.æ.

Non obstant modo assertiones etiam Ill.mi D.ni Patris, quod Eccl.æ sint unitæ Caplo quia vel non loquuntur de Parochialibus cum sint unitæ Eccl.æ, et non Caplo vel quia constat de illarum manifesto errore, in quo non possunt Eccl.æ preiudicare, et in integrum venit restituendus.

... quasi tale quod idem Capitulum ... concessionis ...
ta velit attendendi se a ... vel fundatur in privilegijs, vel in praescriptione
vel in concordia cum Ill.mo D.no Patriarcha inita.

Si in Privilegijs ultra quod scilicet quod non possunt nocere D.no Patriarchae non vocato
et qui habet Iurisdictionem fundatam in iure communi dicimus quod habent
in se tacitam conditionem si preces veritate nitantur et quando Privilegia
vel Constitutiones confirmantur tacita inest clausula quatenus sint in usu
et confirmatio, nec sententia ... similiter non potest nocere Ill.mo
D.no Patriarchae et sententia ... lata in possessorio continet articulum Visitatio-
nis tantum in quo Capitulum privative manutenendum, quem dictum ar-
ticulum declarat.

Si vero in praescriptione, videamus quid probet Capitulum et ... ipsamet senten-
tia declarat quid probet privative, et quid cumulative et de dictis licentijs ni-
hil probat, et sic fundamentum praescriptionis Capitulum ... non ...
et maxime cum in concordia de qua infra ... dicatur quod ...
quae Iurisdictionem per multos annos tenuit, et ... et tunc ...
auctoritate ordinaria Ill.mi Patriarchae ultra quod sententia non est fundata
in praescriptione quae facit ius in ... et hodie sic attendenda sed in
summario possessorio retinenda.

Aliquae licentiae quae ostenduntur a Capitulo nihil faciunt quia non constat quod habue-
rint effectum nec quod de illis habuerit notitiam Ill.mus Patriarcha.

Si vero in hypothesi concordia Ill.mus Patriarcha inita ... imprimis videndum quae sint
Beneficia Capitulo unita. Nam Parochiales sunt unitae Eccl. S. Mariae, et non Capitulo
et in concordia non fuit habita ratio Parochialis nam licet in primo capite
dicatur non residentes in beneficijs ... Capituli mensae unitis si intellectum fuis-
set de Parochialibus providendo mensa facta fuisset de administratione
sacramentorum et alijs necessarijs, et non de simplici Residentia. Pariter
non adducitur in dubium Iurisdictio quae in dicta concordia eidem conceditur, sed ...
ne Iurisdictio quasi ... Capitulum enim non potest imponere poenam prin-
... Beneficiatis, quae est ... meras ... et non comprehenditur sub
Iurisdictione Criminali in quibus non admittit sacerdotes ad Confessiones non
examinatos ad ... Curatos non Dimissorias concedit non dispensat non casus
reservatos non Synodum convocat non Cathedraticum exigit non Praedicatoribus
licentiam praebet aut Benedictionem, quae sunt iuris ... et sic in dicta quasi
Iurisdictione non potest se Capitulum ingerere.

Et cum simus in materia odiosa scilicet Iurisdictionis ex Privilegio vel
praescriptione contra ordinarium nihil admitti debet quod non sit ple-
ne probatum et Capitulum censet reiiciendum prout supplicatur.

1690 Ill.mo et R.mo D.no Cardinali Matheio Aquilegien.
Praetensae Iurisdictionis
Pro
Ill.mo D.no Patriarcha Aquilegien.
Contra
Capitulum Civitaten.
Pro ... Memoriale

Universis et singulis presentes inspecturis fidem indubitam facio et attestor ego Cancell.s Patrialis infrascriptus, quod in Sessione Concilij Provincialis Aquileiensis Primi celebrati in Maiori Ecclesia Civitatis Utini die xx octobris 1596, sub Francisco Barbaro olim Patria Aquileiensis que modo reperitur in Patriali Palatio Utini re:periuntur designatae stationes et loca pro adm.m R.R. Capitulis Aquileiensi et Utinensi, que ut appareret tantummodo ipsi Concilio Provinciali interfuerunt. In quorum fidem

Utini die 22 Februarij 1661

Tho: Fabricius Cancell.s
Patrialis Aquileiensis

Die Veneris 26 Augusti 1650.

Perill.s et Rmus D. Auditor Generalis [...] visis decrevit manutenendum fore et esse Dnos Can.cos Utinenses sedendi in Synodo ad formam ultimi status, nempe anni 1627 sub Illmo Dno Patria Sirmono, nempe in eadem paritate banchorum cum Canonicis Aquileien., interposita parva tabella, que indicet ultimum Canonicum Aquil. et primum Utin. et alijs qualitatibus, prout in actis: necnon associandi Illmum et Rmum D. Patriarcham ad Ecclesiam, pro ut in d.o ultimo actu. Et hoc per modum provisionis et sine preiudicio ambarum partium tam in possessorio ordinario quam in petitorio, et reservata sibi super premissis facultate declarandi cuius paritatis et qualitatis esse debeat tabella interponenda inter dictos Canonicos et scamna, in quo apponenda sit, ac decernendi super emergentibus quibuscumque provisionaliter, et quandocumque, sic et quatenus reservatis expensis in fine litis, et ita omni modo.

Ex alio consimili existente in Archivio Rmi Cap.li Utini Paris Pivonus eiusdem secretarius fideli calamo exscripsit et in fidem se subscripsit.

Attesto et affermo io Paolino [...] Nod.o Collegiato in questa Città la sopradetta scrittura esser stata registrata et fatta copia di mano propria del d.o R. mons. Paris Pivonus Secretario del R.mo Cap.lo di questa Città et in fede della verità mi son sottoscritto et posto il mio solito segno del Tabellionato. In quorum fidem li 22 Feb.o 1661

V. S.

Ex alio simili exemplo authentico manu aliena mediante sumptis Petrus a Ribba Nod. V. A. et Coll. Utini, ideo facta incontratione, se sub.t in fidem reg.t cum signo

S. N. f.

Utini die 20 Januarij 1662

Die lune 25 Decembris in qua celebratur
Festum Nativitatis Dñi Nri Iesu Christi
1629.

Illmus et Rmus in xpo Pater, et Dñus, Dnus Augustinus Gradonicus Patriarcha Aquil. existens in Collegiata Ecclesia S. Mariae Maioris Civitatis Utini, quae plena populo existebat, dum Vesperae solemniter canerentur, finito primo Psalmo iussit mihi Cancellario ad hoc ad sedem Patriarcalem in qua D. S. Illma Pontificalibus ornata indumentis consistebat, accedenti hic, et inde adm. R. R. DD. Decano et Canonicis eiusdem Ecclesiae sacris vestibus de more indutis, accersitis, ut adnotare deberem, qualiter eius Illma Dominatio hac solemni festivitate, qua Christus Dnus ex B. Maria Virgine nasci dignatus est, volens animi quo adm. R. Capitulum eiusdem Ecclesiae prosequitur signum aliquod dare, et praedilectionis affectus evidenter ostendere, ipsi adm. R. Capitulo donavit Baculum suum Pastoralem argenteum i[llegible] existens quo in maioribus solemnitatibus utatur, ut perpetuo in huiusmodi praedilectionis signo inter praecipua Capituli conservetur ad usum tamen semper, et eius D. Illmae, et successorum Patriarcharum. De et super quibus rogatus fui Ego Notarius Publicus, et Cancell. hoc praesens publicum conficere Instrumentum. Actum ubi supra, praesentibus multis et inter hos adm. Rdo Mario Zerbo Canco Feltrensi, RR. DD. Thoma Colorero, et Mario Turro familiaribus D. S. Illmae, et aliis etc.

Ita notari fecit Sp. D. Bernardinus Amalteus Notarius Colleg. huius Civitatis nec non Cancell. Patrialis Aquil. praedicto donationis Instrum. Gaspar Pazoldius A. V. Cancellariaeque Patrialis Aquil. Not. manu propria exscr. sig. vgl. in fidem sub.
Utini die 9 Aprilis 1661

Innocentius PP. X.^mus

1651. 25 ott. Cutro del B. Bertrando.

Universis Christi fidelibus inspecturis salutem et Apostolicam be:
nedictionem. Ad augendam fidelium Religionem, et animarum
salutem Coelestibus Ecclesiae Thesauris intenti omnibus utriusque se:
xus Christi fidelibus vere penitentibus et confessis, ac sacra Commu:
nione refectis qui Ecclesiam Cathedralem Utinensem et in ea si:
tum Altare B: Beltrami nuncupatum cui Ecclesiae illiusque Ca:
pellis et Altaribus sive omnibus, sive singulis eamque vel illas vel
illa bullarum vel illorum singula, vel singula etiam militan:
tibus nulla alia indulgentia concessa reperitur, comittis.

Dat. Romae apud S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die 25.
octobris 1651 Pontificatus nostri anno octavo.

Gratis pro Deo, et Scrip.

Franciscus Caetanus

Utinae die 6 Aprilis 1652 Ill.mo et
R.mo D.no Patriarcha qui mandavit publicari
Utini die dicta

Marcus Paulus Agost

Cancellarius Rev.mi Capituli Cathedralis

Suprascriptam indulgentiam ex consimili in pergamena existente in Ar:
chivio Cathedralis Ecclesiae maioris Utini exscripsi Simon Radenus Not. V.A.
et Collegij Utini manu propria ed. et in fidem cum signo subt. ...
Utini die 17 Maij 1661 —

signum not.

138

1655. 5 Feb.

Duc. al N. H. Venier circa l'incensar nelle funzioni in Duomo.

[inedito]

Carolus Contareno Dei Gratia Dux Venetiarum etc. Nob.: et Sapientibus Viris Nicolao Venerio de suo mand.to Cap.to P. S. C. Fideli Dilecto salutem et dil.s affectum. Merita particolar commendatione l'attentione V.ra a tutto ciò che può concorrere il publico decoro e la comprendemo ben chiara da quello che con pari zelo e vivezza ci rappresentate con le vostre lettere di 29 Xmbre passato circa le Cerimonie Ecclesiastiche che si praticano mentre intervenite alle messe et ai Divini Officij in cotesta Cathedrale. I vostri instanti corrispondono ai nostri sensi ben di dovere che in nissun punto resti il N.ro Rappresentante defraudato di quelle formalità, honorifiche e decorose che conviene, e pratticare nelle altre Città nostre pienamente gli sono dovute. Però vi dicemo col Senato nostra intentione essere che tanto celebrando Messa Mons.r Ill.mo Patriarca quanto trovandosi solamente in Capella la cerimonia dell'incensare e del dar a baciar l'Evangelio e la Pace siano amministrate dalla stessa persona prima a Mons.r Ill.mo Patriarca e poi subito al N.ro Rapp.te e così anco nei Vesperi solenni. Onde quanto alla qualità della persona del Ministro s'osservi intieramente la parità, e l'istesso per quanto volemo che s'osservi tanto alle messe quanto alli Vesperi solenni in assenza d'esso Mons.r Patriarca come pur s'osserva nelle altre Città nostre e specialm.te in Padova non essendo ragionevole che la lontananza del Prelato pregiudichi in parte alcuna all'honore e decoro del N.ro Rapp.te dopo le quali funzioni doveranno per due preti pari di dignità uscir dalla sacristia ad amministrar nel medesimo tempo le cerimonie stesse. L'uno al Rettore ministral co, Deputati della Città e Curiali e l'altro ai Canonici.

Questo è l'intiero della publica volontà e voi ne darete parte a Mons.r Ill.mo Patriarca il quale col solito suo filial affetto havendoci rappresentato la controversia n'attende dal Senato la decisione. Ordinarete poi a chi spetta di far particolar nota nel Cerimoniale per la dovuta puntual esecutione et osservanza. –

Dat. in N.ro Duc.: Pal.o die V Februarij ind.ne 9.a 1655

Girolamo Bon Seg.rio

Ego Io: Ioan.es Polidorus auc.te Veneta Venet. Not.s Pub.s Ducalem ex Ducalium libro ex.te in d.o Off.o mea aliena mihi fida manu facta prius de verbo ad verbum inemoratione exemplavi, ideo in fidem subscripsi et sigillavi.

Venet. die 18 Maij 1661

Nos Ioan.es Venaro pro Ser.mo Duc. Do: Venet. N. S. R. C. I.

Attestamus suprad.tum Sp.: D. Ioan.em Polidorum esse Not.m huius Civitatis. Dat.

Venet. die 18 Maij 1661

— Zacharias Carbo Not.s Ducalis

1386. 8 gen. Ducale colla quale si partecipano l'ordini dati di ... raccomandati ai Capi della Lega

Antonius Venerio Dei gratia Dux Venetiarum etc. Egregiis et Nobilibus viris Communitati, Consilio et Universo Populo Civitatis Utini Amicis dilectis Salutem et sinceræ dilectionis affectum. Quia omni die per effectum plus cognoscimus et vidimus laudabilem dispositionem constantiam et optimam operam Nobilitatum et egregiarum personarum vestrarum ad honorem et statum Nostri Dominij et felicis Unionis et Ligæ, deliberavimus scribere Nostris Provisoribus Ambasciatori et Marescalco eiusdem Ligæ efficaciter in recomandationem et favorem vestrum . . . . . . quam copiam Vobis mittimus hic interclusam ad vestram informationem et consolationem. Dat. in Nostro Ducali Palatio die VIII Januarij VIIII Ind.

Ducalem prædictam ex consimili in Bergamena existente in Archivio Cathedralis Ecclesiæ Maioris Utini [illegible] Nos [illegible] manu propria ed. et in fidem cum signo solito.

[illegible] Notarij

Utini die 15 Maij 1661 —

1389. 13 agosto. Ducale che raccomanda agli Uffiziali d'accomodarsi col Patr Giovanni.

Antonius Venerio Dei Gratia Dux Venetiarum Nobilibus, et Sapien-
tibus Viris Septem Deputatis Civitatis et Consilio Additorum eiusdem
Amicis dilectis salutem, et sincere dilectionis affectum. Affecte istas
litteras Nobilitatis Vestre suscepimus, in quibus . . . . . nostrum consi-
lium Vobis dari super duobus questis per D.num Dnum [illegible] ut ibi
possitis responsa finalia exhibere, quibus propositis respondimus
quod licet de petitionibus predictis sentiamus id quod in aliis nos-
tris litteris continetur, tamen quia non dubitamus sapientiam ves-
tram considerasse ea, que in predictis consideranda eveniunt et statum
et conditionem vestram cognoscere melius quam nos cognoscere
valeamus, putamus quod responsiones vestre per Vos facte sint
rationabiles et secure. Nos ~~tatem~~ tamen consulere audemus, quod in iis in
quibus adversis Paternitati sue complacere non prejudicando statui Ves-
tro complacere et condescendere studeatis, ut possitis secum vivere
pacifice et quiete.
Dat. in Nro Duc. Pal. die xiii Augusti xii Ind.ne

A tergo Nobilibus, et Sapientibus Viris Septem Deputatis Civ.tis et Consilio
Additorum eiusdem

o. ig. Chory Ducalem pergamenam esse Consimili in Bergamena cum bulla plumbea
pendente existente in Archivio Cathedralis Eccl.e Maioris Civ.tis
~~[illegible]~~ [illegible] Nob. Civ.tis et Col. Civ.tis
manu propria [illegible] et in fidem cum signo solito etc.
Civ.tis die 15 Maij 1668

Exemplum Sententiæ Census Aquileiensis

1240. 30 Nov.
Sentenza contro quelli che non pagano i censi Patriarcali.

Anno Dni 1240 die Veneris ultimo die exeunte Novembris Indictione xiii. In præsentia Dominorum O. Marchiarij Arquini Canonicorum Aquileiensium, Luce Sacerdotis, Januarii Vidonis Notarij, et plurium aliorum. Cum Dnus Peregrinus Pacha Aquileiæ esset in Capitulo Maioris Aquileiensis Ecclesiæ Canonicis eiusdem Ecclesiæ ibidem existentibus pro magna parte ac Vicinis de Aquileia multis stantibus in eodem Capitulo. Idem Peregrinus Pacha interrogavit Dnm O. Preposito Sti Odolrici quid iuris esset, si quis teneret domum aut terram ad Censum Aquileiensem, et non solvisset censum tribus, aut quatuor annis vel pluribus. Super quo idem Ds. O Præpositus Sti Udolrici per Sententiam iudicavit, quod si quis haberet, aut teneret domum vel agrum, seu aliquam possessionem ad rectum censum Aquileiensem et non solveret censum primi anni in termino transacto solveret duplum census illius propterea anni, item si idem non solveret censum in termino secundi anni, iterum quod transacto termino secundi anni iterum duplicem censum illius secundi anni solvere tenetur: Item si in termino tertij anni idem solverit censum duorum primorum annorum transactorum duplicatum, et censum tertij anni simplicem, illi, cui tenetur solvere, remaneat in ea tenuta possessionis ut prius habuerat. Sin autem non solveret in termino tertij anni, ut supra legitur amittat tenutam ipsius possessionis et omne ius suum, quod habebat in ipsa possessione, et illi cui tenebatur solvere censum intromittit tenutam ipsius possessionis; Verumtamen ille, qui amisit tenutam debet cogi a Gastaldione, vel Potestate, qui erunt pro tempore solvere censum simplicem duorum primorum annorum transactorum Dno ipsius tenutæ. De tertio nihil solvit, quia perdidit tenutam, et omne ius suum, quod habebat in ipsa possessione, et ut melius clareat, ponatur exemplum: Cum aliquis tenetur solvere quolibet anno in Nativitate Dni decem denarios pro aliqua tenuta ad rectum Censum Aquileiensem si non solverit in dicto termino x, transacto termino erunt xx et tenetur solvere xx. Item si in termino secundi anni non solverit decem, et ita erunt xl denarij pro duobus annis. Si in termino tertij anni, vel ante xl denarij pro duobus annis solverit et decem pro tertio anno remaneat in ea tenuta ipsius possessionis. Si vero non solverit ut supra legitur perdit tenutam ipsius possessionis, et Dnus, cui tenetur solvere censum intromittit eam, ipse vero, qui perdit tenutam cogi debet a Gastaldione, vel Potestate, qui erunt pro tempore solvere decem

denarios

denarios libre remissionis pro censu primi anni; item alios decem pro censu secundi anni; de tertio nihil debuit, qui perdet tenutam. Que sententia fuit collaudata et confirmata ab omnibus civium (?) . Quam sententiam idem D. Patha (?) confirmavit et iussit in perpetuum inviolabiliter observari. Actum in (?) maioris Ecclesie Aquileiensis.

Signum Notarij

Sententiam suprascriptam ex quodam libro cartis pergameniis tabulis ligneis cooperto vulgo tenutarum excerpsi existente in Archivio Rm̄i Capituli Aquileiensis, ego Simon Cadernus (?) U.J. et Coll. Cani Not. aliena manu ext. et facta collatione in fidem cum signo subsc. Utini die Lune 11 Iulij 1661

Jhs / Etc.

Ex libro Privilegiorum Mag.cae Civitatis Utini Fol. 101.

Memorandum Privilegium Mag.cae Utinensis Reipublicae concessum per Ill.mum: DD: Patriarcham Aquileiensem. De Mula s. et emanenas

24. Kal. Novembris. (1 Nov.)

Ritir Salomoni Priv. del Cap. di Udine.

Dono del Patr. Marc Grimani della mula alla Città di Udine.

Joannes Grimanus miseratione Divina Sanctae Sedis Aquileiensis Patriarcha Dilectis in Christo Dilectis; Bartholomeo Brugno Hieronymo [illegible] Consultis [illegible] Antonio Marino et [illegible] Baldanae [illegible], Consilio, ac [illegible] Civitatis Utini Salutem et Paternae Charitatis affectum. Nulla prorsus dabitur velatio a salutari cura animo nostro sed continuo esse [illegible] et tenemur, [illegible] affecti, Itemque [illegible] tantum abest ut Regiminis Nostri officium ne: alio [illegible] [illegible] videamus [illegible] [illegible] bene cedere existimamus [illegible], et [illegible] [illegible] nos [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] solum quod debeamus [illegible] ita nos [illegible], et deesse [illegible] Nam [illegible] [illegible] quidam [illegible] illud esse convenit ut nihil inde [illegible] ipsum beneficiendi conscientiam [illegible] se [illegible] aut [illegible], sic, et eius [illegible] esse [illegible] qui accepit [illegible] [illegible] referat, sin minus, habeat quam [illegible] [illegible]. Itaque quoque ratione [illegible] debemus nam [illegible] [illegible] [illegible] occasione cum etiam homines fautores et benevolos, aut [illegible] maiori beneficiorum multitudine [illegible] ad [illegible] quoque gradum etiam apud [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] ratio suadet ne [illegible], [illegible] ut [illegible] [illegible] quos in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Aquileiensem beneficiis et officiis aliquotiens agnoverimus, [illegible] [illegible] et gratiis, quibus possumus [illegible] prosequamur et privilegiis at quam plurima Civitatis [illegible] [illegible] [illegible] erga ipsam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nomine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] memoria, cuncta [illegible] [illegible] et praesentis et [illegible] [illegible] [illegible] auctoritate vestra Civitate [illegible] magnifi: [illegible], sed ea ipsa auctoritate [illegible] [illegible] beneficentiae cumulo, nihil [illegible] [illegible] et quod [illegible] [illegible] [illegible] Rempublicam Nostram fuit [illegible] in cuiuscumque temporis occasione, vel ad decorandam vel defendendam Ecclesiasticam libertatem ut quam Aquileia ipsa Patriae Metropolis sive [illegible] rerum humanarum [illegible], sive bellorum calamitatibus, sive [illegible] temporis [illegible] dilaberetur. [illegible] [illegible] Civitas quasi nova [illegible] [illegible] [illegible] instauratione [illegible] [illegible], deinde [illegible] [illegible]. [illegible] dignitatis [illegible] illius causam memoriamque in se [illegible] [illegible] atque [illegible] Nos vero quoque plerisque aliis – [illegible] his in primis maximis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible], non [illegible] in hac [illegible] adeo [illegible] Nobisque adeo affecta Civitate ceu Nova Aquileiam, [illegible] illam [illegible] Nobilitate [illegible] [illegible] Primam Nostram Pontificalem [illegible] solemniter celebrare Kalendis No: vembris in Foro Novo, nec non prope Ecclesiam [illegible] [illegible]:

lig

nique tunc e Mula nostra desilientes eandem illam cum suis omnibus or-
namentis atque Calcaribus, quibus utimur, deauratas antenominatis Depu-
tatis Magnificisque Viris Ioanni Candido Francisco Marino Iureconsultis Se-
bastiano Montenicco, Ioanni Sbarello et Laurentio Sacchio, velut Fratri-
bus omnibus univérsam representantibus Civitatem, tunc presentatis ad in-
gressus huiusmodi animique in Nos nostri gratissimi futuram memoriam
pariter, et in nostri publici Universalis Privilegij munus, quo Metropolitanæ
Civitates in primo suorum Antistitum ingressu insigniri consueverunt
more proprio et ex certa nostra scientia penitus donavimus, assignavimus
atque tradidimus, sperantes, ut fides, studium et observantia vestra successo-
rum Nostrorum animos semper in melius augeant ad ampliora in eos
Nobis concedenda. In quorum fidem has nostras fieri, ac per secretarium Nostrum
subscribi, sigilloque Nostri maioris appensione iussimus communiri manu nostra
subscriptas. Dat. in Civitate Utini Kal. quibus anno a Nativitate Dni 1524,
Ind.[ne] duodecima Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Dni Nri Dni
Clementis Divina Providentia Papæ septimi anno primo. Patriarchatus vero
Nostri suscepti Re[...]giminis anno secundo. Presentibus mag.[co] et [...]mo
Dño Andrea Susculo Locumt.[te] Patriæ, R.[mis] in Christo Patribus Dño Ioanne
Argentino Epõ Concordiensi Paulo Bregamo Epõ Emoniensi Daniele de
Rubeis Epõ Caprulano suffraganeo nostro, Iacobo Nordi Epõ Utinaten-
si, Ioanne Simano Abbate et Antistite Cenetensis, Item Ioanne Angelo de
Ianuario Senensi Protonotario Aplico Vicario Nostro Generali nec non Cla-
rissimis Sancti Marci Venetiarum Procuratoribus Dnis Marco Antonio
ne Franco Priolo Marco et Victore Grimanis fratribus nostris ac maxima
Populi adstante multitudine.

Ita donamus et concedimus.

Marinus Patriarcha Aquileiensis manu propria

L.S. Et ego Mattheus fil. q[m] dni Iacobi Lapicei Utinensis Publicus Imper: Auc-
toritate ac Mag.[cæ] Utini Reipublicæ Cancellarius antedictum Privilegium a
Rmo D. Dño Marino Grimano dignissimo Sedis Aquileiensis Patriarcha
Mag.[cæ] Utini Reipublicæ concessum, fideliter ex vero, et autentico originali
manu propria excerpsi, et exemplavi ad perpetuam rei memoriam. In quorum
fidem me subscripsi, signo nomineque meis consuetis apposito.

L.S. Ex consimili autentico reperto in prenotato libro Privilegiorum huius Mag.[cæ] Ci-
vitatis Ant.[s] Brunellesius Canc.[rius] mediante aliena fida manu eduxit ac se sub.[t]
apposito officij solito sigillo i.d. o.m. Utini die 21 Iunij 1662.

L.S. Nos Franciscus Venato pro Rev: Dno Dom: Verze Pot: [...] Attestamur supradict.
Sp: D: Ant.[um] Brunellescum esse Canc.[um] huius Mag.[cæ] Civitatis fide dignum, et legalem [...]
Utini die 22 Iunij 1661   Io: Fran.[cus] Pottidonj Canc.[us] [...]

L.S. Ex consimili autentico [...] aliena sibi fida manu [...] Rous [...] V: A: et de
Coll.[o] Utini [...] facta inconservatione se in [...] signo soll.[to] [...]
Utini die 21 Iunij 1662

1423: 5 maggio
Ducale al L. T.te conces-
sione di privilegi agli
Utinesi e circa la resi-
denza da fare ai Sig.ri
di Savorgnano.
Inedito

Thomas Mocenigo Dei gr.a Dux Ven.m Nobb. et Sapp. Viris Iacobo Trevisano de suo mandato Loc.ti P.F.I. et Successoribus suis Fidelibus salutem, et dilectionis affectum. Cum primum nostra Comunitas Vtini Dominio Nro iuramentum fidelitatis ac obedientiae fecit, et Ambasciatores suos ad nostram presentiam destinavit pro ipso iuramento fiendo cum presentatione certorum Capitulorum ad eadem Capitula nostras exhibuimus responsiones, ut in illa continetur videlicet cum nostris Consiliis Rogatorum et Additionis die 27 Mensis Iunii Millesimo quadrigentesimo decimo nono requisiti itaque modo nuperrime parte Civitatis predictae, quod dignemur ipsas nostras responsiones in literis nostris Ducalibus inserere Nos requisitionibus suis duximus benignius annuendum faciendo ipsas per presentes nostras literas cum bulla nostra Plumbea presentatas validare Vobis mandantes quatenus uti iacent effectualiter observetis, et faciatis inviolabiliter observare. Tenor talis est. ## Quod respondeatur Ambasciatoribus Nostri Communitatis nostrae Utini in hac forma ## Quod audivimus et plene intelleximus ea, quae Nobis exposuerunt ex parte Civitatis Nrae Vtini. Et eis respondemus, quod dicta Civitas potest esse certissima, quod intendimus eam habere tamquam bonos et fideles servitores Nros et ut videant, et cognoscant bonam intentionem nostram ad bonam gubernationem Civitatis, et totius Patriae deliberavimus mittere unum Nobilem Locumtenentem, qui repraesentare debeat nostrum Dominium et habeat custodiam dictae Terrae, et ut Civitas cognoscat humanitatem et benignitatem nostram sumus contenti, et placet Nobis, quod dicta Civitas debeat se regere et gubernare secundum statuta, ordines, et consuetudines suas et facere, et eligere suos deputatos et Officiales sicut consueverunt facere per elapsum, et quod fiat ius in Civilibus secundum mores suos, et quod Locumtenens Noster debeat deputare unum Capitaneum in Vtino secundum quod faciebat Patriarcha, ita tamen, quod dictus Capitaneatus non vendatur et idem Capitaneus debeat facere ius in Civilibus secundum mores suos sicut facere solebat tempore Patriae et Appellationes Capitanei vadant ad Nrum Locumtenentem. In Criminalibus autem volumus quod libertas, et arbitrium remaneat in Locumtenente Nro solo ut fiat debita Iustitia, et equalitas omnibus. Verum si dictus Loc.s Noster aliquid faceret, vel ~~sententiaret~~ sententiaret super aliquibus quae fierent de commissione sua, ubi non esset iudicium de Vita vel de membro et aliquis vellet se gravare et appellare Volumus, quod illi tales possint habere recursum, et appellare ad nostrum Dominium, seu ad Nros Auditores. Super sententiationibus quibus huiusmodi ex nunc volumus esse contentum et quod dicta Civitas Patria, et subditi eiusdem secundum quod dederunt in subsidio Dominio Nro exigat, et exigi faciat, de quibus fiant ut oportet

appenditiis, et de dictis Datijs et Introitibus disponant secundum Consuetudines suas et prout consueti sunt facere per elapsum, ita tamen quod de dictis Introitibus fiant etiam solutiones, et remissiones, sicut inferius continetur. Verum quod Appellationes spectant veniunt ad Nos prout Recordant pacta, et quia amplam fidem facimus de dicta Civitate, et ut hoc videant per effectum, et quod ab eis volumus nisi Sacramenta et certa sua quia sicut diximus sumus certissimi, quod fidem suam fideliter observabunt, placet Nobis, quod omnes obsides quod conducentur Venetias, sint in libertate sua et simul cum eis venerandissimum. Quia considerata fidelitate dicte Civitatis dictos obsides ita habemus charos in Veneto quam alibi, quia videmus certe, quod ipsi obsides et hic erunt fidelissimi servitores nostri hic. De facto autem Datiorum que sicut informati sumus fuerunt affictata per Civitatem predicto pro pretio satis levi per quatuor annos cum magno damno dicte Civitatis aliquibus, qui exbursaverunt pecunias suas sed tamen non debebant incipere gaudere dictis Datijs, nisi ad festum S. Michaelis proximi, quam venditionem cognoscimus non esse relinquendam hoc modo respondetur quod Nobis videtur, quod talis affictatio sive Venditio fuerit inhonesta, et valde damnosa dicte Civitati et quod tenere non debeat et propterea pro commodo Civitatis eiusdem sumus contenti quod dicta affictatio sive venditio revocetur quodque ipsa Datia remaneant libera ipsi Civitati, que habeat illa affictare iuxta consuetudines suas, pro utilitate et commodo dicte Civitatis, et quia non est iustum, quod illi, qui emerunt dicta Datia, perderent pecunias suas quas exbursaverunt. Volumus, quod de pecuniis qui exigentur ex Datijs supradictis fiat eis solutio in tribus annis ita: que ~~in~~ singulo anno detur eis tertia pars pretij per eos soluti usque ad integram satisfactionem. Circa factum autem possessionum, et bonorum Dni Tristani ac fratris et Christianorum quia sumus informati, quod aliquae ex ipsis dictis possessionibus et bonis sunt in manibus aliquorum, qui nihil fermè solverunt et habuerunt multas utilitates ex eis, et aliquae sunt in manibus quorundam, quod aliquid solverunt sed non multum et habuerunt similiter multas utilitates ac proventus de dictis possessionibus in maiori quantitate, quam fuerunt pecunie solute, dicatur illis Ambasciatoribus, quod intentio nostra est quod omnia Bona et possessiones huiusmodi libere et subito restituantur Dno Tristano, et fratri et alijs exceptis, sicut primo tenebant, sed quia sunt aliquae alie possessiones, et Bona

in manibus

in manibus aliquorum qui solverunt pecunias suas et nihil
seu medium utilitatis habuerunt et non esset conveniens quod
ipsi perderent pecunias suas, dicatur ipsis Ambasciatoribus,
quod Nobis iustum videtur, et sic volumus quod ipsae Possessio:
nes, et Bona libere, et de presenti restituantur illis quorum erant
sed quia Nobis etiam inconveniens videretur quod illi tales
perderent pecunias suas Volumus, quod de proventibus Com:
tatis Nostri fiat eis restitutio veri pretij exbursati in ... annis
singulo anno pro tertia parte usque ad integram satisfactio:
nem suam. Praeterea quia facta alienatio etiam aliqua Castra
quae erant dni Tristani, et fratris cum pertinentijs, et iurisdiction:
sub ... aliquibus qui dederunt pecunias suas et propter hoc
vero nullam, vel minima[m] utilitatem habuerunt, dicatur ipsis
Ambasciatoribus quod intentio nostra est, quod etiam ipsa Castra
cum pertinentijs, et iurisdictionibus suis restituantur dno Trista:
no et fratri sicut primo habebant, sed ut illi non perdant pe:
cunias suas, sumus dispositi per viam Concordij vel aliter,
sicut nobis videbitur providere circa restitutionem fiendam per
Dominum Tristanum de vero pretio exbursato per eos per illos
modos, terminos, quantitates quae nostro Dominio videbuntur, et
ultra solutionem fiendam tam illis, qui emerunt data su:
pradicta quam illis qui emerunt Castra, Possessiones et Bona
predicta quibus debet fieri restitutio. Reliqua omnia data,
et introitus dictae Communitatis, sicut dederunt in recip:
tis Dominij Nostri libere remaneant dictae Civitati, pro re:
pensis occurrentibus secundum consuetudinem magn...
Datum in Nostro Duc: Palatio die quinto Mensis Martij, Ind: ...
1423.

r: S: Io: Dominicus Salamonius ... Maj: Sibenicensis ... ex libro Privilegiorum eiusdem Civitatis aliena manu descriptus publicavit et sub...

f: S: Ex alio consimili autentico prout supra med: sibi fida manu alie:
na ed: sub: et sig: And: Brunelli huius Maj: Civitatis Cancell: ... d.o.m.
Nati die 21 Iunij 1661.

f: S: Nos ... Comites ... Duc: ... Rectores ... attestamur supradictum
D. And: Brunelli esse Cancell: huius Maj: Civitatis ... et
legalem ... Nati die 22 Maij 1661

f: P: Ex consimili autentico ... sibi fido exemplari ... Petrus a Zicha V: A:
et de ... Notarius et facta ... manu propria in vobis ... sub: et sig:
cum signo ...

17[illegible] Ex libro Privilegiorum Mag.cae Civitatis [illegible] c. 100.

1524. ult.o Octo-bris (31 ott.).

Ingresso in Udine del Patr. Marino Gri-mani. —

Editto ... Madrisio.

In Dei nomine Amen. Anno Dni 1524 ind.e 12.a die vero Lune, ulti-
mo octobris hora 17.a. R.mus in Christo Pater et Dnus Dnus Marinus
Grimanus Divina Providentia Sacrorumq. Aquilejensis Ecclesiae Patriarcha Ci-
vitatis peditatu equitatuque confertissimo, necnon Cl.mo Viro dno
Andrea Foscolo totius Patriae Praeside cum Praetoria Cohorte illi
obviam facto ad editam planitiem in Torrentis Cormons ripa
premisso Equitatu Dni Tadei Volpiani Equitis Aurati, et secun-
dum Equitatum [illegible] Venetorum Senatus Ducis utroque Urbis Clero
cum Aquilejensi supplicantium more prodeunte usque ad
portam Poscolli ibique ab adolescentulo Nimphali habitu stante
concinna recitata Ode, eius perveniente Crucigero, Utinensem hanc
Urbem per insigni Mule insidens feliciter ingressus est; Cui qui-
dem Mule insidenti sub Umbraculo, seu, ut vulgo dicunt Bal-
dachino statim ad portam ex Equis desilientes astitere publico
Civitatis nomine Mag.ci et Spectabiles Cives Dni Bartolomeus
Brugnus et Joannes Calvidus ad utramque habenam, Hiero-
nymus Sanctoninus et Franciscus Marinus a Burgo, hi iure
consulti aureis torquibus insignes a collo pendentibus, Sebastia-
nus Montenianus Antonius Marinus, Joannes Zuccarellus
et Laurentius Sacchia Umbraculum gerentes, atque prestan-
tissimi Civitatis Utinensis oratores ad ipsum Rev.mum Antistitem
ad portam usque destinati serica vestibus et ut vulgo
dicunt Velutis ornati, subsequentibus binis Mag.co Praeside, Rev.mis
Episcopis Dnis Joanne Argentino Concordiensi, Joanne Simano
Cenetensi, Daniele Rubeo Caprulano, Paulo Burgasio Nimo-
siensi, et Jacobo Staurio Urbinate. Quippe qui per Poscolli
Vicum, et utrumque Forum Stramm et Vetus progressus ad Portam
Cimeterij Maioris, ubi Templi e regione scilicet [illegible]
Candidiani e mula desiliijt Templum ipsum ingressus est. Quam
quidem percurrens, auratisque phaleris ornatam [illegible]
ducentorum aureorum ipso Patriarcha annuente, eidem Dni Civis
cum pluribus Equitibus, et peditibus prestantibus pervenientes
Mag.cae Urbis oratores accipere et pedites inde diripere, quo ordine
venerant Sanctonino et Marino aurata Antistitis calcaria
manibus tenentibus gerentibus [illegible] ephippio perrectus et nomi-
num peditum caterva comitante et ovante ad Aquilejensis
Reipublicae Palatij scalas deduxere: quas cum ipsi Dni
Bartolomeus Brugnus, Hieronymus Sanctoninus, et Antonius
Marinus

Maximus Oratores et ex Septem Virorum ordine ascendissent
ubi aderant, et D.D. Deputati Ferrius Gabriel Pauenius et Daniel
Baldanus Colleghe, iste D. Ioannes Candidus Vicecancellarius
eorundem affatus hec ita Itraus est.

Mag.ci et Prestantissimi Sig.ri Deputati questa è la Caualcatura con li
ornamenti del Ill.mo Mons.r Patria, la quale per Priuilegio di questa Mag.ca
Città nel solenne suo primo ingresso hoggi ha donata a Noi Oratori
et come ueri Metropolitani della antiqua Aquileia Città Vdinese secondo
la consuetudine della Città nele ingresso primo de suoi Antistiti, la quale
Noi in detta ragione accettando, hauemo al conspetto delle uostre Magni-
ficentie condotta à quelle, consignandola, acciò le dispongano di
ella quanto li piacerà.

Cui idem D.nus Bartolomeus Brugnus unus ex Septem Viris eiusmodi nomine
respondit hisce uerbis: Mag.ci Oratori ringratiemo infinite uolte le Magnificen-
tie V.re delle opere dignissime per Noi in questa V.ra Mag.ca Legatione fat-
te, delle quali questa Mag.ca Città è per tener ben conto. La Mula a
Noi presentata accettemo per nome di questa Mag.ca Republica, della qua-
le se disponerà quanto l'habbia à far. His peractis Mula ipsa eisdem
Phaleris ornata ad Stabulum equorum in Edibus D.ni Sebastiani Montenicci
proximis à Septem Virorum sic iubentium precentibus ducta fuit. Que om-
nia rogatus ab ipsis Septem Viris Ego Franciscus Stayner Vtinensis Tabellio Matri-
culatus notaui ad perpetuam rei memoriam. Presentibus ad hunc Septem
Viris traditi Mule acrum Mag.co D.no Alexandro Aquabeno D.ni Andree B.
quitis et Ferdinando Zainchio filio Nob. q. Gabriele de Zucco D.no Isidorico
Santorio Scilimbergensi Grammatices Professore q. Martino fil. q. Donatini de
Saleandis Bergomensi q. Antonio Turino Vercellensi, et q. Antonio Tridentino
Vtini in Vico Aquileiensi commorantibus magnaque Popularis redundanti multitudine
testibus à me Notario antedicto alta uoce uocatis et rogatis.

Ego Idem Franciscus Stayner q.m q. Jacobi Stayneri de Vtino Pub. Imp. Aucte: Nor. pre-
dictis affui, et in notam sumpsi rog. et publicauique, manu propria.

Ex ipsomet, prout supra aut.co descripto in precitato libro Priuilegiorum Mag.ce
Ciuitatis Vtini Andr. Brunellus Cancell. medianie aliena manu ed. sub.
et sig. Vtini die 21 Iunij 1661. L. D. O. M.

Nos Franciscus Donato pro Ser.mo Duc: Dom. Ven. Locum.t P. F. I.: His attestamur
suprascriptum Ex.mi D. Andr. Brunellescum esse talem, qualem se subs.it. In cuius
fidem. Vtini die 22 Iunij 1661.

Io. Franciscus Belidonus Not. Canc.rie Pref.e Mag.

150 Exemplum cuiusdam Ducalis originaliter existentis in actis Magnificae Civitatis Utini contra dd. Castellanos Sa...

Antonius Venerio Dei gratia Dux Venetiarum Nobilibus et Sapientibus Viris Antonio de Vincentia Capitaneo Federico de Savorgnano quinque Deputatis Consilio et toti Universitati Terrae Utini Amicis dilectis salutem et sincerae dilectionis affectum. Nobilitatis ac benevolentiae Vestrae literas datas Utini xiii Augusti mensis instantis solito affectu recepimus ex quarum tenore et amplius ex ipso effectu cognovimus optimam dispositionem quam geritis ad nostrum honorem et conservationem vestrae provinciae libertatis. Requirentes instanter Nobis subveniri de Lanceis et Peditibus felicis Unionis pro perseverando ad obsidionem positam contra Castrum Savorgnani et pro construendo secundam Bastitam ibidem, quia iam prima Bastita est firmata et recomendantes igitur sinceritatem et diligentiam vestram offerimus Nos paratos ad cuncta possibilia concernentia conservationem Vestram et honorem et bonum dictae Unionis et scribimus Nob. Viro Petro Mauroceno Provisori Nostro ibidem, quod ipse una cum Provido Viro Paulo Servitano quem ad hoc transmittimus efficaciter parte nostra in his quae poterunt et quam citius potuerint subveniant Vobis sicut fuerit opportunum pro statum bonum et conservationem vestram, prout cupimus et optamus.

Datum in Nostro ducali Palatio die xvii Augusti, Ind. Xa.

Exemplum sumptum ex originalibus existentibus in Cancellaria Magnificae Civitatis Utini etc.

Ego Io: Baptista Avianus Not. ac eiusdem Civitatis in praefata Cancellaria coadiutor et in fidem

Ego Gaspar Albinus Cancellarius Civitatis Utini antescriptum descripsi aliena manu exemplum ex alio auctentico existente in Cancellaria Magnificae Civitatis Utini subscripsi et signavi

Vincentius Caselleo Coad. Not. P. F. I.

Fidem faciunt omnes presentes infrascripti Sp. D. Gasparem Albinum esse Cancellarium Mag. Civitatis huius Civitatis Utini die 2 Martij 1617

Ord. Cancellarius Regiminis Utini manu propria

Ex alio consimili auctentico prout sta. etc. aliena manu scriptum et sub. et sig. Andreas Brunellus huius Mag. Civitatis Cancellarius. Utini die 21 Ianuarij 1661

Nos Franciscus Vanaxel pro Ser.mo Duce Dominio Veneto Locumtenens P. P. I. etc. attestamur sup. Sp. D. Andream Brunelleschum esse talem, qualem se subscripsit idest Cancellarium. Utini die 22 Iunij 1661

Io: Franciscus Soldoniq Can[illegible] Reg. manu propria

(margin, left:)
1387 14 agosto

Ducale che accorda al Comune di Udine lancie e fanti richiesti per continuare l'assedio del Castello di Savorgnano.

(inedita)

1386. 11 Nov.

Ducale agl'Udinesi ... loro ambasciatori che da loro erano stati alla Corte Romana con quelli di Venezia per gli affari del Patriarcato. (inedita)

Antonius Venerio Dei gratia Dux Venetiarum Egr.: et Nobb.: Viro Federico de Savorgnano Militi ac Nobb.: Viris Decem Deputatis per Consilium Utini Amicis Dilectis Salutem, et sinceræ dilectionis Affectum. Fuerunt ad præsentiam nostram Sapientes et Honorabiles Viri Andreas de Monticolis Licentiatus in Iure Civili et Nicolaus Marinus Cives et Ambasciatores vestri ad Romanam Curiam profecturi, quos alacriter vidimus, et Ambasciatam Nobis sapienter per eos, et prudenter expositam intelleximus diligenter commendantes et merito laudabilem dispositionem vestram ad conservationem vestræ libertatis, et Patriæ Fori Iulij cum honore nostro et vestro, ac significantes quod solemnis Ambasciata Nostra scilicet Nobb.: et Sapp. viri Leonardus Dandulo Miles ac Procurator S.ti Marci, Ioannes Bembo et Donatus Truno hodie in bona gratia recesserunt profecturi Ianuam ad Sanctissimum Urbanum Papam optime informati ad procurandum bonum et conservationem vestram et Patriæ. Præterea hodie recepimus litteras a R.mo p. Dno Patriarcha et Patriæ. Præterea hodie recepimus litteras ... datas penultimo Octobris inter cætera continentes Dnum Papam Benignissime dispositum ad videndum vestros Ambasciatores, et ad providendum circa salutem vestram, et Patriæ.

Dat. in Nro Duc.: Pal. die XI Novembris, decima Ind.e

Superscriptio: ... Ducales ex originalibus munitis Bulla plumbea existentibus in Canc.ria Mag.cæ Civitatis Utini fid.r exc.it Ego Io: Baptista Arrigonus Not.s, ac eiusdem Civitatis in præsentia Vicecancell.s et in fidem

f: S:

Ex alio aut.co existente in Canc.ria Mag.cæ Civitatis Utini aut.cat... alie: na manu descriptas Gaspar Albinus Vicecanc.s Civitatis sub.t, et sig.t

f: S:

Inventus ... ...: P. P. A. I.

Pateat cunctis Scriptas D.: D. Gasparem Albinum Civ.m Vicecancell.m Mag.cæ Comunitatis huius Civitatis, cuius ... Utini die 2 Martij 1614

Ord.s Canc. Regt.: ...

f: S:

Ex alio consimili prout ... aut.co med.e aliena manu fid.r ... sub.t et sig.t Andr. Brunell.s huius Mag.cæ Civitatis Canc. f. d. O. M.

Utini die 21 Iunij 1661

f: S:

Nos Ioannes Donato pro Ser.mo Dux Do: Ven. ... ... Attestamur supra... D.: And.m Brunelleschum esse Cancell.m huius Mag.cæ Civitatis fide dignum et legalem, ideo in quorum ...

Utini die 22 Iunij 1661. Io: Fran.cus Soliderus Canc.s Regal.s ... ...

f: S:

152
Ex proven. Sig^to d. Illg: ... Anni ... Cancell. fol. 13.

Antonius Venerio Dei gratia Dux Venetiarum etc. Nobilibus Viris Federico de
1386 23 Nov Savurgnano et quinque Deputatis, necnon Universis et Singulis
Consiliariis de Consilio Deputatorum Quinquaginta deputatis ad bonum habendum et
Dà molte lodi agl'Udinesi per la loro perseveranza nella legazione (inedita) conservationem Civitatis Vestrae Utini dilectis salutem et sinceram
dilectionis affectum. Retulit Nobis Nobilis et sapiens Vir Michael Con-
tareno Civis et fidelis noster ... Ambasciator noster a par-
tibus illis se reperisse in ... ordinata ... et realitate ... diu
... Patriae
Foriiulij quod non est Nobis novum, quia semper sic cognovimus
per effectum ... virtute ...
et notabili bono vestro, et Patriae ... ad ...
sua antiqua et naturali et solita libertate. Unde ... perfec-
tam dispositionem vestram ... habentes hortamur ...
sic constantes perseveretis, quia a Nobis habebitis semper ...
favorem et auxilium opportunum.
Datum in Nostro Ducali Palatio die 23 ... indictione decima.

f. d. / Reperitur exemplum ... litteris originalibus ... in Cancellaria ... Civitatis ... fideliter ... ipsi ... Io:
Baptista A... et ... eiusdem Civitatis Cancell. et ...

f. d. / A ... litteras ... Cancell. ... Nostri descriptas aliena manu subscripsi, et sigillo ... Vice Cancell. ...

f. S. / Nos Vincentius ... Nostri ... Cancell. ... Albertum qui ... exemplum ... Cancell. Civitatis, ... Anni die ...
... Cancell. Regis Illg.

f. S. / Ex alio consimili ... aliena ... Andreae Brunelli huius Illg. Civitatis Cancell. ... Anni die 21 Iunij 1661

f. d. / Nos Franciscus Donato ... Andream Brunelleschum esse talem, qualem se ... Anni die 22 Iunij 1661
... Franciscus ... Cancell. Regis Illg.

1409. 14 Februarij

Lettera di Roberto Re de' Romani al Com. di Udine colla quale si raccomandano i suoi Ambasciatori che vanno a Roma per togliere lo Scisma.

(Cedit in M.S. [illegible])

Rupertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Venerabiles Amici sincere dilecti, quantum utrumque mentis nostrae ardorem sanctae Romanae Ecclesiae unitatis studium restituendum non verbis, nec calamo sufficimus explicare, unde ut de medio radicitus evellatur, et nullum eius vestes vestigium, ac sincera integritas cum Domino habeatur, totis praecordijs anhelamus, quatenus eo veniente altis, et aptis medijs scisma optatum adipiscendi, cavendi quoque si fieri potest ne peiora (quod absit) principibus subsequantur. Venerabiles Ioannem Wormatiensem, Mathaeum Wormaciensem Dacium Vergensem Episcopos Principes et magistrum [illegible] Protonotarium, Consiliarios, et fideles nostros dilectos de nostra intentione plenissime informatos, ad [illegible] transmittimus, venerandas Circumspectiones et prudentias vestras instanter rogantes et pijs affectibus exhortantes, ut eis dictis oratoribus nostris et cuilibet eorum consilijs, et auxilijs opportunis assistere, eosque in singulis dirigere, et favorabiliter nostram et sacri Imperij per [illegible] agenda promovere, exque super praemissis [illegible] tenus, nostra explicandis adhibere placeat. Datum [illegible] in [illegible] Heidelbergh die 14 mensis Febru. anno Domini 1409. Regni vero nostri anno nono.

Ad mandatum Domini Regis Ch. [illegible] [illegible] decretor.

Venerabilibus [illegible] Consulibus, et Communi [illegible] Amicis Nostris sincere dilectis

f. [illegible] Suavem [illegible] Magistratus Civitatis [illegible] Canc. ex originali [illegible].

f. 8. Ex alio aut.ᵒ [illegible] in Cancell.ᵃ Mag.ᶜᵉ Civitatis Utini [illegible] aliena manu descriptas Ego Gaspar [illegible] Vicecancell.ᵒ Civitatis sub. et sig.
Utini die [illegible] Maij 1614

[illegible] Notar. Canc. [illegible]

f. 10. Ex alio consimili aut.ᵒ mediante aliena manu [illegible] sub.ᵒ et sig. [illegible] [illegible] Mag. huius Civitatis Canc.ᵗ [illegible] Utini die [illegible] 1661

Nos [illegible] Senatus [illegible] Duc. [illegible] [illegible] supradictum [illegible] esse Canc.ᵘᵐ huius Mag.ᶜᵉ Civitatis fide dignum, et legalem [illegible] Utini die 27 Iunij 1661.

[illegible] Canc.ᵉ [illegible]

f. [illegible] Ex alio consimili exemplo aut.ᵒ educere feci [illegible] et de [illegible] que in [illegible] mea manu [illegible] [illegible] de [illegible]
Utini die 27 Maij 1662.

154 Bez.

Ex quodam Volumine sig.to V exist.te in Canc.ria mag.ce Civitatis Utini ext. ex.

Ioannes Mocenigo Dei gra. Dux Venetiarum &c. Nob. et Sapp. Viris [illegible] de suo mandato Loc.ti P.a F.i I. et successoribus suis fidelibus dilectis salutem et dilectionis affectum. Venerunt ad praesentiam nostram fidelissimi Compatriotae Castellani et Oratores Communitatum Civitatis Austriae [?] [illegible] multa exponentes super quibus fecerunt se iterat. expectationes eorum sicut hic inferius apparebit, et super quibus oportune providere supplicaverunt. E diverso vero etiam venerunt [?] Oratores fidelissimae Civitatis nrae Utini, et cum illis [illegible] Nob. Nicolaus de Savorgnano Eques. Intelleximus etiam literas [?] eorum omnibus per utramque partem expositis per nos et Collegio nri Consilii [?] interuenientibus etiam Sapientibus Collegii bene intellectis, et pensatis illis a nobis expediuimus et licentiauimus cum infrascriptis ~~capitulationibus~~ deliberationibus nostris, sicut bene convenientibus iustitiae, et honestati, et aequitati. ita bene pertinentibus conservamento, et concordiae inter eos omnibus. Respondentes volumus et mandamus [illegible] quod sal[illegible] et excepto generali Parlamento totius Patriae, quod fiat, et fieri habeat Utini, et non alibi, secundum hactenus servatam morem, quotiescunque occurrerent praefatis fidelibus nostris de citra Tulmentum velle facere deliberationes eorum vel pro mittendis oratoribus ad nos eorum, vel pro providendo et ordinando res, et negotia occurrentia et concernentia tam beneficium Dominij nri, quam ipsorum teneantur antequam faciant Convocationes ipsas suas dare prius notitiam vobis Locumtenenti nostro et successoribus, et mittere in scriptis, et sub literis eorum negotia super quibus voluerint, et intenderent facere Convocationes, et V. et Successores subsequentes debeatis [?] bene et requirere illum ex Rectoribus nostris terrarum nostrarum citra Tulmentum, sub cuius Regimine instituerint facere ipsam Convocationem, et interesse debeat, vel [illegible] vestras repraesentare in tali Convocatione, remittendo V. S. vestras literas ad illius manum causas, super, et pro quibus dicta Convocatio habebit fieri, omnibus ergo

1483. ult. Xmbris

Dando [?] che il Parlamento debba sempre unirsi in Udine e che non possano unirsi i Castellani al di qua del Tagliamento senza licenza del Luogotenente.

Dat. in nro Duc. Pal.o die ult.o Xmbris Ind.e 2da 1483. Receptae die 2 Ianuarij 1484.

Sig: Sebr. Ghiari [?]   Hieronymus Leono Not. Canc.ae Duc. Utini facta auscultatione cum Originali se subs. et sig.

L.S. Collato cum suo aut.co mediante aliena manu fideliter ed. sub. et sig. Andr. Scrinzi [?] huius Magn.ce Civitatis Canc. Utini die 21 Iunij 1662

L.S. Nos Franciscus Donato pro Ser. Duc. Do. Loc. Gen. P. F. I. [illegible] Attestamur supradictum Sp. D. Andr.m Scrinzi [?] esse talem qualem se sub. [illegible] Utini die 22 Iunij 1662   Io: Fr. [illegible] Canc. [illegible]

S.N. Ex alio simili exemplo aut. exemplare fecit, ita reg. [illegible] de Colleg. Utini Not. ideo facta [illegible] Utini die 27 Maij 1662.

Ecc.m

Pre presenti Sig.r A. Mag.ci Civitatis Nani cancell.i Castellanus. fol. 49

Pascalis Ciconia Dei gratia Dux, etc. Nob. et Sap. Viro Aloysio Bellegno de suo

1594-22 Ianuarij — mandato Cons.ri P.t.I. Fideli dilecto salutem et dilectionis affectum. L'avviso che voi ci havete dato con le vostre lettere di 17 del presente della deliberatione fatta da quella Mag.ca et fidelissima Communità di aiutare la Signoria Nostra di duc. 36 è stato inteso con nostro sommo contento, et ciò aggiunta la soddisfazione nostra per la prontezza et consenso universale che hanno dimostrato quelli fedelissimi nostri in risolverla. Di questa dimostratione amorevole molto ben corrispondente alla devotione et ottima volontà loro conosciuta da chiari affetti in altre occasioni, teniremo quella grata memoria che ci conviene. Il che vi dicemo con l'auttorità del Senato di farle sapere in nome nostro, et dirli che agradimo tanto più volentieri il suo animo et questo loro affetto quanto che resto ha da impiegarsi à particolar comodo et sicurezza di quella patria et della loro Città, che da Noi è cordialmente amata et tenuta cara.

Duc. de mezzagia gli Ufficij del Domestico, Stato di Duc. 36 mille (per sollevo) nel ridurmento in seguito (credito).

Dat. in Nro Duc. Pal. die 19 Ianuarij 1593.

R. li 22 Ianuarij 1593

Marco Ottobon Secretario

Io: Bottana Canc. Ill.mi exemplavit, sub.t et sig.t cum legalitate.

Ex registrato processu A. existen.te in Canc.ria huius Mag.ce Civitatis Aud.e Dom. velit. Cancell. med. aliena manu fid. ext., ac sub.t et sig.t L. d. O. M. Nani die 21 Iunij 1661.

A. C.

Nos Iv. eius Donatus etc. Duc. Do. etc. Sig. Aud.t fidem facimus legaliter sp. d. Ill.mi Dom.ni quo Canc.ii huius Mag. Civitatis fide dignus, et legalem, idemque Ingerend. Nani die 22 Iunij 1661.

Io: Svand.us Soldovus Canc.ii Episcopali Chorzofly

M.

Ex alio consimili aut.o exc.t med. sibi fida manu, deo facta auscultatione, sub.t manu propria in fide Scurus q. Richa Vitt. et de Ord. Nani Nob. cum signo de mene. Nani die 27 Marzij 1661.

156 Ext.: Ex Volumine F.t Consiliorum Mag.cae Civitatis Utini fol. 9

Die Dominico, 16 Ianuarij 1595
in Mag.co Maiori Consilio Civitatis Utini
coram Cl.mo D.no Aloysio Bellegno pro Ser.mo Duc. Dom.io Venetiarum
Patriae Fori Iulij Locumtenente etc.

1594. 16 Genn.o pro.

Il Conseglio di Udine accorda altri sei mille Ducati oltre altri 30,000 già dati per l'erezione di Palma. (vedi...)

Convenendosi all'ardente zelo, et devotione che questa Città ha sempre portato, e porta al Ser.mo Prencipe Nostro, di esponere volontera anco le proprie forze di dimostrare la pronta volontà ch'ha sempre di piacere, e servire alla sua Ser.tà nelle importantissime sue occasioni et conoscendosi chiaramente che sì come ella si è mossa con infinito zelo di carità a fortificare questa Città e fabricare la nova fortezza di Palma così le conviene fare in sì grande, e magnifica opera grandissime spese. Noi Deputati, seguendo gl'ottimi ricordi, et amantissime essortationi che con paterno affetto et singolar prudenza sono state ora fatte in questo luogo dal Cl.mo Sig.r Luog.te N.ro mettiamo parte: Che alla summa dei trenta mille ducati li quali per deliberatione di questo Conseglio furono li dì passati offerti alla sua Ser.tà per occasione delle dette spese siano hoggi con l'auttorità di esso Conseglio accresciuti altri ducati sei mille et che il tempo dell'esborsatione si restringa in questo modo cioè che per tutto il mese di luglio a venire contar si debbano nella Camera fiscale di Udine ducati dodeci mille, et tutto il rimanente per nello spacio di anni altri otto a due tre mille all'anno et per fare la p.ta della summa di d. $\frac{m}{12}$ da esser esborsati come di sopra, sia a Noi, et a Nostri successori data piena auttorità di trovare, et pigliare quelli ad interesse in quel modo et per quella via che a noi et nostri successori parerà migliore, et più espediente et che si possa anco convenire coi Contrahenti o in Venetia, o in altro luogo con la facoltà et patto di poterli francare senza alcuna prefinition di tempo, ad ogni beneplacito Nostro. Quae pars omnino capta, et approbata fuit absque alia ballotatione, cum omnes Consiliarij uno ore clamarent non esse opus suffragijs, ubi res ipsa voluntatem omnium, et singulorum declarabat.

L.S. Mag.cae Civitatis Utini Canc. D. Andr. Brunelleschi manu aliena manu fid. d.t et solito officij sigillo approbatione munit. die 21 Iunij 1661

L.S. Nos Fran.cus Donato pro Ser.mo Duc. Do. Ven. Loc.t Pat. F. I. attestamur suprad.to Sp. D. Andr.m Brunellescum esse talem qualem se facit ... Utini die 22 Iunij 1661 Io. ... Canc.

S. H. Ex alio consimili exemplo ... Utini die 27 Ianuarij 1662

Exemplum autenticum Dñi Ottonis Imperatoris Romanorum Augusti.

983
11 giugno
L'Imp. Ottone II dona alla Chiesa d'Aquileja i luoghi di
Buga
Phagagna
Croang
Udene
Brattan.

Ditto in Lib. ant.; Rubeis M. Eccl. Aquil.

Actum anno Dñi Millmo DCCCCLXXXIII quarto die intrante Iunii Ind.ne XI in Palatio Aquilegensi. In nomine Sanctæ, et Individuæ Trinitatis Otto, divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus. Ecclesiarum Dei curam gerimus, easque ditare studuerimus nostri Imperij statum augmentari minime diffidimus. Quo circa omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus præsentibus ac futuris notum esse volumus, qualiter interventu ac petitione nostri dilecti ducis Ottonis, Patriarcha Sanctæ Aquilegiensis Ecclesiæ Rodoaldus nostram humiliter adiit celsitudinem deprecatus, quatenus Nos pro Dei amore nostræque animæ remedio, Nostræ Auctoritatis præceptali pagina Sanctæ Aquilegiensis Ecclesiæ in honore Beatæ Mariæ ædificatæ quinque Castella ipsius Basilicæ nominatim, quæ propria ipsius Ecclesiæ sunt. Buga, Phagagna, Croang, Udene, Brattan. ex uno quoque Castello circiter per unumquemque et undique parte sic tre Milliarii continent placita ut prædictus Patriarcha custodiret in omni parte eorum Castrorum Milliariis tribus, et ab hominibus infra ipsos Milliarios tres censum acciperet atque herbaticum ex omnibus animalibus ibidem pascentibus tolleret ut magis Domino darentur quam malis vastatoribus. Cuius dignis postulationibus aures nostræ pietatis accomodantes corroboramus, et firmamus eidem Ecclesiæ, atque Patriarchis ibi pro tempore constitutis prænominata Castra cum omnibus pertinentiis tres tenentibus Milliarios. Ut homines infra hunc terminum habitantes ad nullum placitum et ad nullam districtionem eant, nisi ad Patriarchalem potestatem. Neque alicui censum reddant, neque ullus herbaticum homo tollat, sed quæcumque infra ipsius terminum ... sint in ipsius potestate suorumque successorum, sint, omni contradictione et diminoratione remota. Insuper etiam concedimus, et confirmamus eidem Ecclesiæ, sive Patriarchis ibi pro tempore ordinatis prænominatum terminum cum omnibus Villis Massariciis Servis, Vineis, Pratis, Campis cultis et incultis Aquis Aquarumque decursibus, Molendinis Servis et Ancillis, Aldionibus et Aldionabus, seu cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus, quæ dici, vel nominari possunt, ut habeant potestatem in eodem loco placita custodiendi vel quidquid eorum voluntas decreverit faciendi. Præcipientes denique præcipimus iubendo, ut nullus dux, Marchio Episcopus, Comes, Vicecomes, nullaque Nostri Regni magna, vel parva persona prædictum Patriarcham suosque successores de prænominatis finibus sive Castris vel quidquid in ipsis locis ad conquirendum ulterius eidem Patriarchæ suis successoribus molestare disvestire, inquietare, vel per placita fatigare sine legali iudicio

audeat

audeat, vel presumat sed firmiter liceat eis, et potenter tenere, et in eadem lolis omnem districtionem tenere, et cuiuscumque hominum contra: versia sublata.

Si quis igitur huius nostre Auctoritatis Paginam violaverit quod minime credimus fieri, sciat se compositurum auri purissimi libras mille medietatem Camere Nostre, et medietatem prefate Plebis, sive Patris. Quod ut verius credatur diligentiusque ab omnibus observetur: tuo sigilli Nri impressione hanc Paginam propria manu corroborantes inferius eandem iussimus sigillare.

Signum Dni Ottonis Secundi Ser:mi Imperatoris, et Invicti:ssimi Augusti
Adelbertus Cancellarius ad vice Petri Episcopi, et Archi:
Cancellarij recognovi, et sc.

Data iii Idus Iunij Anno Dominice Incarnationis DCCCCLXXXIII, Ind:ne XI.
Regni vero Dni secundi Ottonis XXVI, Imperij quoque eius XXI.
Actum Verone feliciter Amen.

Magister Ubaldus Dnus Reginaldus Arlemicus et Petrus Aquilegienses Canonici ad audiendum autenticum Dni Ottonis Ser:mi et Invicti:ssimi Imperatoris Augusti, et hoc eius exemplum interfuerunt - - - rogati sunt testes.

Ego Petrus Imperialis Not:s ut vidi in autentico Dni Ottonis secundi Imperatoris ita transcripsi nil addendo vel minuendo quod sententiam mutaret

Locus sig:i Not:i

S: N: Presenti simili autentico denuo fecit per d.ti Rdum Petrum a Richa S: N: et de Coll:o Vani Not:, idem facta collatione cum originali sua manu propria, cum signo de more sol:to rog:s &c.
Vani die xii Ianuarij 1663

Registrum Transumpti publicati per me Ioannem Notarium de Belgrado Iurium Venerabilis Capituli Aquileiensis quod pro originali quodammodo a manu in eventum eum: tum electus eiusdem publicas

Privilegium Rmi Dni Popponis

In nomine Domini Amen. Hoc est exemplum cuiusdam Literae sive Bullarum Apostolicarum seu infrascriptorum Summorum Pontificum et quorundam Privilegiorum aliorum ac Instrumentorum et Iurium ad eandem Aquil. Eccl. spectantium et pertinentium quorum tenor talis est. Cum summus ille Paterfamilias ad excolendam Vineam suam ab exordio usque ad finem mundi in nostros quotidie operarios non desinat, inter ultimos me Popponem, licet inutilem et indignum operarium in hac Sancta Aquileiensi Ecclesia dignatus est adducere. Et quia idem Paterfamilias benignus, et misericors retributor in merituram retributionem novissimos primis novit misericorditer coequare licet ad undecimam horam servus operator accessi inter ultimos, tamen sperans me aliquam portionem accepturum in eadem Vinea Domini, prout potui studui laborare. Inveniens itaque ego praedictus Poppo eiusdem Sanctae Ecclesiae Aquil. Patriarcha eandem Aquileiensem Urbem quondam famosissimam, Paganorum saevitia omnibus aedificijs et munitionibus destructam et maxime Ecclesiarum decore destitutam, inspirante Deo omnium bonorum auctore hanc Ecclesiam fabricavi, et eo auxiliante eam in honorem Sanctae Dei Genitricis et perpetuae Virginis Mariae, Sanctorumque Martyrum Hermagorae et Fortunati una cum pluribus Episcopis consecravi. In qua ex diversis locis et maxime ex Roma plurima Sanctorum Reliquias summo et ardenti studio congregavi, et studiosissime collocavi. Ob eorum igitur reverentiam et amorem Iesu Christi qui est Caput et Sponsus Ecclesiae qui eam dilexit et se ipsum tradidit pro ea in hac eadem Sancta Aquileiensi Ecclesia quinquaginta Fratres ad serviendum Deo et Sanctis suis ordinavi quibus etiam ex consilio et voluntate Aurati eiusdem Ecclesiae Honorabilis Viri Valperti, necnon et consilio duorum Romanorum Pontificum Ioannis et Benedicti, simulque aliorum Coepiscoporum, s. Recdberti Concordiensis, Ioannis Polensis, Vodalrici Petenensis, Azonis Civitatis Novae, Adalgerii Tergestini, Rycharij Iavuilini, Aistulphi Patavini, Hevemani Bellunensis, Vodalrici Brixiani, Sigizonis Feltrensis, Helmingeri Cenetensis, Vodalrici Tridentini quaedam ex bonis eiusdem Ecclesiae, quasi de sinu matris accipiens ipsis fratribus, seu filiis educandis concessi, et ad ea, quae ab Antecessoribus

1031.
13 luglio Aquileja
Il Patr. Poppone dota il Capitolo d'Aquileja di alcune ville.
Edito in Rubeis Mon. Eccl. Aq.

meis

meis illis tradita fuerint adaucti cum his adminiculis consolari Deo, et sancti dius hic constituti fideliter serviant, ac pro statu, et Regni, et Sacerdotij, pariterque pro vivis, atque defunctis Dei misericordiam exorare valeant. Iuxta Apostolicam enim sententiam iustum, et rationabile est, ut qui altari serviunt de altari etiam vivant.

Haec autem sunt quae ad predictorum fratrum praebendam dedi et ordinavi. In primis Villam de Melevero cum omnibus finibus et pertinentiis suis .s. cum Villa Sclavorum quae similiter dicitur Meleverum et Palmara et Ronca, et Runchetras, cum aquis vineis pratis pascuis cultis, et incultis silvis, et venationibus usque ad Silvam Sancti Laurentij, et usque ad Villam Sancti Stephani et usque Teuranum. Similiter, et Villam de Castelleone, et de Murriano cum finibus, et pertinentiis suis à Villa Sancti Andreae usque ad Villam quae dicitur Sinarium et usque ad Silvam cum omnibus reditibus suis cum aquis, vineis, pratis, pascuis cultis et incultis cum Paludibus et silvis cum venationibus, cum aquis, aquarumque decursibus cum Molendinis et piscationibus eis trado, et confirmo. Villam etiam de Mariano cum Villam de Carlinis et Villam Sancti Georgij cum omnibus reditibus suis, unà cum omnibus finibus, et pertinentiis suis cum campis Vineis pratis pascuis cultis et incultis cum aquis aquarumque decursibus ac molendinis insulis à mari et à flumine quod dicitur Cormun usque ad aquam quae dicitur. - - . . cum paludibus et piscationibus cum silvis et venationibus mihi et successoribus meis omni utilitate sublata eis perpetualiter habendas concessi. Trado insuper eis in omnibus supradictis beneficiis eorum Ecclesias Baptismales cum Capellis sibi pertinentibus et ut presbyteri eorum de ipsis eis largius ministrare valeant, ipsas Ecclesias ad suam utilitatem ordinet et habeat. Similiter in Foro Aquileiensi vigintia Stationes et in Portu etiam viginti eis concedo et ad eorum servitium, vel utilitatem dispono: eorum itaque orationibus me committens ut pro salute mea, tam animae, quam corporis et ut pro vivis atque defunctis Dei misericordiam fideliter deprecentur eos sub testimonio et praecepto Christi devote commoneo. Successores quoque meos in Christo humiliter precor ac moneo, ut quod ego tam pro eorum, quam pro mea salute ordinavi, dei timoris pariter et amoris et suae memores salutis minime infringant sed scientes pro malefactis poenas pro benefactis praemia susceptaros omni tempore ratum, et stabile esse permittant. Rogo insuper eos, ut locum istum, et fratres sic misericorditer amcent sicut Deum, et sanctos suos cupiunt habere propitios. Quod si aliter, quam disposui de omnibus supranominatis rebus quod nec spero, nec cupio facere voluerint, habeant, Beatam Mariam, et omnes sanctos à me hic propositos accusatores in die iudicij, et eum, qui est Sanctus Sanctorum,

Christum

Christum Iudicem. Si vero aliq[ue] quelibet persona hoc a me fac:
tum infringere vel turbare et aliquo ingenio aut violentia
mutare [illegible] tentauerint sub anathemate perit Cor:
poris et animae duplicem poenam, recipiant, corporis quidem
ut Psalmista ait, veniat mors super illos et descendant in in:
fernum viventes. Animae vero ut in die iudicij perpetua
damnatione cum anima, et Iuda traditore Dni sine fine dam:
nentur. Quod ut verius credatur et diligentius obseruetur, hanc
paginam per manum Bertaldi Notarij scribi precepi atque sigilli
mei impressione insigniri feci. Actum in eadem Eccla anno Dnicae
Incarnationis millesimo tricesimo primo, Ind.ne xiiii, iii Id. Iulij, Re:
sidente Dno Ioanne Aplico in Urbe Roma Regnante vero Conrado
Imperatore, Augusto imperij sui anno quinto
Pontificatus autem eiusdem Dni Poponis anno xii.
Residentibus autem dictis Ri Pontificibus cum ceteris predictis Epis
et Senis. Stante Valperto Advocato cum reliquis Laicis huius
Eccle fidelibus, peracta Consecratione [illegible] missarum solemnijs
Ego praedictus Popo Scae Aquil. Eccle Patha gaudens, et exul:
tans, et Deo gratias agens, qui non meis meritis sed secundum
magnam misericordiam in bonis adimpleverat desiderium
meum: Coram cunctis astantibus hanc Cartulam ordinationis meae
Scae Dei Genitricis Mariae, Sanctisque Martyribus Christi Hermagorae, et
Fortunato obtuli, et propria manu subscribens omnes astantes
Epos cum Valperto Advocato, et quibusdam Laicis subscribere in:
vitavi et sic predictis fratribus perpetuo habenda, et possidenda pro:
pria manu donavi + Ego Popo Scae Eccle Aquil. Patha propria
manu subscripsi +. Ego Ioannes Romanae Eccle Cardinalis Epus
subscripsi + Ego Dodo similiter Scae Romanae Eccle Cardinalis Epus
subscripsi. +. Ego Aistulphus Scae Eccle Parmensis Epus subscripsi +. E:
go Vodalricus Dei gratia Brixianus Epus subscripsi. + Ego Azo Epus
Civitatis Novae subscripsi. + Ego Vodalricus Petenensis Eccle Epus
subscripsi +. Ego Rothaxius Scae Tarvisinensis Eccle Epus subscripsi.
+ Ego Vodalricus Tridentinus Epus subscripsi. +. Ego Heremannus
Bellunensis Epus subscripsi. +. Ego Azzico Feltrensis Epus subscripsi.
+. Ego Helmingerus Cenetensis Epus subscripsi. +. Ego Ioannes Conco:
rd. Epus subscripsi. +. Ego Adalgerus Tergesanus Epus subscripsi.
SS Signum manus Valperti Advocati
Signum manus Ioannis Ricardi et Bertoldi fratris eius
Signum manus Heremenardi et Sicinzonis fratris eius
Signum manus Pentorelli et Gezzoli ⊠

Signum manus Albini
Signum manus Sinegaldi
Signum manus Marini
Signum manus Penzerij
Signum manus Bunaldi
Signum manus Azerij
Signum manus Popponis
Signum manus Rovaldi
Signum manus Benine
Signum manus Angilfredi
Signum manus Ade.

Signum manus Bevaldi qui hanc Cavalcatam scriptam Dnis Regiis Regni Portus consignavit, atque complevit.

Privilegium exemplatum ex quodam libro Cavas Bergamenis tabulis ligneis corio rubeo contectis cooperto, existente in Archivio Rmi Capli Aquil.ni, vero Simon Padernus N. A. et Cancell.us Curiae Aquil.ni aliena manu sumpsit, et facta verificatione in fidem cum signo tabell.s supra. Actum die lunae 11 Iulij 1661.

Sign. Notarij

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei Dilectis Filijs Septem
Provisoribus, Consilio et Communitati Terrae Utini Aquileiensis Diocesis
Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

1403.
27. Oct. Roma.
Papa Bonifacio raccomanda agli Udinesi Giacobino del Torso
(inedito)

Pridem audivimus, nec illud sine turbatione et admiratione perce:
pimus quod Venerabilis frater noster Antonius Patriarcha Aquileiensis
Dilectum filium Mag.cum Iacobinum del Torso Notarium et familiaris:
rem Nostrum Beneficijs suis, licet de facto, et contra debitum rationis
privavit, ac certos suos fructus etiam sequestravit, et suis prove:
ventibus spoliavit eundem, cuius indemnitati cupientes, ut tene:
mur salubriter providere ac ipsum Iacobinum contra quoslibet
defensare, prefato Patriarchae per diversas nostras litteras sub certis dedi:
mus in mandatis, quatenus dictum Iacobinum, sic de facto privatum
et spoliatum ad statum pristinum, et in integrum restitueret et alia
sibi omnia restitui faceret sine mora, prout in nostris litteris latius
continetur. Quare attendentes adhuc suis exigentibus meritis dictum
Iacobinum, qui fidelius et devote servitijs nostris insistit, prosequi
favoribus amplioribus Fidelitatem vestram requirimus, et hortamur
in Domino cum nostrae intentionis existat ut ex toto restituatur, tam
quam privatus et spoliatus indebite ad omnia Beneficia, et B. in quibus, ut
supra prefertur licet de facto privatus fuit, quatenus pro nostra et Ap:
plicae Sedis reverentia prefato Iacobino vel suis Procuratoribus, ita pro
eo ut in devotione vestra reperiamus inductis taliter assistatis favori:
bus et auxilijs opportunis contra quoscumque intrusos, ac intrudendos
vel alios qualitercumque intrusos sua Beneficia occupantes vel im:
pedientes eundem, quod - - - - valeat plena ut antea solebat
dictorum Beneficiorum suorum possessione gaudere cum restitutione
fructuum, et proventuum sibi quomodolibet ablatorum et exinde vestra
devotio apud Nos, et Sedem ipsam non immerito commendetur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum vi Kal. Novembris. Pontificatus nostri
anno quartodecimo.

Ioannes de Mercatello

Tergo
Dilectis Filijs Septem De:
putatis Consilio et Com:
munitati Terrae Utini Aquileien:
sis Diocesis.

Lit. Tor...

Literas praesentes ex originalibus in pergamena existente penes Nob:
Dnum Carolum del Torso Civem Utini, req.s Simon Rud... V: R: et Coll.
Utini Not.s manu aliena in hoc libro registravit, et facta collatione
in fidem cum signo sub.t scripsit.
Utini die 19 Februarij 1661

164

1409
10 ott. Pisa

Papa Alessandro ordina l'abbazia di Moggio al Card. di S. Angelo che raccomanda agli Udinesi

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei Dilectis filijs Capitaneo Septem Deputatorum, Consilio et Comuni Terre Utini Aquilejen. Diocesis Salutem et Apostolicam Benedictionem.

Cum Nos dilecto filio Nostro Petro Sanctorum Cosme et Damiani diacono Cardinali de Sancto Angelo vulgariter nuncupato, pro supportandis oneribus expensarum quas ipsum subire oportet de necessitate Statum Monasterium Sancti Galli de Mozzio Ordinis Sancti Benedicti Aquilejensis Diocesis, ex eo tunc vacans quod nos Thomasium olim Abbatem dicti Monasterij licet absentem suis culpis et demeritis exigentibus ab omni regimine et administratione bonorum dicti Monasterij Auctoritate Apostolica privavimus et amovimus ab eisdem, cum omnibus iuribus et pertinentijs suis dederimus in Commendam Regimen et administrationem ipsius Monasterij plenam et liberam eidem Cardinali in Spiritualibus et temporalibus committendo. Nos cupientes ut ipse Cardinalis possessionem dicti Monasterij libere assequatur, ac attendentes indubie quod devotio et Universitas vestra in his et alijs eidem esse poterit plurimum fructuosa, eamdem devotionem et Universitatem vestram per presentes affectuose duximus requirendam, quatenus ob nostram, et sedis Apostolice reverentiam partes vestras favorabiliter interponere, et efficaciter operari velitis, ut possessio dicti Monasterij eidem Cardinali vel Procuratori suo ad hoc legitime constituto, sine aliqua contradictione libere assignetur.

Datum Pisis VI Idus Octobris Pontificatus Nostri anno primo.

Locus sigilli Simon de Prato

Tergo
Dilectis filijs Capitaneo Septem Deputatorum Consilio et Comuni Terre Utini Aquilejensis Diocesis.

Suprascriptas literas aliena manu descriptas ex originali existente in Cancellaria Magnifice Civitatis Utini [illegible] Cancellarius subscripsi et sigillavi cum legalitate in forma.

Locus sigilli

Ex instrumento existente in Cancellaria huius Magnifice Civitatis [illegible] eiusdem Cancellarius Andreas Brunelleschus mediante aliena manu fideliter [illegible] subscripsi et sigillavi. L. D. O. M.

Utini die 18 Junij 1661

Signum Notarij

Ac consimili [illegible] Simon Paderus [illegible] aliena manu in hoc libro registravit et facta recognitione in fidem cum signo solito. Utini die 19 Junij 1661.

Ex volumine signato C. fol. 10

1405. 8 Giugno. Roma

Pp. Innocenzo ringrazia gl'Udinesi del favore prestato al Vescovo di Concordia?

(inedito)

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis Regimini et Communi Terrae Utini Aquileiensis diocesis salutem et apostolicam benedictionem. Cum favorabiliter, atque gratiose necessitatem [illegible] impensis servitiis Venerabili fratri Antonio Episcopo Concordiensi, ac sacri nostri Palatii Causarum Auditori, Capellanoque nostro, sicut eodem et amplissime referente cognovimus, devotionem vestram in altissimo [illegible] non immerito commendandam, exhortamur vos easdem quatenus ob nostram et Apostolicae Sedis reverentiam, bene [illegible] laudabiliter erga dictum Episcopum, quem personam cordiali ac paterna affectione semper amplectimur, iugiter prosequendo velitis illa semper efficere, quae eidem, et Ecclesiae suae accommoda [illegible] atque grata, ac exinde apud Nos, et Sedem ipsam possitis non immerito commendari.

Datum Romae apud Sanctum Petrum 8 Junii. Pontificatus Nostri Anno Primo.

J. de Monte Politiano

A tergo: Dilectis filiis Regimini et Communi Terrae Utini Aquileiensis diocesis.

Locus sigilli. Jo: Dominicus Salomonius Cancellarius Magnificae Communitatis Utini exemplavit, et [illegible]

Daniel [illegible] Patriae Fori Julii [illegible]

Fidem facimus suprascriptum D. Jo: Dominicum Salomonium esse Notarium et Cancellarium Magnificae Communitatis Utini cuius scripturis publicis hic, et ubique locorum fides adhibenda est.

Utini die 2 Junii 1679. Alexander de Sallis.

Locus sigilli. Notarius Cancellariae

Locus sigilli

Ego [illegible] existente in Cancellaria huius Magnificae Civitatis, [illegible] eiusdem Cancellarius Andreas Brunellescus fideliter aliena manu [illegible] et [illegible] sigillum officii apposuit. L. D. O. M.

Utini die 18 7mbris 1661.

Et continuo [illegible] Nos Patres [illegible] et [illegible] Utini Notarii in hoc libro aliena manu [illegible] et facta recognitione in [illegible] cum signo subscripsit.

Signum Notarii

Utini die 19 7mbris 1661

166

Ex Processu signato D. Mag.ce Civitatis Utini contra Civit. Civitatensem. Fol. 12

1414.

17 Sett. Bologna

Papa Giovanni XXIII scrive al Utino ad interporsi nelle differenze tra i signori di Zoppola e di Valvasone.

(inedita)

Ioannes Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis Filiis Nobilibus Viris Capitaneo Decem Deputatis Consilio et Communi Terrae Utini Aquilegiensis Dioecesis Salutem et Apostolicam Benedictionem. Ad pacem, et discordantium unitatem continuis studijs intendentes, prout id exigere Pastorali officio novimus fore alterum pacis; et tranquillitatem, sine qua Urbium presidia diu stare non possunt, propterea adiungimus et nostris, et Ecclesiae Fidelibus exoptamus orta siquidem, ut accepimus, materia questionis inter dilectos Filios Nobiles Viros Natalem et Franceschinum Panciera de Zoppola [illegible] familiares nostros ex una et dilectos Filios Nobiles Viros Ioannem et Bartolomeum q. Simonis et Odoricum et Antonium, et Nicolaum q. Ulium de Valvasono Concordiensis Dioecesis parte ex altera de, et super Castro, Dominio, et Decimatia et Capulatico Villarum Zoppole, et Romans praefatae Dioecesis, tanquam Feudo Aquileiensis Ecclesiae, super quibus aliquamdiu fuit in Romana Curia disceptatum, ijdemque familiares nostri certas sententias pro se iudicialiter reportarunt interimque ut intelleximus Vestra Communitas pacem inter ipsos discordantes ponere satagentes ... eisdem ... nevantes firmiter credimus, sub affectu pacis astringere praefatos fratres Natalem, et Franceschinum, seu eorum alterum ad compromittendum in manibus vestris de iure et de facto, sub certa verborum forma. Cumque visum esset pertractantibus antedictis ab huiusmodi Compromisso, ad quod ipsi solemniter obstrinxerunt obligatione erant ... posse, atque debere dicta Vestra Civitas ... sub certis gravibus poenis pecuniarijs ad id penitus servandum eosdem fratres astringere conati sunt, pro quibus videntes ad bonum pacis suspirantes Discretionem Vestram rogamus et hortamur in Domino, quatenus pro nostra et Apostolicae Sedis reverentia suscipientes praefatos Natalem et Franceschinum favorabiliter commendatos velitis, remissa tamen via compromissi illius cum si ... cadere, cadere a iure Feudi ... manum a comminatis poenis et fieri dilectis Familiaribus nostris predictis et aliis cum bona rectitudine ... iustitia partium integra remanente et illesa componere inter ipsos, et ne dum illos, verum etiam alios quoscunque suos adversarios ad Unitatem quam cupimus revocare, sic provida discretione agentes quod dictae Sedis et nostram gratiam ampliorem promereri possitis, dictique Familiares nostri quorum indemnitati prospicere debemus, et volumus, alia via dimissa ... interveniente ... valeant congaudere.

Dat. Bononiae XV Kal. Octobris. Pontificatus Nostri anno quinto.

Tergo Dilectis Filijs Nobilibus Viris Capitaneo, Decem Deputatis, Consilio, et Communi Terrae Utini Aquilegiensis Dioecesis.

Locus sigilli

G. de Salina

Ex Originali existente in Cancellaria Mag.cae Civitatis Utini [illegible] Vice Cancell. Communis manu sua.

Nos Vincentius Cappello Rect.

Fidem facimus supradictum ... esse Vice Cancell. Mag.cae Civitatis, nostrique ... fidem ...

Utini die prima Martij 1612 — ... Notarius Cancell. ...

Ex suprascripto processu existente in Cancell.a Mag.cae Civitatis ... Cancell. Andreas Bucelleni ... aliena manu ... et sigillavit ...

Utini die ... 1661

Locus sigilli

... Notti

Ex ... Simon Sederus ... et ... Utini Not. aliena manu in hoc libro registravit, et facta recognitione in fidem cum signo ...

Utini die 19 septembris 1661

1384. 18 Feb. Firenze. Il Comune di Firenze scrive a quello di Udine per la restituzione delle cose tolte nelle guerre a Castrone de' Bardi. (inedito)

Amici Carissimi. Jamdudum audivimus vos malis et pravis suggestionibus informatos propter discordiam, quam cum Rmo Patre Dno Dno de Alençonio Patriarcha Aquilegiensi multa bona mobilia et immobilia Joannis olim Castronis de Bardis dilectissimi Civis nostri et fratrum eius ... civitate publica distraxisse, et eo quod praedicti Dni Patriarchæ fautoribus adhæret. Quod quidem auditu sumus multis respectibus admirati. Nam quod iste nostrum Patrem, et nostrum Antistitem sequeretur sibi non debuit ad culpam, vel aliquod facinus imputari. Placeat igitur huiusmodi bona, tam ei, quam fratribus, et sine iusta causa, sicut videmus ablata sunt, quæ reperiuntur facere restitui et quæ consumpta fuerunt restauratione debita resarciri. Nam cum dictus Joannes, et fratres Cives nostri sint, non possumus eis in tam manifesta iniuria ... [illegible] debitæ denegare.

Dat. Florentiæ die 18 Februarii, octava Ind.: 1384.

Priores Artium, et Vexillifer Iustitiæ } Populi et Comunis Florentiæ

Locus Sigilli

Abverso: Egregiis viris Capitaneo Consilio, et Comuni Utini amicis nostris Carissimis.

Locus Sigilli

Jo: Dominicus Salamonius Canc.rius Mag.cæ Civitatis Utini subst. et sigillavi

Locus Sigilli

Literas praemissas descriptas aliena manu esse alio amanuensi in Canc.ria Mag.cæ Civitatis Utini, Ego Caspar Albanus Cancellarius eiusdem subscripsi, et sigillavi.

Locus Sigilli

Nos Vincentius Capello Loc.ti P. F. I. Iudex. Eidem certam facimus atque Caspar Albanum esse Cancellarium Mag.cæ Civitatis Utini utque ... publicis scripturis ... fidem.

Utini die 28 Martii 1619.

Locus Sigilli

Paulinus Nott. Canc.: ...

Ex praemisso processu existente in Canc.ria Mag.cæ huius Civitatis ... aliena manu fideliter ext. subst. et sign. Andr. Brunelli Canc.: ...

Utini die 18 Julii 1661

Ex consimili reg.o ... Paderno ... et Publici Nott. ... in libro exemplavit, et facta recognitione in fidem cum signo subst.

Signi ...

Utini die 19 Julii 1661

Ex Processu Reg.io Mag: Consilij Utini contra D. D. Feudatarios - Vol. 3.°

168

Nos Elisabet Dei gratia Regina Ungarie, Polonie, Dalmatie etc.

Edito nell'App. del Madrisio.

Vos Sapientes et Nobiles Viros Regimini Consules Civitatis Utini, Amicos Nostros amicabiliter hortamur, et affectuose, quatenus Illustrem Principem Dominum Leopoldum ducem Austrie fratrem Nostrum Carissimum cum sua gente armigera versus partes Italie proficiscentem, per terras

1383 ?

7 ott.

dominiorum vestrorum pacifice gentis nos facere permittatis et sibi et sue genti predicte pro eorum pecunia victualia necessaria dari faciatis, nostre petitioni ob respectum gratam complacentiam Nobis exhibentes in premissis.

La Regina Elisabetta raccomanda agl'Udinesi il passaggio di Leopoldo Duca d'Austria e soldati.

Dat. in Semptse vii mensis octobris anno domini mccclxxxiii.

Locus sigilli

Marcus Antonius Fiducius Canc. Civ. Utini manu sua.

Ex alio autentico existente in Canc.ria Mag.ce Civitatis Utini Per Quartas educta aliena manu Ego Caspar Albinus Cancell.ius Civ.is subs. et sigillavi etc.

Cum legalitate in forma.

Ex processu autentico existente in Canc.ria huius Mag.ce Civitatis vero eiusdem Canc.rii Ant.i Surelleriis fid.is med.te aliena manu ed.a, subs.e, eiusque sigillum apposuit. S.d.o m.

Locus sigilli

Utini 18 Aplis 1661

Ex autentici idq. Simon Sadernus N. A. et ... aliena manu sumptis ex facta recognitione in fidem ed. signo solito

Signum Notarij

Utini die 19 Aprilis 1661

Die octava Junij 1366.

1366 8 giugno. Il Cons. di Udine decide inviar Oratori al Patriarca in Germania (inedito)

Super propositione facta pro parte per Dnum Ariu Pathom de mittendis Ambasiatoribus cum ipso Alemaniam ad Dnum Imperatorem pro parte, Civitatis Utini pro iuribus Aquilegensis Ecclesie recuperandis et aliter reparandis.

Deliberatum fuit, quod unus bonus et sufficiens mittatur pro Comunitate Utini expensis Comunis, cum dnd nro Patha occasione predicta.

Creatus dnus illius fu. q. Juliani - - - Pris.

Jo: Dominicus Salamonius Cancell. Mag.ce Civitatis Utini Sub.to et Sig.

Daniel Fuscareno Lod.te P. d. P. Utinis

Idem facimus Septimum Salamonium esse Sub. Cand. Mag.ce Civitatis Scripturis cuius publicis hic plena fides adhibetur et ubique locorum merito adhibenda est, in quorum fidem

Utini 19 Octobris 79.

Forest. Sigilli

Petrus Niger Not.

Ex l. volumine predicto existente in Cand.ria Mag.ce huius Civitatis, vero eiusdem Cand.rie Andr. Brunellerius Sd. Med.te aliena manu ex.t sub. scripsit et sigillum apposuit consueto officij sui, l. d. o. m.

Utini die 18 Octobris 1661

Ego consimilis Simon Soderhus C. A., et Coll. Utini Not. und.ae aliena manu descripsi, et facta recognitione in fidem cum signo sub. ut

Utini die 19 septembris 1661.

Sig. Sen Notj.

170 Ex Processu Mag.cae Civitatis Utini contra dictos Castellanos fol. 2 t.o

Die 14 Januarij 1382.

In Consilio Utini

1387 14 gennaio. Il maggior Udinese invia ambasciata a Venezia a richiesta contro una compagnia di Ventura. (inedito)

Cum pro aliquibus ad provisionem totius Patriae necessitate magna incumbentia et pro salute et conservatione terrae Aquilegensis Ecclesiae mittere fuerat Venetias ad Ducale Dominium Circumspectus Vir Franciscus filius q. Nicolai deliberatum fuit per Dnos quinque deputatos quod pro expensis faciendis per dictum Franciscum in dicta legatione q. Nicolaus de Albanensis [illegible] dare ipsi Francisco ducatos sexdecim auri quae legatio facta fuit ad petendum subsidium a Dominio Veneto ad expugnandum illam perfidam societatem quae ad damna universalia et subversionem totius Patriae ad Patriam se duxerat.

Gaspar Albinus Mag.cae Civitatis Utini Vicecancellarius descriptam, auscultatam, exemplatam aliena manu ex actis Consiliarijs eiusdem Civitatis sub.ta et sig.t —

Locus sigilli

Cum legalitate in forma et in actis

Ex processu praemisso vers. fid. med.e aliena manu ed.a ac se subscripsit Andreas Brunellescus Mag.cae huius Civitatis Cancellarius, eiusdemque Off.cij sigillum apposuit, i. D. e. m.

Utini die 18 xmbris 1661

Ex consimili vers. Simon Paderni U.D. et ... Utini N.s aliena manu exemplavit et facta ... in fidem cum signo ...

Loco sigilli

Utini die 19 xmbris 1661

Ex Volumine signato C fol. 180.

171

Edito dal Madrisio App.

1382. 14 maggio
Carlo III Re di Sicilia
privilegi ... in favore
del Card. Pietro d'Alençon.
Inedito

Viri Nobiles devoti carissimi, Reverendum in Christo Patrem Dominum Petrum [illegible] Episcopum Sabinensem Sacrosanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem dictum de Alençonio Consanguineum Nostrum carissimum, ex dignis considerationibus prosequentem sincerae dilectionis affectum adeo quod ipsius procuraremus honores et comoda et evitaremus libenter quaelibet noxia detrimenta. Propterea devotionem Vestram requirimus et hortamur, quatenus considerantes quod obedientiae Virtus maximum donum censetur divinis humanae describitur sicut inobedientia ab omnibus detestatur, velitis a quibuslibet inobedientiae et contradictionis actibus erga dictum Dominum Cardinalem desistere, et sibi et Officialibus suis tanquam Domino Civitatis ipsius, ut tenemini, in his in quibus rationabiliter tenemini et debetis intendere et obedire velitis. Cum nobis id erit ad profectum et comodum, Nobisque ad speciale obsequium adscribemus.

Dat. Neapoli sub Anulo Nostro Secreto die 14 Maij, V Indictione

Post dat. adjicimus quod quidquid favoris aut assistentiae, seu fortitan in contrarium per Vos eidem Domino Cardinali impensum fuerit, Nobis proprie reputabimus factum fore. Dat. ut supra

Alcergo

Nobilibus et Prudentibus Viris Communi Civitatis Utinensis devotis Nostris carissimis.

Karolus Rex Jerusalem, et Siciliae

Jo: Dominicus Salamonius Canc: Magnificae Civitatis Utini sub. et signavit.

Locus Sigilli

Ex proprio Processu existente in Canc: Magnificae huius Civitatis requisit. eiusdem Canc: Civis Andreas Brunellus mediante aliena manu, ext. sub. et sig. [illegible] Utini die 18 9mbris 1661 -

Ex consimili reg. simul fatemus Ego A. et [illegible] Utini Not: aliena manu exemplavit et facta incontratione in fidem cum signo [illegible] Utini die 21 9mbris 1661 -

 Ex Processu Mag.ce Civitatis Utini contra Dnos Castellanos fol. 12 tergo

Consilium Extraordinarium.

Die Dominico 4 Xmbris 1401.

1401. 4 Dec. Nel Consiglio di Utine eleggesi alcuni Cittadini a provedere nel Patriarcato. (inedito)

Utini super Cancellaria Domus Communis in pleno Consilio in quo interfuerunt Sapientes, Nobiles, et Honorandi Viri Dni Ioannes de Cavalcantibus Leg. Doctor, Aloysius de Zignottis Leg. Doctor, Nicolaus de Savorgnano Nicolaus Le-sonis Meliadusius de Andreottis Nicolaus Candidi Nicolaus q. Hectoris Ni-colaus q. Zani, Ioannes de Faganea, Nicolaus de Toppo, Nicolussius Beniba-que, Nicolaus de Soldoneriis Onofrius de Pinzano Ioannutus - : : - , Germanus de Brunis Ioannes de Andreottis, Christophorus Bembenus Blasius Magi Ca-zari, Antonius Brancutinus, Nicolaus de Bredis, Dominicus de Tombare.

Electi in dicto Consilio ad providendum de Patriarchatu

Dnus Ioannes de Cavalcantibus
q. Nicolaus q. Tristani
Nicolaus Rizzeti
q. Ioannes de Faganea
Leonardus Ser Hectoris:

Ex Decretis Consiliarijs Civitatis Utini fatque Albinus N. Cancell. ut supra, cum legalitate.

Locus Sigilli

Ex requisito Processu existente in Cancellaria Mag.ce Civitatis Utini ego eiusdem Cancell. Andreas Brunelleschus eduxit, subscripsit, et sigillavit. L. D. O. M.
Utini die 18 7mbris 1661

Ex consimili requisitione Simon Fabrinus Ven. et Coll. Utini Not. aliena manu ed. et in fidem cum signo facta incontratione sub. ss.
Utini die 21 7mbris 1661

Die penultima Iunij 1387.

1387. 29 giugno.
Il Cons. di Udine delibera chiedere al Patriarca la distruzione del Castello di Fratta (inedito)

Super propositis in dicto pleno Consilio per Dnum Federicum quod locus Fratte, qui fuerit illius perfidi inimici Aquil. Eccl. et q. Rizzardi de Valvasono nuper viribus accepta, et qui locus multum damnosus fuerat omnijs nostris et nostre felicis unionis funditus minari debeat. Deliberatum fuit una voce nemine discrepante quod sollicite, et accurate instari et solicitari debeat cum Domino Nostro ut idem locus pro bono totius Patrie funditus ruinetur, et totaliter in ruinam ponatur quod numquam ipsi Patrie nocere possit, et ut ad memoriam perpetuo existatur de infidelitate ipsius q. Rizzardi, et alijs perpetualiter transeat in exemplum.

Locus sigilli

Ego Gaspar Albinus Cancell. Communis Decretum antescriptum aliena manu descriptum esse actis Consilij Civitatis Utini subscripsi, et sigillavi cum legalitate in forma, ut ante.

Locus sigilli

Ex praescripto Processu existente in Canc.ria Mag.ci Civitatis Utini rep. eiusdem Canc. Andr. Brun. med.te aliena manu ex.ta, subscripsit, et sigillavit L. D. O. M.
Utini die 18, 7mbris 1661

Signum

Hoc consimili rep. Simon Bader... V.A. ex Coll. Utini Not., mediante aliena manu exemplavit, et facta incontratione in fidem cum signo Tab.ij
Utini die 21, 7mbris 1661

174 Ex Processu sig.to Mag.cæ Civitatis Tri.ni contra duos Castellanos Vol. 16.

1407. 7 giugno
Il marchese di Mantova
Gio. Fr. Gonzaga, a nome
[illegible]
di una Damigella di
sua madre.
(inedito)

Spectabiles, et Egregij Amici carissimi. Debet habere Nobilis D.na Fordelista Uxor q.m Mazini de Finitis dilecta consocia nostra, et Mag.ci D.ni Marsilij mei D.ni d.ni de Vicecomitibus recolendæ memoriæ q.m Mag.ci et Excelsi D.ni D.ni Genitoris mei a Conrado dicto Cane D.no Ducatos quinquaginta nu: meratos eidem per antedictum Marinum. Propterea Vestras Spectabiles A: micitias affectuose rogo, quatenus dictam D.nam Fordelistam suscipientes meæ contemplationis intuitu propitiè recommissam, providere velitis, quo de dictis ducatis quinquaginta a dicto Conrado solutionem debitam consequa: tur sicuti de Vobis plenè spero, offerens me ad similia, et maiora quoque pro Vobis. De ipsis enim denarijs dicta D.na Fordelista respondere contenta est D.no Blasio de Cremona, aut Nicolo de Mantua Procuratoribus antedic: ti q.m Marini.

Dat. Mantuæ die 7 Junij 1407.

Jo: Fran.cus de Gonzaga Mantuæ &c.

A tergo: Spp: et Egr: Amicis carissimis D.nis Capitaneo generali ac Consulibus, et Co: Civitatis Tri.ni.

Locus sigilli — Attestor has scriptas aliena manu esse alio autentico existente in Canc.ria Mag.cæ Civita[tis] Tri.ni, Ego Gaspar Albertus Canc.s [illegible] subscripsi, et sigillavi.

Locus sigilli — Nos Clementius [illegible] Cons.l Fidem facimus, attestamurque supradictum D.num Gasparem Albertum esse Canc.m huius Mag.cæ Civitatis, cuius scripturis [illegible] fidem.

Tri.ni die primo Maij 1614.

[illegible] Canc.s [illegible]

Locus sigilli — Ex prescripto Processu existente in Canc.ria Mag.cæ huius Civitatis, rep.s eiusd. Canc.rius Andreas [illegible] mediante aliena manu fida, ed.t, sub.t et sigillavit.

Tri.ni die 18 septembris 1661

Sig.um Notarij — Ex consimili rep.to Simon [illegible] I. U. D., et Mag.ci Tri.ni Not.s me: diante aliena manu descripsit, ac facta incontratione in fidem cum signo tab.s &c.

Tri.ni die 21 Septembris 1661

Ecc.[ta] del Processo C Vol. 87.

1514 · 15 giugno
Ducale di elogio agl' Udinesi.
Edita dal Palladio.

Leonardus Lauredanus Dei Gratia Dux Venetiarum Magnificis, ac Prudentibus Viris Consilio et Universitati Civitatis Utini Dilectissimis Suis Salutem et sinceræ dilectionis affectum.

Per lettere del Locotenente nostro del giorno essuno habbiamo cordialmente inteso con quanto core, et ottima dispositione in questi tumulti dezza seguito il disordine di quella terra uve ci habbiate dimostrato et esibito per la buona tutela, e conservatione di quella Città, la quale, come ben si diceve riservandori si conserva il vero di quella Patria, et benche questa sì affettuosa dimostrazione non li sia parsa nuova: ma imo ben expettata havendo in ogni tempo in dicevere attione reduto molti evidentissimi argomenti della vostra fede, et devotione ardentissima verso lo Stato nostro quale ogni loro sin è stretto à tenere quel ben conto, e memoria che meritamente si deue: Tamen accio ha certo, che tali operationi ne siano grate et accette habbiamo deliberato scrivi queste per commendar del vostro cordial officio, esortandovi a perseverare in simil buon proposito, come ben ne siamo certi. Perche oltre che questo cede alla buona conservatione di quella Città: conplice etiam la conservatione del resto di detta Patria, et la vostra libertà, come per la prudenza vostra intendere et per detto effetto noi non mancamo, ne mancaremo di fare ogni necessaria et valida provisione, si come auvertiremo expediendo et ricordaro da Voi. Et egni habbiamo fatto inviar moltissimi, et tra gli altri Capi il Mag.co Cav.r dalla Volpe Huomo della qualità, valor, e buon governo come ad ogn' uno è notissimo. Et insuper habbiamo mandà danari à Treviso per fare rimettere di far ritornare quelle fanterie fugite, et così proseguiremo per giornata, siche havete da star d'animo intrepido et esser di questo certissimi che quella Città, et le Persone Vostre et tutta quella Patria le havemo continue in memoria, e zel cuore del cuor nostro./

Dat. in nro Du.li Palatio die 15 Iulij Ind.e 2da 1514.

Locus Sigilli / Marcus Antonius Fiduccius Canc.rius Mag.cæ Civitatis Utini exc libro Privilegiorum eiusdem aliena manu publicavit./

Vitus Mauroceno P. F. L.z Loc.t P.lis

Fidem indubiam facimus et attestamur Supradictum D. M. Ant.um Fiduciu esse Canc.lis Mag.cæ Civitatis Utini, bonæ opinionis, et famæ, cuius publicis scripturis plenaria Locus Sigilli / fides adhibetur, et ubique locorum merito adhibenda venit. In quorum

Utini die 12 Iunij 1572 Amilcar Belzonus Coad.r Canc.ie Utini Sub.t et Sig.t

Locus Sigilli / Ex processu celebrato existente in Canc.ria Mag.cæ Civitatis Utini, ut supra eiusdem Canc.rij Andr. Brunelleschus med. alia manu fid.r ed., ieg. sub. et sig.t l. d. o. m.
Utini die 18 zubris 1660

Signum Notarij / Ex consimili ut supra Simon Badevius U. L. et Coll. Utini Not.s aliena manu in hac Pagina vejitavit, et facta recognitione in fide cum Signo Sub.t Sig.
Utini die 21 zubris 1660

Ex^{ta} ex Processu Sig.^{to} Mag.: Civitatis Vini contra DD. Cancellarios. Vol. 6.

1383. 31 Gen. Roma

Papa Urbano raccomanda all'Udinesi un tuo inviato per il paese del Patriarcato (inedito)

Urbanus Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis Filijs Capitaneo Consilio et Communi Terrae Utini Aquileiensis Diocesis salutem, et Apostolicam Benedictionem. Ad pacificum, et tranquillum statum Ecclesiae Aquil. ac totiusque Patriae Fori Julij nostrae mentis aciem dirigentes, dilectum filium Serravaldum de Gonazzola Canonicum Aquileiensem Secretarium et familiarem Nostrum, latorem praesentium ad partes illas praesentialiter destinamus. Itaque devotionem Vestram rogamus attente, quatenus eidem Serravaldo in ijs quae statum huiusmodi concernunt, Vos favorabiles praebeatis, atque credulam fidem detis.

Datum Romae apud Sanctum Petrum ij Kal: Februarij. Pontificatus Nostri Anno quinto.

B: de Civitate

A Tergo: Dilectis Filijs Capitaneo, Consilio, et Communi Terrae Utini Aquil.^{ae} Dioecesis

L. S. Io: Dom.^{cus} Salamonius Canc.^{rius} Mag.^{cae} Civitatis Utini subs.^t et Sig.^{it}

L. S. Litteras praemissas eductas aliena manu ex alio autentico escibenti in Canc.^{ria} Mag.^{cae} Civitatis Utini, Ego Gaspar Albinus Vice Canc.^{rius} Civ.^{is} subs.^t et Sigillavi.

L. S. Nos Vincentius Capello pro Ser: Duc: Do: Ven: Loc.^{ns} P. F. U.: Iudices fidem facimus supradictum Sp: D: Gasparem Albinum esse Cand.^{um} Mag.^{cae} Civitatis huius Civitatis [illegible] In quorum

Utini die 2 Martij 1654

Not.^s Ordinarius Canc.^{riae} Praef.^{rae} in.^t

L. S. Ex alio consimili autentico, prout supra, mediante aliena manu ext.^{to} eductum subscripsi, et sigillavi Andreas Brunelleschus huius Mag.^{cae} Civitatis Canc.^{rius} Utini die 22 Junij 1661

L. S. Nos Franciscus Donato pro Ser: Duc: Do: Ven: Loc.^{ns} Pris P. F. U.: attestamur suprad.^{um} Sp: D: Andream Brunelleschum esse Canc.^{um} Mag.^{cae} Communitatis huius Civitatis, Et in quorum

Utini 22 Junij 1661

Iulius Corbo Not.^s Canc.^{ae} Praetoriae

Signum Not.^{ij} Ex alio simili autentico mediante aliena manu exemplavit sic vers.^t Petrus a Richa N. A. et de Coll.^o Utini Not.^s et se in fidem cum signo sub.^{to} vers.^{is} facta incontratione

Ex Processu Sig.ris Mag: Civitatis Utini contra Mag. Castellanos fol. 9

Die 18 Mensis Augusti 1382

1382 18 agosto. Il cons. d'Udine delibera provvedere alle 2 fort.e di Tricesimo, Castelpagano e Brazzano. (inedito)

Super propositis per Dnum Cogitatorem super facto Tricesimi, Castri Pagani et Brazzachi exponentem quod si Unis de Consilio placeret, quod mitterentur aliquae personae ad dicta loca, ut serventur et custodiantur in honore et statu Aquileiensis Eccl.ae et Civitatis Terrae Utini;

Deliberatum exstitit, quod ad dicta loca duo boni Viri mittantur, et deputati fuerunt Vitalmus de Andreottis, et Nicolaus Morondi

f. S. Ego Gaspar Albinus V. Canc.s ex Actis Cancellariae Civitatis Utini manu mea, etc.

f. S. Vendelino Capello Sod.is C.P.F.A. Pateat omnibus supradictum Sp. D. Gasparem Albinum esse Canc.m Mag: Civitatis Utini, etc.

Utini die 10 Aprilis 1661 ord.e Canc.ie Proc. Utini M.

De consimili prout s.a autentico, med.e aliena manu fid.e ed.e subsc.e et sig. Andr. Brunell. huius Mag: Civitatis Canc. L.D.O.M.

Utini die 21 Junij 1661

Nos Franciscus Donato pro Ser: Duc: Do: Ven: Loc.t P.F.C.L. Attestamur supradictum Sp: D: Andream Brunellerum esse Canc.m huius Mag: Civitatis fi: de [illegible], et legalem. Vers. In quorum

Utini die 22 Junij 1661 Jo. Fran.cus Polidorus Canc. Proc. Not.

.N. De alio simili aut.co med.e sibi fida manu ed.e dic. verg. Petrus a Bricha N.A. et de Ill.o Utini Not. et facta incontratione se subs. in fide ut supra

Exem. 178

Ex libro pd tabulis de rubeo cooperto Actorum Mag.ce Co.tatis Utini Vol. 13.

In Consilio Convocationis Utini sub 1495 In:
Die decima tertia, decima octava Julij.

1495. 18 luglio Gli abitanti di Aquileja sono fatti cittadini di Udine (inedito)

In nostra Convocatione comparuerunt Honorabiles Viri S. Jo: Petrus de Spoleto, S. Saturnus de Vincentia, S. Silvester Vicentinus, et S. Petrus Scaramuzza, tamquam oratores Mag.ce Co.tatis Aquilejae habentes ad hoc, ut dixerunt, speciale mandatum, cum Sp.li et Preclaro LL. Doctore D.no Detalmo de Cergneo, qui pro eis exposuit, quod sicut notum est, Civitas ipsa Aquilejae parvum Civium numerum habet, propter quod ipso numero ipsa Co.tas indebite opprimitur et multe molestatur, et cum sit quod Civitas ipsa, tamquam Prima huius Patriae sit, et reputetur Mater aliarum Civitatum et locorum Patriae, [illegible] apud Mag.cam Communitatem Nostram Utini favorem auxilium, et gratiam invenire quia ad ipsam tamquam ad filiam ipsa Co.tas Aquilejae cum filijs suis se reddunt, et in protectione ipsius Mag.ce Nrae Co.tatis Utini fiducialiter ponunt et propterea supplicarunt ipsi Spectabili Convocationi quod dignaretur admittere ipsam Co.tatem Aquilejae et Cives, ac habitatores eius in Cives suos et sub sua protectione recipere. Itaque et ipsa Co.tas Aquilejae, Cives et habitatores Utini, tamquam suos Cives habebit, tractabit et reputabit in omnibus, quae tenentur tenorem, et [illegible] favorem ipsius Mag.ce Co.tatis Utini et Civium et habitatorum eius.

Qua supplicatione audita determinatum ac deliberatum fuit per ipsam Sp.lem Convocationem, nemine discrepante quod eidem complacendum ut petitum est, et sic per ipsa dicti oratores nomine dictae Communitatis Aquilejae et Civium et incolarum eius admissi fuerunt in Cives nostrae Mag.ce Co.tatis Utini et hoc attenta promissione ipsorum dominorum oratorum quod ipsa Mag.ca Co.tas Aquilejae habebit, tractabit reputabit, et tractabit Cives, et habitatores Terrae Utini pro Civibus suis in omnibus, ut supra, promissum est et statutum.

nomine dicae

L.S.

Ex supradicto libro existente in Canc.ria Mag.ce Communitatis Utini eiusdem Canc.rij And. Burelli med. aliena manu ext. ac collat. et [illegible] die 21 Junij 1662

Nos fr. [illegible] Venarò pro Rev.mo D. D. Viceg.li Gen.li [illegible] attestamur suprascriptum D. Andream Burellum esse Canc.rium Mag.cae Co.tatis huius Civitatis [illegible]
Utini die 21 Junij 1662 Valens Carlo [illegible]

Ex alio consimili exemplo accordato med. aliena manu exemplavit Petrus a Ricca [illegible] et de Co.tatis Utini notarius, facere [illegible] se manu sua cum signo solito
Utini die 21 Junij 1662

Sig. Notarij

1451. 2 ottobre. Udine. Unione della Pieve di Agello al Capitolo di Udine (...)

1451.

Vniuersis, & singulis presentes litteras, seu presens Instrumentum inspecturis, notum facimus pariter, et manifestum Nos Andreas de Lithianis Canonicus, et Archidiaconus Aquileiensis Executor unicus ad infrascripta a Sede Apostolica specialiter deputatus; Quarum litteras SS.mi in Christo Patris, et Dni Nri D. NICOLAI P.P. V. eius uera, et consueta Bulla Plumbea cum cordula canapis more Romane Curie pendenti, munitas, sanas, integras, illesas, non uitiatas, non cancellatas, non abrasas, non abolitas nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus uitio, et suspitione carentes, Nobis per Ven. et Egr.um virum Dnum Danielem de Strasoldo Decanum Utinen. sindicum, et Procuratorem, ac Sindicario, et Procuratorio Nomine Venerabilium virorum Dominorum Canonicorum, et Capituli Collegiate Eccle B. Marie de Utino Aquileiensis Diecesis presentatas cum ea, qua decuit reuerentia, recepimus huiusmodi sub tenore.

1449. 16 febbraio. Bolla papale di detta Unione.

NICOLAVS Episcopus Seruus Seruorum Dei Dilecto Filio Archidiacono Eccle Aquileiensis salutem, & Apostolicam Benedictionem. Iniunctum Nobis desuper Apostolice seruitutis Officium mentem nostram excitat, & inducit, ut circa ea, que statui prospero Ecclarum presertim Collegiatarum, et in illis obsequijs insistentium, ac aliarum Ecclesiasticarum personarum quarumlibet profuttura conspicimus, & per que diuini cultus succedit augmentum, ac ipsarum Ecclarum, & personarum necessitatibus consulit, operosis studijs intendimus. Dudum siquidem omnia beneffitia Ecclesiastica cum Cura, et sine Cura apud Sedem Apostolicam tunc uacantia, & uacatura in antea, collationi, et dispositioni Nre reseruauimus, decernentes ex tunc irritum & inane si secus super his a quoquam, quauis auctthoritate scienter, uel ignoranter contigerit attemptari. Cum itaque postmodum Parochialis Plebs Eccla, Plebs nuncupata Sancti Odorici de Agello Aquileiensis Diecesis per liberam resignationem dilecti Filij Sulimani de Sulimanis nuper ipsius Eccle Rectoris Plebani nuncupati, per eum, de illa, quam tunc obtinebat in manibus

Nris sponte factam, et per Nos admissam apud sedem ipsam uacauerit, & uacet ad presens, nullus de illa preter Nos disponere potuerit, siue possit, reseruatione, et decretto obsistentibus supradictis. Et sicut exhibita Nobis nuper pro parte dillectorum filiorum Decani, & Capituli Ecclę Beatę Marię Vtinensis dictę Diecesis petitio continebat; Quod cum Decanus, et delecti filij Canonici, Mansionarij, et Capellani dictę Ecclę, qui in ea pro tempore resident, et diuinis Officijs interrsunt, ob exilitatem fructuum, redditiuum, et prouentuum Mensę Capitularis eiusdem Ecclę B. Marię congruę sustentari, ac eis incumbentia onera comodè supportare non possint, et sicut eadem petitio subiungebat, si parochialis Eccla predicta eidem mensę in perpetuum incorporaretur, annecteretur, et uniretur, ex hoc Decanus & Interessentes Canonici, Mansionarij & Capellani predicti congruentius sustentari, ac huiusmodi onera facilius supportare ualerent, pro parte Decani, et Capituli, ac Sulimani predictorum asserentium, quod ipse Sulimanus ad resignationem predictam propter fauorem Vnionis, annexionis, et incorporationis huiusmodi faciendam inductus fuit, quodque Mensę septingentorum, et Parochialis Ecclę predictarum sexaginta florenorum Auri de Camera fructus, redditus, et prouentus secundum communem ęstimationem ualorem annuum non excedunt, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut super hoc opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque de expositis premissis notitiam non habentes, huiusmodi suplicationibus inclinati, discretioni tuę per Apostolica scripta mandamus, quatenus de omnibus, & singulis expositis eisdem, auctoritate Nra te dilligenter informes, et si per informationem huiusmodi ea uera esse reppereris (super quo conscientiam tuam oneramus) Parochialem Ecclam predictam sic uacantem cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis, eidem Mensę aucthoritate predicta perpetuò incorpores, unias, et annectas, ità quod liceat ex nunc eisdem Decano, et Capitulo per se, uel alium, seu alios corporalem Parochialis Ecclę, iuriumque, et pertinentiarum predictorum possessionem aucthoritate propria libere apprehendere, ac huiusmodi illius fructus, et prouentus in suos, et ipsarum mensę, & Parochialis Ecclę usus conuertere,

ac

ac perpetuò retinere, Diocesani loci, et cuiuscunque alterius super hoc
licentia minimè requisita. Et nihilominus eidem Sulimano, nè ex resig:
natione prædicta nimium patiatur dispendium super fructibus, redditibus,
et prouentibus Parochialis Ecclesiæ huiusmodi pensionem annuam, de qua
inter ipsum, et quorum ad id expressus accedit assensus, dictos Decanum,
et Capitulum concordatum fuerit, pro Decano pro tempore existente,
et huiusmodi Capitulo eidem Sulimano, quoad uixerit, uel Procuratori
suo ad hoc ab eo specialiter mandatum habenti, annis singulis in
terminis, et locis, ac sub censuris, et penis ad id parte, et ipsorum Suli:
mani, Decani et Capituli consensu statuendis efficaciter persoluendam
eandem Nostra auctoritate reseruare, concedere, et constituere procures,
faciens Sulimano, uel Procuratori suo proximè dicto pensionem huius:
modi, iuxta reseruationis, concessionis, et constitutionis prædictarum contin:
entiam, atque formam efficaciter persolui, et etiam assignari. Contrad:
ictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo,
non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ceterisque
contrarijs quibuscunque, aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis
de huiusmodi uel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus speci:
ales, uel generales dictæ sedis, uel legatorum eius litteras impetrarint,
etiam si per eas ad inhibitionem, reseruationem, et decretum, uel
alias quomodolibet sit processum. Quas quidem litteras, et processus
habitos per eosdem, et quecunque inde secuta ad dictam Parochialem
Ecclesiam uolumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem
beneficiorum aliorum præiudicium generari. Et quibuslibet priui:
legijs, Indulgentijs, ac litteris Apostolicis generalibus, uel specialibus
cuiuscunque tenoris existant, per quæ præsentibus non expressa,
uel totaliter non inserta, effectus earum impediri ualeat quomodo:
libet, uel differri, et de quibus quorumcunque totis tenoribus de
uerbo ad uerbum habenda sit in nostris litteris spetialis mentio,
seu si Decano pro tempore existenti, et Capitulo, et quibusuis alijs
communiter, uel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod ad

prestationem, uel solutionem alicuius pensionis minimè teneantur, et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, uel excomunicari non possit per litteras Apostolicas non facientes plenam, et expressam, ac de uerbo ad uerbum de Indulto huiusmodi mentionem, aut quod idem Sulimanus, ut asserit, Paduam, quorum ducentorum, et de monte silice Paduanę Diecesis, quorum quadraginta florenorum similium fructus, redditus, et prouentus secundum estimationem predictorum ualorem annuum non excedunt, Ecclesiarum canonicatus, & prebendas noscit. obtinere. Volumus autem, quod propter unionem, annexionem, & incorporationem huiusmodi, si illas uigore presentium fieri, et effectum sortiri contingat, dicta Parochialis Eccla debitis non defraudetur obsequijs, et animarum cura in ea degentium nullatenus negligatur, sed eius congrui supportentur onera consueta, et insuper prout est, irritum decernimus, et inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter uel ignoranter attemptatum forsan est hactenus, uel imposterum contigerit attemptari. Datum Fabriani Camerinensis Diecesis Anno Incarnationis Dominicę millesimo quadrigentesimo quadragesimo Nono, Decimo septimo Kãs septembris, Pontificatus Nri Anno tertio

Quibus quidem litteris Apostolicis sic presentatis, & per Nos ea, cum qua decuit reuerentia receptis, ac per Notarium Publicum infrascriptum in Nra, et Testium infrascriptorum presentia lectis, Prelibatus Ven. Dnus Daniel de Strasoldo Decanus dicto sindicario, et procuratorio Nomine, facta Nobis prius sufficienti fide de eorum mandato Nobis humiliter supplicauit, ut predictum mandatum Apostolicum reuerenter exequeremur, ut tenemur: De contentis in dictis litteris Apostolicis, Auctoritate Apostolica Nobis in hac parte commissa, uocatis prius per Nos qui fuerint uocandi, diligenter inquisiuimus, Nosque informauimus, et quia per diligentem inquisitionem, et solertem informationem per Nos factas, et habitas, et super hoc

receptas

receptas, inuenimus, et compevimus contenta in eisdem Apostolicis litteris ueritate fulcivi. Ideo, dictam Parochialem Ecclam Plebem nuncupatam S. Odorici de Agello cum omnibus Iuribus, et pertinentijs suis Mensę Capitulari supradictę Ecclę B. Marię dictę Terrę Utini in perpetuum incorporavimus, univimus, et anneximus, ità quod liceat ex nunc eisdem Decano et Capitulo per se uel alium, seù alios corporalem Parochialis Ecclę, iuriumque, et pertinentiarum predictorum possessionem auctoritate propria libere apprehendere, et huiusmodi illius fructus, redditus, et prouentus in suos, ac ipsarum mensę et Parochialis Ecclę usus convertere, ac perpetuo retinere, Diœcesani loci, et cuiuscunque alterius super hoc licentia minimè requisita, cum omnibus non obstantijs, quę memoratus Dnus Noster Dnus PP. in dictis suis litteris uoluit non obstare. Preterea huiusmodi unione, annexione, et incorporatione per Nos sic ut premittitur factis, predictis Dno Decano, et Capitulo auctoritate prefata concessimus, et tenore presentium concedimus, quod ipsi dictam Plebem, et eius Curam per idoneos Capellanos, et ad ipsorum Dnorum Decani, et Capituli nutum ponendos, et remouendos, regi, et gubernari facere liberè, et licitè ualeant, prouiso, quod plebs ipsa debitis proptere non defraudetur obsequijs, et animarum cura in ea nullatenus negligatur, sed diligenter exerceatur, et deseruiatur inibi laudabiliter in diuinis, decernentes ex nunc, prout per prefatum Dnum Nrum Dnum PP. decretum est, irritum, et inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, uel ignoranter fuerit attemptatum. In quorum omnium, et singulorum fidem, et Testimonium premissorum presentes litteras in forma Publici Instrumenti redactas per Notarium infrascriptum scribi et publicari mandauimus, Nrique appensione Sigilli communiri fecimus.

Datum, et actum in dicta terra Utini in Domo Capitulari prefatę Ecclę B. Marię Utinen: sub anno Natiuitatis Dni Nri Iesu Christi millesimo, quadrigentesimo, quinquagesimo primo Indictione XIV

Die vero Sabbati, secundo Mensis Octobris

Presentibus Nobilib. et Sapientib. Viris D. Antonio de Castro Prampergi, D. Nicolao de Lucco, nec non Venerabilibus Viris Rdo Christoforo Bronzano, et Rdo Peregrino Mansionarijs Eccle Utinen:, Rdo Gaspare de Nouara, et Rdo Nicolao Anna de Neocastro Capellanis dicte Eccle Utinen: Testibus ad premissa uocatis specialiter, et rogatis, et alijs &

Et Ego Iacobus olim Gregij viri D. Gabrielis de Lithianis de sancto Daniele Aquileiensis Diecesis Publicus Imperiali Authoritate Notarius premissis litterarum Apostolicarum presentationi, recep:tioni, requisitioni, incorporationi, unioni, omnibusque alijs, et singulis supradictis, dum sic ut premittur agerentur, et fierent, una cum prenominatis Testibus interfui, eaque sic fieri uidi, et audiui, ac in nottam propriam recepi, et publicaui, signo nomineque meis consuetis appositis in fidem, et Testimonium premissorum omnium, et singulorum &

S. N.

VI

[illegible]

186

(edito ... T. V.)

1149 8 maggio. Gemona

In nomine sanctę et individuę Trinitatis.
Conradus divina favente Clementia sue Regalis
Prosapię Romanorum Rex secundus Augustus.

Capta á Paganis Civitate Roas hortatu, et monitu D: [Summi Pontificis]
Eugenij necnon et domni Bernardi Religiosissimi Clareval-
lensis Abbatis. et ad liberationem Christianorum aggressi. sed
peccatis nostris exigentibus minus perficiendo. Aquilegię di-
vina favente gratia applicuimus. ibique cum propter diu-
tinam peregrinationis moram. tum quia raro, nec multi Præ-
decessores nostri fines eiusdem Civitatis Regali presentia re-
viserant. Possessiones Præpositurarum, et Abbatiarum, aliarumque
Ecclesiarum enormiter sub nomine Feudi alienata et di-
stracta invenimus. Illic itaque aliquantisper remorati
cum maxima Transalpinarum necessitas Nos revocare vi-
deretur negligere vel postponere iustitiam Dei noluimus.
secundum temporis brevitatem, quantum valuimus Christi
fidelibus satisfacere curavimus. et predictam illicitam alie-
nationem legali, et Regali iure et auctoritate irritam habentes.
Possessiones in usum fratrum ibidem Deo famulantium concessas
eis sine contradictione habendas et possidendas iudicio Curię nostrę restitui-
mus. Inter quos personam Dni Odorlici Venerabilis Mosacensis Abbatis
admittentes, quę illicita Pheudi alienatione contra ius institutio-
nis et ordinationis eiusdem monasterij inique fuerant. sibi, suisque
fratribus iudiciario ordine reddidimus. Si vero Patriarcha vel aliquis Episcopus
vel cuiuscumque conditionis persona cum alodio suo ad prefatum
monasterium uti nostra conditione confugere decreverit. Regię auctorita-
tis nostrę liberam licentiam potiatur. Si quis autem contumacia ductus
hanc nostram institutionem et Privilegium Regni saltem quoquomodo in-
fringere presumpserit. Banno nostro subiaceat et 30 libras auri Camerę
nostrę, totidemque iam dictis fratribus persolvat. Quod ut verius cre-
datur et inconvulsum in eum permaneat. presentem paginam
sigilli nostri impressione legitimis testibus adhibitis insigniri fecimus. No-
mina vero testium hęc sunt. Dominus Pelegrinus Venerabilis Aquil.
Patriarcha. Episcopi Ortliebus Basiliensis. Vernicus Concordien. Vernardus
Tergestin. Ausfredus Polen. Henricus Dux Bavarię. Marchiones Wilelmus
de Monferrato. Woldolricus in Tuscia. Hermanus de Padin. Comites Wolfra-
marus de Aispergh. Engilbertus Advocatus Aquil. Otto Palatinus Comes. Her-
genardus de Sonebergh. Pelegrinus de Puzol. Walterus de Malentin. Men-
[Signum Dni Conradi Romanorum Regis secundi 1149] gozus de Cauoriach. Degenardus et frater eius Avericus de Mels, et quamplures alij.
Ego Arnoldus Cancellarius vice Henrici Moguntini Archiepiscopi et Archicancellarij recognovi.
Datum Glemone VIII Id. Maij Anno Dominicę Incarnationis MCXLVIIII. Regnante
Domino Conrado sue Regalis Prosapię Romanorum Rege sco Augusto. Anno
vero Regni eius XII feliciter. Amen.

[Visa die 4 iulij 1718. P. D...] Exemplum ... [illegible] ... Danielis Dolphini
Patriarchę Electi Aquil. et Abbatis ... [illegible] ... exemplum fecit ... [illegible]
... [illegible]

Edito ~~Lunt.~~ Vol. V

1366.
7. Sett. Francoforte.

L'Imp. Carlo IV conferma le antiche donazioni imperiali alla Chiesa d'Aquileja.

(inedita) ~~Vol.~~

Confirmatio Generalis potius Caroli IV. Imp. facta D.no Marquardo Aquileiensi Patriarchæ, Ecclesiæque Successoribus anno 1366.

In nomine Sanctæ, et Individuæ Trinitatis feliciter Amen. Carolus quartus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, et Bohemiæ Rex eorumque Ad perpetuam rei memoriam. Etsi Imperialis Benignitas grata clementia Universorum, quos Sacri Romani Imperij latitudo complectitur felicibus profectibus, gratijs, comodis, et operatis augmentis dignatur intendere, ad illorum tamen profectus, et comoda, diligentia, et studio clementius inclinare convenit quorum fides et nota merita continuatis laudationibus exteros antecedunt. Sanè constitutus in Nostræ Maiestatis presentia Venerabilis Marquardus Sanctæ Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcha, Princeps, et Consiliarius et Devotus noster dilectus Nobis humiliter cum instantia supplicavit, quatenus Privilegia sua, sibi, et Prædecessoribus suis Patriarchis et Ecclesiæ suæ Aquileiensi a Divis Prædecessoribus Nostris Imperatoribus, et Regibus Romanis concessa et contenta in ipsis: Necnon omnes Libertates, immunitates, gratias et indulta super quibuscumque gratijs iuribus, et rebus insuper Venerabilis que usi sunt hactenus et gavisi approbare ratificare autherizare innovare, confirmare et denuo concedere Auctoritate Cesarea dignaremur, presertim cum sui Prædecessores nonnullas Terras Castra Iura, et Dominia per interemptionem et incuriam amisissent, et plura privilegia ex vetustate abolita, et quedam ex negligentia perdita quedam rupta.

Verumtamen dum eiusdem Principis Nostri Probitatis, et indefessæ virtutis constantiam accurate respicimus, dumque ad sue Fidei diligentiam, et labores eximios quibus pro nostris, et Sacri Imperij desudavit honoribus, Aciem nostræ mentis dirigimus profecto ad ipsius Aquileiensis Ecclesiæ instaurandos profectus, et comoda tanto fervidius animamur, quanto ipsa antiquitus pre ceteris Ecclesijs Nobile membrum Imperij comprobatur. Tantoque iustis ipsius Patriarchæ desiderijs promptiori exauditionis assensu favemus, quanto ipsius virtutem, et fidem experimento percepimus notabiliori: Nos igitur zelo puræ devotionis accensi, presertim intuentes ad gloriam Dei et reverentiam ipsius Beatæ Virginis gloriosæ, in cuius honore dicta Ecclesia Aquileiensis dicata dignoscitur animo deliberato, non per errorem, aut improvide sed Principum et Procerum Nostrorum accedentium Consilio omnes liberales gratias, et indulta, necnon omnia, et singula Privilegia dicto Marquardo et Prædecessoribus suis, et eidem Ecclesiæ Aquileiensi a Nobis, aut a Divis

cessoribus nostris Divis Imperatoribus, et Regibus Romanis concessa, et con=
tenta in eis ac si de verbo ad verbum forent inserta presentibus, eu=
cum omnibus et singulis clausulis annexis, et articulis nominatim
et specifice denotata super quibuscumque Principatibus, dominijs, ter=
ris, Territorijs, districtibus, fortalitijs, et Castris, Munitionibus, rebus, Bo=
nis, Possessionibus, Predijs, Iuribus, Iudicijs altis et bassis, Iurisdictionibus,
honoribus, Libertatibus, monetis cudendis, Notarijs publicis, et Mone=
tarijs creandis, Iurispatronatibus, servitijs, prestationibus, immunita=
tibus, gratijs, Largitionibus, exemptionibus, donationibus, et concessionibus
a nostra Celsitudine, vel Predecessoribus Nostris donata, vel concessa [illegible]
aut etiam confirmata, necnon super Castris, Munitionibus, Terris, Iuri=
bus, rebus, et Bonis in quorum, et quarum possessionem olim Patri=
archa, aut Ecclesia Aquileiensis etiam per iniuriam, vel vio=
lentiam detinuerunt, innovamus, ratificamus, authorizamus, appro=
bamus, ex certa scientia affirmamus, ac de novo de speciali gratia
concedimus et Largimur de Imperialis plenitudine Potestatis decer=
nentes, quod de Castris, districtibus, possessionibus, et Bonis indebite deten=
tis, vel quomodolibet occupatis quibuscumque nominibus appellentur
iniusti, et male fidei possessores adversus predictum Principem nostrum
Successores suos Patriarchas Ecclesiam Aquileiensem Bona et iura hu=
iusmodi, nulla se possint longi, vel longissimi temporis prescriptione
tueri, ac supplentes omnem defectum, si quis in literis et Privilegijs Pre=
decessorum nostrorum Romanorum Imperatorum, Regum recolende me=
morie [illegible]

Vtini [illegible] 1568. [illegible] Patriarcham [illegible] et [illegible]

[illegible]

Joannes de Reate Prothonotarius Apostolicus Rmi in xpo Pris et Dni Dni
LUDOVICI Divina miseratione tituli Sti Laurentij in damaso Pres:
biteri Cardinalis, Camerarij Apostolici Patriarche Aquil. procurator, ea
procuratorio nomine ad hec omnia infrascripta peragenda Dilectis nobis

1445. Pmo Dec: Fg. S. Vito. Presa di Possesso di S. Vito a nome del Patr. Aquil. Lodovico (card.le)

in xpo Viris Egregijs et circumspectis Capitaneo, Potestati, Iuratis, Homini:
bus, et Comuni Oppidi Sti Viti Dioc: Concordien. Salutem in Dno sempi:
ternam. Honestum profecto non modo, et licitum, quinimo et necessarium
esse magnopere, et decere arbitramur, Ut cum Dominium aliquod
quovis modo, et per quemvis Dominum adipiscatur temporale, ne
dum de ipsius Dominij adeptione, sive ad eiusdem promissionibus illum
per simplicem verborum prolationem, aut nutus demonstrationem
sufficienter constare dicatur. At privilegijs, scripturisque publicis et
autenticis in futurorum rei memoriam eludare, et approbare
statuatur. Quas ob res, dum hodierna die Oppidum illud Sti Viti
de omnipotentis Dei provisione, ac Illmi Ducalis Dominij Venet.
assensu ad prefati Rmi Dni Cardinalis et Patriarche dominium, et potesta:
tem devenerunt sit. Statuimus his de promissis per Nos Vobis cum
Bulla pendente nostro dicto nomine constare de licentia. Cum igitur
dum hodierna die hoc in loco constituto una cum egregio, ac Circum:
specto Viro Petro Contio pro eodem Illmo Ducali Dominio Veneto ad
ista peragenda Nuntio et Oratore deputato essemus, ut de sua Legati:
tione, Mag.ci Dni Mathei Victuri hoc Patrie Locumtenenti, simile:
ne istis proximis contenta literis videlicet a tergo. Spectabili Viro
et Egregijs Capitaneo, Iuratis, et Communitati Sti Viti dilectis nostris.
Mattheus Victuri Patrie Fori Iulij Locumtens. Spect. Vir ed egregij
dilecti nri. Denotamus Vobis Nos habuisse literas a nro Illmo
Dominio, quibus ipsum nostrum Dominium scribit, se conventionem
habuisse cum Rmo in xpo Patre Lodovico Cardinali Patriarcha Aquile:
gie, inter alia, quod idem Rmus Dnus Cardinalis habeat Civitatem
Aquilejensem, illam terram Sti Viti et Oppidum Sti Danielis hu:
ius Patrie, cum omnibus eorum districtibus, et pertinentijs, territorijs,
fructibus, et quibuscumque alijs iuribus earum, ac cum omni iurisdictio:
ne mero, et misero imperio, ac omni temporali dominio, exceptis
Pheudis et earum collatione. Cumque R. P. D. Joanes de Reate Pro:
thonotarius Apostolicus illuc proficiscatur pro accipienda nomine
prefati Rmi Dni Cardinalis tenuta, et possessione illius terre Sti Viti
et cum eo etiam venit Egregius, et Sapiens Vir ser Petrus Contius Nri
Dominij secretarius missus ab ipso Dominio pro negotijs huiusmodi

executione, Vobis scribimus atque mandamus, ut prefato ser Petro Ot:
tio Secretario, et Nuntio nri Dominij in omnibus, que ipse Vobis dicet, man:
dabit, ordinabit parte et nomine dicti nostri Dominij, atque nostri, cre:
dere, parere, et obedire debeatis, sicut de vestra optima fidelitate
et solita obedientia non dubitamus, ut negotia hec, prout est inten:
tionis, et mandati nri Dominij plenariam executionem habeant.
Valete. Datum Utini die 26 sexta Mensis Iunij 1445. à notario
nro infrascripto, visis, lectis et ibidem vulgarizatis, idem Petrus
Ottio Vobis nomine ipsius Dominij clarè, apertèque denotavit
+ idem Dominium cum prefato Rmo Dno Cardinali, et Patha inter ce:
tera convenisse, ut Terra ista Sti Viti, ut supra in litteris, et ut
in Instrumento Conventionis continetur, scripto, et publicato ma:
nibus quinque Notariorum videlicet Dominici Bellone q: Iacobi, Da:
vid Iacobi de Zitaldinis q: Dni Antonij, Ioannis Uberini q: Bar:
tholomei de Castro Durante, Petri Ottio filij q: ser Martini, et Io:
annis Bolini q: ser Laudemij in presentibus millesimo, et Indictione
die, 18 Mensis Iunij sub suis alijs publicationibus, et tenore etiam
à prefato infrascripto Notario nro viso, et lecto, habeatur per ip:
sum Rmum Dnum Patham, et Cardinalem, et quod in illa, et de
illa nullo modo dictum Ducale Dominium se impedire possit,
sed totale Dominium, administratio, et gubernatio, et omne eius
Imperium liberè remaneat ipsi Rmo Dno Cardinali, et Pathe, et
etiam cum sit quod ipsum Ducale Dominium usque in presentiarum
Vos nonnunquam filios obedientie esse invenerit, Vobis ex parte
illius oportuit de eisdem procedere et mente esse, ut Dominium
et possessio huius Terre Sti Viti, cum iuribus, et pertinentijs suis,
ut premittitur nobis procuratorio nomine quo supra, traderent, et
absque impedimento assignarent, Vosque semper nomine ipsius
Dominij servando, ut quemadmodum ipsi Dominio fideliter bona ve:
raque semper, et optima prebuistis obedientia fidelitatem et reve:
rentiam ita de cetero velitis ipsi Rmo Dno Cardinali, et Pathe, suisque
Vicarijs, Locumtenentibus, Rectoribus, et Officialibus quibuscumque
obvenire, gratulanterque facere qui quidem Vos qui, ut premitti:
tur, perfecto velutis, et in futurum cupitis obedientie vestri
stetis, nihilominus mandatis parendo Ducalibus obtulistis Vos qui
hec de Ducali ex mandato procedere libenti velle animo
sub prefati Rmi Dni Cardinalis, et Pathe iugo fidelitatis, obedientie
reverentieque subicere et venire. Instando tamen nobis, ut no:
mine ipsius Rmi Dni Card: et Pathe Vobis clementer permittere
dignaremur, de conservando omnes, et singulas iurisdictiones, pro:
visiones, et immunitates, terminationes, consuetudinesque vestras an:
tiquas

tiquas, ac Constitutiones, iura Municipalia, Privilegia, et Statuta quæcum=
que et quæcumque tempore Regiminum Patrum antiquorum, prædecesso=
rumque Patriarcharum Nobis diu observatis, et observata. Quibus omnibus
auditis et intellectis idem Petrus Flaio, attenta huiusmodi nostra obe=
dientia, voluntate optima, sui nihilominus Domini imperata exe=
quens iussa et mandata, Dominium omne et quodcumque temporale
potestatem, et huius Terræ Sancti Viti Balliam, eiusque eius districtu
cum mero, et mixto Imperio ac cum omnibus et singulis Iurisdictio=
nibus suis, ut supra in Bullis et Instrumento cautelis, et latius
continetur, Nobis stipulantibus et recipientibus procuratorio nomine
prælibati Reverendissimi Domini Card: et Patriarchæ, per cuiusdam Bacculi, quem tunc te=
nebat manibus, nostrisque illum tradens, assignationem dedit, et as=
signavit, nec non tenutam et huius Terræ Sancti Viti corporalem pos=
sessionem nobis præfato nomine per ipsius Clavium Terræ, quas tunc
tenebat, et nostris [illegible] manibus, dedit omnimodam, contulit, ac
Obtulit
mandavit, quam quidem tenutam, et corporalem possessionem
Nos eo, ut prædictum, nomine, protestatione prædicta acceptavi=
mus, non modo civiliter, utique animo velle, quidem, et cor=
pore posse, ac naturaliter possidere. Quod quidem Dominium, et
corporalem possessionem, dum sic habuimus, Egregius Vir Antonius
Malacreda Capitaneus, Nascimbenus Potestas, Nicolaus Andreas, Gregorius
Stephani Iurati, Ludovicus quondam Rizzardi, Ioannes Franciscus quondam Antonij de
Villalta huius Cives, Petrus della Zeghiara quondam Hendrici, David Zarda=
ni quondam Ioannis, Antonius Fugulini quondam Ruberti, Petrus de Petan quondam Pauli
Valentinus quondam Antonij, et Christophorus de Rosa quondam Iacobi omnes Consilia=
rij Communis Terræ antedictæ Sancti Viti, per iusiurandum, quod tunc ac
nunc nominibus omnium ceterum Civium aliorum, incolarum, et ha=
bitantium in dicta Sancti Viti Terra, et dicentes in nostris deponentes ma=
nibus, scripturis singularum manutenentiæ se nobis præsentibus, ipso Reverendissimo
Domino Card: et Patriarcha, necnon quibuscumque Vicarijs, Locumtenentibus, Rec=
toribus, et Officialibus suis fidelitatem perpetuo veram, veram, et optimam
facturos, daturos, et præstaturos velle iuravunt, pariique modo Vasalij
omnes et singuli qui aderant una cum illis in dicto loco, verbo unani=
miter obedientiam præstare perpetuo pollicitis fuerunt, ac etiam per
genuum flexus, et Capitum inclinationes reverentiam egerunt condi=
gnam, quam perpetuo in futurum nos facturos esse etiam obtulimus
ac de prædictis omnibus, et singulis manu eiusdem Notarij infrascripti
nobis publica confecta Instrumenta. Ea propter Nos, qui ad hæc, et
omnia supra peragenda a prælibato Reverendissimo Domino Cardinali, et Patriarcha
mandatum habemus generale, quod quemadmodum ipse Petrus Fla=
tio Nobis coram, tunc testatur nobis apud idem Ducale Dominium re=
manisse

manibus, eamque legisse, et vidisse affirmant, plene constat vestram in
praelibatum Rmi D: Card:, et Patriam devotam piam, fidem, et quae harum ma:
ior est, charitatem optimam continentes, quibus sane eximiis vestris pro
mereri animadvertere, marenque gerere vestris, impetraverique Nos et ad ipsius
praelibati Rmi D: Card: et Patriae gratiam grandem, benevolentiam magnam
et amorem, quanto magis possumus intendum elicere, nec nihilominus in
hac re parendo iussis, mandatis et imperijs Nobis tenore praesentium no:
mine eiusdem Rmi D: Card: et Patriae solemniter promittimus, ac pollicemur
veraciter omnia, et singula suprascripta per Vos petita, iurisdictiones,
provisiones, immunitates, terminationes, et consuetudines vestras antiquas,
necnon instructiones, iura Municipalia, Privilegia, et Statuta quaecumque
et quantumque honestas, legitimas, et approbatas, ac honesta, legitima, et
approbata, et quae contra Sedem Aquilejensis Ecclesiae, ipsiusque Rmi D.ni
Card: honorem, et statum minime dignoscantur inviolabiliter observare
et observari facere, in eodem modo, statu, gradu, conditione, et esse, qui:
bus erant tempore q.m Rmi D.ni Patriarcham praedictorum, et eas, ac ea
non modo conservare, sed potius augere et ampliare. In quorum om:
nium fidem, ac testimonium praemissorum has patentes litteras nostras
fieri per Michaelem Zopello Notarium Nrum infrascriptum iussimus, et Pon:
tificali sigillo Patriarchatus praelibati Rmi D: Card:, et Patriae appensione muniri.
Datum in Sede Nra Dige Concordiae sub Logia Communis dictae Terrae anno
a nativitate Dni Nri Iesu Christi millesimo quadragentesimo qua:
dragesimo quinto, octava Indictione, die Iovis primo mensis Iulij, anno
Pontificatus Smi D. N. D. Eugenij Divina Providentia Papae Quarti:

Michael Zopello Not.s Publicus scripsit

Quoniam de fide, et Legalitate Notariorum plerumque propter locorum
distantiam, et temporis lapsum dubitari solet, prius habita fide cum
iuramento a quamplurimis huius Terrae Sacili Civibus et Notarijs
supradictum q. Michaelem, qui praelensi Privilegio manu propria in hanc
publicam formam redegit, fuisse tempore suo Notarium publicum et
authenticum, ideirco Nos Nicolaus Salamono Praetor, et Capitaneus
dictae Terrae Sacili, et Districtus fidem indubiam facimus, et attestamur
quibuscumque ad quorum manus praesentes nostrae advenerint, qua:
liter praefatus q. q. Michael Zopello Civis eiusdem Terrae Sacili fuit
Notarius publicus, et optimae, ac bonae opinionis, et famae, eiusque scrip:
turis publicis, et authenticis hic et alibi semper plenaria adhibetur
fides. In quorum

Ex Terra Sacili die 12, Octobris 1306

198

Auspice Spiritu Sancto

Pacta inter Ill. Ducale Dominium Venetiarum, et Rev.mum D: Patriarcham Aquileiæ.

1445, 18 iunij
Patti tra la Repubb. e il Patr. Aq. Lodovico
esisti dal Muratori Rer. Ital. Script.

In Christi nomine Amen. Anno Nativitatis eiusdem 1445, Ind.ne octava, Mensis iunij 18.

Pateat omnibus hoc publicum instrumentum inspecturis, quod cum hoc sit, quod Rmus in Christo Pater D: [illegible] miseratione Divina tit: Sti Laurentij in Damaso Presbiter Card:, et Patha Aquileiensis, et Dnus D: Nri Papæ Camerarius, olim tam, et litteras proprias, quam per nonnullos Nuncios, et Legatos suos, et etiam personaliter hic existens Legatus de latere Stæ Sedis Apostolicæ, et [illegible] Ill. Dni Nri, pluries requisiverit, novissimè per Rmum in Christo Patrem D: Joannè de Reate eiusdem Stæ Sedis Prothonotarium ipsius Dni Pathæ Procuratorem Sindicum et Nuncium specialem, ut de eius mandato, patentibus litis dicti Rmi D: Card:, et Pathæ cum suo magno sigillo sigillatis, datis Romæ apud Stm Laurentium in Damaso anno Nativitatis Ind.ne octava, die sexta Mensis Martij a Nobis Notarijs infrascriptis visis, et lectis plenè constat, instantissimè requirat Ill. Duc: Do: Venetiarum ut ipsi Rmo Dno Card:, et Pathæ, tamquam Pathæ Aquil:, ac pro sua Pathali Ecclesia restituat et assignet Civitates, Terras, Oppida, Castra, Loca, et Bona, quæ ipsum Duc: Dom: Ill. iamdudum tenuit, et hodie tenet et possidet de Bonis dicti Pathus. Et e converso pro parte ipsius Illmi Do: diceretur ac dicatur quod illas, et illa non teneatur restituere cum per ipsum iustè, et legitimè req[u]isita sint, Nam cum iniustè, et [illegible] tunc Romanorum Regem fuisset indictum Bellum ipsi Duc: Do: cum favore, et auxilio Pathæ Aquileiæ, ac totius Ecclesiæ, et Patriæ Aquileiensis, [illegible] æquum ac iustum fuit ipsi Do: Bona ipsorum iniustè mandantium sua propria facere et acquirere, et demum tamquam propria retinere. Et si vellet ex benignitate prædicta restituere, iustum esset ei prius satisfieri debere de damnis receptis et inserente, et expensis omnibus per ipsum Ill. Duc: Do: legitimè factis, et [illegible] tam in defendendo loca propria invasa et [illegible] prædo Romanorum Rege et à q. Ludovico Pathæ et [illegible] Aquileg. et ab alijs supradictis iniustè et indebitè quam etiam in capiendo Bona antedicta pro necessaria defensione ipsi Ill. Duc: Do:, et [illegible] de manibus ipsius q. Ludovici Pathæ et aliorum

iniuste, et in [illegible] Po: in Deum, et in Sanctis propriis eius inquieratum. Nam
praefatus [illegible] Pasha, et [illegible], ecclesiae bona [illegible], et
omnes [illegible], et finitimos [illegible] tractatus, nulla eum ad hoc tunc
[illegible] ratione contra ipsius naturam, et [illegible] iustitiae debitum, et contra
honestatem, et [illegible] aggressus, et [illegible], non semel, sed
pluries, et diversis vicibus [illegible], et [illegible]: [illegible] praefati [illegible]
ac [illegible], et [illegible], qui Veneti [illegible]
tunc immunes et [illegible] erant, [illegible], sed [illegible] etiam [illegible]
[illegible] territoria, ac eorum subditos plerumque incursit et invadentibus qui-
buscumque et invadere volentibus, vel quocumque [illegible] vere [illegible]
[illegible] et eius civitates, oppida, loca et subditos [illegible],
auxilium, et favorem praestitit, et se cum illis coniunxit una cum omni
[illegible] et [illegible] suorum. [illegible] vetus plurima loca [illegible] capta incen-
diis, [illegible], [illegible] excussa, et [illegible] cum maxima
[illegible] nece, et miseranda membrorum mutilatione adeo
quod temporibus illis nullus Venetorum locus [illegible] finitimus
satis tutus [illegible], sed suspicionis, miseriae, timoris ac [illegible] tan-
[illegible], quam [illegible] omnia plena videbantur: Haec cum vera, et acerbis-
sima ipsi [illegible] Po: magnopere essent, nec pro eorum iniquitate, ac vehemen-
ta in subditos fide, et singulari benevolentia tolerari deberent Romanum
tunc Pontificem, et fratres, et oratores suos saepenumero requisiverunt ut
ipse (quod et [illegible]) dictum Pasham [illegible] et [illegible]
[illegible] et compesceret. Qui Romanus Pontifex hac de causa [illegible]
[illegible] dictus Pasha, et [illegible] obedire [illegible]
[illegible] necessariis rei, post hoc legitime, satisque opportune minime [illegible]
dit; Quas ob res, cum nihil aliud eis reliquum esset nisi vim vi repellere [illegible]
[illegible] et subditorum bona tuerentur ac tantos, tamque hostiles impetus, et [illegible]
[illegible] iniurias [illegible] propulsarent decreverunt contra dictum Pa-
sham et [illegible] quam [illegible], et cum ipsa, et [illegible] quae [illegible] Po. [illegible]
[illegible] pararent. Quo factum est ut favente Deo, et iustitia [illegible]
[illegible] in eorum ditionem brevi tempore (non contradicente Romano [illegible]
[illegible], [illegible] et pluribus annis salubriter tenor gubernatoque fuerit. Quae cum in-
iure, ac legitime acquisita sint, [illegible] Po: satis clare intelligit nemini [illegible]
debere restitui si quo tamen in praedictis restituendis humanitate in [illegible]
[illegible] et Pasham aut eorum [illegible] in [illegible] conditione [illegible] vellent
nemo est, qui non intelligeret [illegible] Po: saltem prius resarciri debere damna, et inte-
resse et expensas, quae summam ducatorum trecentorum millium excedunt. Hic
enim [illegible] adiungi petere quod ipsi [illegible] Po: [illegible] semper

semper

[illegible] defensavit [illegible] [illegible]
[illegible] Eccl[esi]am et Beatissimum [illegible] [illegible] Al-
taria cresceerunt, et sacrilegum schisma in [illegible] [illegible] et
[illegible] turpissime induxerunt, et nutriverunt. [illegible]
[illegible] B. P. [illegible] sub nomine [illegible]
[illegible] dicta [illegible] [illegible] quidam [illegible]
[illegible] Patria Aquileiensis [illegible]
[illegible] quaesito [illegible]
[illegible] quod non [illegible] que
[illegible] litteris et Oratoribus, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Aquileiensis [illegible]
[illegible] iniusta quidem [illegible] dicta [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
ne eius [illegible] [illegible]
[illegible] periculo Christiano [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible] quibus [illegible]
tebat ipsam Patriam sibi debere restitui. Post multa [illegible]
hinc inde excommunicata et [illegible] et agitata [illegible]
tarius [illegible]
[illegible] Manu [illegible]
[illegible]
non [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ex parte altera [illegible]
[illegible] et [illegible] utriusque partis [illegible]
[illegible] compositionem, concordiam [illegible]

Cathedra

[illegible] conventiones, et pacta unanimiter devenerunt; itaque [illegible] quidem [illegible] D. [illegible] et [illegible] nomine [illegible] et [illegible] Com. et Pat. [illegible] cum [illegible] Capitulum Aquileiense, [illegible] [illegible] Sindici Procuratores [illegible] quod dicta R.mo D.no [illegible] perpetuam [illegible] amicitiam, benevolentiam, et charitatem [illegible] Card. et Patria, eorumque et statum suum in dicta Patria omni tempore, omni casu omni modo, et contra quemcumque [illegible] et [illegible] et per omnia [illegible] ages ut cum [illegible] et nomine sibi Card.mo esset; et e contra [illegible] item D. Procuratoris dicti [illegible] Sindicis et Procuratoribus R.mo D.no [illegible] charitatem cum ipso R.mo D.no [illegible] statum suum in d.a Patria omni tempore, omni casu et [illegible] et contra quemcumque [illegible] et manutenere.

Item [illegible] Sindici et Procuratores, nomine supradicto, [illegible] totalis Iurisdictio [illegible] et [illegible], et omnis superioritas [illegible] in spiritualibus dicti Patriarchatus, et [illegible] sine diminutione aliqua, sicut hactenus semper fuit, ipsius R.mi D. Card. et Patriarchae, et [illegible] plenam et totalem [illegible] in spiritualibus omnibus, [illegible] et exercitatione omnium spiritualium [illegible] nunc exhibent, et assignant, promittentes nomine per totum dictum Patriarcatum [illegible] dictum [illegible] ipsi R.mo D. Card. et Pat. [illegible] plenarie [illegible] nec directe nec indirecte de dictis iurisdictione [illegible] ministratione spirituali se impediat, quinimo [illegible] R.mo D. Card. et Patriarcham in sua Iurisdictione spirituali [illegible] et defendere semper ut ipsa [illegible] Aquil. et ipse R.mo D. Card. et Patriarcha [illegible] temporalibus [illegible] et [illegible] non [illegible] dicto [illegible] D.no ad [illegible] omnes maximas expensas per se factas, et [illegible] damna et interesse [illegible] ut supra, et ad [illegible] multa alia que habet R.mo D.no ad [illegible] in dictis bonis de quibus supra [illegible] multa [illegible] suprascripti Sindici, Procuratores [illegible] nomine cum eorum [illegible] nomine quo supra convenerunt, quod [illegible] Aquileiensis et [illegible] in [illegible] Patria [illegible]

eorum

eorum districtibus pertinentijs, pertinentijs [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] et [illegible] a [illegible] [illegible] eorum [illegible] [illegible] ac mero et mixto imperio, ac [illegible] [illegible] [illegible] eorum [illegible] et eorum [illegible], [illegible] per ipsum R. D. Card. et Pathiam et quod in illis et de illis nullo modo dicto [illegible] [illegible] [illegible] sed totale dominium, administratio, et gubernatio et mere imperium eorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et ex nunc [illegible] [illegible] Syndici et Procuratores [illegible] [illegible] dictam Civitatem et [illegible] cum dictis eorum Districtibus, Territorijs et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] relaxant, et ipsorum [illegible] et [illegible] possessionem [illegible] et restituunt et assignant [illegible] [illegible] dictis [illegible] recipienti dictos [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] notario dictis nominibus dant, et concedunt liberam potestatem, facultatem et auctoritatem, realem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Civitatis et [illegible] cum dictis eorum districtibus territorijs et pertinentijs, [illegible] dictam est ex propria auctoritate, sine alia licentia vel requisitione dicti [illegible] [illegible]: cum hisce tamen conditionibus, et pactis, quod omnis introitus reditus, proventus et emolumenta percipienda per R. D. Card. et Pathiam ex temporalitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in summa [illegible] quinque millium infrascriptorum. Item, quod omnes, qui [illegible] personaliter, vel cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sint, etiamsi in [illegible] [illegible] [illegible] habitaret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel ipsi [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et serviant ipsi [illegible]: et eius Officialibus. Item, quod [illegible] R. D. [illegible] et Pathia vel eius Officiales non [illegible] portari sal, aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam de sale [illegible] dicti [illegible]: in [illegible] [illegible] ad hoc deputato vel deputando. Item, quod non permittat [illegible] contrabanda dicti salis, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et alios quoscumque Rebelles, et Banitos per ipsum [illegible] [illegible]: in dictis [illegible], et [illegible] permanere, et si ibi inveniantur, remittantur in potestate ipsius [illegible] [illegible] et e contra Banitis scilicet [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] R. D. Card. et Pathia, vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] R. D. Card. vel per [illegible] Officiales non possunt se reducere nec debeant aliquo modo [illegible] in aliquibus locis sitis in d. Pathia, et [illegible] [illegible] [illegible] per ipsum [illegible] [illegible] [illegible] debeat, [illegible] [illegible] [illegible], et sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

item

tium in dictis locis debeat aliquo iterare praeiudicium alterius, vel substo rem suorum. Insuper accedit Dni Procuratores, et Syndici, [illegible] tenere [illegible] [illegible] dictis [illegible] recipiendi et [illegible] [illegible], [illegible] vere ipsi R.P. Card. et Patriarcha, seu omnibus aliis locis Illmus Dnus Do: et quod ipsi Dnus Do: remanent in administratione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quinque millia Ducatorum boni auri, et iusti ponderis computando in illis [illegible] dictos introitus, redditus, proventus, et emolumenta quae [illegible] R.P. Card. et Patriarcha annuatim recipiet ex dictis sibi locis, quae quidem quinque millia Ducatorum solventur in dictis terminis [illegible] singulis [illegible] [illegible] tertia pars de redditibus ordinariis, extraordinariis, atque mixtis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] praefati Dni Do: in dicta Patria existentes, absque ali a speciali licentia et mandato suo, declarando tamen, quod terminus, in [illegible] solutionis initium habere ad Kalendas Ianuarii, proxime [illegible] [illegible]. Promiserunt etiam dicti Dni Syndici, et Procuratores nomine praedicto, Dno P. Protho notario nominibus quibus s.a quod ipsum Dnum Do: nutrient, et defendet personam ipsius P. Card. et Patriarcha in dicta Patria Aquileiensi et tota [illegible] supposita [illegible] [illegible] [illegible] quibus, [illegible] S. Viti et [illegible] Danielis [illegible] ipsum R.P. Card. et Patriarcha, [illegible] [illegible] et ipsa etiam loca sibi Illmo Do: retenta, et reservata [illegible] [illegible] [illegible] et exercitis [illegible] Illmi Do: contra quoscumque Inimicos et hostes [illegible] [illegible]. Item convenerunt praefati Procuratores et Syndici et dicto nomine, et praefatus P. Prothonotarius, nominibus, quibus s.a, quod omnes [illegible] [illegible] et loca, et omnia alia [illegible], [illegible] et [illegible] [illegible] Patriarchatus et Aquileiensis [illegible] per ipsum [illegible] [illegible] et [illegible] et quae [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum eorum districtibus, territoriis, iurisdictionibus et Comoditatibus [illegible] ac generali [illegible] [illegible] [illegible] iuribus et pertinentiis suis, et cum omnimoda, et plenaria iurisdictione, mero et mixto Imperio in temporalibus, et omnis superioritas, et ius omnium [illegible] [illegible] et generalis eorum [illegible], et omnis administratio, et custodia [illegible] et possidendi, et possint ex causa dictae Transactionis licite detineri et possideri per ipsum Illmum Do: Ven: et fructus exinde percipi; [illegible] ac etiam [illegible] [illegible] [illegible] iuris plenitudine in dictis [illegible] [illegible] Aquileiensi competenter libere, et expedite sine aliqua contradictione aut Iuris, aut ipsius Domini aliqua diminutione, et omnibus melioribus modis, iure, via et forma quibus potuit, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

beantur, et possideantur, ac custodiantur. [illegible] et Patriã
nec suo, nec Aquileiensis Eccl. nomine possit se in regalibus [illegible]
bus, et Iurisdictionibus, et dominijs ullo modo, [illegible]
directe vel indirecte in temporalibus impedire [illegible]
ut supra dictum est, sint, et esse debeant dicti Ill.mi D.: [illegible]
beri iure, via, et forma quibus possunt et esse [illegible] dictus D.: Patriar.
notarius dictis nominibus predicta omnia dicto Ill.mo D.o: seu [illegible]
D.nis Syndicis, et Procuratoribus accipientibus nomine predicto vera
ceat tribuit et concedit ac dictis nominibus permittit, quod ipse D.: [illegible]
Card.: et Patr.o nec alienis, seu [illegible]
directe, vel indirecte, vel aliquo quesito colore se de illis [illegible]
ullo modo impediet in temporalibus; et quod se etiam de illis nec in
illis quoad temporalia impedire non possit. Que omnia [illegible]
et singula supradicta solemni stipulatione promiserunt predicte par-
tes dictis modis et nominibus sibi ad invicem singula singulis congrue
referendo et nobis Notarijs infrascriptis, et publicis Personis stipulantibus, et re-
cipientibus vice, et nomine omnium singulorum, quorum interest, vel in-
teresse poterit inf.a firma rata et grata perpetuo habere, et tene-
re, et inviolabiliter observare et adimplere et nunquã contrafacere
dicere vel venire de iure vel de facto per se vel per alium seu alios
directe, vel indirecte, tacite, vel expresse, quovis modo causa, vel ingenio
nec aliquo quesito colore [illegible] viginti quinque millium Ducato-
rum Auri, solemni stipulatione promissa cum omni refectione om-
nium, et singulorum damnorum, et expensarum litis, et extra in quavis
in quam penam incidat, qui illa, seu contrafecerit, et predicta integraliter
non observaverit, et ab ipsa contrafaciente exigi possit et debeat [illegible]
cum ita et observanti contra quem esset contrafactum, et pena soluta vel
non nihilominus predicta omnia, ac singula firma remaneant, et in-
violabiliter observentur. Renuntiantes partes predicte, et quelibet ea-
rum in predictis omnibus, et singulis, exceptioni non sic vel aliter ce-
lebrati contractus, non sic vel aliter factorum capitulorum, conventio-
num predictarum exceptioni doli, mali, conditioni sine causa, vel in-
ex ipsa causa in factum, actioni, et exceptioni generis, causa privilegio
fori et omni, et cuilibet alij Legũ et Constitutionum auxilio eisdem quomo-
docunque competenti, vel competituro, et legi dicenti generalem re-
nunciationem non valere sub hypotheca et obligatione omnium

[illegible] presentium, et heredum predictorum, et cu:
iuslibet earum iurantes partes predictae ad Sancta Dei Evangelia
manu tactis scripturis in animas constituentium suorum omnia
et singula attendere, et adimplere, ac observari, et adimpleri facere
bona fide et sine fraude. Ad haec autem omnia, et singula supra
venerabiles viri D. Ioannes de Zucco [illegible] Decanus Ecclesiae Aquileiensis et [illegible]
[illegible] de Attenea canonicus eiusdem Ecclesiae, [illegible] et celebratis
aliquibus [illegible], et solemnitate, sicut de iure requiritur, [illegible]
Sindici, et Procuratores constituti a Capitulo predictae Ecclesiae Aquileiensis
prout de predictis omnibus plene constat publ: Instro. scripto manu [illegible]
[illegible] Dominici de [illegible] Canonici Aquileiensis Publici Imperialis
Notarii sub millesimo, indic.ne, et diebus in ipso Instro. particulariter con:
tentis [illegible] Notariis [illegible] ut [illegible], et lecto intervenerunt ac [illegible], et
[illegible] Aquileiensis [illegible] meliori modo via, iure et forma
quibus potuerunt ac possunt, tam de iure, quam de consuetudine [illegible]
[illegible] consensu, [illegible] [illegible] [illegible]
bere [illegible], consensum, et Authoritatem suam et dicti Capi:
tuli interposuerunt, et de novo libere, sponte et ex certa scientia ac:
tualiter et [illegible] inter [illegible] cum omnibus obligationibus, [illegible]
renunciationibus et [illegible] iurantes in animas suas et consti:
tuentium predictorum omnia et singula supra observare, et adimplere
bona fide et sine fraude. Item promittit [illegible] D. Prothonotarius
quod R. D. [illegible] et Patriarcha predicta omnia, et singula ratificabit et approbabit
[illegible] mensem a die, quo premissa ad suam notitiam
pervenerint comprobanda per suas patentes litteras, aut publicum In:
strumentum, alioquin presens contractus nullius sit roboris, vel mo:
menti. [illegible] etiam, et mandaverunt, et rogaverunt partes pre:
dictae, et qualibet earum de predictis omnibus, et singulis per me Petrum
[illegible], et alios Notarios publicos infrascriptos, et quemlibet nostrum debere
confici unum, et plura instrumenta eiusdem substantiae, et tenoris
prout fuerit opportunum.

Actum Venetiis in Domibus Monasterii Sanctae Mariae Crucis: Presentibus [illegible] in Xto
Patre D. Martino Archiepiscopo [illegible] ac [illegible], et [illegible] D. Petro
Boldu Sanctae Mariae de [illegible] Priore Ordinis Camaldulensis, et fratre
[illegible] de [illegible] Priore [illegible] Sancti Christophori de Muriano Ordinis
Eremitarum Sancti Augustini, et fratre [illegible] [illegible] Sancti Michaelis
de Muriano

de Gruriano dict. Ordinis Camaldulensis, et fr̃e Luca de [illegible] dicti Ordinis Eremitarum [illegible] [illegible] Revereñs ac D. Andrea de [illegible] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] testibus ad premissa vocatis specialiter atq. rogatis etc.

Locumtenenti [illegible] et [illegible]
1498, 20 Xmbris.

Habemus cum Rmo. Patre D. Ludovico Sede Rem: [illegible] [illegible] [illegible] et Patria Aquileien. aliqua Pacta, et Compositiones pro dem. et Locis Patriae predicti, et pro aliis multis causis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que sicut informati sumus, aliquando, quod [illegible] [illegible] [illegible] non observantur et quia [illegible] et [illegible] [illegible] est, quod predicta Pacta, et Compositiones omniaque capitula in illis Pactis conventa debeant integre et inviolabiliter observari deliberavimus et statuimus cum [illegible] Consilio [illegible] quod predicta omnia capitula Auctoritate dicti Consilij confirmarentur: Quocirca volumus et [illegible] [illegible] Consilio [illegible] mandamus Vobis, quod predicta Capitula et [illegible] debeatis penitus [illegible] et facere [illegible] eo, quod ad [illegible] spectat, [illegible] [illegible] observari [illegible]

Lic:

Nicolaus Aurelius [illegible] [illegible]
[illegible] ex Originali [illegible] [illegible]

Edita dal Rubeis Mon. Eccl. Aq.

Lettera del Patriarca Bertrando al Decano d'Aquileja Guglielmo Mairano sulle gesta del suo Patriarcato. —

Recordari fili Decane, et in mente revolve quales, et quantos labores tribulationes expensas et pericula sustinuimus, nos thesaurizando nobis nec nostros ditando Nepotes aut propinquos, sed solum in recuperatione et defensione iurium, et Bonorum Aquileiensis Ecclesiae.

Nos enim, sicut scis recuperavimus, et redemimus terram Sacili de manibus Comitissae pro IIII.c marchis. Medunam quam tenebat occupatam Rizzardus de Camino, nec non recuperavimus nec non Soravium, et Castrum Turris exegimus ab illis de Porciliis pro non modica pecuniae quantitate, quae Castra ipsi de Porciliis sibi pignori obligata dicebant.

Scis etiam quomodo stabant Terrae, et Castra nostra Histriae et cum quanto labore non illa habere potuimus a praedicta Comitissa datis sibi aliis quadringentis quinquaginta marchis.

Postmodum, et instante huiusmodi Guerra cum Venetis in Histria, ubi quales et quantas victorias Deus Ecclesiae suae concesserit, non expedit dicere, quia tibi satis est manifestum. Et etiam qualiter per tractatum Concordiensis Episcopi compromissum fuit per Nos et Venetos et qualiter durante compromisso huiusmodi dare nobis debent pro iuribus Civitatis Polae, Terrarum Vallis Ignani, et regaliae, quae Pagano Patriarchae proximo Praedecessori nostro acceperunt et occupaverunt Ducentas viginti quinque marcas Denariorum Aquileiensium annuatim.

Demum Rizzardus de Camino Guerram, quam fecerat Ecclesiae tempore quo Vacante Sede, Conservatoris nomine fungebatur, nobis renovavit, et tunc factis Treugis inter nos et ipsum Rizzardum, nos

iuimus

iuimus Laybacum ad habendum colloquium cum Dno Ottone Duce Austriae, ubi cum quali et quanta societate fuimus Comitiua, et cum quantis expensis, tu qui interfuisti, potes testimonium perhibere et dum rediremus de Laybacho nobis repatriantibus in Civitate habuimus noua, quod dictus Rizzardus inuaserat terram Ecclesiae, et ibat comburendo per Patriam. Nos autem, non sine magnis laboribus expensis et periculis con:gregato Ecclesiae exercitu, iuimus ad sanctum Vitum, et deinde stetimus longo tempore apud sanctum Danielem finaliter iuimus uersus hostes, et Castra nostra posuimus in Campis extra Sacillum, et quantum illa Guerra durauerit, bene nosti. Finaliter ex dispositione superna, Deus ultionum de inimicis suis Ecclesiae suae uictoriam tribuit. Et ipse Rizzardus hos:tis et persecutor Ecclesiae contritus, et debellatus prae dolore, post pau:cos dies sine Ecclesiasticis Sacramentis mortuus est, et ad alienos ipsius est Haereditas deuoluta.

Pro redemptione Venzoni quantam sustinuimus et uictoriam Ecclesiae diuini:tus traditam, et captione Hostium Comitis Goritiae sumptione Dragonis in:troitu Venzoni non expedit dicere quia res Deo operante satis per se claruit, et extitit manifesta.

Quae uero terrae reddita. Dnus Karolus nunc Romanorum Rex ma:nigio uenit Aquilegiam ubi ipsum recepimus sicut decuit tantum Dnum et secum duxit Comitem Hartmannum, qui stetit in Ciuitate et tunc cum nostras expensas et ultra; et postmodum Frater eius Dnus Joannes Comes Tirolis una cum Episcopo Tridentino uenit ad nos in Sacilo habentes secum ultra VII. Equos, quibus omnibus fecimus expensas abundanter et ipsum Comitem inuestiuimus de feudis suis.

Procedente uero temporis Comes Goritiae fultus potentia Comitis Cilie ag:gressus est per Guerram fidelem nostrum et Ecclesiae Aquilegiensis Fea:nium de Duino et finaliter factis treugis inter eos idem Comes cum magna potentia aggressus terram nostram nos autem praeparauimus defensionem, et uenientibus in nostrum et dictae Ecclesiae subsidium fra:tribus dominis Karolo et Joanne cum equitum et peditum multitudine satis grandi

satis grandi cum dicto et nostrorum gente processimus contra hostes;
Et primo ivimus Cormonum, ubi stetimus decem diebus et ibi dato damno
quod dari potuit. Castra nostra in Vigilia Nativitatis Domini duxi-
mus Goritiam et solemnitatem sacratissimae noctis Dominicae et missas tres di-
ei illius, videlicet in nocte Galli cantu, et in Aurora et tertia solemni-
ter celebravimus in Campis ante Goritiam assistentibus Principibus an-
tedictis et Comitibus de Ortimburch cum militibus ipsorum et nostrorum ac ali-
orum Nobilium multitudine copiosa. Ab inde in die S. Joannis Evangelistae
recedentes dato guasto pervenimus Belgradum, et ibi stetimus tenentes
Belgradum et Latisanam obsessas usque in crastinum Epiphaniae, tandem Comes
treugas anni unius postulavit, quas nos ad ipsius postulationem concessi-
mus. In qua guerra inexaustam consumpsimus pecuniam; non enim fuit dies
aliqua in qua non expenderemus quingentos florenos auri, et ultra, et pro
solo in blado equorum expendebamus singulis diebus marchas quadraginta.
et omnibus stipendiariis integre fuit satisfactum, et ultra stipendia cum a no-
bis alacriter cum muneribus recesserunt.

Ceterum tribus vicibus, quibus fuimus Venetiis ubi nos ivimus juxta qualibet
vice quantum expendere potuimus tu ipse considera. Non enim fecimus
vias illas causa nostri, sed solum ad inclinandum Domini illius animum, ut
Ecclesiae dimitteret Terra sua.

Pro quaestione Caroli quanta expendimus, et quot noctes duximus insomnes
tu, et alii, quorum diligentia et sollicitudine Deo, et justitia operante victoriam
reportavimus bene nostis, et bursa nostra etiam non fuit expers expensarum quia
bene vidimus et cognovimus labores nostros sine damnis corporalibus non fuisse.

Domum Francisci de Villalta pro eo quod ipse testamentum patris, qui nos Com-
missarium suum fecit adimplere nolebat obsedimus; et finaliter se nostrae volun-
tati summisit.

Quadraginta seu diebus stetimus ante Pinzanum cum nostro exercitu cum magnis
expensis, periculis, et labore pro illo detestabili homicidio perpetrato per

Manfredum

ivaniredum, et suos complices de Pinzano, qui Franciscum, et Pinzanuttum natuos, et Lucium consanguineum comitem de Pinzano morte crudelissima peremerunt.

Post anni revolutionem iterato Comites Goritiae nos, et Ecclesiam invaserunt de guerra in qua tenuimus pro maiori parte duos exercitus, unum apud Latisana et aliud in Campis iuxta Marzanum ad resistentiam inimicorum, et tribus mensibus quibus ipsa guerra duravit habuimus trecentos Comites Armigeros exceptis peditibus ad nostrum stipendium. Constitit enim nobis illa guerra quindecim millibus Florenorum. Et tamen per Dei gratiam in omnibus pertransivimus cum honore.

Anno sequenti de mandato Dni nri Papae ivimus ad Regem Ungariae in quo itinere quanta incommoda, et pericula, atque labores habuimus transeuntes per montes Sclavoniae nationes barbaras, et immanes, atque devia incredibilia taceamus ad presens. Sed relinquimus hoc per Paulinum Notarium nostrum referenda cum fuerit apud, quem iam scribere nimis esset prolixum.

In recuperatione Paduae in quantis nos posuimus periculis et gentem nostram et quantas expensas fecerimus quae Deo gratae sunt iam credimus audivisse. Et quando Per filius Bravani cum exercitu suo copioso volens nos invadere fuit cum gente sua per nostros paucos positus in conflictu: Et quas mirabiliter et voluntate divina invenimus litteras quae contra nos et in depauperatione Ecclesiae et totius Patriae filio Bravani, et Comitibus Goritiae mittebantur

Debita nostrorum Praedecessorum ab Ottobono citra in Romana Curia integre persolvimus per gratiam Jesu Christi quae ascendunt ad viginti quinque millia Florenorum.

Arcam, in qua recondi debent Patronorum nostrorum reliquiae cum Cruce et capite argenteis, et mictuam Ecclesiae Campanilis nostrae, non fecimus fieri gratis

Caréda Ecclesiae sanctae Mariae de Utino cum pictura constitit nobis plus quam iiii Marchas.

De Monasterio Monialium sancti Nicolai de Utino ubi posuimus viginti moniales, et eis emimus redditus competentes etiam tibi dicimus.

De Castro Raimundi, quod erat spelunca Latronum, et monumentum praedatorum, quomodo illud habuerimus uiolenter quod inexpugnabile credebatur et sine sanguinis effusione quid dicamus nisi quod Deus in hoc mirabiliter operatus est et tota Patria ab illis praedonibus, de quibus etiam iustitia facta fuit, est liberata.

Duo Prouincialia Concilia habuimus, sicut scis in quibus multae Constitutiones reformatae, et editae fuerunt in fauorem Ecclesiarum, et Ecclesiasticae libertatis.

Nudius tertius cum Hermacoras de la Turre intrasset Varmum una cum Rizzardo de Varmo fraudolenter, et Nobiles Castri illius captiuos, sed nobis existentibus cum sociis in Sophimberch, et multas crudelitates exercuisset in eos Hospegentes nostras illuc misimus quod sentiens Hermacoras statim fugit, et redemimus Castrum illud, ipsis Nobilibus quorum erat restituentes.

Sed unum non praetermittimus de portis Sclusae, et Castri moschardi, quas ita mirabiliter reparauimus, immo de nouo fecimus, quas nunquam uidimus pulchriores Et uocatur hodie porta Sclusae propter hoc porta Bertrandi.

Et ego Bartholomaeus Mastinus de Utino q. ser Odorici de Mastinis de Valsa suanica Ciuis, et incola dictae Terrae Utini Imperiali auctoritate Notarius publicus suprascriptam paginam seu scripturam quemadmodum inueni apud spirituales scripturas q. ser Nicolussii Notarii de Sancta Maria la Longa, et spiritualis Curiae Patriarchalis Aquileiensis scribae et Cancellarii commissas per Rmum Dnum Antonium Aquileiensem Patriarcham die Nona Nouembris 1399. olim ser Petrobono de Iosepnis, Notario Utinensi et quoque eiusdem spiritualis Curiae Cancellario, et ipsi q. Petrobono legatus per antedictum ser Nicolussium in suo ultimo testamento diei quinti Nouembris 1399. scriptum per ser Alexandrum de Candia Notarium Utinensem et demum die 3tia septembris 1479. michi recommissas per magnificum, et generosum militem Dnum Ioannem Nemo tunc Patriae Fori Iulii Locumtenentem, seu inquisitas simul, et promiscue cum Notis quorum ser Raphaelis Notarii et antedicti ser Petriboni: ita illas fideliter de uerbo ad uerbum manu alterius michi fidi Notarii in hac tertia et aliis duabus praecedentibus Cartis per numerum distinctam litteram manu mea in supremo angulo signatis publicam feci ad requisitionem Venerandi Capituli Utinensis, et facta diligenti collatione auscultante mecum honorabili ser Ioanne Francisco Filitino Notario, et Cancellario magnifica,

Sca Communitatis Utini omnia cum antedicto exemplari concordare inueni, salvo quod in secunda linea secunde Carte omissa fuerant ista verba videlicet et aliquando sexaginta, que corrigendo restitui ad locum suum etiam manu mea. Et ideo in fidem robur, et testimonium omnium et singulorum premissorum ma etiam hic propria manu subscripsi signo, nomineque meis appositis consuetis.

(Inedita)

In Nomine Sancte et Indiuidue Trinitatis Amen.

~ Beati Bertrandi gesta hoc breuiloquio scripta ~

Bertrandus ex Nobili genere oriundus de sancto Sergio Diocesis Caturciensis utriusque iuris doctor, idem Palatii sacri, et septem annis Causarum Auditor, Continentissima uita, et societatis eximie; magna sollicitudinis et uigilia pro subditorum commodis noctes transibat insomnes; Circa diuinum officium deuotus, ac fidelis minister erga sacra misteria nullo labore poterat fatigari, potissime in Ecclesiarum consecrationibus, et Ecclesiasticarum personarum ordinationibus; nepharda scaeva Simonis Magi et Scariotis Jude nomine nuncupati semper abhominando in consecrationibus, et beneficiorum collationibus; quis enim dubitat quod qui sacra mediante pecunia emunt Christum, qui est omnium sacrorum initium, finis, et medium commercio subiiciant quorum pena lepre, apparitio, patibuli ascensio, propriique salutis ammissio. Illa uendebat sacrum Corpus mortificandum, hic mercantis sacrum corpus glorificatum unum altero tanto scelerativs agit quanto glorificatum mortificandum excedit. Ordinauit enim tempore suo circa septingentos sacerdotes, ad reliquos uero sacros et inferiores ordines Duo millia, et ultra. cultui diuino intentus; in Ecclesiarum augmentationibus sedulus, inter alias Ecclesiam sancte marie maioris de Utino ubi suam deputauit sepulturam, ac faciem maioris Altaris supra cuius corpus celebrabantur missam sacerdos agendo Confessionem retro teneret, Canonicis possessionibus reddidibus, ac libris cultui diuino editis, et aliis multis tam paramentis quam aliis ornamentis ampliauit Numerum Canonicorum octonarium duplicauit, laus distributionis tempore Quadragesimali interessentibus diuinis de suo proprio iam mandauit ac alia notabilia multa in eadem Ecclesia fecit; in ordinatione diuini Officij, et constitutionibus ac uisitationibus nullis unquam receptis procurationibus, quas etiam de iure recipere potuisset: Conuentum quoque Praedicatorum loci prenominati, quem aliquando

uisitans

ueritatis, et eorum librariam diligenter explorans uelut uir prouidus, et in omnibus cir-
cumspectus deficere comperit in pluribus libris ualde necessarijs pro Praedicationis
officio, et consilijs animarum huiusmodi libros pro animae suae merito ad perpetuum u-
sum fratrum misericorditer est largitus: Sororibus etiam Monasterij sanctae Mariae ad Vir-
gines apud Ciuitatem Austriae suae Diœcesis situati sub cura memoratorum fratrum dé-
gentibus ad quarum sanctitatem sincerrimo proteruebatur affectu ad augmentum diuinae
gratiae consequendum donauit unum Calicem ualde pulcrum ac magni ponderis ualoris, quibus
insuper plures in magnis solemnitatibus praedicabat et missam celebrabat cum nota, nec
non et sacram Communionem manibus proprijs ministrabat. Compellebatur frequenter
Pastor bonus pro Ecclesiae suae iuribus recuperandis aut etiam conseruandis expe-
ditiones bellicas instruere contra hostes in quibus interdum in hebdomada sancta Qua-
dragesimae constitutus, et ab Ecclesia sua non modicum elongatus per totam noctem uelo-
ter equitauit sub Armis, nulla eum hostium formidine, aut aeris intemperie retra-
hente; ut feria quinta in Coena Domini posset in sede sua conficere sanctum Chri-
sma. Considerabat enim quod spiritualia tamquam digniora, et praecipua erant magis
acceptabilia apud Deum unde quoscumque alios spirituales actus in illis sacratis die-
bus eum facere oportebat cum mira deuotione, et aedificatione atque consolatione populi
exercebat. In illis quoque diebus signanter circa poenitentium reconciliationem circa so-
licitam cum omni diligentia impendebat; Nam enim de sua Diœcesi non solum Sclaui
sed etiam Theotonici, et Latini de diuersis partibus illo sancto tempore Aquilegiam pro-
perarent ad recipiendum poenitentiae remedium opportunum pro remouendis suorum gra-
uaminibus peccatorum prouidebat Pastor solicitus, qui super gregem suum ouium non
dormiebat de quodam fratre praedicatore litterato, ac conscientioso uiro trium separa-
torum linguarum plenarie erudito, qui auctoritate ipsius audiebat huiusmodi poeni-
tentes, ac eis imponebat poenitentias salutares, unde illud quod per se ipsum facere
non ualebat, per idoneos ministros exequi satagebat. Fratres sancti Petri Papae
Caelestini uocati, arctissimae ac deuotissimae Vitae iuxta Vtinum euocauit et eisdem Ec-
clesiam sancti Geruasij deputatis certis redditibus assignauit. Monasterium Monialium
ordinis sancti Benedicti eis assignando Ecclesiam sancti Nicolai cum sufficientibus
redditibus fundauit, et dotauit. Concilium Prouinciale Aquilegiae celebrauit, ubi
utiles constitutiones edidit, et innouauit antiquas tam contra Vsurarios bonorumque Ec-
clesiasticorum inuasores quam contra alios approbatae à Patribus consuetudinis trans-
gressores, et hoc Anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo nono, Die uigesimo
quinto Aprilis, cui Concilio interfuerunt Episcopi Paduanus, Feltrensis et Bellunen-
sis, Cenetensis, Concordiensis, Vicentinus, Taruisinus, Emonensis, Iustinopolitanus,

ac Procuratores

ac Procuratores Veronensis, Tridentini, Tergestini, Pollensis, Cenetensis, et Petenensis, Abbates,
Decani, et alij quam plurimi Prelati. Concilia autem Sinodalia, quasi annis singulis
celebravit, proponendo verbum Dei personaliter ad Clerum de fonte suę scientię pro=
fundissimę, potius divinitus infusę, quam humaniter acquisitę. Hunc predicandi labo=
rem adeo sitiebat, quod fere nullas solemnitates predicationibus, et Missarum celebrati=
onibus vacuas pertransiret ex nimio fervoris zelo, quem agebat ad subditos devotionesque
quas gerebat ad Superos. De occultis Orationibus, proprijsque corporis afflictionibus di=
cendi audacia careo, quod a digno fide percepi. Nocte quadam iam dato cantus tem=
pore per horam transacto, et per ipsum eius Licentiato cubiculario super eum, ut quie=
scere fingeretur hostio clauso, se nudo corpore prostravit in terram, lacrymosis et devo=
tis ad Deum fusis orationibus, et casu supervenit quidam suus familiaris veritus eum
revereretur increpans, quomodo senex annosus sic suum corpus affligeret, ut vitam
suam ante tempus in grave damnum tot eidem subiectorum abreviandum duceret, quem
reciproca vice repente surgens ut non videretur orare, redarguit. Hausis impende
quid dicas, eumque ut mihi manifestaret, verax super terram ageret, iurare coegit, Con=
scientia remordente non duxi omittendum, quod non erat omnino secretum. In Parro=
chia enim Domini, cum eius familia nocturno tempore ad requiem fuisset di=
missa solus per posticum secretum suę Aquilejensis Ecclesię nudis pedibus introibat, i=
bique in devotissimis orationibus pernoctabat, ab aliquibus quinque Sacerdotibus depre=
hensus eos occulte adiurare nitebatur ut nemini manifestare valerent, ut quocumque modo
usque ad mortis suę tempora hec fuerint incognita etiam mihi Capellano suo commen=
sali, ad cuius obsequium fui continuo tempore triennali. Hic pater pauperum Agnatos
non ditavit, nec thesaurum Ecclesię in alienas partes transmisit, sed inter Christi pau=
peres suę Diocesis, ut Laurentius divisit, ut proprijs oculis vidi meisque manibus con=
trectavi, quondam famis, et penurię tempore duo millia pauperum singulis diebus elee=
mosinę refectione sustentabat; continuo autem tempore cotidianis diebus suis proprijs
manibus duodecim mendicantes ad honorem duodecim Apostolorum cibavit, quibus illa
die vescebatur vestiebat. Demum benedictione facta cum devota Comitiva potissime
Liberatorum Virorum discumbebat. Virgines quam plures Deo dicavit, aliasque non paucas iu=
gali matrimonio proprijs, et Ecclesię suę facultatibus copulavit, ut a quodam eius pe=
nitentiario post huius mortem percepi. Homo humanę laudis favore contempto ad divi=
nam gloriam suas eleemosynas referebat huius Patrię. Con...ilij maiores natu sunt tes=
tes, aliique communes de occultis agentium provisionibus Dei, et eius Secretariorum
attestationibus derelinquo. Qui Imperialis Princeps Patriarchali dignitate insignitus in
festo Apostolorum Simonis, et Judę pervenit Aquilegiam currentibus Dominicis annis

1304

1304 et triennis contra gentes Venetorum; In Hystria contra Rizzardum Comi-
tem de Camino iuxta Sacilum, contra Comitem Goritiæ iuxta Bragulinum pro deffen-
dendis Ecclesiæ suæ finibus pugnare coactus Dei dextera mediante, ac eius precibus,
et Orationibus suffragantur à Deo viriliter egit et Principis militiæ suæ industria
cooperante gloriosum triumphum de inimicis feliciter reportavit, quorum certaminum
descriptiones singulares Regum Machabæorum, et paralipo... librorum narrationibus
fere adæquari mererentur. Moysis enim vestigia sequebatur, cum bellum per mili-
tes indiceretur, signoq: ad pugnam dato nudis genibus in terramq: deflexis nudato
capite manibus ad Cœlum levatis Orationibus insistebat continuus, donec ad eius finis
belli perveniret optatus. Ex his triumphis temporibus diversis Venzonum Ecclesiæ suæ
Aquilejensis diu occupatum Cadubrum, et Canolam sub suo pacifico manito possedit
Dominio. Qualis, et quanta fuerit eius Vicariorum spiritualium, et secularium literarum
sapientia refulgens turba publicè annunciet, Patriaq: Doctoratu sacrorum Canonum
et Imperialium legum splendebat insignis, ac cingulo militiæ triumphalis, et secularium
negotiorum fulgebat præsidijs. Literatos viros morum honestate decoros suis affectuosè
cupiebat aggregari consortijs. De ceteris familiaribus adhuc in hac mundi peregrina-
tione degentibus subticeo. Quis autem valens potest sine trepidatione laudari, cuius
iter vitæ occulta Dæmonum velut Latronum obsidet multitudo. Tantæ enim fuit vigiliæ
ut semper intempestæ noctis medianæ silentio, spreto cubiculo Matutinalium, ceterarumq: ca-
nonicarum horarum devotissimo deserviret officio. Demum illucescente die circa missarum ce-
lebrationem adeò piissimè instabat, ut nulla pertransiret dies, quin missas tres, duas, vel
saltem unam celebraret, vel faceret celebrari. ut postmodum die clarefacto cum suis Con-
siliarijs super agendis liberius insudaret. Quanta humilitate, ac mansuetudine Ven: Prin-
ceps irradiaverit, loquantur Legati de latere Concilium Paduæ celebraturi; qui cum mul-
tis et varijs lacesceretur injurijs, obprobrijsq: diversis, tanquam mutus silebat, humiliter ori suo
digitum superponens. Novissimè Forojulienses exponant eius Clementiam, quibus notum est,
quot offensiones sibi illatas pertransiverit impunitas, quot eius nominis detractores vi-
rosq: honestam famam denigrare volentes, immunes dimiserit à vindicta, considerans il-
lud Senecæ: Nullam ex omnibus virtutibus magis homini convenire scimus, quam clemen-
tiam, cum sit nulla humanior. Nullum tamen clementiam ex omnibus magis, quam Re-
gem aut Principem decet: Istæ enim virtutes magnis viris decori gloriæq: sunt, si illis
salutaris potentia est. Nam pestifera vis est valere ad nocendum. Clementia in quam-
cumq: domum pervenerit eam fœlicem, tranquillamq: præstabit, magnam fortunam magnus
animus decet, magni autem animi proprium est placidum esse, tranquillumq: et injurias,
atq: offensiones supremè despicere; muliebre est furere in ira ferarum quidem, nec ge-
nerosarum præmordere, et urgere proiectos, Elephantes, Leonesq: transeunt quæ impu-
lerunt:

Senec. ignobilis bestiae pertinacia est. Non decet Regem seva nec inexorabilis ira. Non enim
multum supereminet eis cui se irascendo exaequat. Hic gloriosus Princeps imprimis Reso:
Hic accessus Pontificibus potissimo summo, cuius Nuncios leta fronte, et hilari vultu
ut Loth Angelos semper in suo palatio colligebat propter reverentiam Aposto:
licae dignitatis Dilectus a Regibus, et gratus Principibus existebat, sciens enim beati:
tius esse magis dare quam accipere iuxta sententiam Salvatoris, multis Principibus
ut forent suae Ecclesiae in favorem dona magnifica destinabat, unde ipsum non mi:
dicendum fuit Augustum eius munificentia liberalis. A subditis quoque suis tam Clericis
quam Laicis timebatur, ut Dominus, et tanquam Pater miro veneratione ab omnibus
amabatur communiter, nempe erat, ut qui diligebatur a Deo a cunctis etiam ho:
minibus amaretur. Adeo enim dilectus fuit ut hunc ex consuetudine patria visi:
taret Terras, et Castra, descenderetque ad eas, tanto iubilo recipiebatur, et gaudio
quod ab ignorantibus vix crederetur ex dubio. In suis enim expeditionibus, et po:
puli excitationibus non erat necessaria vocatio trina; unico solo signo a Principe
militiae dato, laeto corde, veloci pede pro iuribus Ecclesiae deffendendis omnes
exibant, et communiter cum glorioso triumpho redibant. Hic ornato mirum vestium
cultu incedebat honesto omni vago, pomposoque habitu a se spreto; Vestibus de:
missis histrionibus neglectis, pauperes honestas nobilesque mulieres, ac verecundos, et
fortunis Sacerdotes tenues, ditos ornabat. Quantum ieiuniis domabat se ipsum omnibus
Compatriotis noscitur esse clarum. Adventum Domini cum debita singulis annis ser:
vavit abstinentia Subticendo de ieiuniis Quadragesime, et quinquagesime et
aliis ab Ecclesia indictis. Totius Anni Sabathis, et sextis ferijs devotus se affli:
gebat ieiuniis, ceteris autem solutis temporibus sobriis utebatur cibariis; abiectisque
perdicibus, et aliis delicatis altilibus, corpus suum Bovinis reficiebat carnibus et
arietinis, reliquis secum discumbentibus lautis et splendidis diversis propinatis ci:
bariis pro anni parte maiori, sola, et unica refectione contentus. Tanta in eo
floruit sobrietas, ut non solum in se, sed etiam in subditos maxime Clericali cingulo
cinctos acceptis refectionibus ordinatis abhominabatur primas potatas maxime
ante tertiam quam crapulam spiritu quodam indicabat esse notam. Malvasiam, et alia
a vina, ut asserebat calorem gignentia, ut humanae naturae detestabatur inimica. Ex
suo modesto victu et honesta vita Dei gratia previa tempore suo febribus, aliisque
diversis languoribus immunem suam conservavit personam. Arteticas guttas podagris
ac colicas passiones totaliter ignoravit, Dolores stomaci et capitis, aliorumque mem:
brorum nullo modo portavit, sed pacificus sine eis suam vitam finivit. Ignium cale:
factiones, et pannorum etiam tempore hiemali devitabat; duabus tunicis una fodera
contempta pellicia etiam crudelitate frigoris perseverante vivum tempore, et plu:
viarum addito simplici pallio corpus suum tegebat, quod verisimiliter ex sua na:
turali plasmatione, aut divina provisione adimpleri. A multis fertur, ipsum ex

monitum

moriturum, sed solum senio defecturum, nisi martirij triumpho migrasset ad Christum. Rediens Pater inclytus à prenominato Concilio tunc Padue celebrato Annis Do: minicis [illegible] centenis [illegible] et quinquaginta fluentibus regiminis Patris divini, de Junij sexta sui spiritus vaticinio moram illo mane contrahens in Sacilo per inu: sitatam viam nitebatur ad Patriam. Tandem militum suorum timoris periculum exuere conantium desiderijs instantia alta voce verbum amisit: vado immolari pro vobis quam veritatem hec habuit prophetia testatur sui martirij triumphalis victoria; licet enim diu in humanis ageret, sepissimè asseveret: Deum oro, et dissolui opto pro Eccle: siæ meæ iuribus conservandis trophæo, quo gloriosus Thomas pro sue Ecclesiæ iuri: bus militavit Altissimo, quem magis venerabatur obsequijs, singulis autem matutinarum Vesperarumque horis completis ipsius gloriosi Thome commemorationem agebat de: votam, tamen cernens in spiritu sue proxime resolutionis eventum ex humanitatis fragilitate agonizabat in mente. Demum gratia confortatus divina eam completis suis Canonicis horis Missam celebrari iussit, eamque devotissimè audivit; personaliter etiam ob gloriose Virginis Marie reverentiam humili Confessione precedente Missam cele: bravit. Elapso Sabbato proximo Die, premisso sancte Crucis signaculo equum ascen: dit Christi Nomine invocato, pergens usque ad Nonam ad planitiem quamdam à Spein: bergho per quatuor miliaria distantem; aspiciens dictus Comitiva à longeque cernens inimicorum copias in dicto Castro Speimbergi congregatas gentesque Comitum Goritie quorumdam Castellanorum eidem rebellium, ac propinquius intuens tanto fuerunt ter: rore perfusi, quod datis tergis omnes sunt in fugam conversi, aliqui tempestiuius, aliqui tardius, solus immolandus remansit. Inimici autem irruerunt in eos sic in fugam conversos, aliquibus captivatis, alijs ab eorum manibus liberis factis; ipse vero captus, in victimam ductus fuit quinque vulneribus lethiferis sauciatus non oleo, et vino fotus, sed pluvia maxima madidatus, quamdiu caro tenuit spiritum devotissimis Orationibus animum habebat intentum, suisque Carnificibus indulgendo, pro eis Deum suppliciter exoravit. Tandem dicto in manus tuas Domine spiritum meum commendo, sue tore Deo migravit ad Christum hora quasi vespertina, illiusque hora Completorij veri: similiter suo rutilanti sanguine pro suis defendendis Ecclesiæ iuribus Thome Bea: to sociatus, cuius semper flagitabat martyrium imitari. Defleat Clerus tali pastore nudatus, ingemiscat populus tanti Rectoris providentia spoliatus, tota suspiret Patria tali Patre privata, ululent pauperes nunc tanto suffragio carentes, tamquam pupilli et Orphani derelicti; Quis enim [illegible], cuius animi non dulcerantur motus, et sua non commoveantur viscera de nonagenario, tot moribus, virtutibus et Sapientia ple: no qui tali modo de hoc migraverit mundo? Consolemur, mortem perdidit vitam invenit ut inscripta presumptione quadam annunciant miracula sequenti die Utinum adductus

tanto fletu

tanto fletu lacrymis et ululatu repletus est populus utriusque sexus ut eorum lacry-
mabilibus vocibus Caelum transcendere viderentur. Occurrentibus cunctis choris saecula-
rium, Clericorum religiosorum Praedicatorum atque minorum Orationes devotas fundentibus ipsique
psalmorum praeconiis ad Ecclesiam maiorem cum infinitis gemitibus est delatus. Ante faciem
Altaris maioris prout ipsa disposuerat per Canonicos Utinenses Sacerdotes, religiososque lacry-
mabilibus et devotis completis exequiis sub terraneo sepulcro extitit tumulatus, sine
mirra thure aloe et aliis odoramentis fragrantibus in terram depositus. Demum Vene-
rabili Patri Dno Nicolao eius successori de eo diversis somniis noctis tempore
apparentibus anni circulo revoluto corpus eius exhumari iussit, eoque totaliter integro
reperto sine aliquo cadaverali fetore, pontificalibus indutum mitra, pastoralique
baculo munitum in locum reponi fecit. Iterum hoc in suo depositionis die dicto re-
voluto anni circulo noviter factum. Demum in triumphis concurrentibus miraculis inte-
gro anni tempore devoluto. Elevato exhumari sacrum corpus fecit infra arcam marmoream.
Solemnia anniversario suo per universos Clericos mirifice celebrato, cuncto popu-
lo totius Patriae Fori Iulii aliisque numerosis populis concurrentibus tam Sclavorum Un-
garorum Germanorum quam aliarum diversarum partium publice demonstrari iussit. Super
Altari ut eius mirifice thure a cunctis in Ecclesia cernebatur, infinitis vocibus in
altum demissis, et thesauro admirabili videbatur quodam modo Ecclesiae fabrica mi-
rum mirari. Qualis eius sit gloria in triumphante Ecclesia denotant non solum dicti
praedicta, sed subscripta miracula. Gaudeat Aquilegia laetitia singulari, quae est novi
martyris titulo decorata. Utinum vero laetitia praecipua incumbatur, quod excellenti
thesauro tam pretiosi corporis est ditatum; Exultet quoque Foroiulii Patria universa quae
quotidie per eius merita gloriosa in largitione sanitatum divina percipit beneficia ad-
miranda. Sit laus et gloria bonorum omnium largitori, ac toti Ecclesiae triumphanti;
reverentia autem et mentis devotio ad sanctum eius cum spirituali gaudio in Eccle-
sia militante iugiter perseveret. Amen.

Simplici corde, puraque fide tallas tales tenui incitato stilo, inexercitata navi-
cula aridis solis, et radicula mendacium non ingenii sed filum ex vero vetere traxi
sileant ergo detrahentium voces, latrantium morsus, aemulantium risus, quorum lingua gla-
dius acutus, et sub labiis eorum venenum aspidum; in tendiculas foveasque, quas instruunt
incidant: Ecclesiam devoti, moribus ornati, fideque clari ad regna caelestia tendant.

AMEN.

228

231

232

In Nomine Patris, et Filij, et Spiritus Sancti. Amen.

NB. Pubblicata nei Bollandisti

Hec sunt miracula Beati Bertrandi Reuerendissimi olim Patriarche Aquilegensis nota et manifesta per infrascriptos idoneos testes et vera fide dignos sub debito iuramento coram Reuerendissimis Patribus Dominis Episcopis Concordiensi et Emoniensi, nec non coram Venerabilibus Dominis Abbatibus sancti corporis Reuerendissimi in Christo Patris et Domini Nicolai Dei Gratia sancte sedis Aquilegensis dignissimi Patriarche in Spiritualibus Vicario generali, et Sextensi et Rosacensi, nec non Mosacensi Abbatibus, et Dno fratre Ioanne Custode de Conuentus fratrum Minorum Foro Iulij; Et prouidis, et discretis viris Dnis Canonicis Raymundo vice Decano maioris Ecclesie sancte Marie de Utino melioranția et viuiano, Magistro Petro, Ioanetto, et alijs multis Canonicis dicte Ecclesie, et Magistro Bartholomeo Rectore scolarum Utini, et alijs multis nobilibus et notabilibus viris summa fide dignis, quorum nomina hic scribere nimis prolixum esset.

In Nomine Dni Amen. Anno Natiuitatis eiusdem millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo indictione quinta die sexto mensis Iunij. Dnica uxor Francisci que moratur in Utino posuit super sepulcrum Beati Bertrandi imaginem unam ceream, que ex deuotione, et voto facto curata est, et sanata a maxima infirmitate, scilicet a gutta, que sibi durauit per quatuor menses, et vltra taliter quod ipsa non poterat se mouere, nisi cum maxima difficultate, et iuuamine.

Item predictis millesimo, indictione, et loco die septimo mensis Iunij. Lucia filia Dni Clare de Utino posuit super sepulturam Reuerendi Corporis Beati Bertrandi manum unam ceream, que ex maxima infirmitate, quam habuit in digito scilicet in Indice in sinistra manu, que infirmitas sibi durauit bene per menses tres et vltra, taliter quod ipsa credidit digitum ipsum infallibiliter ammisisse. Unde Lucia ipsa personaliter accessit ad sepulturam Beatissimi Corporis antedicti, et manum ipsam posuit super Capsam Corporis ipsius dicens, et vouens, quod si sanaretur ab huiusmodi manus sue digiti infirmitate, quod ibidem ceream manum offerret, quo voto sic facto post tres dies per Dei Gratiam, ipsiusque Beatissimi Corporis merita et intercessiones ex deuotione quam habuit ad dictum corpus, a dicto morbo sanata est, et restituta pristine sanitati.

Anno Dni millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo indictione quinta die octaua mensis Iulij. Vitalis de Vasconta nunc Utini commorans, cui in die Sanctorum Hermacore, et Fortunati superuenit tantus, et tam grauis dolor capitis,

et corporis

et corporis, quod ex dicto dolore indubitanter mori credebat per diemq. totum, ac noctem mori totaliter dubitavit, posuit super sepulturam beatissimi Corporis beati Bertrandi duo Cintoria Cerea cum quibus fuit humilibus precibus deprecatus, ut ipsum ab huiusmodi dolore redderet liberatum, unde per Dei Gratiam, et ipsius beati Corporis merita ex maxima devotione, quam habuit, et habet ad dictum Corpus, statim a dicto dolore curatus remansit.

Predictis millesimo indictione, et loco die vero duodecimo mensis Julij. Veneria uxor Johanis Sclavi a maxima infirmitate sutte, que sibi duravit bene per quinque menses, et ultra cum magnis doloribus et anxietatibus ex speciali devotione, et voto gestis ad dictum corpus curata, et oblata, et posita per eam una Tibia cum Crure et pede de Cera, facto voto.

Eisdem millesimo indictione et loco die vero quintodecimo mensis Julij. Clara filia omnibeni de Strassoldo que patiebatur maximos dolores capitis et corporis posuit super sepulturam eiusdem beatissimi unum Cintorium Cere et facto voto ex maxima devotione curata est, et sanata ab huiusmodi doloribus capitis, et corporis eam sic graviter vexantibus.

Millesimo Indictione, et loco prescriptis, Die vero vigesimo nono mensis Julij. Domina Agitussa filia quondam Rodulfi de Civitate et uxor q.^m Nicolai de Utino constituta in presentia Venerabilium virorum Dnorum Fratris Alberti Abbatis Monasterij sancti Prosperi de Regio R.^mi in Christo Patris, et D. D. Nicolai Dei gratia Patriarche Aquilegensis in spiritualibus Vicarius Generalis, et Dnorum Episcoporum Concordiensis, et Emoniensis, ac Abbatis Sextensis, nec non Dnorum Guidonis Prepositi Concordiensis, Mathei Canonici Aquilegensis, Raymundi Canonici, et vice Decani Utinensis, fratris Johanis de Mortegliano Custodis Fratrum minorum de Utino Fratris Mathei Subprioris, et Fratris Anzuti Ordinis Predicatorum de Utino et multorum aliorum Clericorum secularium, et Religiosorum Ordinum supradictorum et astante ibidem copiosa multitudine utriusq. sexus populi, delato sibi Sacramento per Dnum Fratrem Albertum Vicarium antedictum suo sacramento dixit, et testificata est, quod cum fuisset infirma, iam sunt quatuor anni, et plurimum debilitata ac inutilis de persona et specialiter in tribus locis dicte sue persone videlicet in pede sinistro, et in digito polari manus dextre, et in Costa seu Flanchis lateris sinistri in tantum, quod nullatenus poterat stare in pedibus, nec de predicto

digito

digito se iuuare neq: ipsum extendere digitum neq: poterat iacere nisi supina prop:
ter infirmitatem, et debilitatem dictæ Costæ, seu Flanchi Dum ipsa Dña fecisset se
portari quia per se ipsam venire non poterat de Domo retro Ecclesiam Sanctæ Ma:
riæ de Vtino sub quendam porticu, qui est iuxta Domum Dñi Meliorantiæ, et inde
transiret Jacobus Monacus ad officium Campanarum Deputatus dictæ Ecclesiæ dic:
ta Dña dixit eidem, non possem ego gratiam aliquam habere, aut aliquid ab ipso Dño
Bertrando olim Patcha Aquilegensi, in quo tantam habeo deuotionem, qui respon:
dit bona Donna, credo, quod vos truffamini, et cepit ridere: Quæ Dña respondit
ad Sancta Dei Euangelia non truffor ymo maximam deuotionem, et affectionem ha:
beo in ipso. Et statim dictus Monacus extraxit de Tasca sua particulam modicam
diploidis de sindone rubea, quam dictus Patcha tempore mortis suæ tenebat in dorso et
fricauit cum illa Costam dictæ Dñæ ex ea parte, et latere in qua patiebatur, et recessit:
Et paulò post dicta Donna cepit ponere pedem in terra, quem ponere non potuerat
benè per annum, et ultrà et liberata fuit de infirmitate, quam patiebatur in Costa
prædicta, quia in Costa prædicta habebat quoddam os grossum, et sublevatum exterius
propter quod se iuuare non poterat, quod fuit statim, et est totaliter explanatum, et
dixit, quod post prædicta per aliquos dies presbyter Zanettus Canonicus dictæ Eccle:
siæ tradidit dictæ Dñæ modicum dictæ diploidis cum qua fricauit sibi digitum in quo
patiebatur; Et statim cepit extendere digitum, quem extendere non potuerat per unum annum
et ultrà.

Millesimo, Indictione, Die, et loco prædictis. Dña Stella filia q: Bartholomei qui fuit de
Vicentia uxor Joanis de Cramarijs de Vtino suo sacramento testificata est, et di:
xit, quod cum peperisset quamdam puellam quæ est modò quatuor mensium, uel circa
nomine Julianam, et haberet modicum lactis ad nutriendum ipsam ipsa uouit forte est
unus mensis, uel circa Deo, et Beatæ Virgini Mariæ, et Beato quondam Dño Patz
chæ Bertrando, quod si daret sibi lac ad sufficientiam pro nutrimento dictæ puel:
læ, quod offerret eidem unam mamillam Ceræ ponderis mediæ libræ; Et statim habuit
et habet lac ad sufficientiam, et ad uotum suum.

Anno Dñi millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo Indictione quinta die 7 do
mensis Augusti Vida Candelaria posuit super sepulturam Beatissimi Corpo:
ris Dñi Patriarchæ Bertrandi duo Cintoria Ceræ, et ex maxima deuotio:
ne ac spe, quam gessit ad dictum Corpus, à grauissima infirmitate qua deti:
nebatur, et detenta erat per duos annos, et ultrà curata, et sanata est.

Eisdem millesimo, Indictione, et loco, Die octavo mensis Augusti. Sibeta filia Nicolussij de Coloreto, quæ nunc moratur in Utino posuit super capsam.

Millesimo, Indictione, et loco predictis, ac die etiam prescripto. Fovina de Faganda Diœcesis Aquilegensis venit ad sepulturam Beati Bertrandi et posuit ad partem superiorem Capsæ unum doplerium, et aliud ad partem inferiorem et ex voto, quod fecit dixit totaliter esse sanatam à maxima infirmitate, quam habuit in oculo dextro, etiam sic dixit, quod per dies multos stetit, quod nihil in toto mundo videbat cum oculo, imo medici dimiserunt eam credendo amisisse oculum, per gratiam Dei totaliter sanata est, dicta infirmitas duravit semper per tres menses et ultra. Ista sunt dicta in presentia Presbyteri Nicolai Pleboni in Castro Utini et presbyteri Laurentij de Utino, et Rigutij Nepotis Dni Meliorantiæ et Joannis de Cramarijs.

Anno Indictione, et loco suprascriptis, die vero decimo mensis Augusti. Morgansa filia q.m Pagani de Corhaco posuit super sepulturam prefatam duas imagines cereas, et ex maxima devotione, quam habuit ad Beatissimum corpus Dni Bertrandi Patriarchæ, ac ipsa curata et sanata est à maxima infirmitate, quæ sibi duravit per annos quatuor et ultra.

Anno, Indictione et loco quibus suprà proximè, die vero undecimo mensis Augusti; Dnus Meliorantia Canonicus Ecclesiæ sanctæ Mariæ maioris de Utino, curatus dixit quod bene sex annis elapsis passus fuit dolorem ventris à parte sinistra, et quod per quatuor Annos vel circa ille dolor semel, vel bis in mense gravabat eum, Et in quinto anno, quia omni die habebat ipsum dolorem et sciens, quod Dna Agitussa, quæ per magnum tempus in Cossa sinistra tantam guttam et dolorem substinuerat quod Ossa ante dislocata erant extra iuncturam, et quod per tactum unius petiæ Rupæ bonæ memoriæ Dni Bertrandi Aquilegensis, in qua mortuus fuit, erat sanata et ossa in locum suum reducta, et dolor, qui fuerat continuus recesserat habens spem, quod sanari debebat prodesse tetigit se cum ipsa petia Rupæ in loco, ubi habebat, et habere consueverat dolorem, iam sunt septem settimanæ vel circa; Et dixit, quod nunquam postmodum habuit ipsum dolorem testibus, ut suprà in miraculo Dnæ Agitussæ.

Millesimo Indictione, loco, et die predictis. Cum dictus Dnus Meliorantia equitaret solus ad solatia circa Utinum per Braidam Dni Patriarchæ sunt anni sex, volens transire per unum Campum equus voluit saltare projiciens se ante, et pars anterior sellæ laesit eum in Corpore videlicet in inguine sui, quod medicus, qui curabat eum

plus reputavit

plus reputauit ipsum ad mortem, quam ad uitam et dixit sepe et sepius quod nisi pater mitteret se scindere, quod nunquam euaderet à dicta infirmitate, Unde Dnus Malior: vantia dixit non permitteret se ullo modo scindere, sed potius uelle mori. Unde dictus Dnus Meliorantia uouit se beato Bertrando, quod si ipse impetraret sibi gratiam, quod sanaretur à dicta infirmitate, quod diceret ob reuerentiam suam, uel faceret dici uiginti missas, unde per Dei gratiam, et beati corporis totaliter est sanatus, et purgatus ab huiusmodi infirmitate.

Eisdem millesimo indictione, et loco, die duodecimo mensis Augusti. In Ecclesia sancte Marie maioris de Utino praesentibus testibus Venerabili in Christo Patre, et D: D: Dei gratia Episcopo Petro Concordiensi, Ven: Viro Dno Gerardo Abbate Monasterij Ro: sacensis Aquilegensis Diocesis Ven: Viro Dno Guidone Preposito Concordiensi, Ven: Viro Dno Guidone Abbate Monasterij Mosacensis, Ven: Viris Dnis Corrado de Laz: turre et Matheo de Padua Canonicis Aquileie, Ven: Viro Dno Raymundo Vice: decano, et Canonico predicte Ecclesie sancte Marie de Utino, Religiosis Fratribus Simonino de Utino, et Johane de Mantua ordinis Fratrum Minorum, Ven: Viro Dno Viuiano Canonico predicte Ecclesie sancte Marie de Utino, Religiosis Fratribus Mathia de Ciuitate Ordinis Fratrum Predicatorum, et Fratre Dnico de Venzono dicti Ordinis, Et astantibus etiam ibidem multitudine copiosa religiosarum, et Ecclesias: ticarum personarum, ac etiam populi multitudine sexus utriusque.

Religiosa, et honesta Dna Dona Mabilia Abbatissa Monasterij maioris de Aquilegia, constituta coram Ven: Viro Dno Fratre Alberto Abbate Monasterij sancti Prosperi de Regio Rmi in Christo Patris, et Dni, Dni Nicolai Dei gratia sancte Sedis Aquile: iensis Patriarche in spiritualibus Vicario Generali et sibi per ipsum delato debito sacramen: to dixit et testificata est, quod cum fuisset infirma infirmitate febrili quartana ui: delicet et dolorem stomaci passa fuisset, iam sunt quatuor anni elapsi, sicut publicum et notorium est in tota Patria Forum Julij, et maxime in Ciuitate Aquileie et non potuisset opera aliqua, uel industria medicorum liberari experiendo multa medicami: na diuersorum medicorum de diuersis locis, et Ciuitatibus semel sibi in nocte, uideli: cet de mense Augusti proxime preterito prima die Sabbathi post Festum Beate Vir: ginis sibi in uisione uenit Corpus beati olim bone memorie Dni Patriarche et tunc cum excitata esset ipsa uotum emisit, quod si uirtute et meritis ipsius ab infirmitatibus liberaretur huiusmodi ipsa, quam citius haberet possibilitatem, seu conualescentiam sui Corporis personaliter uisitaret corpus predictum Beati Patriarche Bertrandi, et eidem offerret cereos Ceraos octo librarum Cere, duas libras olei pro luminaribus, et faceret dici missas septem, quo facto statim omnis infirmitas, semper cessauit, et totaliter sana remansit.

Millesimo Indictione die et loco suprascriptis. Andreas de Ragonea Diocesis Aquileiensis
iuramento suo dixit, quod quatuor annis stetit infirmus in hospitali sanctæ Mariæ Magda
lenæ de Utino iacens continuo in lecto gottosus, et contractus non valens ambulare
se movere, votum fecit Deo et Virgini Mariæ ac Beato Patriarchæ Bertrando, quod si li
beraretur poneret duos pedes cereos ad sepulturam dicti Dni Patriarchæ Bertrandi, quo vo
to emisso surrexit, et cepit ambulare et ambulat cottidie, taliter quod in festo Sanctæ
Mariæ de mense septembris visitavit Ecclesiam sanctæ Mariæ de monte.

Prædictis millesimo, Indictione, et loco, die vero tertio decimo mensis Augusti: Dum ego Pres
biter Iohannettus starem in Domo mea ad balconum domus meæ post prandium, venit ad me
Dominicus Monachus Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Utino, dixit mihi, quod irem cito ordinare
unum Hominem, qui est in periculo mortis, scilicet in porta de Aquileia iuxta Burgum
et dum ego veni ad illum hominem causa dandi sibi pœnitentiam inveni eum in lecto la
borantem in extremis, et sine intellectu et loquela, et dum uxor sua multum fleret et do
leret de marito suo, quia videbat eum sic mori sine Pœnitentia, et Eucaristia. Ego Pres
biter Iohannettus vocavi eam et dixi semper quod in continenti deberet ipsum recomen
dare Beatæ Mariæ Virgini, et Filio suo et Beato Bertrando quod si habet pote
statem et virtutem impetrandi cum Dno nro Iesu Christo gratiam aliquam, quam ipse im
petrat ut posset recipere pœnitentiam et corpus Christi, antequam sic moriretur: Unde in
continenti dicta mulier cum maxima devotione, et affectione flens ante lectum dicti
mariti sui vovit ipsum Beato Bertrando et ipsam semper diem suæ passionis ieiu
nare et suam sepulturam cum uno mantile lineo cooperire, et unam imaginem de Cera
in sepultura sua ponere facto voto, Ego recessi a dicto infirmo cum corpore ben
ter mori facta prædicatione Dni Episcopi Bononiensis, qui illa die in Ecclesia
maiori prædicavit. Venit ad me filius dictæ mulieris, quod ego cito deberem veni
re quia recuperavit est ad intellectum sed non ad loquelam dum veneni ad dictum
infirmum inveni eum in bona memoria et perfecta, sed non poterat aliquid loqui
sed per Dei gratiam ego feci facere sibi omnia signa contritionis, quæ quilibet Chri
stianus debet facere, et sic iterato ab eo recessi, post maximam vero horam bene per
spatium trium horarum reversus est ad me filius dictæ Dnæ, quod ego deberem cito
venire, quia recuperatus est perfecte ad loquelam, quo audito in continenti por
tavi sibi Corpus Christi, qui in continenti recepit primo pœnitentiam valde bene, et
diligenter. Et postmodum Corpus Christi cum maxima devotione et Contritione dicendo
coram hominibus, quod totaliter resuscitatus est a mortuis ex devotione et ex voto
facto Beato Bertrando. Dominicus Monachus dictæ Ecclesiæ, et Marcolinus filius
Marchisinæ de Utino, et Hermacoras Monacus supradictæ Ecclesiæ, et Michael Di:
tus Pucci, presbiter Laurentius de Utino, et quamplures homines, et mulieres ad præ
dicta interfuerunt.

Eidem millesimo, inditione et loco, die quinto decimo mensis Augusti. Inuzulinus filius Nicolai de Ponteba posuit super sepulturam Beatissimi Corporis unum doplerium rotundum de cera, qui deuotione et uoto curatus est, et sanatus à dolore maximo, quem passus fuerat, et patiebatur in uentre.

Anno, Indictione, et loco quibus supra, die uero sexto decimo mensis Augusti. Lucas de Venzono posuit super sepulturam Beatissimi Bertrandi unum doplerium, qui ex uoto facto et ex deuotione maxima curatus est et sanatus à dolore maximo, quem passus fuerat, et patiebatur in capite, et etiam in corpore toto.

Millesimo, indictione, et loco predictis die decimo octauo mensis Augusti. Luna da Maybano uxor q.m Balzutti nunc commorans in Utino prope Ecclesiam sancte Marie Magdalene posuit super sepulturam Beatissimi Corporis unum cinctorium cereum, quia dixit se totaliter morte euasisse, dum ipsa esset uno die in quodam campo pro secando millium, subito uenit sibi inanimitas talis, quod cecidit in terra pro mortua; unde ex maxima deuotione, et uoto facto sanata et liberata est.

Eidem millesimo, Indictione, et loco die uero decimo nono mensis Augusti. Biana de Utino posuit super sepulturam Beatissimi Corporis unum cinctorium cereum, quae dixit se liberatam, et sanatam esse à maximo periculo propter magnam deuotionem, quam habuit, et habet ad dictum Beatissimum Corpus Dni Patche Bertrandi.

Millesimo, inditione, et loco predictis, die uigesimo mensis Augusti. Nicolaus Miussa de Utino posuit super sepulturam Beatissimi Corporis unum brachium cereum, et uoto facto ob magnam deuotionem quam habuit, et gessit ad ipsum Corpus curatus et sanatus est à maxima infirmitate, quam patiebatur, et passus fuerat in brachio, et etiam in manu.

Millesimo Indictione et loco praescriptis die uero uigesimo primo mensis Augusti. Dna Lucarda filia Artici de Brazzano dixit se gratiam habuisse à Beatissimo Corpore Dni olim Patche Bertrandi, quia ipsa febricitante febre cothidiana, et postea conuersa in tertianam deinde conuersa in quartanam, cum deuotione maxima, et affectione uouit se Beatissimo corpori Bertrandi, propter quod ipso uoto sic facto dixit se statim, et totaliter ab ipsa febre sanatam.

Anno Indictione et loco predictis die uigesimo secundo mensis Augusti. Dixit Petrus Caspanus Senal Dne Millie commorantis in Burgo Aquileiae Utini maximam gratiam obtinuisse à Beatissimo corpore Bertrandi quae talis fuit, uidelicet quod dum ipse per unum annum, et duos menses passus fuisset et tunc pateretur quamdam grauissimam infirmitatem nuncupatam Ethica, et Etropica et à multis medicis ualde cochis, et praecipue ab infirmariis tamquam mortuus, et homo, qui à

dicta

dicta infirmitate curari non poterat, de qualibus fuisset videlicet à Magistro Iohane de Aquilegia in Civitate Austriæ commorante, et quodam alio Medico de Padua, qui curabat Dnum Iohannolum de Cissono, et Magistro Lazaro de Utino facto voto beatissimo corpori Dni Bertrandi per gratiam Dei, et eius gloriosissimæ Matris sanctæ Mariæ, ipsiusq; beatissimi corporis precibus, et intercessione in continenti cepit meliorare, et taliter, quod modò totaliter sanatus, et curatus est ab huiusmodi tam gravi morbo, seù infirmitate.

Millesimo, Indictione, et loco predictis die verò vigesimo tertio mensis Augusti. Dixit Colinus Grego de Utino gratiam habuisse à Beatissimo corpore Bertrandi, quia cum esset infirmus in auribus taliter, quod nihil audiebat vovit se cum duabus candelis visitare sepulcrum beatissimi Corporis Dni Bertrandi, quo voto sic facto, totaliter sanatus est.

Millesimo, Indictione et loco prefatis. Die vigesimo quarto mensis Augusti. Ego Petrus de Saxo de Tarvisio perhibeo testimonium veritatis, et veritatem dico, si Deus me adiuvet, quod filius meus Guilielmus habuit maximam gratiam à Beato Bertrando de infirmitate, quam passus est per tres annos et ultra tali modo, quod non poterat se movere de lecto, nisi cum maxima difficultate et bono iuvamine unde cum essem uno die in Portugruario cum primo vice Capitanio dictæ Terræ et eidem exponerem, et lamentarem infirmitatem ipsius filij mei, ac dolorem, et melinconiam quos ob hoc sustinebam, ipse enim dixit, et consuluit, quod ipsum filium meum recommendarem cum voti emissione Beato Bertrando olim Dno nro Patriarchæ Aquilegensi, qui infinita facit miracula dieq; qualibet, videlicet multos in diversis varijs, et gravibus infirmitatibus detentos curando, et sanando ut pro ipso filio meo intercederet, et oraret, et pro eius liberatione, et sanitate apud Dnum nrum Iesum Christum, et eius gloriosissimam matrem sanctam Mariam. unde cum reversus fuissem in Tarvisium in domo meæ solitæ mansionis, vovi eumdem filium meum Beato Bertrando cum promissione de visitando eius sepulturam, si eum sanitati pristinæ restitueret, quo voto sic facto in continenti fui in crastinum de mane ad Ecclesiam ad audiendam missam causa orandi Beatissimam Mariam Virginem, et Beatum Bertrandum pro prosperitate, et sanitate filio meo restituenda, qua missa dicta et per me audita, et factis orationibus antedictis versus Domum, ubi inveni dictum filium meum ab huiusmodi eius infirmitate curatum, et sanatum, ac invenirem domum euntem, quo sic sano invento, debitas laudes reddidi omnipotenti Deo, et eius Matri Virgini gloriosissimæ ac Beato Bertrando cuius precibus tam citò sanatus, et liberatus fuerat.

Eiusdem millesimo, Indictione, et loco die vigesimo octavo mensis Augusti; Cathaina uxor
nicolussii de fay Monmor de venis perhibeo testimonium veritatis, et veritatem dico
sic Deus me adiuvet, quod habui maximam gratiam à Beato Bertrando, quia cum ego
Cattarina vel è fuerim infirma, et stetarim in lecto aggravata per tale modum, quod
non poteram me movere, neque me substentare super meis pedibus sine baculo
in manibus meis nec elevare personam meam à terra nisi valde parum, stando
sic in infirmitate per quatuor annos, et ultra, videns me in tanta tribulatione
angustia et miseria constitutam rogavi cum lacrimis maritum meum ut me con[illegible]
caret, vel conduci faceret ad sepulturam Beati Bertrandi, quam audiveram mul[tis]
[illegible] coruscare miraculis et à quo sperabam sospitatis gratiam impetrare
et etiam obtinere: qui quidem maritus meus me statim super uno curru conduxit ad
sepulturam eiusdem Beati Bertrandi, et dum stetissem per tres dies circa capsam in qua
erat corpus ipsius, novi cingere sepulturam ipsam cum uno [illegible], et ipso
voto sic facto, statim incepi me erigere et sublevare à terra, unde per Dei gra-
tiam et Beatae Mariae Virginis Beatique Bertrandi precibus et intercessione ab ea[dem]
iam infirmitate sanata sum, quibus tunc et ante lacrimas [illegible] vestuli aliis infinitis
gratias egi.

Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo Indictione quinta die 3tio mensis
Septembris Flordalis de Bruno dixit, quod cum esset quadam nocte in lecto
et dormiret iuxta quamdam [illegible] suam filiam etiam dormientem in cunis iuxta
lectum suum excitata à somno invenit dictam suam filiam extra cunas in terram
[illegible]
manus ne [illegible] faciens fecit medeci eum, et semper providere ut me-
lius potuit per magistrum [illegible], et nihilominus vovit Beato Bertrando dicendo
quod si videret filiae suae sanitatem restitueret in dicto brachio poneret, et offerret su-
per capsam in qua reconditum erat corpus eius unum brachium de cera, quibus promis-
sione et voto sic factis pauci decem diebus puella libera, et sanata fuit à dicto
morbo ex devotione dicti Beati Bertrandi.

Millesimo, Indictione, et loco praedictis die nono septimo mensis Septembris. Johannes da-
lissono posuit super sepulturam Beati Domini Bertrandi unum caput de cera, qui ex
maxima devotione, et voto facto liberatus fuit à dolore maximo, quem passus fuerat
et cruciabatur in capite per plures dies.

Eiusdem millesimo, indictione et loco, die nono octavo mensis Septembris. Titus Urnamusa
posuit super sepulturam Domini Bertrandi unam maxillam ceream, quia fuit multos di-
es valde infirmus; et ex devotione, et voto facto Beatissimo Corpori Domini Bertrandi
ei curatus, et sanatus est, et de hoc testis est Jacobus Monachus, sive Campanarius
ecclesiae sanctae Mariae Maioris de Utino, et Dominicus etiam Monachus, sive
Campanarius dictae Ecclesiae.

Millesimo Indictione, et loco predictis. Die vero nono mensis Septembris. Dominica de Vkno commorans in Burgo sancti Lazari dicte terre [illegible] posuit super sepulturam Beatissimi corporis Dni Bertrandi olim Katihy [illegible] que ex devotione et voto fecit propter infirmitatem, quam [illegible] per quatuor menses et ultra, et [illegible] patiebatur in oculis per Dei gratiam et dicti Beatissimi Corporis merita, et intercessione ab eadem infirmitate sanata est totaliter, et curata.

Anno, Inditione et loco premissis. Die vero decimo mensis Septembris. Venera filia [illegible] posuit super sepulturam corporis Beati Bertrandi [illegible] et [illegible] quo [illegible] et gravata fuerat per multos dies, curata est et restituta pristine sanitati.

[illegible] Inditione et loco predictis, die decimo mensis Septembris. Dna Cattarina uxor Johannoti de Lisono, posuit unam imaginem ceream super sepulturam seu capsam Beati Bertrandi, quam ponere vovenit [illegible] et [illegible]

Anno Inditione et loco [illegible]; Die vero quinto decimo mensis Septembris. [illegible] ina de Ronchi Burgo Vkni, dixit et testificata fuit se a Beatissimo corpore [illegible] Bertrandi in persona filii sui Nicolai [illegible] gratiam obtinuisse ex eo cum dictus eius filius per multos dies [illegible] fuisset, et tunc esset valde debilis et infir[illegible] [illegible] morte ipsius sui filii [illegible] fuit quo se recommendaverat corpori Beati Bertrandi, et eidem vovenat aliquid se daturum [illegible] et intercenavat multum [illegible] qui [illegible] Nicolaus eius filius, quia [illegible] devoto corde vovit eidem Beatissimo corpori, quod si cum de huiusmodi egritudine liberaret, personaliter sepulturam et corpus ipsius visitaret, eique offerret unam ceream precii duorum denariorum, ob cuius voti emissionem et satisfactionem [illegible] tionem [illegible] dixit mater ipsum eius filium a dicta infirmitate per Dei gratiam [illegible] gloriose, ac Beati Bertrandi merita, et intercessiones sanatum [illegible] totaliter et curatum.

Eisdem millesimo inditione, et loco, die sexto decimo mensis Septembris; Johannes filius q[illegible] [illegible] hospitis dixit, cum ipse ivisset ad indulgentiam sancti Petri in [illegible] in [illegible] invenit filiam sua valde infirmatam et quasi in mortis [illegible] ex qua infirmitate ad tantam pervenit debilitatem, quod plus [illegible] [illegible] plures [illegible] in suis manibus fuit apposita, quia videbatur expirare, tandem vero pater dolens de sua filia et eius morte [illegible] [illegible] Beatissimo [illegible] Beatus Bertrandus [illegible] quod si [illegible] eidem [illegible] impetrare gratiam et restitutionem sanitatis, ipse iret cum dicta eius filia ad sepulturam eius, et cingeret capsam in [illegible] cum [illegible] de cera; unde facto voto et [illegible] huiusmodi [illegible] totaliter sanitati pristine est restituta [illegible] ut dixit [illegible] fuit a mortis quasi resuscitata, et hoc per gratiam maximam Dni nostri Jesu Christi, et eius Matris Virginis gloriose, ac merita, et intercessione Beati Bertrandi.

Eodem millesimo, Indictione et loco, et die predictis. Annuzza que moratur in [illegible] prope Ecclesiam sancte Marie, dixit, quod cum ipsa flobotonnam fecisset in brachio dextro et a [illegible] tribus mensibus tantus dolor tanquam infirmitas ipsam invasit in brachio quod non poterat se iuvare nec movere de brachio, ymo brachium ipsum totum nigrum et tumefactum erat; ex quo dubitans vovit Beato Bertrando offerre unum brachium Cereum, si sanitatem in brachio restitueret eidem, quo voto sic facto per ipsam statim ipsius brachij sanitas sibi fuit per Dei gratiam et Beati Bertrandi preces, et merita totaliter restituta.

Millesimo, et Indictione predictis die decimo octavo mensis Septembris. Ego Jacobus filius Leonardi Utini commorans prope Turrim Dni Cliduzzi perhibeo testimonium veritatis, et veritatem dico, si Deus me adiuvet, quod habui maximam gratiam a Beato Bertrando, quia cum essem valde infirmus et debilis propter febrem terzianam, que michi duraverat per duos menses, et ultra. Ego multa, et infinita vota infinitis sanctis feci ob hoc, que cum demum nihil michi proficeretur recomendavi me Beato Bertrando, et eidem una die cum essem in lecto, et ipsa febris me graviter opprimeret, et detineret, taliter ut [illegible] ego [illegible] et voveo Deo et Beate Marie Virgini ac Beato Bertrando quod si ipse me iuvabit liberare ab istis febribus, ego visitabo eius [illegible] et super Altare sancte Marie ob ipsius reverentiam unam Missam faciam celebrare. Quo voto sic facto in continenti per gratiam Dni nostri Jesu Christi, eiusque Genitricis Virginis gloriose ac preces et merita Beati Bertrandi [illegible] a dictis febribus [illegible] et restitutus pristine sanitati, quibus sit laus et gloria per infinita secula seculorum. Amen.

Eisdem millesimo, inditione et loco die vero ultimo mensis Septembris. Margarussa [illegible] daria, socrus Guidonis Cimatoris Utini Commorantis posuit super Capsam in qua recondita est corpus R.mi Dni Patriarche Bertrandi unam ymaginem de Cera, et ob hoc ab ipso Dno Bertrando maximam gratiam habuisse que fuit talis videlicet, quod predictus Guido passus fuisset a festo sancti Johannis de mense Junij usque in presentem diem quandam infirmitatem Ethica nuncupatam, que ad tantum ipsum adduxerat, quod [illegible] habere non poterat, nec amittere ymo pulmonem exscreabat et tantam tussim [illegible] in pectore, quod non totaliter videbatur, ac ab omnibus [illegible] tanquam persona, que, ut dicebant non poterat evadere ab infirmitate eadem, vovit Beato Bertrando, quod si eidem Guidoni sanitatem impetraret ac redderet de infirmitate predicta eius sepulturam visitaret, et super ipsam ymaginem cereiam [illegible] hominis brevi librarum et valoris quadraginta [illegible] construi et offerret [illegible] facto dicto voto per Dei gratiam et Beati Bertrandi merita totaliter sanatus est a dicta infirmitate.

Anno Dni millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo Indictione quinta [illegible]

mensis

mensis octobris. Ursula de Sergesto Utini commorans de presenti in Burgo Aquileiae
dixit magnam gratiam a Beato Bertrando habuisse, et obtinuisse nam cum passa fuisset per
multos dies, et bene paterentur maximum dolorem in capite, vovit se corpori Beati Ber-
trandi daturum unum caput cereum ut eidem succurreret contra dolores huiusmodi. Quo vo-
to sic facto, statim per Dei gratiam ac Beatissimae Mariae Virginis, ac Beati Bertrandi
merita et intercessiones extitit a dicto dolore sanata.

Millesimo Indictione, et loco predictis die quarto mensis octobris. Dixit Dna Lippa uxor Io-
hannis de Bononia se maximam gratiam obtinuisse a corpore Beati Bertrandi quia cum
ipsa per magnum tempus in digito indice manus suae dextrae tantum dolorem, et infirmi-
tatem habuisset et sustinuisset quod manum credidit ammittere, vovit corpori Beati Ber-
trandi quod si a dicta infirmitate eam liberaret unam manum ceream offerret eidem
Unde per Dei gratiam, et Beati Bertrandi merita, atque preces, facto huiusmodi voto
statim ob devotionem quam habuit ad dictum corpus sanata est ex ipso digito.

Millesimo Indictione, et loco, quibus supra die vero quinto mensis Octobris. Ego Bartholo-
meus Rector scholarum Utini perhibeo testimonium veritati et veritatem dico, sic Deus me
adiuvet, quod dum prandere uno die vellem, uxor mea Sophia conquesta est de maximo do-
lore dentium ultra modum et rogata a me quid haberet dixit se nullo modo posse comede-
re ex nimio dolore dentium, cui dixi fac votum omnipotenti Deo, ac Beatae Mariae
Virgini ac Beato Bertrando Patriarche quod tu dabis prandium duobus pauperibus pro
amore ipsorum ut liberent te ab isto dentium dolore, quae statim fecit dictum votum, et
statim facto voto cessavit dolor, et mox liberata fuit, laus sit omnipotenti Deo
et Beatae Mariae Virgini, ac Beato Bertrando cuius meritis et precibus tam su-
bito sine mora aliqua dentium sedavit dolorem, et dictam dolorem ita perfecte, et
subito liberavit.

Millesimo Indictione, et loco predictis, die vero tertio decimo mensis Octobris. Nicolaus dictus
Glos, qui moratur in Burgo Aquilegie Utini dixit se gratiam maximam habuisse et obtinu-
isse a Beato Bertrando, quia cum ipse ivisset ad venationem Leporum die tertio pre-
sentis mensis Octobris ipso die cepit duos lepores vivos et cum reversus fuisset domum
suam, et suae uxori dixisset se velle in crastinum Dno Patriarche dictos lepores presentare
ipsa eius uxor consulendo dixit, quod non erat bonum dicta die quae erat Veneris ipsos
lepores presentare, sed quod in crastinum rediret ad venandum et si posset alios caperet
omnes tunc presentaret: ex quibus pluribus maior sibi succederet honor, quam de
duobus tantum; unde Nicolaus ipse iuxta uxoris consilium ipsa die non presentavit sed
in crastinum rediit ad venandum et cum invenisset unam leporem iuxta quoddam sepe seu
ad pedes unius sterpi, et voluisset descendere de equo causa capiendi eam subito
invasit eum tantus dolor in tibia, quod videbatur, et cum voluisset pluribus vicibus as-
cendere equum et non potuisset tamen ascendit cum magna tamen difficultate et la-
bore, et cum pervenisset ad domum uxor eius interrogavit ipsum qualiter sibi erat qui
respondit ei quod male et narravit sibi de dolore qui eum invaserat et propter quem

in aliquo

in aliquo loco stare non poterat, cui ipsius uxor sic respondit, scio quod vos dilexisti Beatum Bertrandum Patriarcham in vita sua et ipse e converso vos dilexit, volo ergo quod vos habeatis devotionem ad ipsum, et quod vos faciatis aliquod votum ad ipsum saltem de visitando eius sepulturam, quia credo et spero quod vos iuvabit, credo etiam quod Presbyter Zannettus monstrabit vobis corpus suum quia habet unam Clavem Capse in qua dictum corpus est reconditum et Johannolus [illegible] habet aliam qui quidem Nicolaus sic respondit si scirem Presbyterum Zannettum habere ambas claves libenter visitarem corpus suum sed gratiam aliquam non haberem a Johannolo quia ipse fuit michi contrarius in questione mea paucis diebus transactis. Demum vero dictus Nicolaus videns et cognoscens ac sentiens dictam eius infirmitatem crescere et multiplicare et non minuere una nocte scilicet tertia decima mensis Octobris, dum iaceret super lecto et dolores eum dire torquerent, infra se locutus sic est dicens; o Deus multi vadunt ire ad Romam, et ad sanctum Jacobum, et ad sanctum Nicolaum, qui sunt ita remoti ab hic, et gratias ab eis obtinent. Nunquid ego potero gratiam obtinere ab isto Beato Dno Bertrando qui sum ita sibi vicinus? Et his dictis recommendavit se Beatissime Marie Virgini et eius filio glorioso, ac Beato Bertrando, ut apud eos sibi gratiam impetraret liberandi ab huiusmodi infirmitate et doloribus suis vovitque semper ieiunare diem vel vigiliam passionis dicti Beati Bertrandi vel unam missam ob eius reverentiam facere celebrari et ad presens ipsius sepulturam personaliter visitare et ibidem unam libram cere offerre, unde iuravit ad sancta Dei Evangelia quod in continenti facto voto, et promissione huiusmodi fuit, et remansit totaliter ab eadem infirmitate sanatus ob reverentiam et devotionem quam habuit ad Beatum Bertrandum Patriarcham.

Millesimo, Inditione et loco prescriptis. Die vero decimo nono mensis octobris. Dixit Leonardus porcarius, qui morabatur in Burgo Aquilegie Utini se gratiam maximam habuisse a corpore Beati Bertrandi pro filio suo, quia cum ipse ivisset Cividatum ad complendum unum votum pro filio suo per eum emissum, et factum scilicet ad Ecclesiam sancti Pantaleonis, et in ipsa Ecclesia unam Missam faceret celebrari, subito invasit filium tanta infirmitas quod pater credidit ipsum mori, sed Pater dictus eius filium recomendavit Beate Marie Virgini, et gloriosissimo eius filio, vovitque Beato Bertrando quod si redderet eidem filio suo sanitatem ipsum ad eius sepulturam conduceret, et eam cingere cum uno cintorio cereo quo voto sic facto, statim puer per Dei gratiam ac Beati Bertrandi merita a dicta infirmitate sanatus est.

Eidem millesimo Inditione et loco die vigesimo secundo mensis Octobris. Bartholomeus q.m Bertucij de Tabulis de Bononia visitavit corpus Beati Bertrandi cui ex devotione magna, quam gerebat ad ipsum dedit, et obtulit unum annulum aureum in manu sua.

Anno Inditione et loco predictis die vero XXV.o mensis Octobris predicto Franciscus Callegarius filius Johannis Cerdonis qui nunc moratur in Callegarijs dixit obtinuisse [illegible] magnam gratiam a corpore Beati Bertrandi nam cum haberet tantam infirmitatem in una eius auricula quod nihil posset audire, ob fidem quam habebat, et gerebat ad corpus Beati Bertrandi ac devotionem vovit eidem offerre unam auriculam ceream et a dicta infirmitate per Dei gratiam et Beati Bertrandi merita totaliter sanatus est.

Millesimo

Millesimo, Indictione, et loco prædictis die vigesimo tertio mensis Octobris Dixit Dña Palma uxor Petri de Brassano, quod habuit gratiam maximam à corpore Beati Bertrandi quia cum maritus suus haberet rixam et questionem cum quoddam vicino suo per quam erat talit... accu= satus quod mortem incurrebat, ipsa eum recomendavit Beatissimæ Mariæ Virgini et suo Filio ac Beato Bertrando eis humiliter suplicans, quatenus ipsum ab huiusmodi tribulatione et mortis periculo liberare dignarentur. Et voto facto, seu emisso eadem die in continenti ambo inimici sunt pacificati, et concordati seu boni amici facti.

Millesimo Indictione die, et loco suprascriptis. Cumina Uxor Iacobi Baccarij, quæ morabatur in Surzano dixit se maximam gratiam obtinuisse à corpore Beati Bertrandi quia cum filius suus per multos dies passus fuisset et tunc pateretur morbum caducum recommendavit ipsum Beatissimæ Mariæ Virgini, et gloriosissimo filio suo, ac vovit Beato Bertrando quod si faceret eum evadere à dicto morbo offerret et poneret super eius sepulturam ad ipsius Beati Corporis reverentiam et commemorationem huiusmodi gratiæ sibi taliter impartia= tæ unam ymaginem ceream, Quo voto sic facto ab illa hora in antea non habuit am= plius, neque passus fuit dictum morbum sed per Dei gratiam et ipsius Beati Corporis intercessionem à dicto morbo liber evasit, et sanus.

Millesimo Indictione, et loco, die verò vigesimo quarto mensis Octobris Soprana de Sacillo q.m Mada= lori constituta in presentia Venerabilium Virorum Dnorum Raymundi Vicedecani maioris Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Utino Magistri Petri de Regio Dni Melioranciæ Dni Lanue= ti et Dni Simoneni Canonicorum Utinensium delato sibi debito Sacramento per contra= scriptum Vicedecanum. Dixit quod de mense Iulij proximè futuro erunt duo anni quibus nunquam potuit ire absque cruchiglis, Et hoc dixit sibi accidisse dum laboraret in quodam Campo demum audita fama et miraculis, quibus vigebat Beatus Bertrandus, vovit vi= sitare et visitavit sepulcrum ipsius, ut pro ipso et eius restitutione ad sanitatem inter= cedere dignaretur quo voto sic facto, et sepulcro ipsius Beati Bertrandi per dictam infirmam personaliter visitato, ipsa optimè et sine cruchiglis vel alio quovis admini= culo incepit ire et præsentialiter ibat prout publicè ab omnibus visa fuit.

Dominicus q.m Almici de Hospitali constitutus in presentia prædictorum dixit suo sacra= mento delato eidem per supradictum Dnum Vicedecanum quod vidit predictam Sopranam infirmam in domo sua, et etiam in Sacillo infirmam et cum cruchiglis incedentem, ut prescribitur.

Acta sunt hæc omnia suprà proximè scripta Utini in Sacrastia maioris Ecclesiæ de Anno Dni M CCCLIII, Indictione sexta die XVII mensis Februarij.

Millesimo, Indictione et loco prædictis die verò ultimo mensis Octobris. Uxor q.m Dni Federici de Savorgnano perhibeo testimonium veritatis, et veritatem dico, sic Deus me adiuvet quod habui maximam gratiam à Beato Bertrando, nam cum essem valdè infirma pro nimio do= lore capitis, et ob febres tercianas, quas passa fueram, et patebar vovi corpori Bti Bertrandi quod si removeret à me prædictos dolores capitis, et febres tercianas, prima vice, quam faceret michi reddita sanitate sepulturam ipsius visitarem et ingarem uno ci= rario, quo voto sic facto in continenti per Dei gratiam et misericordiam et Beatissimæ Mariæ Virginis, ac intercessione Beati corporis à dictis infirmitate et dolore sanata fui, sit laus Deo omnipotenti, et Beatæ Mariæ Virgini ac Beato Bertrando cuius precibus et meritis tam citò liberata sum.

Millesimo trecentesimo, quinquagesimo secundo Indictione quinta, die tertio mensis Novembris. Ego Dominicus filius Liuboni de Utino perhibeo testimonium veritati, dico, sic Deus me adiuvet, quod cum filius meus Stephanus infirmaretur ultra modum taliter, quod credebam ipsum ammittere vovi Beato Bertrando, quod si restitueret eum pristinæ sanitati, visitarem cum ipso filio meo sepulcrum eius, ibique offerre unam imaginem ceream; unde per gratiam Dei et Beati Bertrandi merita sanatus est.

Millesimo Indictione, et loco predictis, die vero vigesimo tertio mensis Novembris. Ego Iusta uxor Cantiani de Strosolt perhibeo testimonium veritati et veritatem dico, sic Deus me adiuvet, quod habui maximam gratiam a Beato Bertrando, quia cum essem in quodam Campo meo, subito invasit me quaedam infirmitas in parte sinistra meæ personæ, ac talis et tanta quod ammisi visum auditum et loquellam, ac fui tota perdita et contracta in brachio et pede sinistris. unde videns me in tanta tribulatione et infirmitate constitutam cum maxima devotione et affectione vovi Beato Bertrando visitare eius sepulturam et Capsam, in qua reconditum erat corpus eius cingere cum uno cintorio cereo, ut ipse mihi restitueret sanitatem meam; Quo voto sic facto mox liberata fui ab omni dolore et infirmitate predictis, sit laus Deo omnipotenti, et Beatissimæ Mariæ Virgini ac Beato Bertrando cuius precibus, et meritis, tam cito, et sine mora tanta infirmitas mea sanata est.

Eisdem millesimo Indictione et loco die ultimo mensis Novembris. Dna Cunigundis suo sacramento dixit, quod quidam suus filius duorum annorum annorum nomine Petrus Fredericus fuerat, et erat tam gravi febre gravatus, quod totaliter credebatur per dictam suam matrem, ac etiam per Patrem, et nonnullas alias mulieres ibidem astantes de hac vita transire, et iam dicta eius mater posuerat in manu ipsius pueri candelam, qui erat quasi totus frigidus et expirare videbatur, demum vero candela predicta consumpta bene de una spanna, mater eiusdem pueri reducens ad suam memoriam Beatum Bertrandum, et eius miracula noviter facta devote flexis genibus in presentia supradictorum Dnorum Mathei, et Corradi fratrum eiusdem loci, vovit Beato Bertrando, quod si impetraret dictum eius filium restitui pristinæ sanitati ipsa duceret eumdem puerum ad visitandum sepulcrum eius et manibus propriis ipsius pueri precingi faceret dictum sepulcrum cum una candela cerea; Quo facto coram omnibus predictis, puer aperuit oculos et miraculose liberatus est, et sanus perfecte factus per gratiam Dei, et merita Beati Bertrandi.

Ego Christophorus q.m Pagani de Cargnaco Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus interfui, et rogatus fideliter scripsi. Presentibus Dnis Raymundo Vicedecano, Guidone, Ioane, et aliis pluribus.

Constitutiones Synodales Aquil[illegible] Ecclesiae.

Edite in parte dal P. de Rubeis Mon. Eccl. Aquil. — In queste copie sono piu corrette e copiose.

Ad honorem Dei Omnipotentis Beatae Mariae Virginis Matris eius Beati Hermacorae Martyris Patroni nostri et omnium Sanctorum.

1 Sanctae Sedis Aquilegensis Dei gratia Patriarcha Bertrandus [illegible] Constitutiones alias editas per bonae memoriae Dominos Bertoldum Gregorium et Raymundum Patres Predecessores nostros ad reformationem honestatem decorem et salutem Cleri nostrae Civitatis et Diocesis Aquilegensis, et omnes articulos in eis contentos [illegible] et apparentes in hac sancta Synodo de certa scientia innovamus publicamus et inviolabiliter ab universis et singulis precipimus observari.

2 In primis statuimus ut Catharorum, et aliorum Hereticorum et omnium excommunicatorum qui sunt a gremio Sanctae Matris Ecclesiae separati oblationes, et eleemosinas huiusmodi nullus rector omnino recipiat, nec admittat eos ad Ecclesiastica Sacramenta sed liceat omnibus eos capere, et detinere.

3. Item decernimus quod nulli Hereticorum receptatorum, defensorum vel credentium ipsis, vel heredes de eorum [illegible] ad [illegible] Beneficium Ecclesiasticum admittantur: alioquin receptus, et recipiens ab eo [illegible] officio et Beneficio noverit se privatum. Et si Heretici receptatores credentes et defensores in sua malitia perduraverint [illegible] Ecclesiae merito noverint se privandos, in [illegible] dignitate deserviunt.

4. Item propter insidias Hereticorum et ad vitandas eorum [illegible] precipimus ne sub spe pietatis admittatur [illegible] officium predicandi cum dicat Apostolus: Quomodo predicabunt nisi mittantur sed eum [illegible] precipimus [illegible] nisi sit eorum Praelatus, vel Plebanus vel nisi de ordine Predicatorum vel Minorum Fratrum existat, vel nisi literas [illegible] Apostolicas aut nostras ostendat.

5. Item excommunicamus omnes [illegible], tam [illegible] quam [illegible] ubicumque, et quocumque modo [illegible] sunt.

6. Item precipimus, ne quis usurarium [illegible], vel ad [illegible] recipiat sepulturam nisi pignoratitia, vel fideiussoria cautione [illegible] universis [illegible] quos [illegible] modum [illegible]

exp[illegible]imus; quidam enim pecuniam mutuant dari aliquando in:
dulgis, et recipiant per ea fruges, vel Vinum in duplo valore, ea de:
inde multo amplius vendunt.

7. Item decernimus ipso jure privatos suis Beneficiis omnes [illegible]
[illegible] quam Subditos per se vel quascumque personas pro se
ipsis vel alijs quocumque modo usuras, vel novalia exercentes.

8. Item Tabernas et Mercationes omnes in Cœmiterijs interdicimus, Addito [illegible]
[illegible] aliorum vendentes et [illegible] [illegible].

9. Item Statuimus ut a cupula, et coniectus omnes Clerici diligentius ab:
stineant officia, vel commercia sæcularia non exerceant [illegible]
nem.

10. Item Statuimus ut nullus Clericus, aut Sacerdos Tabernarij Officium
exerceat, vel Tabernas intret, nisi in itinere constitutus, alioqui ab
[illegible] suspendatur.

11. Item præcipimus sub pœna suspensionis, ut nullus Clericus [illegible] tunes audeat
recipere, licet tamen eis, pro necessitate sua et familiæ suæ [illegible]
mere, ita tamen quod res empta ad venditionem nullatenus committ
tatur.

12. Item in Villis in quibus residet [illegible] vel Sacerdote, vel [illegible] in [illegible]
[illegible] cum Eucharistiam [illegible] ad Infirmum
cum [illegible] superpelliceo, [illegible] modo [illegible]
manifeste, et honorifice ante pectus cum omni reverentia, semper
Campanula et Lumine [illegible], cum sit [illegible] lucis [illegible].

13. Item Sacerdos quilibet [illegible] [illegible] suam, ut cum in cele:
bratione Missarum elevatur Hostia salutaris, et [illegible]
quilibet se reverenter inclinet.

14. Item non [illegible] nisi cum dictum est: Hoc est [illegible].
15. [illegible] formam in Hostiis faciendis, quæ habebunt Privilegia.

16. Item Sacerdos non imponat Chrisma Infanti Baptizato, nisi in [illegible], [illegible]
enim [illegible] Episcopo reservatur.

17. Item nullus Subdiaconus ministret Eucharistiam ([illegible]) [illegible] nisi
imminente mortis articulo, et tunc si Sacerdos haberi non potest.

18. Item Statuimus ut Chrisma et Eucharistia in loco honesto sub fideli custo:
dia reserventur, et ut Eucharistiam quolibet die dominico renovetur,
quæ ad opus infirmorum fuerat reservata, et ut in [illegible] quantita:
te de Vino ponatur in Sacrificio, quam in aqua.

19. Item quilibet [illegible] in [illegible] sua instrumentum [illegible] ad
Hostias [illegible].

20. Item nullus

20. Item nulli Eucharistiam ministret, nisi confesso, vel nisi testimonium recipiat ab eo, cui confiteri de iure pertinet, quod sit confessus.

21. Item in exequijs et vigilijs funerum, sive fiant in Ecclesijs, quae tamen prohibemus nisi in necessitate, ut in Advenis, et talibus qui hospitium habere non possunt, sive in domibus sub poena Excommunicationis fieri prohibemus cantus et ludos inhonestos et choreas maxime in Parochiis Ecclesiae, potius enim sunt abominatio, quam ludi, cum sit locus et specimen mortis et luctus.

22. Item deinde praecipimus ut Ecclesiae omnes a sordibus mundentur, ne sint rerum mundanarum. Nihil in eis penitus habeatur, nisi quod ad Divinum spectat officium addito Evangelio, excepto quod si certis incursus aut incendia repentina invaluerint, liceat in Ecclesijs res mundanas reponi et conservari; sic tamen ut necessitate cessante res praedictae ad loca pristina reportentur.

23. Item volumus ut omnes contrahant matrimonium in facie Ecclesiae, nec aliquis audeat uxorem suam relinquere quod si fecerit, solvat Ecclesiae 40 denarios pro qualibet vice, et nihilominus ad uxorem recipiendam tam spiritualiter quam temporaliter compellatur. Et si forte ipsam in domo defendere voluerint, vel tueri, eos Ecclesiastica Censura decernimus feriendos. Quicunque vero huius nostri Decreti contemptor fuerit praeter poenas superius annotatas condigna a nobis poena se non dubitet puniendum.

24. Item nullus audeat celebrare divortium inconsulto Archidiacono, vel nobis.

25. Item quilibet sacerdos moneat suos Parochianos, ut quilibet [illegible] et Orationem Dominicam, nam si forte nescierint, prohibeantur a susceptione Parvulorum de Sacro Fonte, ne plures fiant Compatres, vel Commatres unius, nisi duo, vel tres ad plus.

26. Item prohibeat Sacerdos ne vir et uxor simul suscipiant parvulum de sacro fonte.

27. Item praecipimus ut in die Sanctorum Hermacorae et Fortunati fiat solemne festum, et festivitas in divinis officijs, ut indicatur [illegible] illo die vacatione universaliter.

28. Item statuimus ut Sacerdotes et Vicarij Capellarum singulis annis a Purificatione Beatae Mariae, in Dominica Palmarum, in Sabbato Sancto ad Baptismum et in Ascensione Domini ad Processionem cum Populo suo ad Matricem conveniant, ne Sacerdotes in diebus praedictis celebrent in Capellis.

29. Item nullus audeat aliquem qui non sit de nostra Dioecesi ad Ordines praesentare nec aliquis Clericus peregrinus sine litteris testimonialibus sui Episcopi vel saltem sine nostra licentia ad Ordines, vel ad Beneficium Ecclesiasticum in nostra Dioecesi admittatur.

30. Item [illegible] et quaestuet [illegible] aliquis [illegible] [illegible] [illegible] ad celebrationem Missarum, vel ad sacros ordines [illegible] non admittat.

31. Item quod nullus de adulterino concubitu natus audeat ad sacros ordines accedere et in susceptis non audeat ministrare sine dispensatione.

32. Item inhibemus obligationes et alienationes quarumcunque rerum Ecclesiasticarum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] et Ligna.

33. Item Ecclesiae Matrices et Filiales illuminentur iuxta consuetudines hactenus observatas, ita quod per eos nulla fraus committatur, qui sive fuerit de iure de consuetudine vel de iure.

34. Item Vasa Vestimenta tam Sacerdotalia quam Altaris et Corporalia munda et nitida conserventur: Absurdum est enim in sacris negligere quod dedecet in prophanis.

35. Item Libri et alia res quibus Ecclesia providentur, ut sufficiant.

36. Item nullus audeat Missam celebrare nisi cantatis Matutinis et Prima.

37. Item nullus Sacerdos dicat alias Praefationes nisi illas, quae sic terminantur in Natali Domini: Quia per Incarnati Verbi. In Epiphania: Quia cum Unigenitus tuus. In Quadragesima: Qui corporali ieiunio. In Passione et in Sancta Cruce: Qui salutem humani generis. In Pascha: Te quidem Domine. In Ascensione: Qui post Resurrectionem. In Pentecoste: Qui ascendens super omnes caelos. De Trinitate: Qui cum unigenito Filio tuo. De beata Maria: Et te in veneratione beatae Mariae. Et communem: Per Christum.

38. Item nullus Sacerdos audeat vel [illegible] [illegible] coram Nobis in Ecclesia vel coram Archidiacono suo sine superpelliceo.

39. Item nullus Sacerdos absolvat confessiones, nisi [illegible] singularem et secretam confessionem.

40. Item nullus Sacerdos aut Plebanus audeat Indulgentias [illegible] publice [illegible].

41. Item nullus Diaconus baptizet [illegible] [illegible] Sacerdote.

42. Item nullus audeat excommunicare vel Divina subtrahere, nisi trina monitione praemissa.

43. Item Hospitalitatem ad omnes pro posse observantes maxime ad Fratres Praedicatores et Minores Nuncios Curiae Romanae, et [illegible] honeste recipiant.

44. Item nullus Clericus relicta sua Ecclesia resideat apud [illegible].

45. Item si convictus fuerit de Simonia iuramento promittat ab eo cessare, et [illegible] [illegible] [illegible] publice coram Ecclesia [illegible], et nullatenus pecunia [illegible].

46. Item nullus Capellanus in [illegible] audeat celebrare sine [illegible] Plebani et si [illegible] [illegible] sub interdicto aliquis Capellanus Plebanis [illegible] [illegible] Ecclesiastica Sacramenta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Poenitentiam [illegible] et [illegible], se sciat ab Officio suspensum, et irregularem.

47. Item

47. Item praecipimus omnibus, qui propter infirmitatem carnes comedere solebant a capite ieiunii usque ad Dominicam invocavit, ut a proxima secunda feria ante Dominicam dictam carnes, tam a familia quam [illegible] abstineant sub poena excommunicationis. Huius autem mandati nostri contemptoribus poenam temporalem adiungimus, scilicet 40 denariorum [illegible] cuius medietas cedat Fabricae, 20 cedat [illegible].

48. Item nullus Sacerdos audeat duas Missas uno eodemque die celebrare cum [illegible] dicto [illegible] nisi in die Natalis Domini, vel nisi causa necessitatis prima Missa [illegible] vel nisi [illegible] extra, qui velit Missam audire. Ita tamen quod post sumptam ablutionem nullus audeat celebrare.

49. Item praecipimus etiam, ut Clerici tonsuram et coronam convenientem deferant [illegible], quia si forte [illegible] venient a suis beneficiis suspendantur.

50. Item Religiosi ~~[illegible]~~ non ferant sententiam [illegible] sine nostro, vel Capituli nostri Consilio.

51. Item Religiosi non audeant accepta pecunia dare indulgentias, vel licentiam peccandi [illegible], peccatis.

52. Item caveant sibi omnino Presbyteri ne signo vel verbo, sive alio quovis modo prodant aliquatenus confitentes, videlicet si prudentiori consilio indiguerint illud absque ulla expressione personae caute requirant.

53. Item de Monachis id statuimus [illegible], ut continentes, et castè viventes nihil proprii habeant nisi eis ab Abbate fuerit [illegible] administratione permissum. Nunquam deponant habitum Monachalem, nisi opere exercentes vel cum vadunt dormitum. Ab hora [illegible] in claustrum post Capitulum nisi sint Officiales, et ex necessitate [illegible] Claustro non exeant. Et ab hora Completorii usque ad tertiam [illegible] omnia [illegible] firmiter sint servata. In Ecclesia, in Dormitorio et in Refectorio continuum teneant silentium. Aliis vero in [illegible] temporibus ad Civitatem vel Villam non eant absque sui [illegible] licentia. Nec soli tunc [illegible], sed cum uno socio sui ordinis vel [illegible] maturo cum uno serviente discreto, pendo, et honesto, nec [illegible] etiam vestes aliquas deferant nisi suo ordini congruentes. Abbates quoque Capellani vel Officiales [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Nec [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] in [illegible], [illegible] vel [illegible] non sibi retineat, sed statim illud superiori assignet. Abbas quilibet informationem habeat [illegible] [illegible] quo modo [illegible] [illegible] provenerint. Fratres etiam qui sibi [illegible] [illegible]

[illegible] eiciantur. Item [illegible] Vicarios et Colonos consiliarios [illegible] procuratorum habeat, ex Monasterio quibus [illegible] [illegible] sufficienter provideat. Haec autem omnia quae de [illegible] supra statuimus circa [illegible] ac circa [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] tum. Moniales vero Manicas [illegible] vel [illegible] servare non audeant nec vestes scissas habeant absque permissu Abbatissae seu [illegible] nec [illegible] nec alia de causa extra clausuram [illegible] extra [illegible] [illegible]. Item Abbatissa [illegible] habeat [illegible] quae [illegible] sciat et [illegible] eorum. Nulla vero [illegible] in [illegible] eorum nec [illegible] aliquem [illegible] [illegible]. [illegible] consilio [illegible] providam et honestam [illegible] Abbatissa. Causas aliquas in [illegible] non tractet sed in loco alio competenti ne [illegible] eorum [illegible] [illegible]. Quod et [illegible] et [illegible] [illegible]. Abbatissa quidem semper sit in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] Abbatissa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habeat [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] efficacius [illegible], quam [illegible] [illegible] Mandamus! Et si Monachus vel Canonicus Regularis seu etiam [illegible] [illegible] vel Abbatissae in iis [illegible] [illegible] [illegible] Abbatissa [illegible] audiunt Regulam suam non desinat [illegible], et si in [illegible] [illegible] adhibere [illegible] disciplinam.

54. Item [illegible] omnino [illegible] Canonicis vel in Missa [illegible] non intrent [illegible] in Regiones Ecclesiae [illegible] [illegible] seu [illegible] eorum.

55. Item nullus [illegible] sacramentorum [illegible] audeat aliquid exigere. Gratis tamen oblata recipere licet.

56. Item [illegible] et omnino [illegible], ne ullus Vicarius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nec in aliena domo ei provideat in [illegible] nec [illegible] familiaritatem, aut suspectam conversationem habeat, quod de

facili

facile poterit deprehendi. Quicumque autem huius nostri Mandati contemptor extiterit, ipso iure ab officio, et beneficio [illegible] noverit se privatum.

57. Item precipimus, ut Plebani seu [illegible] faciant [illegible] describere, et eis competentes iuxta facultates [illegible] ministrent.

58. Item volumus, et statuimus ad omnem ambiguitatem de cetero removendam, ut Plebes teneantur Archidiaconatus [illegible].

59. Item precipimus ut nulla consecretur Ecclesia, nisi de voluntate Plebani, et nisi dos decentem [illegible] ei ad minus [illegible] assignata.

Infrascriptas autem per nos editas addiciendas duximus Constitutionibus supradictis, quae [illegible] sunt.

1. Primo statuimus et ordinamus, quod de cetero nullus Clericus [illegible] qui Ordinis vel Dignitatis existat in Aquilegensi Civitate [illegible] portet in capite [illegible] etiam [illegible] quod videri possit sub poena 20 denariorum Aquilegensis monete, quos [illegible] quoties contrafecerit nec in itinere constitutus.

2. Item quod nullus Clericus in quacumque sit dignitate, [illegible] teneat, aut portet [illegible] aut Caputium in capite, aut [illegible] in manicis in Choro Ecclesie, dum divina officia celebrantur nisi forte [illegible] alicui [illegible] sub poena predicta 20 denariorum Aquilegensium, quorum [illegible] medietas nostris, alia vero ipsi Ecclesie, applicentur.

3. Item quod nullus Sacerdos, Prelatus vel Canonicus Ecclesie Cathedralis ferat Vestem super Tunicalem scissam seu apertam a cingulo inferius, in aliqua sui parte nec per Civitatem, seu Viam publicam sine Clamide, Cappa vel Tabardo decenti incedat sub poena 40 denariorum monete predicte toties solvende, quoties contravenerit in ipsam.

4. Item quod nullus Prelatus, Sacerdos, aut Canonicus Cathedralis seu Collegiate Ecclesie, nisi specialem et propriam causam suam, vel Ecclesie sue tractare habeat in aliquo Spectaculo, aut in communi [illegible] publico [illegible]

conventu audeat residere, cum hoc nimis [illegible] bonis [illegible] obnoxium et damnosum. Quoties autem quis contrafecerit, poenas 20 denariorum Aquilegensium [illegible] pro poena solvere tenebatur.

5 Item quod nullus Praelatus, sacerdos, Canonicus aut Clericus in sacris vel minoribus ordinibus constitutus ad taxillos, vel ad aleas ludere audeat [illegible], vel occulte sub poena 20 denariorum eiusdem monetae pro qualibet vice qua contrafecerit.

6 Item Statuimus et praecipimus ut nullus Clericus cuiuscumque ordinis vel dignitatis existat portare audeat vestes rubeas vel [illegible] seu virgatas, aut pelles quascumque cum Bavaro vel [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible], aut [illegible] sub poena 40 denariorum pro qualibet vice.

7 Item, quod nullus Clericus cuiuscumque ordinis, vel dignitatis existat portare cultellum seu quaelibet alia arma suspecta, nisi forte in itinere constitutus et timore hostes [illegible] de nostro mandato sub poena 40 denariorum pro qualibet vice.

8 Item, praecipimus et districte inhibemus, ne ullus Abbas seu quilibet Praelatus, vel Rector Ecclesiae possit, aut debeat contrahere mutuum aliquod super bonis Monasterii, vel Ecclesiae suae, pro tempore sui Regiminis ultra summam [illegible] marcharum monetae Aquilegensis sine nostra speciali licentia.

9 Item Statuimus et inhibemus ut nullus illegitimo thoro, aut de servili conditione natus ad sacros ordines se faciat promoveri et [illegible] est neque quod in susceptis ordinibus ministrare praesumat absque dispensatione sedis apostolicae.

10 Item Statuimus et praecipimus ut nullus Clericus cuiuscumque ordinis vel dignitatis existat, nisi in itinere constitutus tabernas intrare praesumat sub [poena] 20 denariorum Aquilegensium, quam [illegible] solvere teneatur quoties quis contrafecerit in eandem.

11 Item Statuimus et praecipimus, ut nullus Clericus cuiuscumque ordinis, vel dignitatis existat portare audeat manicas [illegible], aut cum Bucculis, vel nodulis, nisi fuerint de [illegible] eodem panno cuius sunt vestes, vel de [illegible].

12 Item Constitutiones [illegible] Patris et Domini Domini [illegible] Summi Pontificis [illegible] [illegible] seu atque dispensantes, statuimus, et praecipimus ut quilibet Clericus nostrae Civitatis, et Dioecesis cuiuscumque ordinis, vel dignitatis existat Ecclesiam parochialem obtinens in eadem Ecclesia

Constitutiones Summi Pontificis [illegible] [illegible].

Ecclesia restitutionem faciat competentem, nisi forte sit aliquis Ecclesiae eiusdem residens, aut moretur in scholis, aut moram faciat in Curia Romana ex rationabili causa, necessaria causa sive sit in servitiis nostris, aut ex ista causa per nos super hoc secum fuerit dispensatum.

13. Item statuimus ut ii, qui ad huiusmodi Regimen sunt assumpti, infra annum se faciant ad sacerdotium promoveri. Quod si infra idem tempus promotus non fuerit, Ecclesia sibi commissa nulla etiam requisita monitione sit penitus vacante [illegible].

14. Item statuimus ut omnes Clerici nostrae Diocesis et alii, [illegible] qui aut dignitates obtinent, curatas Ecclesias, dignitates, personatus, vel Ecclesias, quibus cura imminet animarum, sive vicarias, sive commendatas, infra 15 dies ex nunc ostendere debeant dispensationem cuius auctoritate [illegible] obtinent vel Ecclesias huiusmodi obtinent. Alioquin contra eos iuxta formam [illegible] Papalibus traditam procedemus.

15. Item statuimus de speciali auctoritate Domini Papae, ac praecipimus ut in singulis Ecclesiis parrochialibus, truncus ponatur concavus tribus clavibus consignatus, prima penes Nos, 2da penes Ecclesiae [illegible] vel eius vicarium, tertia penes aliquem [illegible] vel fidelem laicum conservandus, et in eo fideles quilibet [illegible] quod Deus eorum mentibus inspiraverit suas elemosinas debeant ponere, moneantur, et in ipsis Ecclesiis semel in hebdomada pro remissione huiusmodi peccatorum, ac plenariam [illegible] Elemosinas certa die quam tamen sacerdos [illegible] populo suo publice denuntiet.

16. Item statuimus et praecipimus ut omnes alienigenae [illegible] causa morandi [illegible] et non de Terra nostra [illegible] infra 15 dies [illegible] omnino recedere debeant, nec interim usuras aliquas ibi exercere praesumant. Alioquin personas eorum detinere et bona eorum applicari nostro dominio faciemus.

B

B. Bertrandus

. Statuimus, et ordinamus, quod omnes Decani, et Archid., tam absentes quam residentes ceterique Presbiteri, ceterique Rectores et alii [illegible] Beneficiati ex nunc infra mensem debeant habitare in domibus Ecclesiarum suarum, quod si domos non habuerint in ista dictum aedificare domos in circuitu ipsarum Ecclesiarum et quam citius poterunt consumare; in ipsis habeant non habitent cum servis secularibus, sed habeant domicilia propria in quibus valeant propria [illegible]. Quicumque vero hoc facere neglexerint [illegible] [illegible] amittere debeant reditus quos receperint debent ab Ecclesia sua qui converti debeant in aedificationem Ecclesie supradicte.

2. Item Statuimus, et praecipimus, quod quilibet Clericus cujuscumque Ordinis, aut dignitatis existat, si vos aut filios habet, ipsos ex nunc infra 20 dies a se debeat removere, nec in domo propria ex nunc retinere praesumat, nec eos sibi cohabitare permittat sub pena 40 denariorum [illegible] quos contra [illegible] culpa [illegible].

3. Item quod si quicumque Presbiteri Judei graves et immoderatas usuras receperint, Diffinimus eis [illegible] Deum de immoderato gravamine satisfaciant [illegible].

4. Item Statutum est ut transferentium testamenta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illis fideliter

208

2f.j

297

297

292

300

3

Ex mss.is
Vincentii Joppi
Utinensis

h

360
9
2880

N°